GHEORGHI HOLOPOV

HOLOPOV • DOCHERUL

Coperta de *Damian Petrescu*

Георгий Холопов

ДОКЕР

Роман—газета

№ 15/1965

GHEORGHI HOLOPOV

DOCHERUL

Roman

În românește de
Mihail Calmîcu

BUCUREȘTI — 1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul unu

— N-am, dragule, nimic pentru tine. Huseinzade, șeful sectorului de încărcare-descărcare al Agenției maritime, se lasă în speteaza scaunului, căscînd dulce și bătîndu-se peste gură cu palma. Se vede cît de colo că s-a plictisit de mine. N-am nici un post vacant nici la marcaje, nici la antrepozite și nici în altă parte.

„Cîinos om! Și-mi mai spuneau băieții că ar fi de treabă, căci din hamali s-ar trage."

Cu ochii în pămînt, îmi frămînt în mîini șapca, mutîndu-mi greutatea trupului de pe un picior pe altul. Fără să vreau, îmi admir pentru a nu știu cîta oară uriașele cizme din picioare. „Da, încălțările astea n-au moarte. Oare, într-adevăr, să nu facă ele nici o impresie asupra lui?"

— Aș putea să lucrez pe un vas... Pe vreo șalandă, colea... Aș face orice treabă, mai încerc eu, ridicînd ochii din pămînt.

— Asta nu face parte din rostul meu, dragule. Cu un etaj mai sus, îmi răspunde, arătînd cu degetul în tavan și căscînd iar. De data asta aud cum îi trosnesc încheieturile maxilarelor.

Sus am mai fost.

— Da-ntr-un artel oarecare ?... Ca hamal măcar.

Husein-zade își închide un ochi pe jumătate și mă privește țintă printre gene. În dreapta sa, pe masă, zăresc un manual de algebră și un caiet deschis, cu filele împestrițate cu cifre de mărimea unui pitac, țopăind ca bete într-o dezordine amețitoare. („O fi învățînd, mai știi ?") În stînga, o scrumieră de aramă cam de vreo două chile, semănînd cu o cupă persiană, plină vîrf cu mucuri și scrum.

— Ca hamal, zici ?... Adică, zilier ?... Husein-zade își rotunjește ochiul. Mă privește cu oarecare bănuială, morfolind din buze. Nu s-ar putea zice că ai fi răsărit din cale-afară, pari mai curînd un copilandru. Spui că ai optsprezece ani ? Apoi își așază mîinile pe masă, adunîndu-și degetele în pumni — fiecare de mărimea unui baros. În artelul profesioniștilor n-or să te primească. Norma lor zilnică de încărcare-descărcare este de șaptezece tone marfă de căciulă. Care va să zică, șaptezece mii de kilograme !... Îți imaginezi ce înseamnă asta ? La sezonieri însă, sau la „vagabonzi", cum le mai spunem noi celor din artelul douăzeci și șapte, nu te-aș trimite nici de frică.

— La vagabonzi spuneți ? îl întreb eu.

— Da, la vagabonzi sau la bandiți mai bine zis ! se înfurie el dintr-odată, izbind nu prea tare cu baroasele în masă, dar și la această izbitură scrumiera de aramă face un salt apreciabil. Apoi, cu o sinceritate la care nu mă aștept, îmi spune : Judecă și tu, dragule... Iată, acum o săptămînă se repartizează artelurilor noastre echipamentul de protecție... Dau dispoziție să li se dea

și „vagabonzilor“ noștri... Crezi că a venit careva dintre ei să-mi spună : „Mulțam, Husein-zade“ ? Vezi să nu. Pe la prînz s-a întîmplat asta : am îmbrăcat și am încălțat cincisprezece oameni, iar peste o oră ia-i de unde nu-s. Au mai rămas acum din toată gașca șapte hamali. Ca mîine or să fugă și ăștia. Ei, am dreptate cînd spun că sînt niște bandiți ? ! El se ridică în picioare și se apropie de fereastra deschisă. Trage cu nesaț cîteva înghițituri din aerul încins de afară. De mult i-aș fi trimis pe toți la dracu, continuă apoi, descheindu-și gulerul cazacei, dar, din păcate sîntem în deficit la capitolul brațe de muncă. Traficul e mare la noi ! Ne vin însă și destule mărunțișuri cu tarif de trasport scăzut. Un artel bun nu poți angaja la ele, că ar da faliment în două zile, așa încît... Asta-i situația, dragule, încheie el, făcînd un gest de neputință cu mîinile.

Mi se face, zău, milă de Husein-zade. Care va să zică, au și ei, șefii, destule necazuri ale lor... Îmi iau deci rămas bun de la el și ies afară.

Stau cîtva timp descumpănit în strada dogorită de soare, în huruitul căruțelor, droștelor și camioanelor, apoi mă instalez în capătul unei cozi împestrițate cu lădițe și boccele, formată din țărani care încearcă să ia cu asalt debarcaderul de persoane din fața Agenției maritime. Vreau să ajung pe debarcader ca să aflu dacă nu cumva artelul „vagabonzilor“ lucrează chiar în această zonă.

Dar în dreptul porții sînt azvîrlit cît colo, cu alți cîțiva de-alde mine, de controlorul de bilete.

Mă îndrept spre așa-numita piață „La cinci parale“. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să

aştept aici sosirea vreunui muncitor portuar pe care să-l întreb unde poate fi găsit artelul douăzeci şi şapte.

Dar şi piaţa „La cinci parale" e ticsită de ţărani. Mulţi dintre ei s-au instalat aici cu familiile şi cu tot calabalîcul lor. Oare spre ce meleaguri neştiute se pregătesc ei de ducă în această de loc uşoară vară a anului una mie nouă sute treizeci şi unu ?...

Trebuie spus că piaţa „La cinci parale" este unul din locurile „remarcabile" ale portului. La cele două extremităţi ale ei, doi moşneguţi concurează de zor, perpelind pe mangal încins bucăţele de şaşlîk ieftin, un soi de frigărui servite în beţigaşe de lemn. Fiecare din ei îşi are clienţii săi permanenţi, recrutaţi din rîndul hamalilor, unii dintre aceştia luîndu-şi aici de ani de zile micul dejun şi prînzul. Totuşi... clienţii cei mai „graşi" ai moşneguţilor rămîn pungaşii care şi-au instalat de mult „cartierul" în piaţa „La cinci parale", fără măcar a se osteni să-l camufleze în vreun fel de ochii lumii ! De fapt „Cartierul general" al pungaşilor îşi are sediul la Rostov, cel de aici fiind doar un punct de recrutare şi de tranzit, unde noii-sosiţi au putinţa să-şi mai „tragă sufletul", jucînd pe rupte „douăzeci şi unu" şi „maca".

Iată-i şi acum la o partidă, a cărei miză creşte vertiginos. Fiecare partener are alături un clondir cu vin alb, cam de vreo trei chile, nişte „mizilicuri", printre acestea nelipsind nici bucăţelele de şaşlîk sleit, pe care cei doi moşneguţi le schimbă din cînd în cînd cu altele proaspete. Pungaşii... sînt oameni cu dare de mînă ; mizele lor se ri-

dică la trei sute, cinci sute de ruble, sume la care ajunge îndeobște cîștigul anual al unui muncitor!

În jurul lor — ciorchini de țărani și țărănci, sosiți de pe alte meleaguri. Oamenii nu-și mai ascund mirarea văzînd atîta bănet, cum și atîta libertate de a trăi după pofta și placul inimii. Curată fericire, își zic ei, să poți locui la oraș, numai să-ți găsești un locșor de muncă și un acoperămînt deasupra capului! În rest totul se aranjează de la sine... De muncă nu se sperie omul. Că doar muncă mai haină ca la țară nu s-a pomenit încă pe fața pămîntului.

E drept, judecînd în felul acesta lucrurile, ei n-au de unde ști cu ce se îndeletnicesc vrednicii deținători ai clondirelor, care mizează munți de bancnote mototolite. Ei n-au fost nici la exploatările petrolifere, ca să vadă ce muncă diavolească e și acolo: să extragi din măruntaiele pămîntului țițeiul, să respiri pacostea de gaze, să umbli într-o salopetă îmbibată cu petrol pe o arșiță ca asta... Că nici treaba muncitorului nu-i floare la ureche!

Sprijinit în niște cîrje înalte și groase de bambus, azvîrlind cu sprinteneală în față picioarele paralizate, printre țărani, apare Mahno, căpetenia întregii bande. E de o vîrstă cu mine, poate doar cu vreo doi ani mai mare. Are un obraz zîmbitor, ca de copil, și doi ochi albaștri-albaștri. Părul, de culoarea spicului răscopt, îi cade pe umeri, ca la călugări. În ciuda acestei înfățișări, se spune că ar fi de o cruzime feroce, din care cauză nimeni, de la Odesa și pînă la Rostov, nu are curajul să se ia rău cu el și cu oamenii săi.

Mahno se apropie cînd de un grup de țărani, cînd de altul, încearcă să flecărească cu muierile, dar acestea, luîndu-l drept un calic oarecare sau un biet om sărman cu duhul, cată să se descotorosească de el, zicîndu-i :

— Vezi-ți de drum, omule, Dumnezeu să te ajute.

— Lasă-ne în plata Domnului, băiete, că avem destule pe cap și fără tine.

Dar Mahno se ia bine cu plozii țăranilor, îi poftește la moșneguții șașlîkari, îi cinstește cu frigărui aromitoare înfipte în bețigașe de lemn. Bineînțeles, plozii n-au pomenit asemenea bunătăți de cînd i-a înțărcat măicuța, așa încît rămîn încîntați peste măsură de nenea Mahno.

Iar acesta îi mai duce la prăvălioara cu dulciuri, le cumpără o duzină de sticle cu limonadă, îi vîră fiecăruia în mînă cîte un pumn de bomboane dintre cele mai scumpe...

— Ian te uită, șchiopul ne-a vrăjit de-a binelea copiii ! plesnește din palme cînd o muiere, cînd alta.

Mă înghesui și eu printre țărani. După cum îmi pot da seama, aici e un adevărat amalgam de oameni : sînt țărani sosiți din regiunile nordice ale Rusiei, din Ucraina, din Cuban, de pe Don, de pe Volga...

„Or fi toți niște chiaburi, îmi zic. Cine, dacă nu chiaburii, fug de colectivizare ?“

În poarta debarcaderului de persoane apare un marcator cu un borcan de vopsea în mînă, îndreptîndu-se spre depozitul de bagaje al Agenției maritime, de peste drum.

Îi tai în grabă calea și îl întreb unde pot găsi artelul douăzeci și șapte.

— Artelul douăzeci și șapte ? Omul mă scrutează cu o privire atît de răutăcioasă, încît mă face să mă dau un pas îndărăt de frică, să nu mă pomenesc cu toată vopseaua din borcan azvîrlită în obraz. În cele din urmă, îmi șuieră printre dinți : Caută-le, amice, pe aceste pramatii la debarcaderul de cherestea. Atît mai lipsea, să lucreze dumnealor la debarcaderul de persoane... Știi unde se găsește ?

Asta-i bună, eu să nu știu ! Apoi se află pe țărmul acesta vreun colțișor pe care să nu-l cunosc ? Ehe, cunosc locul ca-n palmă, și încă de multă vreme ! Doar asta-i a treia tentativă a mea de a găsi de lucru în port. Prima oară am venit aici cu vreo trei ani în urmă. Nu m-au primit. Ba m-au luat și peste picior : cum de mi-a putut veni în cap o asemenea trăsnaie ?... Apoi, am mai venit anul trecut. N-au vrut nici atunci să mă primească. Acuma, iată-mă-s din nou. Și iarăși mă izbesc de același refuz.

Uf, nu mai pot rămîne în cizmele astea — adevărate ciubote rusești — mi-au dat gata picioarele ! Parcă aș călca pe jăratic. Dacă n-au reușit ele să-l impresioneze pe Husein-zade, la naiba cu cazna ! Îmi trag, așadar, cizmele din picioare, le leg cu cureaua și, trecîndu-le peste umăr, o iau binișor, lipa-lipa, cu nasul în pămînt, în lungul cheiurilor și antrepozitelor, în fața cărora cîrduri de moșnegi și băbuțe, înarmați cu niște măturici, adună bob cu bob în fărașe grîul risipit în țărînă. După opincile lor îmi dau seama

că nu sînt de prin partea locului, că-s veniţi de pe cine ştie ce coclauri îndepărtate ale Rusiei.

Dar nici la debarcaderul de cherestea nu dau de artelul douăzeci şi şapte !

Îl găsesc tocmai la marginea oraşului, la debarcaderul feroviar. Sînt şase hamali, atît.

Mă aşez sub streaşina unui depozit de mărfuri îi cercetez cu luare-aminte. Oare ce fel de oameni or fi ? De ce toată lumea îi înjură ?

★

Hamalii-vagabonzi manevrează vagoanele goale, mînîndu-le de colo-colo, se hîrjonesc între ei ca nişte copii, asmuţindu-se unul pe altul, deşi cel mai „tinerel", dacă stai să-l judeci după înfăţişare, are pe puţin treizeci de ani. Acesta e un bărbat roşcovan, cu obrazul pistruiat, pe care toţi ceilalţi îl strigă cînd după nume — Kiselev, cînd după poreclă — Îmbăiatul. Se vede treaba că din pricina obrazului său întotdeauna congestionat, care te face să crezi că abia a ieşit de la baia de aburi.

Destul de tînăr arată şi un altul, de altfel cel mai înalt şi mai simpatic dintre ei — Romanticul, cum îl strigă ceilalţi. De ce i-o fi spunînd aşa ? E drept, uneori amicii săi mai pocesc numele zicîndu-i cînd Romantiuc, cînd Romantec, dar niciodată altfel. Poate, fiindcă e ştiutor de carte. La brîu, după curea, are înfiptă, într-adevăr, o cărţulie...

În rîndul „tinereilor" mai poate fi trecut şi Agapov — un bărbat de talie mijlocie, uscăţiv la

trup, cu obraz de copilandru — și, cu destulă concesie, Dichisitul, acest om cu mișcări iuți, cu niște ochi neastîmpărați țîșnind din adîncul orbitelor, cu un nas coroiat, cam țigănos după întreaga lui înfățișare.

Ceilalți doi sînt niște oameni greoi și posaci, pesemne trecuți de mult de vîrsta de cincizeci de ani. Nu i-am auzit strigați de nimeni, nici după nume, nici după poreclă, de aceea, pe unul l-am botezat în sinea mea Bătrînul Posac, iar pe celălalt Bătrînul Surdomut.

Dar, cu cît urmăresc mai cu luare-aminte zburda și hîrjoana „tinereilor" — în vremea asta bătrînii fumează tacticos, stînd ceva mai la o parte — cu atît o găsesc mai întemeiată. Însăși treaba pe care o fac, împingînd de zor vagoanele deșarte, împrăștiate în tot locul, de pe o linie pe alta, îi predispune la această stare de spirit. Observ că veselii manevranți doar de un singur vagon nu se ating, un pulman uriaș care rămîne să stea singuratic pe una din liniile de garaj.

Nu peste multă vreme, în zona debarcaderului apare un om de statură nu prea înaltă, cu obrazul supt, vădind oboseală, dar curățel îmbrăcat, în haină de lucru, cu cravata la gît. Se îndreaptă cu pași măsurați, cu mîinile la spate, spre grupul de hamali. Dintre aceștia primul care îl zărește este „Îmbăiatul". El îi vestește numaidecît pe ai săi: „Vine Gorbaciov, băieți".

Bătrînii intră în grup și pornesc împreună cu ceilalți în întîmpinarea noului-venit.

— Salutare, şefule! strigă Agapov vesel, făcîndu-i semn cu mîna. Ceilalţi îl salută la fel, cu aceeaşi voioşie.

— Bun găsit, bun găsit, le răspunde cam în silă Gorbaciov. Nu pare dispus să se bucure nici de zgomotoasa primire ce i se face, şi nici de glumele ce vor urma fără îndoială. N-aţi început încă treaba?

— La ce să ne omorîm atîta, şefule. Îţi urmăm pilda! rînjeşte Kiselev, venind spre Gorbaciov. Că doar n-om fi mai cu moţ decît tine!

„Al naibii, gură-spartă!" îmi zic.

— Nu vă potriviţi voi mie! răspunde ursuz Gorbaciov, dar cu toate acestea le strînge ceremonios mîinile. Eu sînt unul, cîtă vreme voi — un artel întreg.

— Aşteptăm de dimineaţa locomotiva de manevră, se amestecă în vorbă Agapov, făcînd un semn cu capul spre uriaşul Pulman imobilizat pe linia de garaj. Pe diavolul ăsta nu l-om urni din loc cîtu-i lumea şi pămîntul.

Gorbaciov scoate din buzunar ceasul, clatină din cap.

— Într-adevăr, e cam tîrziu. S-a făcut unsprezece şi jumătate. În curînd va suna de prînz. Şi, cu aceiaşi paşi măsuraţi, dar plin de hotărîre, o porneşte spre vagonul cu pricina.

Ceilalţi îl urmează tăcuţi. Ajungînd în dreptul pulmanului, se înşiruie toţi în lungul lui. Cu o mînă la spate, cu cealaltă proptită în peretele vagonului, şeful dă comanda cu jumătate-gură:

— Una, două, he-e-ep !

Hamalii îşi surîd cu înţeles, dar pun umărul cu nădejde. Vagonul însă nu se urneşte din loc.

Acum şeful propteşte în el amîndouă mîinile şi dă comanda din nou, dar de data asta ceva mai tare :

— Una, două, he-e-e-ep !

Dar vagonul pare o stîncă de neclintit.

Gorbaciov se lasă păgubaş. Ducîndu-şi mîinile la spate, începe să se plimbe de colo-colo în lungul şinelor. Peste cîtăva vreme, îi întreabă pe ceilalţi :

— Da Orfanul n-a ieşit azi la lucru ?

— Şarkov e la dos, mai trage şi el un pui de somn, îi răspunde Kiselev.

— Asta-i bună, şi de ce nu-l chemaţi, diavolilor ? ! Nici atîta lucru nu vă taie capul ? ! Apoi, ducînd mîinile pîlnie la gură, strigă : „Şa-a-r-ko-ov !“

Peste cîteva clipe în uşa depozitului apare un om adus din spate, cu mîinile lungi, aproape atingîndu-i genunchi. Ăsta-i probabil al şaptelea membru al artelului, dacă, bineînţeles, nu-l punem pe şef la socoteală. În cap, în ciuda zăpuşelii de afară, poartă o căciulă de oaie năpîrlită, în picioare nişte cizme bortelite, cîndva de culoare roşcată, iar mijlocul îi este încins cu un şorţ, petrecut peste salopeta de foaie de cort. Cu obrazul boţit de somn, traversînd cu luare-aminte şinele de cale ferată şi tot aducînd mîinile în faţă, aşa cum fac numai oamenii cu vederea slabă, el trece pe dinaintea mea şi se îndreaptă spre vagon.

Kiselev şi Agapov îi sar înainte şi, luîndu-l, rîzînd, de subsuori, îl duc în faţa şefului.

— Haide, Şarkov, pune gloaba la căruţă, surîde Gorbaciov, că altfel n-o mai urnim din loc.

Şarkov se uită cu ochii miopi la cei din jur, apoi, pricepînd despre ce-i vorba, le-o taie scurt, cu accent tătăresc :

— Fugiţi încolo, măi băieţi ! Nu-mi umblaţi mie cu d-alde astea ! Şi încearcă să se smulgă din mîinile amicilor săi, să o ia la sănătoasa, dar aceştia îl ţin imobilizat locului.

— Haide, haide ! îl îndeamnă cu severitate şeful. Împingem vagonul pînă în dreptul depozitului, ca să vă fie mai lesne la cărat. Doar tot pentru voi o faceţi.

— Nu mă duc într-acolo, nu mă duc ! strigă Şarkov, dînd iar să se smulgă din strînsoare. Debarcaderul e plin de lume, nu mă duc !

— Ei, şi ce-i cu asta, că-i plin de lume ?! îl îngînă, fără răutate, şeful, că nu sînteţi domnişoare de pension. Nu mai poate lumea de tine !

„Ce naiba or fi vrînd de la el, şi de ce se încăpăţînează el într-atît ?" mă întreb în sinea mea, neslăbindu-i din ochi pe hamali. Dar aceştia par veseli, rîd cu gura pînă la urechi. Rîde pînă şi şontorogul bătrîn, Surdomutul.

În cele din urmă Şarkov cedează, dar, înciudat dă cu cuşma de pămînt (Kiselev sare să i-o ridice, apoi i-o îndeasă în cap, pînă peste urechi), după care treabă se apropie de vagon şi pune umărul. Ceilalţi îi urmează, bucuroşi, exemplul. Zărindu-mă de departe, şeful îmi strigă : „Ei, flăcăule,

ia dă şi tu o mînă de ajutor !“ La care îndemn, bineînţeles, nu stau o clipă pe gînduri : încalţ, cît ai bate din palme, cizmele şi îmi proptesc cu nădejde umărul în tamponul vagonului. Cu o voce răsunătoare, Şarkov prinde a cînta un cîntec obscen, de pe malurile Volgăi : „*Hei, gloabă, pun'te pe treabă !*“ susţinut de vocile celorlalţi, care nu se lasă mult aşteptate. „Hei-rup, hei-rrup !...“ sună refrenul şi, ca prin minune, uriaşul vagon de treizeci-patruzeci de tone se pune încet în mişcare, apoi prinde a se rostogoli din ce în ce mai repede spre depozit însoţit de strigătele de izbîndă ale hamalilor şi de privirile mirate ale funcţionarilor ieşiţi de prin birouri.

Şeful îl bate pe umăr pe Şarkov, îi spune :

— Aşa „gloabă“ mai zic şi eu !

— Grozavă ! strigă şi ceilalţi, chiuind de bucurie.

Trei oameni din artel pornesc în pas alergător în urma vagonului, cîtă vreme ceilalţi merg fără grabă, alături de Gorbaciov. Mă iau după ei.

— Ia zi, şefule, te-ai pricopsit aseară ? îl întreabă Agapov, scuturîndu-şi praful de pe salopetă şi ştergîndu-şi cu scîrbă mîinile. „Te pomeneşti că i-o fi plăcînd curăţenia !“ Sau te-au potcovit ?

— La dracu, face Gorbaciov, cătînd cu fereală în jur. Abia pe la şase dimineaţa am terminat partida. Prea m-am hazardat, nesocotindu-mi forţele. Oftează, apoi se întoarce spre mine : Da tu cine-i fi, măi băiete ?

— Ia, caut şi eu de lucru, îi răspund şi, nu ştiu cum, cu totul pe neaşteptate pentru mine şi pen-

tru cei din jur, izbesc cu vîrful cizmei o pietricică răsărită în drum, proiectînd-o cît colo.

— Cam tinerel, cam tinerel, zice şeful, învăluindu-mă într-o privire de cunoscător. Apoi, ochii îi cad asupra cizmelor. Păcat de cizme, le strici în felul acesta. Se pare că-s cam mari pentru tine. Mda. Trebuie să ştii însă că tarifele sînt destul de mici la noi, nu ca la celelalte arteluri. Salariul de bază revine cam la cincizeci şi două de ruble şi patruzeci de copeici.

— M-aş declara mulţumit şi numai cu salariul de bază. Nici nu mă gîndeam la mai mult, îi răspund.

— Ai mai lucrat pe undeva ? Ştii să porţi *palanul ?* se repede asupra-mi Agapov. Ştiu la ce face aluzie. E vorba de un soi de perniţă triunghiulară pe care hamalii o pun în spinare în timpul lucrului.

— D'apoi, asta-i ! Cum să nu ştiu ! mint eu cu neobrăzare, de teamă ca nu cumva şeful să-mi întoarcă spatele. Auzi dumneata, *palanul !*

— Acte ai ceva la mînă ! se înverşunează Agapov, aţintindu-mă cu o privire răutăcioasă.

— Am numai certificatul de naştere.

— În ce an eşti născut ?

— În o mie nouă sute... doisprezece, îi răspund, rotunjindu-mi dintr-un condei vîrsta cu un an şi mai bine. Uf, ce îngrozitor e să minţi, dar n-am încotro. Începutul l-am şi făcut !

— Ţînc neînţărcat !... rînjeşte Agapov şi, înălţîndu-se spre urechea Romanticului, îi şopteşte o porcărie, pe care acesta însă nu o ia în seamă şi se îndepărtează, indiferent.

Gorbaciov se oprește locului și îmi încleștează umerii în strînsoarea unor mîini de fier. De durere, îmi vine să țip ca din gură de șarpe, dar mă stăpînesc la vreme, muşcîndu-mi buzele. Apoi, mă izbește scurt, cu pumnul, în umărul stîng. Sub puterea loviturii, mă clatin pe picioare gata să cad, dar șeful mă prinde la timp de braț, restabilindu-mi echilibrul.

— Întreabă-l mai bine, șefule, dacă știe să citească și să scrie, îl scutură de umăr Bătrînul Posac, după ce în prealabil s-a înțeles prin semne cu Bătrînul Surdomut.

— Întreabă-l, întreabă-l ! îl înghiontește și Șarkov, Orfanul.

— Apoi, cum să nu știu, mă sumețesc eu lungindu-mi gîtul ca un gînsac. Abia am terminat școala.

— Mai dați-l încolo, nu vedeți că vă prostește, iar voi îl ascultați ca niște tonți ! zice iar Agapov, aruncîndu-mi aceeași căutătură dușmănoasă.

— Ian te uită, a terminat școala ! sar toți într-un glas, neluînd în seamă intervenția lui Agapov.

— Cogeamite profesor, nici vorbă ! exclamă șeful. În cazul acesta ai putea să mă ajuți la întocmirea situației zilnice, așa-i ?

— D-apoi cum să nu, zic eu de colo, gata fiind să țin contabilitatea întregului trafic de pe Marea Caspică.

În clipa asta mă gîndesc la mama. A reușit, biata de ea, să-și vadă visul cu ochii : odrasla ei în ultima clasă a școlii medii... Că doar în nenu-

mărate rînduri, din pricina sărăciei noastre, eram cît pe-aci să mă las de învăţătură ! Fără îndoială că nici unul dintre oamenii aceştia din jurul meu n-a avut o mamă atît de dîrză ca a mea. Dacă mai trăia aş fi fost nevoit desigur să mă înscriu la vreun institut numai ca să nu-i amărăsc bătrîneţele.

Şeful mă priveşte iar, apoi se uită la cizmele mele.

— Să ştii, flăcăule, îmi zice el, că uneori lucrăm şi seara. Bineînţeles, atunci cînd mai întîrzie un vas. Ba se mai întîmplă să încărcăm şi să descărcăm chiar în plină noapte.

— Dar scrisori ai să ne scrii ? se apleacă spre mine Orfanul, făcînd ochi mici. Are nişte ochi apoşi, acoperiţi cu o pojghiţă subţire, care aproape că-i ascunde pupilele.

— Taman asta vroiam să te întreb şi eu ! mă împunge cu degetul în piept Bătrînul Posac, că în Romanticul nostru, slabă nădejde.

— Am să vă scriu, nici vorbă ! Îmi place grozav să scriu scrisori, îi asigur eu.

— S-a făcut ! exclamă Şarkov, frecîndu-şi bucuros mîinile. Băieţi, trebuie să-l luăm în artelul nostru. Nu-i nici o nenorocire că-i încă crud.

Ceilalţi sînt de aceeaşi părere, cu excepţia lui Agapov. Chiar şi Bătrînul Surdomut prinde a da bucuros din cap, mormăind nişte vorbe neînţelese.

Simt că în faţa unor apărători atît de înverşunaţi, şefului o să-i vină cam peste mînă să mă blagoslovească cu un refuz. Cu toate acestea, deo-

camdată pare nehotărît. În loc să-mi dea un răspuns direct — un „da" ori un „ba" răspicat — mă ia iarăşi cu duhul blîndeţii, mă întreabă :

— Aşa-i că cizmele astea sînt cam mari pentru tine ?

— Sînt, într-adevăr. Cam cu vreo trei numere, sar eu bucuros cu răspunsul. Mi le-a dăruit un unchi de-al meu, zicîndu-mi : „Peste vreo cinci anişori or să-ţi vină numai bine".

— Bagă de seamă, flăcăule, nu te sfătuiesc să lucrezi în ele. Or să-ţi schilodească picioarele.

— Nu face nimic, zic eu de colo. La lucru am să ies desculţ. Le-oi încălţa numai în ceasurile libere.

— E drept, calul de dar nu se caută la dinţi, mai zice şeful şi, prinzîndu-şi bărbia în pumn, se gîndeşte mult, chinuitor de mult, ce răspuns să-mi dea.

— Da-n afară de scrierea şi citirea buchilor, la ce te mai pricepi, voinicule ? mă întreabă, surîzînd Orfanul. Ştii să fumezi ?

— Mda, numai că... deocamdată, fără a trage fumul în piept, recunosc eu cu toată sinceritatea.

Ceilalţi rîd, mă întreabă şi ei :

— Da de tras la măsea te pricepi ?

— Nu, la asta nu.

— Las' că te-nvăţăm noi !... Da să pipăi, colea, o muieruşcă, ştii ?

— Nici.

— Te-nvăţăm, te-nvăţăm... Da cărţi ştii să joci ?

— Cu „popa prostu“ o mai scot la capăt.

— Nu-i nimic, se învaţă uşor. Da de furat, furi ?

— Vai de mine, cum puteţi...

— Lăsaţi-l pe băiat, nătărăilor, ce vă tot legaţi de capul lui ! se înfurie şeful. Se pare că a ajuns să ia o hotărîre în privinţa mea. Ei bine, zice el în cele din urmă, în lipsă de muiere şi-un popă-i poate ţine locul... Ia de colo *palanul* acela, flăcăule, că-i fără stăpîn, şi, să fie într-un ceas bun ! Să te vedem două-trei zile la treabă şi, după aceea, vom sta de vorbă.

„La ce s-o fi gîndind el, aducînd vorba despre popă şi muiere !... Se vede cît de colo că-i place să vorbească în zicale.“

Ne apropiem de depozit.

Uşa vagonului a şi fost trasă în lături. Înăuntru — stive de lăzi. Aflăm că sînt ticsite cu nişte ghete expediate de fabrica de încălţăminte „Skorohod“ din Leningrad. Doi oameni din artelul nostru se caţără în vagon ca să ne servească lăzile, doi se instalează în depozit, la stivuirea acestora. Cară trei. Îmi pun *palanul* în spate şi mă instalez şi eu la coadă, al patrulea. Mi se aşază şi mie o ladă în spinare. Mă cocoşează. Sînt gata-gata să intru cu nasul în ţărînă, dar îmi îndrept spinarea pe cît mă ţin puterile stăpînindu-mi cu mare greutate echilibrul şi aproape că o iau la fugă să-l ajung din urmă pe Kiselev. Nu-i nimic, merge. Lada are vreo cincizeci de kilograme, nu mai mult...

Capitolul doi

Dimineaţa mă trezesc înaintea tuturor. Deşi umerii mi-s amorţiţi şi mă junghie spinarea, mă simt cum nu se poate mai bine.

În baracă, oamenii dorm. Ceasul din perete, cu lănţug şi greutăţi, arată ora şase şi patruzeci şi cinci de minute. Mă îmbrac nerăbdător şi ies în stradă, fiindcă aseară, venind încoace noaptea tîrziu, n-am avut vreme să mă uit mai cu luare-aminte unde mă aflu.

Baraca noastră e instalată între clădirea cu două etaje a serviciului de pază al Agenţiei transporturilor maritime pe Caspica şi depozitele vămii. În faţa ei, de cealaltă parte a străzii, se înalţă, astupată acum cu stinghii şi grinzi, clădirea iarmarocului din Baku. Numai cu vreo doi ani în urmă era în floare aici comerţul cu mărfurile persiene. Îmi plăcea pe atunci să dau tîrcoale, împreună cu alţi cîţiva băieţandri de-o seamă cu mine, tarabelor cu fructe exotice.

Mă plimb de colo-colo pe stradă, a cărei parte carosabilă este străbătută de o cale ferată de acces. Ceva mai încolo, înspre ţărm, linia e ticsită cu vagoane de marfă.

Posomorîtă privelişte oferă aceste locuri în care se împreună periferia oraşului cu regiunea petroliferă, numită şi Oraşul Negru. Pămîntul e cu desăvîrşire sterp, nicăieri nu vezi un fir de iarbă. Totuşi, dacă o iei la dreapta şi traversezi strada Libertăţii, pe maidanul ce se cască acolo poţi întîlni cîţiva salcîmi amărîţi ca vai de lume. Din-

colo de el însă, locul devine iarăşi pustiu, fără pic de vegetaţie, şi numai ici-colo răsar cîteva clădiri cu un singur etaj şi nişte depozite cu învelitori plate, în spatele cărora se ivesc coşurile scunde ale unor făbricuţe.

Revenind în baracă, constat că nimeni n-a catadicsit încă să se scoale.

„Ce oameni ! îmi vine să strig în gura mare, să se cutremure baraca. Nu v-aţi săturat încă de somn ? ! Oare nu vă trage inima să ajungeţi mai curînd la locurile voastre de muncă ? Că doar ce poate fi mai atrăgător pe lumea asta decît munca, munca cea de toate zilele ?!"

Mă străduiesc să fac cît mai multă gălăgie. Bocănesc al naibii cu ciubotele potcovite în podeaua de lemn, scot, fără vreo trebuinţă anume, de sub pat, lădiţa mea cea de placaj, vopsită într-o culoare galben-ameţitoare şi îi manevrez capacul, făcînd un tranc-tranc asurzitor. Geaba străduinţă, că nimeni nu se sinchiseşte de mine. Parcă ar dormi toţi somnul duşilor.

În cele din urmă, aud o foială pe unul din paturi. S-a mişcat Bătrînul Surdomut. De altfel, nici n-a dormit se pare în noaptea asta. De două ori am sărit ca ars din pat, plin de teamă să nu întîrzii la lucru, şi în ambele rînduri l-am văzut stînd întins cu ochii deschişi, aţintiţi în tavan.

Spre marea, neţărmurita mea bucurie, în uşă îşi face apariţia tuşa Varvara. Trebuie spus că aici, în baracă, tuşa Varvara e stăpîna atotputernică, cumulînd funcţiile de administrator, paznic şi femeie de serviciu. E tare mătăhăloasă şi revărsată în toate părţile tuşa Varvara, însă din puterea ei

ar putea să mai împrumute și altora. Intră, așază pe masă un ceainic de tinichea, de capacitatea unei vedre, mătură cu cîrpa udă din cîteva plesnituri scurte, ca niște pocnete de pistol, firimiturile, mucurile de țigară, bucățile de ziar rămase pe masă după cina de-aseară, apoi se îndreaptă cu pași de rață spre ușa barăcii, scoate de sub patul din margine un lighean de aramă și prinde a bate în el toba cu un ciocan zdravăn de lemn.

Bubuitul aramei umple baraca.

După a șaptea bătaie de ciocan, tușa Varvara își depune sculele la loc și iese pe ușă afară. Mă uit la ceas. E ora șapte fix.

În paturi oamenii încep a se foi. Unii se ridică în capul oaselor, alții se așază pe marginea patului și, cu genunchii la gură, rămîn așa, duși pe gînduri, iar alții dau să se îmbrace.

Aștern în fața mea un ziar pe scîndurile mesei, scrijelite cu cuțitele și mîzgălite cu creioane, desfac pachețelul cu mîncare și prind a-mi sorbi ceaiul de dimineața. Am o felie de pîine cu brînză și un ou răscopt.

Pe masă, printre pietrele de domino aruncate în dezordine, se află două cutii de conserve goale. Una din ele servește drept scrumieră, cealaltă drept solniță. Pesemne că atunci cînd chefurile sînt în toi, aceasta din urmă e confundată și ea cu scrumiera, altfel nu se explică culoarea neagră-cenușie a sării. Nu îndrăznesc să o folosesc și înfulec oul nesărat, apoi mă apuc să beau ceaiul. Dar și ceaiul are o culoare a naibi de fistichie și iz de tinichea. Îl înghit cu noduri. Curînd însă

renunț la tentativă, deșert cana pe fereastra deschisă și o arunc în lădiță.

Mă preumblu din nou în jurul bărăcii. Apoi mă îndrept spre țărm. În stînga mea se află debarcaderul feroviar, în dreapta — depozitul frigorific de conservare a peștelui. Marea e calmă. Lîngă țărm apa e acoperită cu un strat gros de păcură. Cauza o cunosc : după distilarea petrolului la instalațiile de cracare ale Orașului Negru, reziduurile sînt evacuate în mare. În afară de asta o bună cantitate de păcură ajunge în apele mării și în timpul pompării ei în petroliere.

Mda, aici poți să-ți iei gîndul de la undiță și pește...

Revenind în baracă, îi găsesc pe hamalii noștri și pe cei din artelul vecin, de sub șefia lui Venea Sașiul, abia la făcutul paturilor. După asta, urmează, bineînțeles, spălatul și în sfîrșit ceaiul și gustarea de dimineață.

Ceasul din perete arată ora șapte și un sfert.

Nu mă mai rabdă locul să stau, așa încît părăsesc din nou baraca. Îmi simt mușchii trupului peste măsură de încordați. De, efectul primei zile de muncă ! Strîng și slăbesc pumnii. Degetele îmi par de fier. Hm, dacă mi-aș pune mintea cu peretele ăsta al barăcii și i-aș arde una, țăndări s-ar face, nu alta ! Îl cruț însă și deschid iarăși ușa. Instalați în jurul mesei, oamenii mei nădușesc de zor în fața cănilor aburinde, trăncănind pe îndelete verzi și uscate. Nimeni nu se omoară cu graba.

Ceasul din perete arată ora șapte și douăzeci și cinci de minute.

Îmi amintesc de Husein-zade, şeful sectorului de încărcare-descărcare al Agenţiei maritime, şi de înjurăturile lui la adresa hamalilor-sezonieri. Mai ştii, omul o fi avut dreptate, că doar unde s-au mai pomenit trîntori ca ăştia ?

În sfîrşit, din baracă apare Kiselev. Are obrazul atît de congestionat şi de năduşit, încît mai-mai că-mi vine să-l întîmpin cu un „Salut, Îmbăiatule !“ dar, ştiind că aceasta e o poreclă pe care n-o prea are la inimă, îmi pun lacăt la gură. Pentru un obraz ca ăsta, îmi zic, nici că se putea găsi o poreclă mai nimerită.

— Ei, flăcăule, eşti gata ? îmi spune el, aprinzîndu-şi o ţigară. În locul *palanului* să-ţi iei o perniţă de umăr, căci vom da azi o mînă de ajutor lui Venea Saşiul la descărcarea unei şalande. E o muncă a naibii de scîrboasă, că nu-ţi pică o para chioară peste cît scrie la catastif !

Riposta îmi stă pe limbă : „Oare munca, oricare ar fi ea, poate fi scîrboasă ? Ian te uită ce mi s-au mai învîrtoşat muşchii după treaba făcută ieri !“

Dar Kiselev mi-o ia înainte :

— Cum se poate să nu fi găsit şi tu o muncă mai de Doamne-ajută ? Om cu ştiinţă de carte să se bage la hamalîc. Ptiu !

— Păi nu-i totuna ce munceşte un om ?... N-am să uit niciodată vorbele mamei : „Crezi că cel mai de seamă lucru, îmi spunea ea deseori, este ce meserie ţi-ai ales ? Poţi fi şi muncitor cu ziua, nu contează ! Contează în primul rînd, să fii om...“ E drept însă că mama s-a zbătut întotdea-

una să ajung, așa cum spuneai, un om cu știință de carte.

— Părinții tăi sînt în viață ?

— Nu. Mama a murit de curînd, tata mai de multișor. Am numai o soră.

— Păi de ce nu stai la ea ? Viața în baracă, flăcăule, nu-i viață.

— Sora mea s-a măritat. Aveam o singură odăiță, neîncăpătoare pentru trei. Am plecat să nu le îngreunez traiul.

— Lasă, lasă, ai să-ți găsești tu locuință ! Fetelor le vine întotdeauna mai greu în privința asta ! consimte cu însuflețire Kiselev, aruncînd cît colo țigara pe jumătate fumată. Îmi plac, măi flăcăule, oamenii hotărîți. Fac parte și eu din tagma lor. Iată de ce nu înghit să mi se poruncească. Cînd îl aud pe careva țipînd la mine, brațele mi se moaie, picioarele prind a-mi tremura, crede-mă. Parșiv năravv, dar ce-i poți face ?

Pe neașteptate, Kiselev mă învăluie iar într-o privire bănuitoare.

— Da nu cumva alergi și tu după stagiu muncitoresc ?... Ca mîine să te văd la cine știe ce școală de nacealnici ?

— Da de unde, îi zic. Nici prin cap nu-mi trece așa ceva. Ce fel de naccalnic ar ieși din mine ?

— Lasă-te de goange. N-am întîlnit prea des pe lumea asta proști care să-și frîngă spinarea de pomană. La un birou, tolănit colea pe scaun, cîștigi mai mult, e la mintea cocoșului. Iacă, se împlinesc trei luni de cînd lucrez în artel, sînt vete-

ran, aş putea zice, aşa încît multe mi-a fost dat să văd...

— După cîte ştiu, nimeni nu m-a trecut încă în scriptele artelului. Ia, oi lucra şi eu cîteva zile alături de voi, după care şeful va hotărî ce-i de făcut. Şi-apoi... sînt născut în o mie nouă sute paisprezece. Pînă la optsprezece ani bătuţi pe muche mai îmi lipseşte aproape un an.

— De Gorbaciov să nu-ţi fie frică ! E om de-al nostru, cu scaun la cap. Numai că îi cam place să tragă la măsea, şi-apoi mai are un pui de patimă — biliardul. Poate ai auzit de jocul ăsta ?... Hm, mă gîndesc că bine ar fi să ne sporească artelul cu vreo douăzeci de oameni... Şi muncă mai acătării ni s-ar da, şi cîştigul ar fi altul. Dar aşa, abia-ţi tragi sufletul. Azi — înhamă-te la scînduri, mîine — la sare. Bagă de seamă însă, flăcăule, şefului va trebui să-i duci un plocon. Să pici şi cu aldămaşu. Aşa-i pravila la noi ! Mai ştii, poate îi stau la inimă ciubotele tale şi nu-l lasă să doarmă noaptea. Adă-i-le plocon, ai să-ţi cumperi altele. Cît despre certificatul de naştere nu-ţi fă griji. Roagă-l pe Agapov să-ţi facă o mică modificare, că-i mare meşter în de-alde astea. Cum ţi-o face el, nici Sarsailă împieliţatul n-are să pice la bănuială.

De data asta îi arunc şi eu o privire bănuitoare.

Kiselev mi-o surprinde, îmi spune :

— Trebuie să ştii, flăcăule, că la noi vin oameni de toată mîna, trecuţi prin toate. Lepădăturile obştei, cum spune Romantiuc. Ia aminte, şi eu sînt unul dintre aceştia.

— Adică ?

— O lepădătură !

— O lepădătură ?! Şi de ce, mă rog ?

— Am fugit de la ţară.

— Chiabur, care va să zică ?

— Chia-a-bur ! Mă îngînă el, aruncîndu-mi o privire dispreţuitoare, cu obrazul roşu ca para focului. Că multe mai pricepi şi tu în treburile ălora de la ţară...

Mă opresc locului. Îl întreb :

— Da ia spune-mi cine fuge de la ţară în perioada transformărilor socialiste în agricultură ?

Kiselev face cîţiva paşi înainte, apoi se răsuceşte în călcîie şi vine încet spre mine.

Acuş are să-mi ardă una, îmi zic.

— Şi tu, ticălosule, îmi vii cu lozincăraie dintr-asta ? Nici caşul nu ţi s-a uscat încă la gură ! După care, sloboade nişte înjurături de-mi ţiuie urechile.

Rămîn cîteva clipe în loc, năucit de avalanşa epitetelor. „Ciudat om, mă gîndesc în sinea mea, cu ce l-oi fi supărat ? Auzi, lozincăraie ! Păi nu tot astfel ne spunea în cursul lecţiilor profesorul nostru de ştiinţe sociale, Iraclie Gasparovici ? Şi-mi zic numaidecît : Chiar dacă n-o fi el chiabur în toată legea, da coadă de topor chiaburească tot trebuie să fie. Doar nu degeaba are obrazul atît de roşu !“

Şirul gîndurilor mi-e întrerupt însă de hărmălaia ce o fac, venind în urmă, hamalii din artelul nostru împreună cu cei din artelul lui Venea Saşiul.

îi las să treacă înainte, apoi mă alătur Bătrînului Posac şi Orfanului, şi tropotesc năuc în urma lor.

★

La debarcaderul de cherestea ne aşteaptă şalanda Nr. 6, sosită în cursul nopţii. Stă adînc cufundată în apă. Întreaga ei punte este înţesată cu stive de cherestea proaspătă. În timp cît durează disputa dintre Gorbaciov al nostru şi Venea Saşiul, mă preumblu pe punte, trăgînd în piept cu nesaţ mirosul tare de cherestea. Apoi, cînd se deschide cala, cobor în ea. Aici aerul e umed şi stăruie în el acelaşi miros pe care-l port în nări din copilărie, de răşină de brad.

Descărcarea începe simultan de pe punte şi din cală. Noi, amărîţii din „artelul vagabonzilor", sîntem puşi la căratul buştenilor. Nu i-a reuşit şefului tentativa de a acapara stivele de cherestea. La drept vorbind, nici nu le-am fi putut face faţă, deoarece sîntem numai şapte, cîtă vreme artelul lui Venea Saşiul numără douăzeci şi şase de oameni, ceea ce înseamnă douăsprezece perechi la cărat şi o pereche la ridicarea scîndurilor din stivă. Se vor alege, bineînţeles, cu un cîştig frumuşel, pe cînd noi — doar cu amărîtul salariu de bază.

În dreptul caprei se instalează hamalii noştri cei mai voinici — Şarkov şi Romanticul. Dintr-un sabord lateral li se scoate un buştean pe care ei îl prind din zbor, îl iau subsuoară şi îl trag pe fusul caprei.

Lucrez în pereche cu Agapov. S-a oferit singur să lucreze cu mine. Sau mi s-a părut numai ? Primii trei bușteni, luați din rîndul de sus, se nimeresc să fie uscați și nu prea groși — cărătura de „încălzire", cum i se mai spune — așa încît îi ducem aproape în fugă pe mal. Revenind în fața sabordului, mă frec la ochi : din întunecimile lui apare tîrîș un buștean-mamut de-a adevăratelea ! Gros al naibii, ud și cu scoarța atîrnîndu-i fîșii-fîșii...

— Luați-l în trei sau în patru ! ne strigă Romanticul.

— Mda, cu un popic ca ăsta nu-i glumă, zice Orfanul.

— Las' că-i venim noi de hac ! răspunde Agapov și, potrivindu-și pernița pe umăr, se vîră sub buștean.

Îi urmez exemplul. Agapov e la vîrful bușteanului, eu la temelia lui, dar nu mă prea sinchisesc de treaba asta.

— Gata ? întreabă Agapov și apucă de capătul bușteanului.

Îmi proptesc umărul bine sub buștean și mă opintesc din răsputeri, dar bușteanul nu se desprinde de fus. Ce naiba ! ?

— Ei ? zice Agapov.

Mai fac o încercare, dar rezultatul este același. În clipa asta, din sabord, apare un alt buștean, la care se reped Șarkov și Romanticul. Sînt nevoit să eliberez fusul. Închid ochii, mă încordez și, scrîșnind din dinți, ridic bușteanul. Acesta mă încovoaie la pămînt. Totuși fac un pas înainte, deoarece și Agapov a apucat să facă un pas.

Ca să-mi stăpînesc urletul care-i gata-gata să-mi țîșnească din gîtlej, îmi muşc cu atîta înverşunare buza încît simt numaidecît în gură gustul sărat al sîngelui. În aceeași clipă, în fața ochilor mei prind să se rotească ameţitor vîrtejuri de foc albastre, roşii, verzi, apoi miriade de scîntei de toate culorile !...

Simt că buşteanul îmi alunecă de pe umăr. Mă aplec în stînga, proptindu-mi mîna dreaptă în şold. Dar alunecarea blestematului buştean, cu scoarța umedă, continuă. El îmi încovoaie trupul în dreapta, gata-gata să mi-l frîngă...

Ce-i de făcut ? Printr-o fulgerare de gînd îmi dau seama că dacă voi scăpa buşteanul, vîrful acestuia îl va izbi pe Agapov în cap, zburîndu-i o parte din teastă.

Mă aplec iarăşi în stînga şi încerc să cuprind buşteanul cu amîndouă mîinile, de deasupra. Dar degetele mele, încleştîndu-se pentru o clipă, încep îndată să se desfacă, iar buşteanul să-mi alunece de pe umăr.

Acum înaintez cu paşi mărunți, nepricepînd aproape nimic, în aşteptarea inevitabilei catastrofe, care se va produce dintr-o clipă în alta... Fălcile îmi sînt atît de încleştate, încît nu reuşesc să îngaim o singură silabă, ca să-l previn pe Agapov.

Durerea îmi învîrteşte în ochi tot felul de vedenii. Stivele de cherestea, rînduite de-a lungul malului, se desprind deodată de pămînt, ca să se facă nevăzute în sineala fără de sfîrşit a cerului. Un danț drăcesc au prins să joace şi uriaşele litere de pe gard, care alcătuiesc numele fostului

negustor de cherestea Adamov. Ele fug unele de altele, ţopăie, ca să se adune apoi la un loc, într-o şaradă de nedezlegat...

Dar în momentul acesta se petrece o minune. Buşteanul, care-i gata să mă surpe dintr-o clipă în alta, se desprinde deodată de umărul meu. Mă opresc buimac, locului, nepricepînd ce se întîmplă. Şi, numai revenindu-mi în poziţia normală şi dezmeticindu-mă, îl zăresc pe Romantic, mergînd în pereche cu Agapov.

Cum şi cînd a reuşit el să sară sub buştean, rămîne o taină pentru mine.

Acum, împrejurul meu se află Bătrînul Surdomut şi Posacul. Ambii dau din cap a mustrare.

Prin faţa noastră trec în pas grăbit, cu un buştean pe umeri, Kiselev şi Dichisitul.

Dichisitul îmi strigă :

— Păi bine, tontule, cine se bagă sub temelia unui buştean ca ăsta ?

Îmbăiatul rîde cu gura pînă la urechi :

— Lasă, lasă, învăţătura nu vine singură în scăfîrlie. Să mai înveţe. Apoi, batjocoritor, cu jumătate de glas, către mine : „Chia-a-bur !“ auzi dumneata !

La aceste cuvinte, Bătrînul Surdomut îmi aruncă o privire răutăcioasă şi se îndepărtează şonticăind. Posacul îi ţine urma.

După o clipă de zăbavă, o pornesc aproape tîrîş în urma lor, abia stăpînindu-mă să nu urlu. Durerea mă copleşeşte.

„Oare nu cumva mi-am rupt clavicula ?“ mă întreb speriat pipăindu-mi cu băgare de seamă umărul.

Capitolul trei

— Ei, nu te mai scoli odată ?! E vremea de ieşit la lucru ! aud necontenit deasupra mea. Unii mă zgîlţîie de picior, alţii de mînă, de umăr. Încerc să deschid ochii, dar nu reuşesc să fac asta decît cu mare greutate. Pleoapele îmi par încleiate, şi le închid numaidecît la loc, orbit de lumina becului aprins în tavan. Las mîna să-mi alunece de pe pat şi dau peste cizme. Slavă Domnului, sînt la locul lor !

Tot mai des şi mai des aud trîntindu-se uşa barăcii. Apoi, se face o linişte desăvîrşită.

Mă cufund din nou în uitare.

Se pare că am dormit mult, deoarece în clipa în care deschid ochii, becul electric e stins, şi un soare fierbinte dogoreşte în fereastră. Trebuie să fie ora zece dimineaţa.

Încerc să-mi mişc mîna, dar aceasta rămîne inertă deasupra păturii. Încerc să întorc capul, dar o durere cîinească îmi fulgeră grumajii, de-mi vine să urlu. Vreau să îndoi genunchiul, zadarnică străduinţă.

Simt cum fruntea mi se îmbrobonează, rece, de sudoare : „Nu cumva am paralizat ?“ Şi închid din nou ochii.

— Ce-i flăcăule, boleşti ?

Deasupra mea se apleacă tuşa Varvara.

— Nu ştiu ce-i cu mine, răspund. Oi fi paralizat de mîini şi de picioare.

— Ce-ţi veni, cum se poate una ca asta ? Şi tuşa Varvara îmi pune mîna pe frunte. Nu ai

fierbinţeală. Da ia spune, nu cumva te-ai vătămat în timpul lucrului ? Se mai întîmplă şi dintr-astea, din neobişnuinţă, mai cu seamă cu noii veniţi. Mult ai cărat ieri ?

— Mult, tuşă Varvaro, tare mult. Numai buşteni peste o sută de bucăţi am cărat.

— Nu-i nimic, o să te junghie o zi-două şi te lasă, zice ea, luîndu-mi de pe frunte palma cît ditai fierul de călcat. E drept, se mai întîmplă însă, ca vătămătura să nu-l lase pe om cu una, cu două, atunci e nevoit să se lase el păgubaş de afurisita asta de muncă. Mulţi părăsesc artelul tocmai din pricina asta. Cît despre tine, poate te-o ajuta sfîntul să ţi se întărească oscioarele şi să-ţi treacă durerea. Acum, închide ochii şi odihneşte-te ! Eu am să mai deretic pe-aici.

Spunînd asta, tuşa Varvara îmi acoperă obrazul cu pătura, ca la mort şi, luînd apă din ceainic în gură, începe să stropească duşumeaua. Apoi, pune mîna pe mătură şi ridică un asemenea praf, încît, simt, chiar şi sub pătură că începe să mă înnăbuşe. Vreau să-i spun să deschidă fereastra, dar limba nu mi se clinteşte în gură. Adorm iar, prăbuşindu-mă într-o beznă adîncă.

Mă trezesc după o bună bucată de vreme, cu trupul scăldat iar într-o sudoare rece.

„Voi reuşi oare, să fac faţă muncii de docher ? Or să mi se întărească oscioarele şi o să-mi treacă durerea, cum spunea adineauri tuşa Varvara, ori va trebui să părăsesc „brigada vagabonzilor" ? Dar dacă rămîn cumva invalid pentru toată viaţa ? Ce se vor face atunci prietenii mei din cvartetul nostru, aşa-zisa „grupă de fier" — Viktor, Larisa,

Saşko — fără mine ? Dar eu fără ei ? Cum rămîne atunci cu revoluţia mondială ?

Gîndurile acestea mă chinuiesc îngrozitor, nu mă slăbesc o clipă.

Mda, a doua jumătate a lunii mai s-a scurs toată într-o continuă febră a plecărilor şi a însoţirilor de rămas bun pînă la gară.

Mulţi dintre absolvenţii clasei noastre au plecat din Baku în această perioadă. Rar de mai întîlneşti pe careva prin oraş. Toţi s-au grăbit spre Moscova şi Leningrad. Toţi doresc să devină ingineri.

S-a destrămat, din păcate, şi cvartetul nostru. Cu puţin timp înainte nici prin cap nu ne-ar fi trecut un asemenea deznodămînt. Este drept însă că totul s-a petrecut din propria noastră iniţiativă şi nu din voinţa unor persoane care ne-ar fi dorit răul.

Larisa a făcut începutul, plecînd prima la Moscova. Are acolo o mătuşă, Marina Prjienskaia, sora tatălui ei, cîndva o faimoasă balerină. Ca prietena noastră să nu îngheţe cumva cînd or da gerurile moscovite, i-am cumpărat, punînd mînă de la mînă, o pereche de pîslari straşnici, dintr-un lot mare adus cîndva prin nu ştiu ce minune la Baku.

La plecare, i-am poruncit într-un glas să se înscrie la institutul de limbi străine, fiindcă în ultimele clase, a opta şi a noua, spre mirarea noastră a tuturor, Larisa a început să înveţe cu deosebită sîrguinţă limba germană. Are aplicaţii, într-adevăr, pentru limbi străine, aşa încît există

șanse să fie primită la institut. Și apoi, se aude că nu se prea înghesuie lumea la porțile lui.

Se înțelege de la sine că dacă Larisa va ști la perfecție limba germană, nouă ne va fi mult mai lesne cînd vom nimeri în Germania sau Anglia, să ridicăm clasa muncitoare de acolo la luptă împotriva capitalismului. Deși, nu-i vorba, muncitorii ne vor înțelege și așa : Totul va hotărî solidaritatea noastră muncitorească.

Ca să ne atingem însă scopul propus, e nevoie, înainte de toate, să devenim noi înșine muncitori : Viktor — metalurgist, Saşko — miner, eu — docher.

Că doar, știut lucru, cine alții dacă nu metalurgiștii, docherii și minerii sînt acei care declară primii grevele, în Occident ? La ei ne vom duce, hotărît lucru ! Vom înălța pumnii deasupra capului și le vom spune : *„Rote Front !"* Și asta va hotărî totul : burjuii vor căpăta niște picioare în spate, de se vor duce de-a berbeleacul...

După Larisa, a plecat Saşko al nostru, în Donbas, bineînțeles. A descoperit acolo niște rubedenii îndepărtate. Am și primit de la el un răvășel scurt. L-au angajat la mină. Deocamdată e la împinsul vagonetelor.

Acum o săptămînă a plecat și Viktor. Punctul terminus al călătoriei sale — Leningrad. Are un văr inginer, care i-a promis mai de mult să-l angajeze în uzina unde lucrează și el. Fără îndoială că în scurtă vreme Viktor va deveni strungar calificat. El n-are nevoie să învețe cum se ține în mînă o pilă, o daltă sau un ciocan. Numai cîte

crătiţe a lipit el gospodinelor din curtea noastră, cîte chei a meşterit !...

Eu, singurul am fost nevoit să rămîn la Baku şi să mă angajez în port. Orice-o fi, trebuie să rămîn docher, adică zilier, cum se mai spune pe-aici.

★

— Ei, flăcăule, te simţi mai bine ? se aude glasul tuşei Varvara, după care apare tuşa în persoană. Se aşază pe marginea patului meu.

— Tot aşa, îi răspund. Mă doare tot trupul de parcă m-a ciomăgit careva.

— Hm, căratul buştenilor nu-i totuna cu linsul străchinilor ! rîde, cu bunătate, tuşa Varvara. Ian te uită, s-a făcut de amiază şi tu n-ai luat nimic în gură ! Doamne fereşte, să nu-mi mori de foame pe aici ! Ia zi, să-ţi aduc niţică supă de mazăre ? E drept, mi-a rămas de-acum trei zile, da-i încă bună.

Spunînd asta, tuşa Varvara pleacă şi în curînd se întoarce, ţinînd în mînă o gamelă afumată Scoate din buzunarul şorţului o lingură de lemn şi mi-o întinde, spunînd :

— Haide, mănîncă puţin.

Pun gamela pe marginea patului, mă salt într-un cot şi prind a manevra de zor lingura. Constat că mi-e o foame de lup.

— Păzea, să nu-mi înghiţi lingura ! rîde iar tuşa Varvara. Se vede cît de colo că s-a plictisit al naibii, biata de ea, în pustietatea asta de baracă şi că tare o mănîncă limba să mai schimbe, colea, o vorbă-două cu un suflet de om. Ia spune, flăcăule, ai rude ? Eşti de baştină de-aici, din

Caucaz, sau de-aiurea ? Şi de ce, mă rog, nu te-ai băgat la o altă muncă, mai potrivită ţie ?

Abandonez pentru o clipă lingura în supă. Mă uit pe fereastră. Oare cum aş putea să-i vorbesc, ca să mă înţeleagă, despre revoluţia mondială ?

În vremea asta uşa barăcii se deschide încetişor şi în pragul ei apare Orfanul. Cîteva clipe el rămîne neclintit locului. Prea bruscă-i, pesemne, trecerea de la lumina orbitoare a străzii inundate de soare la semiobscuritatea barăcii. Bîjbîind cu mîinile în faţă, el porneşte cu paşi mărunţi şi nesiguri în lungul culoarului dintre paturi. Pesemne că nu ne vede.

Ajungînd în dreptul mesei, el aşterne o basma mare, pe care a scos-o de sub pernă, şi răstoarnă pe ea, una după alta, mănuşile de protecţie pline vîrf cu boabe de orez. Apoi se ridică în vîrful picioarelor şi deşartă de orez buzunarele pantalonilor, întorcîndu-le pe dos, după care se apleacă deasupra mesei şi face aceeaşi operaţie cu buzunarele de la piept ale salopetei. Dar rezerve importante de orez se mai aflau şi în cei doi craci ai pantalonilor săi, legaţi strîns la gleznă, şi în mînecile salopetei, ba chiar şi în sîn, sub cămaşă...

Cu respiraţia oprită, mă uit la tuşa Varvara. Oftează.

Ca o fiară la pîndă, Şarkov adulmecă aerul, aruncă o privire mioapă în jurul său şi, numai după ce se asigură că nu-l paşte nici o primejdie de nicăieri, înnoadă basmaua şi o ascunde în lădiţă.

Vîrînd cheiţa în buzunarul pantalonilor, el se îndreaptă apoi spre uşă. Dar abia se închide

aceasta în urma lui, că în prag apare o altă siluetă. E Kiselev. Are respiraţia şuierătoare şi obrazul mai congestionat ca de obicei. Furtunos de parcă ar fi urmărit de cineva, se îndreaptă spre patul său. Se vede treaba că pe ziua de azi artelul lucrează la un debarcader din apropiere, aşa încît şi el şi Şarkov au profitat de pauza pentru prînz ca să se repeadă pînă la baracă.

Se repetă întocmai scena de mai sus, cu orezul, numai că Kiselev îl deşartă într-o faţă de pernă. A adus vreo trei-patru kilograme, pe puţin.

Privirile noastre se întîlnesc.

Îl întreb.

— Ce-ţi trebuie atîta orez ?

Se uită la mine cu o ură abia stăpînită, zice :

— Nu cumva ai picat din lună ?

— De ce ?

— Îmi trebuie bani pricepi ?!

— Orezul l-ai furat ?

— N-a fost nevoie, am găsit destui saci rupţi... Şi deodată, clocotind de mînie : Da ce, ticăloşule, tu nu furi ? Sfîntul Duh te ţine ?

— Deocamdată, n-am învăţat încă, îi răspund.

— „N-am învăţat", haida-de, mă îngînă el. Ai să înveţi, n-avea grijă ! Că aici, să ştii de la mine, ai să te mai alegi şi cu altele, nu numai cu ciolanele rupte !

— Tacă-ţi fleoarca şi nu te mai zborşi atîta ! îi zice tuşa Varvara. În loc să te zborşeşti la om, mai bine ai meşteri, colea, masa şi băncile, cum ai făgăduit, că doar ţi-am făcut rost de scînduri. Ar mai sta oamenii seara la aer curat afară şi nu s-ar mai oftica în duhoarea de-aici. Aţi juca şi

pacostea aceea de barbut al vostru tot afară, că m-aţi năucit cu zdrăngăneala şi ţipetele voastre.

— Bine-bine ! Kiselev deschide lădiţa, aruncă în ea faţa de pernă doldora de orez şi o repede la loc, sub pat, cu o lovitură de picior.

— „Binee-binee !“ îl îngînă la rîndu-i tuşa Varvara, privindu-l batjocoritor. Binele ăsta îl aud cam de vreo trei luni încoace.

Kiselev pleacă, trîntind după el uşa.

— Toţi cîţi vezi pe-aici agonisesc parale, încearcă tuşa Varvara să-mi explice, cu delicateţe, scenele de-adineauri, în vreme ce eu mă străduiesc să dau de fundul gamelei. Că doar pentru bani se spetesc toţi cîtu-i ziulica de mare. Apoi, scoate de la brîu o cîrpă şi mătură cu ea, de pe masă, boabele de orez împrăştiate. Nici nu ne-au lăsat, împieliţaţii, să stăm de vorbă. Nu-i nimic, vom mai vorbi altă dată, că nu-i foc. Acum mai trage şi tu un pui de somn, că eu mă duc să car apă. Şi se duce tîrşa, tîrşa, cu pasul ei legănat ca de raţă.

Adorm din nou.

Visez un vis, care mă obsedează de cîţiva ani încoace. Parcă mă aflu într-o ţară necunoscută. Un oraş străin. Străzile sînt zăgăzuite de demonstranţi, muncitori în grevă. Mii de oameni cu placarde şi panouri.

Poliţişti, înarmaţi cu bastoane de cauciuc, cu săbiile scoase, încearcă să împrăştie mulţimea. Oamenii se risipesc pe străzile laterale, se ascund prin ganguri.

Un muncitor stegar cade secerat de gloanţe.

Spre el vine în fugă o fată.

Dar eu ajung înaintea ei în faţa celui căzut. Îi smulg din mînă steagul şi mă caţăr în vîrful unei baricade. Alţi oameni mă urmează.

— Ce-i cu tine, flăcăule, de ce ţipi ? aud prin somn glasul cunoscut al tuşei Varvara.

— Steagul, au vrut să-mi ia steagul afurisiţii de poliţişti ! Mă ridic în capul oaselor, cu respiraţia şuierătoare, cu fruntea îmbrobonată de sudoare rece.

Aplecată deasupra patului meu, tuşa Varvara clatină a îngrijorare din cap, îmi spune :

— Ar trebui să chemăm un doctor... Poate, într-adevăr, ai febră ?

Dar capul îmi cade iarăşi pe pernă.

Nu ştiu cîtă vreme să fi trecut, dar mă trezesc de data asta nişte strigăte ale tuşei Varvara.

— Ce s-a întîmplat ? o întreb, aşezîndu-mă pe marginea patului.

— Nu cumva ţi-au şterpelit cizmele, că nu le mai văd la locul lor ?!

Bag mîna sub pat, caut în locul ştiut. Cizmele nu-s. Aplec capul, mă uit — cizmele nicăieri.

— Mi-au furat cizmele ! strig îngrozit.

— Le-au furat, le-au furat, diavolii ! strigă şi tuşa Varvara, plesnind din palme. Ce oameni ceapcîni mai sînt pe lumea asta de la o vreme !...

— Păi cine a putut să le fure, tuşă Varvara ? o întreb, aproape implorînd, ca şi cum bătrîna ar putea şti de treaba asta. Cobor picioarele din pat.

— Cine, cine ! bombăne ea supărată. Cîţi n-au trecut pe aici în timp ce dormeai, că doar sezonierii noştri lucrează azi pe aproape, la debarcaderul căii ferate. Şi eu, proasta de mine, nu m-am

gîndit la asta... Am tras o fugă pînă la prăvălie, ca să-ţi gătesc ceva pentru prînz !... se căinează bătrîna.

— Am rămas fără cizme ! repet eu îngrozit, uitînd toată durerea şi dînd să mă îmbrac.

Dar tuşa Varvara îmi smulge din mîini pantalonii, îi aruncă pe patul vecin şi mă vîră din nou sub pătură.

Capitolul patru

Aproape toţi care trec prin dreptul patului meu mă întreabă :

— Ei, cum te mai simţi, flăcăule ?

— Ceva mai binişor, pot să umblu, deşi junghiurile nu m-au slăbit încă.

— Dar cizmele, le-ai găsit ?

— Da de unde, le răspund şi mai-mai îmi vine să plîng.

— Nu te speria, toţi au trecut în primele zile prin boleşniţă şi junghiurile astea. O să-ţi treacă, că toate trec în lume. Cît despre cizme, ai să-ţi cumperi altele. Le-o fi şterpelit careva venit de-aiurea, ai noştri în nici un caz.

— Cui pe cui se scoate. Mai odihneşte-te o zi şi după aceea poţi ieşi la lucru, spune Şarkov. Banii pentru cizme ai să-i cîştigi la urgenţe. Ai să lucrezi împreună cu mine ! Orfanul n-o să te lase la ananghie.

— Îţi mulţumesc, îi răspund.

— Cum deocamdată tot n-ai ce face, alege-mi, rogu-te, orezul ăsta. Şi Şarkov îmi aşază pe pat un sac măricel cu orez, iar alături de el o faţă de pernă goală.

Iau o mînă de orez şi încep să-l puric. Dar o fac mecanic, pot să mă gîndesc la ale mele. Ah, cizmele nu-mi mai ies din cap. Şi ce cizme erau, n-ar fi avut moarte !

Aud în jurul meu numai vorbe de îmbărbătare, rostite cu înţelegere şi compătimire de toţi oamenii aceştia care se întorc frînţi de oboseală, după o zi de muncă. Mulţi dintre ei nici nu mă cunosc. Acum, îmi fac mustrări de conştiinţă că m-am certat cu Kiselev, că l-am jignit. Oare din furt provine orezul adus de el în baracă ? Mă îndoiesc de asta. Şi iată de ce : fiindcă toţi se întorc cu orez. Iar dacă-i aşa, oare pot fi toţi oamenii aceştia nişte hoţi ?

Aşternînd pe masă ziare, prosoape, batiste, hamalii din artelul nostru şi cei din artelul lui Venea Saşiul îşi deşartă de orez, rîzînd şi glumind zgomotos, buzunarele şi mănuşile de protecţie. Apoi se aşază pe bancă şi, asemeni unor veritabili căutători de aur, aleg bob cu bob orezul, curăţindu-l de impurităţi, apoi îl spală în gamele. Murdăria se ridică la suprafaţa apei, iar boabele, curate şi strălucitoare, se duc la fund.

În scurtă vreme, întreaga baracă se umple de zdrăngănitul gamelelor. Toată lumea începe să-şi prepare cina. Ici-colo se înjgheabă grupuri de doi-trei oameni, care-şi unesc eforturile.

Cei doi bătrîni, Surdomutul şi Posacul, fac preparativele împreună. Au o singură gamelă.

Posacul scoate o pungă cu stafide, le toarnă în palmă, le alege şi-i strigă Surdomutului la ureche :

— Ce zici, facem un pilaf caucazian ? Ai gustat cîndva ? Pre limba voastră s-ar numi caşă de orez cu stafide. Se mai adaugă în ea nişte caise uscate, sau nişte castane, după pofta inimii. Face un gest de disperare cu mîna : Ptiu, curat buştean, n-aude nimic !

Surdomutul îi demonstrează ceva pe degete, la care Posacul îi răspunde :

— Mda, oamenii nu-s proşti, ştiu să facă şi dintr-astea ! La inimă-ţi merge, nu alta ! şi-l aud plescăind din buze.

Din discuţiile hamalilor aflu că în cursul zilei de azi, atît artelul nostru, cît şi artelul lui Venea Saşiul au lucrat pe vaporul „Fedea Gubanov", sosit din Persia, că au mai rămas în el munţi de orez care vor îndestula şi cele două arteluri din schimbul de noapte. Cît despre orez, acesta e „prima", din soiul „akulin" şi înfloreşte cînd fierbe de ţi-e mai mare dragul.

Numai Arif Şarkov nu ia parte nici la discuţii, nici la pregătirile pentru cină. Orfanul are o înfăţişare solemnă, se pare că se grăbeşte să plece undeva.

Schimbîndu-şi straiele, el îşi pune în traistă faţa de pernă cu orezul ales de mine şi încă cîteva pungi cu rezerve numai de el ştiute.

Ceilalţi îi urează „expediţie norocoasă". Încotro s-o fi ducînd, cu ce treabă anume, n-aş putea să spun.

Spre sfîrşitul cinei îşi face apariţia Îmbăiatul. Deşi toată lumea s-a săturat pînă-n gît, caşă a

mai rămas destulă prin gamele. Am băgat de seamă încă mai demult, că un om sătul este întotdeauna mai bun la suflet. La apariţia lui Kiselev, se aud voci din toate colţurile barăcii :

— Îmbăiatule, Kiselev ! Vrei caşă ?

— Nu vreau ! răspunde acesta oţărît.

— Da pilaf caucazian cu stafide ?

— Slăbiţi-mă !

— Da ce-ai păţit, eşti supărat ?

Ghicesc care-i pricina supărării lui şi-mi fac iarăşi mustrări de conştiinţă.

Kiselev strigă iritat tuşei Varvara :

— Maică, adă-ţi scîndurile-ncoace ! Am să-ţi fac masa. Numai ca să scap de gura dumitale !

Trage de sub pat un sac cu scule, scoate din el o bărdiţă, un ferăstrău de mînă şi o cutie cu cuie.

La masă, oamenii au început să-şi bea ceaiul. Uriaşul ceainic de tinichea circulă din mînă în mînă, de la un capăt la altul al mesei.

După ceai, ies toţi afară ca să mai stea niţeluş la aer curat, să mai fumeze o ţigară. Ies şi eu, mă aşez deoparte, pe nişte buşteni trîntiţi în lungul peretelui.

Kiselev s-a şi apucat să meşterească masa. Bărdiţa parcă ar fi una cu mîna în care o ţine... O lovitură nu cade alături !

— Dacă erai la colhoz, în aur îţi cîntăreau meşteşugul ! Duc mare lipsă de meşteşugari ! zice Dichisitul.

— Me-şte-şu-gari !... îl îngînă, supărat Kiselev. Apoi, dintr-o lovitură înfige bărdiţa în buştean, îşi scoate chiseaua cu tutun şi se aşază alături de

Dichisit. Nu-mi trebuie alta, decît să-mi adun niște gologani de care am mare trebuință !...

— Ce să faci cu ei ? se interesează Dichisitul, scuipînd a lehamite, într-o parte.

— Mi-aș lua nevasta și copiii și... aida, în Siberia ! O sută de ruble mi-ar trebui pentru drum și altă sută pentru mîrțoagă. Își aprinde o țigară.

— Și cît ai adunat pînă acum ? se informează Dichisitul, închizînd un ochi și țintindu-l cu celălalt.

— Ce, nu cumva ăi fi popă ? Auzi-l, spovedește-i-te ca la împărtășanie ! zîmbește oarecum înveselit Kiselev. Păi, dacă ții morțiș să știi, pot să-ți spun : pentru drum am făcut rost de niscaiva piștari, mai îmi trebuie pentru mîrțoagă... Aruncă o ochire furioasă în partea mea, zice : Da parcă poți ? Pe dracu !... Și trage cu sete din țigară.

— Cum s-ar spune — pentru ce-am luptat, peste aia am dat, așa-i ? rîde pe înfundate Dichisitul, închizînd și cel de-al doilea ochi.

— Tu de Puterea sovietică nu te lega, frățioare ! spune răspicat Kiselev, dîndu-se ceva mai deoparte. Pentru această Putere sovietică taicămeu și-a pus capul în războiul civil. Altă-i buba aici, frățioare, alta-i... face el enigmatic.

Cei din jur ascultă cu interes această discuție. Pînă și Surdomutul a dus mîna la ureche. Mai mare rîsul !

— Dichisitul se lasă pe spate chicotind :

— Că ne-a apucat ameteala după atîtea succese, vrei să spui ?

— Rădăcina răului este mult mai adîncă !...

— Păi ce alta poate fi ? cată să ghicească Dichisitul.

— Ar trebui să ştii !... Ia spune, cine organizează colhozurile prin sate ?... Nu cumva crezi că peste tot se află oameni serioşi, membri de partid, oameni învăţaţi ?... Haida-de ! Sînt destui tontălăi şi pe acolo, de-alde tine, de-alde mine !...

Cei din jur rîd. Se vede că le place sincera judecată a lui Kiselev. Romanticul mai să leşine de rîs. Zîmbeşte pînă şi Bătrînul Surdomut... Ciudat ! Dichisitul aruncă priviri furioase, iuţi, într-o parte şi alta. Se pare că nimeni nu are de gînd să-i dea o ripostă lui Kiselev.

Iar Îmbăiatul îşi urmează gîndul, cu o înverşunare crescîndă :

— Ia-l, de pildă, măcar pe împuternicitul nostru, din sat de la noi, Alioşka Zîkov. Cunosc această pramatie încă de pe vremea cînd era un mucos, atîtica de mare. Iar acum, e ditai nacealnic. Zbiară la toţi cît îi ziulica de mare ! Cine să i se pună împotrivă ? Că alta nu ştie : cum de-i sare ţandăra, pleosc cu laba pe patul pistolului ! Cică, în tundră te trimit — aţi auzit, pesemne, de această gură de rai ! — dacă nu te înscrii la colhoz !... Aici, Kiselev îşi încleştează fălcile, apoi urmează : Din parte-mi, în temeiul vechii noastre prietenii, l-am trimis într-o zi în aia a măsii... Nu băga oamenii cu forţa în artel, zic. Iar el, să se caţere pe pereţi, nu alta. Că vezi dumneata, el trebuie să se evidenţieze, să depăşească procentele cerute. Ferit-a sfîntul : Alioşka să rămîie ultimul pe raion ? Fudul a fost o viaţă întreagă şi prea puţin i-a păsat de alţii. Aşadar, prinse a mă ameninţa chiar pe mine, vechiul lui amic : „Am

să te arunc în stradă, bagă de seamă !“ Iar eu, de colo :

„Nu cumva ai ridicat tu casa asta, măi Alioşa ?“

„La dracu, zice, nu mă priveşte cine a ridicat-o !“

„Ce să spun, îi răspund, înţelept mai vorbeşti !“

Iar el :

„O singură înţelepciune am, iat-o !“ şi se bate peste tocul pistolului...

— Si ce s-a întîmplat după aceea ?

— Ce să se întîmple. Peste cîteva zile nevastămea, deşteapta de ea, fără a-mi spune o vorbuliţă, ia calul şi văcuţa din grajd şi le duce plocon colhozului. S-a speriat, vezi matale, de Zîkov, că are să ne treacă pe lista celor ce urmează să fie deportaţi. Cică, o jumătate de sat a trecut el pe această listă !... Ei bine, i-am dat vreo două dosuri de labă Nastinkăi mele, mi-am îndesat căciula în cap, şi pe-aici ţi-i drumul. Ce, să-l las eu pe careva să-mi comande mie ? Pe Zîkov, mai cu seamă ?... S-au mai luat după mine încă vreo douăzeci de suflete, dacă nu mai multe. Ne-am dus de la izvoare taman pînă la Astrahan, iar de aici, pe nişte plute, am ajuns pînă la gurile Volgăi. Frumoase locuri, libertate, ce mai ! Numai ţînţarii, bată-i pustia, îţi otrăvesc zilele. M-am dat cu pescarii de acolo, am tras la năvoade vreo lună de zile de-am aflat preţul unei ocale de năpastă, după care treabă mi-am pus torba în spate şi, mînă măgaru pînă aici. Bine-i că mi-am luat niscai scule de-acasă, că mi-am zis : „Mai ştii, poate mi-o pica de lucru pe undeva, să mai scot

niște crăițari, sau s-or găsi poate vreunii care să mă bage la vreun șantier de construcții".

Bătrînul Surdomut iar își dă aere că-l ascultă pe Kiselev mai cu luare-aminte decît toți. Poftim a prins a zîmbi chiar, a da din cap și a bolborosi pe sub nas niște vorbe neînțelese. O fi și acesta vreun dezertor de la coarnele plugului ? Că după înfățișare, zici că-i meșteșugar sadea.

— Apoi și din satul nostru au plecat în lume vreo treizeci de oameni, intră în vorbă Ciupitul, un hamal din artelul lui Venea Sașiul, care șade alături de Dichisit. Are niște sprîncene stufoase, veșnic încruntate, un maxilar ca lopata și niște umeri cît bolovanii. După înfățișare, gorilă-i în toată legea. Au rămas în sat numai muierile, plozii și moșnegii. Oare poți să-i aduci aici, la oraș ? Trebuie să te rostuiești mai întîi tu, și numai după aceea să te gîndești la sufletele lor. Dar pentru asta îți trebuie bani, oh, cîți bani îți trebuie !...

— Mda, i-au frînt plugarului șira spinării, se căinează tărăgănind vorba, Dichisitul.

— Ia spune, ai auzit cumva zicala aceea cum că, pe lîngă copacii uscați, ard și cei verzi ? zice Romanticul, lăsîndu-și pumnul pe umărul Dichisitului. Colectivizarea, frățioare, este o treabă de stat, de mare cuprindere și însemnătate. Pe lîngă uscătură mai pică, din păcate, și destui copaci verzi.

— Ești un tont, tovarășe Romantic, geaba stai cu nasul în cărți ! se oțărăște acesta. Ai auzit doar ce povestea adineauri Kiselev despre acel

înţelept tăietor de pădure de pe la ei, Alioşka Zîkov, pus să curete pădurea de uscătură ?

— Am auzit, ei şi ?

Kiselev încearcă să-i ia apărarea Dichisitului :

— Unuia ca acesta dă-i iasca şi securea în mînă, că nimic nu mai rămîne de pe urmă pădurii ! El îşi stinge ţigara şi se apucă să cioplească o scîndură. Se pare că discuţia l-a plictisit, că încearcă să se eschiveze.

Ciorovăiala continuă însă. Ciupitul se ridică în picioare şi îşi tot sucеşte pumnul sub nasul Romanticului. Acesta s-a lăsat pe spate, sprijinindu-se de perete, şi îl priveşte zîmbind.

— Cărturar fiind, ar trebui să ştii ce spune despre om scriitorul proletar, Maxim Gorki ! Cuvinte de aur, nu alta... Mi le-a citit careva dintr-o scriere de-a lui... Nu-i ştiu titlul, că am prea puţină învăţătură...

— Ştiu, ştiu ! zîmbeşte, înţelegător, Romanticul, apărîndu-se de el ca de o muscă sîcîitoare. Ce om stăpînit şi cît de simpatic este ! Şi poartă întotdeauna mînecile suflecate şi gulerul de la cazaca lui de satin albastru descheiat. Ce privire prietenoasă în ochii aceştia ai lui de o culoare cu cazaca !

— Nu ştii nimic ! se burzuluieşte, posac, Ciupitul, tot învîrtindu-şi pumnii cît bostanele sub nasul Romanticului. Cuvîntul om... e... e... Aici, dînd cu ochii de mine, se poticneşte deodată în vorbă, se face mai mic parcă şi amuţeşte, cu capul vîrît între umeri.

„Ce l-o fi apucat ? mă întreb. Oare s-a fîstîcit fiindcă a uitat cuvintele lui Gorki ?...“

— Sună mîndru, nu-i așa ? îl completează, zîmbind, Romanticul. Dar Ciupitul abandonă discuția așezîndu-se la locul lui. Numai că eu, urmează Romanticul, mai cunosc și alte cuvinte ale acestui scriitor al proletariatului. Ele sînt trecute pe toate pecadele ! Iată-le : Dacă dușmanul nu se predă, el trebuie să fie nimicit !

— Bine, bine, dar aceste cuvinte se referă la dușman !... Ce, vrei să spui că agricultorul este dușman al Puterii sovietice ? sare cu gura Dichisitul. Are înfățișarea unei păsări de pradă.

— Agricultorul-chiabur — da ! Agricultorii sînt de mai multe feluri : chiaburi, mijlocași, sărăcani.

— Despre chiaburi, bine zis ! Da ce, nu cumva susții că la țară avem mai mulți chiaburi decît mijlocași ?... Hai ?... La noi, de pildă, jumătate din comună a fost deportată. După părerea ta, toți oamenii aceștia sînt dușmani ? se înverșunează Dichisitul.

— Eu știu una și bună : capul întregii țări este clasa muncitoare. Capul acesta va judeca ce este bine și ce nu ! zice, făcînd un gest hotărît cu mîna, Romanticul.

— Care va să zică, agricultorul, după părerea ta, nu valorează nici doi bani ?... El nu are dreptul nici măcar să judece, hai ? sare iar Dichisitul.

Acuși, acuși, îmi zic, îl va pocni cu clonțul lui de pradă drept în frunte.

— La naiba cu voi ! zice Romanticul, ridicîndu-se în picioare. Voi sînteți mulți, eu — singur, așa încît ultimul cuvînt, oricum, tot al vostru rămîne. Mai bine mă duc să frunzăresc o carte. Și,

vîrîndu-şi mîinile în buzunare, se îndepărtează agale.

— Păzea, Romanticule, altă dată nu mai sări moţ în încăierare, rînjeşte Kiselev, că o poţi lua pe coajă !

El se aşază în genunchi şi începe să rînduiască, una lîngă alta, scîndurile, pentru tăblia mesei, apoi potriveşte şipcile transversale.

Dichisitul mai încearcă să lege o discuţie cînd cu unul, cînd cu altul, pune întrebări Ciupitului, ba chiar şi Surdomutului. Dar nimeni nu-i răspunde. Surdomutul duce mîna la ureche şi ridică din umeri, cică — geaba-ţi strici gura cu mine. Se vede cît de colo că nici unul n-are chef de dispută. Li-i lehamite tuturor şi fără asta, după cum văd. În liniştea care coboară, se aude doar bocănitul bărdiţei.

Capitolul cinci

— Ei, cum merge treaba ? mă iscodeşte Gorbaciov, în timpul pauzei.

— E-n regulă. Îmi pare rău numai că am pierdut trei zile de pomană.

— Cizmele le-ai găsit ?

— Da de unde !

— Păcat, erau nişte cizme pe cinste ! El îşi duce mîinile la spate. Şi aşa, examenul să zicem că l-ai

luat. Dar ce ne facem cu certificatul tău de naştere ? Oamenii spun că nu-i tocmai în regulă.

— Ba cum să nu, numai colea... Şi, vîrînd mîna în buzunar, îi întinde certificatul.

El citeşte hîrtia, oftează :

— Mda, vîrsta nu prea corespunde. Mai ai o ţîră pînă la majorat. Ce-i de făcut cu tine ? El se uită în toate părţile, îl cheamă pe Agapov.

Acesta vine spre noi cu paşi tîrşiţi, fără grabă.

Şeful îi întinde certificatul meu de naştere.

— Trebuie să-l ajutăm pe flăcău să se angajeze la lucru. Adaugă-i şi tu, colea, pe certificat vreo doi anişori, că doar eşti specialist la d-alde astea. Altminteri nu-l vor legaliza cei de la Agenţia maritimă.

Cu o indignare prefăcută, Agapov îmi restituie certificatul.

— Nu cumva ţi-ai pierdut minţile, şefule ? Da de unde ştii că ăsta nu-i un sticlete, care să ne dea în gît ?

— Nu seamănă el a sticlete. Ce zici, flăcăule, eşti ?

— Eu ? Vai de păcatele mele !

— Ei, vezi ? spune şeful, bătîndu-mă amical pe umăr. Şi-apoi, gîndeşte-te şi tu că flăcăului i-au şterpelit cizmele.

— De, nu-i mare scofală să transformi cifra patru în doi, dar... gîndeşte-te a ce miroase asta, şefule ? Agapov îmi aruncă o privire răutăcioasă. Nu-i aşa că miroase a fraudă ? A cea mai curată fraudă ! accentuează el cu tărie cuvîntul.

Las ochii în jos. Oh, de m-ar înghiţi pămîntul în clipa asta ! „El are dreptate, el are dreptate, e o fraudă ceea ce fac !“

Şeful încearcă să schimbe discuţia, o ia pe un ton glumeţ.

— Dacă ar fi în dauna statului, mai zic, s-ar schimba socoteala. Dar aşa ? Că doar băiatul nu umblă cu şoalda după cine ştie ce cîştiguri ilicite.

— Asta nu schimbă cîtuşi de puţin fondul problemei ! răspunde Agapov. Frauda este fraudă. Şi-apoi, te întreb, şefule — oare este bine ca un tînăr să-şi înceapă cariera în viaţă cu o fraudă ? Cu o înşelăciune ?... Tu aşa ţi-ai început-o ? Sau eu, la rîndul meu, aşa am început-o ? Şi doar lucram la stăpîn ! Nu, frăţioare, noi am muncit cinstit, am încercat pe spinarea noastră toate izbeliştile vieţii. Nu ca tineretul de azi.

— Păi şi el tot pe spinarea lui vrea să le încerce, nu pe a altuia ! prinde a se irita şeful, cu obrazul devenit aproape stacojiu. Vădit lucru, discuţia iscată de Agapov îl stinghereşte peste măsură.

Dar Agapov turuie mai departe, fără a-l lua în seamă :

— De-ar fi împlinit vîrsta de optsprezece ani, n-aş zice nici pîs — poftim, flăcăule, pune umărul şi munceşte după pofta inimii, fără tot felul de falsuri şi înşelăciuni. Spunînd asta, Agapov îmi aruncă iar o privire răutăcioasă.

Îmi vine să-i smulg certificatul din mînă şi să o rup la fugă, să dispar pentru totdeauna din zona portului. „El are dreptate. Cum de nu m-am gîndit înainte la asta ?“

Dar şeful schimbă brusc discuţia. Se uită la picioarele mele, îmi spune :

— Rău faci că umbli desculţ, poţi să-ţi răneşti picioarele pe-aici.

— Am să-mi cumpăr zilele acestea nişte sandale, din prima încasare... E drept, am vrut mai întîi să dau aldămaşul...

— Nu te grăbi cu aldămaşul ! Cumpără-ţi mai bine sandale. Sau nişte ghete mai ieftine. Găseşti la Kubinka.

Se apropie de noi Kiselev. Se vede treaba că şi-a fumat ţigara, că îi e urît singur şi că are chef să mai schimbe o vorbă-două cu careva.

— Ce mai tura-vura, ce s-a întîmplat ? Ochii îi sticlesc de curiozitate.

— Ia, dă-ţi şi tu părerea, Kiselev, într-o afacere ca asta, i se adresează Agapov, nădăjduind în sprijinul lui. Iată, şeful mă roagă să fac o modificare în actul de naştere al flăcăului, să-i adaug...

Dar Kiselev nu-l lăsă să-şi ducă vorba mai departe :

— Foarte bine, şi ce-i cu asta ? Nu cumva el e primul client căruia îi falsifici un act ?... Nu te gîndeşti că flăcăul poate n-are ce să mănînce ? Şi-apoi, oare nu ştii că i-au furat cizmele ?... Oameni trebuie să fim !... Adică, nepmanilor şi tuturor chiaburilor le poţi fabrica pe loc adeverinţe — acolo merge...

Agapov rămîne cu gura căscată. Clipeşte mărunt, de parcă cineva i-ar fi ars una peste ceafă. La aşa ceva pesemne că nu se aşteptase. Dar îşi revine numaidecît, zice :

— Ce, ai înnebunit de-a binelea, Îmbăiatule ?

— Se prea poate, surîde acesta.

Purtarea lui Kiselev mă surprinde şi pe mine. Doar nu o dată ne-am ciorovăit amîndoi !... Asta mă predispune la sinceritate. Sînt gata să-i iert toate ofensele.

— La drept vorbind, nu atît la bani mă gîndesc, adică la cîştig... îi spun, evitîndu-i privirea. Trebuie să muncesc aici, am nevoie de experienţă în munca portuară.

— Nu mai spune, pentru ce ? întreabă, bănuitor, şeful. L-a speriat, se pare, cuvîntul „experienţă".

Şi aici, fără să vreau, mă ia gura pe dinainte :

— Păi în curînd va trebui să plec... (Bine că am reuşit la timp să-i pun căluş gurii, să nu spun : „În Germania sau Anglia".)

— Încotro, încotro ?...

Acum însă sînt stăpîn pe mine, caut să încurc iţele.

— Mai întîi la Leningrad, apoi vom mai vedea. Ziarele le citiţi ? Nu vedeţi ce se întîmplă în Europa ?

Tustrei îşi apleacă asupra-mi capetele şi mă cercetează intrigaţi, cu luare-aminte.

— Trebuie să lucrez mai întîi aici, ca hamal, ca apoi, acolo, să mă pot angaja docher, chiar din primele zile.

— Unde „acolo" ? mă întreabă şeful.

— Păi, acolo... fac un gest vag cu mîna.

— Da ce-nseamnă cuvîntul „docher", ce mîncare de peşte o mai fi şi asta ?

— Docher ?... Așa sînt numiți acolo hamalii, muncitorii din port.

Iar își apleacă tustrei capetele asupra-mi. Se vede că i-am dat gata.

— Mă rog, și la ce-ți trebuie să te faci... docher ? cată a se lămuri, șeful. Nu cumva vrei să devii marinar, să te vînturi, colea, pe mări și oceane ?

Dau afirmativ din cap, de teamă să n-o încurc și mai rău.

Șeful răsuflă ușurat.

— Da cunoști măcar limba lor ?

— Cunosc puțin limba germană.

— Ian te uită ! exclamă Agapov, plesnindu-și palmele. Și unde mai puneți că era cît pe-aci să-l nenorocesc pe acest lup-de-mare.

— Acum te bucuri, spurcăciune, da atunci ? sare la el Kiselev. L-ai băgat pe flăcău sub buștean, frumos, nu ? Asta-i treabă de om ? Se vede că cuvîntul „spurcăciune" este expresia lui preferată.

— Ei, lasă, lasă ! face Agapov, bătînd în retragere. Apoi, adresîndu-se șefului : În vreme ce căram amîndoi bușteanul, eram numai ochi. Mă așteptam dintr-o clipă în alta să-și arunce capătul și mă pregăteam să-l arunc și eu numaidecît. Dar i-a venit într-ajutor Romanticul, taman la țanc.

— Asemenea isprăvi implică un mare risc, spune șeful cu severitate în glas. Bușteanul i-ar fi putut zbura creierii, ori putea să-l prindă sub el. Cine ar fi răspuns pentru dînsul ?

— Şeful, cine altul ! rîde Kiselev cu gura pînă la urechi.

— Asta-i, că şeful.

— Straşnic examen a fost pentru el ! rîde şi Agapov, însă plin de o bucurie drăcească. Las' să ştie, că doar n-a venit la plăcinte aici.

Mă uit la Agapov. „Care va să zică, el m-a băgat intenţionat sub temelia buşteanului ?... Mare canalie ! Tare sînt curios să ştiu, de ce se opune el primirii mele în artel ? Am simţit asta încă din prima zi a venirii mele aici, cînd am lucrat la debarcaderul feroviar."

— Fie, zice Agapov, luînd din mîna şefului certificatul meu de naştere, am s-o fac şi p'asta. Numai ia aminte, flăcăule, are să te cam usture la pungă.

— O să-ţi plătească el la prima încasare, spune şeful.

— Ba mai bine să-mi rămîie datornic, surîde cu înţeles Agapov.

Aici îmi ies din pepeni ! Mă reped la Agapov cu intenţia să-i smulg certificatul din mînă, dar el se fereşte cu abilitate de mine şi vîră hîrtia în buzunar.

— Mîndru-i, ian te uită la el ! rîde Gorbaciov, clătinînd din cap.

— Toţi sînt mîndri şi fac pe grozavii pînă se izbesc de pragul de sus ! Agapov îmi face semn cu ochiul şi se îndepărtează cu pas legănat. Apoi, întoarce capul şi-mi strigă : Te-ai învîrtit, flăcăule. Acum ai să poţi să te duci val-vălătuc şi pînă la capătul lumii.

Plec şi eu, ca ieşit dintr-o baie de aburi. Spinarea mi-i leoarcă. Bine-ar fi să mă ascund undeva la umbră. Şi mă îndrept spre depozitul în care lucrăm.

Depozitul are ciment pe jos. Aici e curent şi răcoare.

Mă tolănesc pe nişte saci cu făină. Încerc să-mi adun gîndurile.

Numai că peste cîteva clipe vine în fugă Şarkov, ne strigă :

— Pe puntea lui „Ahundov" au sosit udarnicii. Hadjiev are să descarce orezul ! Haide să-i vedem !

Venind din lumina de-afară, Şarkov nu distinge nimic în semiîntunericul depozitului. Altminteri ar fi băgat de seamă că în afară de mine aici nu se află ţipenie de om.

Geaba străduania de a-mi mai aduna gîndurile, deoarece acum curiozitatea nu-mi dă pace : „Cum naiba or fi lucrînd udarnicii ?"

Mă ridic în picioare şi ies pe debarcader. Udarnicii din artelul lui Hadjiev s-au şi adunat pe puntea lui „Ahundov". Se înghesuiau printre ei şi ai noştri, ca băgători de seamă.

Da, e un artel „prima". I-a mers vestea în port, că numai despre el sporovăiesc toţi. Nu-i vorba, că mai sînt pe aici şi alte arteluri bune, dintre ele distingîndu-se îndeosebi artelurile numărul patru, cinci şi şapte. Am auzit de ele mai demult. Toate sînt înjghebate din hamali originari din raionul Lenkoransk. Sînt pe acolo oameni robuşti şi din cale-afară de rezistenţi. Mai lucrează bine şi artelurile persiene.

Dar artelul lui Hadjiev poartă, ca o cunună, neştirbita faimă a şefului său. I-am văzut în vreo două rînduri portretul prin ziare. Vînjos bătrîn!

Marinarii au deschis bocaportul calei, au rînduit deoparte capacele.

Ofiţerul al treilea a îndeplinit toate formalităţile privitoare la scripte, ridicătorii au coborît în cală. Sînt nişte bărbaţi zdraveni, bine legaţi ca Şarkov al nostru. Îmbrăcămintea lor se distinge în oarecare măsură de a celorlalţi hamali din artel. Ei poartă nişte tunici scurte din foaie de cort, cu tiv roşu de pe margini, pantaloni tot scurţi, de doc, pînă ceva mai jos de genunchi, iar peste mijloc sînt încinşi voinicește cu un brîu roşu. Se vede cît de colo că în artelul lui Hadjiev ridicătorilor li se acordă o atenţie deosebită.

De sus au lăsat în cală scara, ridicătorii o instalează la un unghi de 15-20 grade, după care trag o fugă pe ea în sus şi în jos, făcînd salturi înalte ca să-i controleze stabilitatea. Apoi îşi degajează locul de muncă, ridică primul sac cu grîu şi îl aşază de-a-n-picioarelea.

Începutul îl face Hadjiev în persoană, şeful artelului. Şefia o are el, probabil, şi în ce priveşte vîrsta. Tîmplele au şi prins a-i încărunţi, e cam adus din spinare, dar se ţine încă zdravăn pe picioare şi are un mers echilibrat şi sigur.

Hadjiev se descoperă, îşi leapădă sandalele, îşi suflecă pantalonii pînă la genunchi, apoi îşi potriveşte *palanul* în spate şi, cu o încetineală solemnă, coboară în cală. Pe punte, hamalii din artelul său se rînduiesc în jurul bocaportului, urmăresc cu curiozitate cele ce se întîmplă jos.

După cît se pare, șeful le urează ridicătorilor spor la muncă, le spune ceva plăcut, deoarece aceștia îi mulțumesc, dînd din cap. Apoi, el bate cu palma sacul cel mai apropiat și le mai spune ceva ridicătorilor, însă cu o voce atît de scăzută, încît cei de pe punte nu aud nimic, după care treabă cu strigătul de „Ialla !" se apleacă brusc, ca să-i fie pus în cîrcă sacul.

„Ialla !" strigă și ridicătorii, așezîndu-i, dintr-o fulgerare, în spate sacul cu orez, de nouăzeci și șase de kilograme.

Hadjiev se îndreaptă din șale, atît cît îi permite sacul și, cu aceeași încetineală solemnă, o pornește pe scară în sus.

Hamalii de pe punte îl întîmpină cu același „Ialla, ialla, ialla !" Bag de seamă cum li se transfigurează chipurile, cum înfloresc de zîmbete. Dînd ghionturi unul altuia, rîzînd și glumind, ei se grăbesc să coboare în cală.

Între timp Hadjiev a și parcurs schela de debarcare, a ajuns pe mal. Aici, el își accelerează mersul. Din urmă însă sînt gata-gata să-l ajungă primii hamali cu sacii în spinare. Văzînd asta, Hadjiev grăbește și mai mult pasul și, cu strigătul : „Ialla, ialla, ialla !" o rupe de fugă, în pas săltăreț, în lungul debarcaderului.

Hamalii se străduiesc să-l ajungă din urmă, dar li-i peste puteri. Hadjiev a și aruncat sacul în depozit și, cu aceeași sprinteneală, fuge îndărăt, ațîțîndu-i pe cei care-i vin în întîmpinare cu invariabilul : „Ialla, ialla, ialla !"

„Ialla, ialla, ialla !" îi răspund aceștia.

Așezîndu-se la coadă, Hadjiev primește al doilea sac. Acum, o ia la fugă chiar în clipa în care pune piciorul pe punte. În fugă parcurge schela de debarcare. Tot în fugă parcurge și drumul pînă la depozit.

În șirag continuu, hamalii îl urmează în goană. Toți strigă : „Ialla, ialla, ialla !“ și toți încearcă să-l întreacă.

Kiselev îi aruncă lui Gorbaciov o privire plină de înțeles, îl întreabă :

— Oare crezi că noi n-am putea face tot așa ?

Acesta îl privește ironic.

— Te-ai găsit și tu, prăsilă de udarnic ! și îi întoarce spatele, slobozind printre dinți : Crezi că or să te țină mult balamalele ?

— Mult, nici vorbă !... De ce să nu mă țină ? Și cîștigul ar fi altul.

— Într-o săptămînă ai da ortul popii ! rîde în hohote, batjocoritor, Agapov.

— Chiar așa, zice șeful. Obrazul i se face pălălaie, duce mîinile la spate. E bine să privești de la distanță o asemenea reprezentație, da-ncearcă să faci măcar o oră ce fac ei. Te seacă...

— Mda, la a zecea tură îți scapă sufletul, precis, îi ține isonul Agapov.

— Da lor de ce nu le scapă sufletul ? o ține una și bună Îmbăiatul. Ian uitați-vă la ei cu cîtă agerime aleargă și cît de veseli sînt ! Mai mare dragul să-i privești.

Are dreptate Îmbăiatul. Grozav mai lucrează acești hamali udarnici ! Privindu-i, parcă nu te rabdă pămîntul să stai locului. Îți vine să-ți în-

covoi și tu spinarea sub un sac colea și să o iei la fugă în urma lor, strigînd „ialla !"

— Ăștia au o anume pregătire, spune, după o clipă de gîndire, Gorbaciov. Cum, atîta lucru nu pricepeți, gogomanilor ? ! se înfurie el nu se știe de ce. În afară de asta, din artelul lor fac parte hamali de meserie tot unul și unul. Ăștia nu aleg, marfă de cărat să fie ! Pe cînd voi, ce sînteți ?

— Hamali, împinși de păcat la hamalîc ! rîde iarăși în hohote Agapov.

Discuția sfîrșește aici. Ne uităm iarăși la udarnici. Acum întregul lor artel — treizeci sau patruzeci de oameni — a intrat în circuit. Aleargă unul după altul într-un du-te-vino fără sfîrșit, îmbărbătîndu-se unul pe altul cu invariabilul lor „ialla, ialla, ialla !"

După a patra sau a cincea tură, Hadjiev aruncă *palanul* de pe umeri. Treaba și-a făcut-o, de-acum încolo el nu va mai căra nici un sac. Chiar dacă ar vrea să o facă, nu l-ar lăsa ai săi. Pentru ei începutul e totul, iar șeful le-a făcut un început bun. Din clipa asta artelul va lucra în același ritm tot restul zilei, poate chiar și pînă seara tîrziu, pînă va fi descărcat tot orezul. Există o lege nescrisă la acești oameni : o treabă începută să fie dusă pînă la capăt, oricîtă vreme ar cere îndeplinirea ei.

Hadjiev ridică de pe punte pînă în dreptul gurii o găleată cu apă și bea pe nerăsuflate, în gîlgîituri sonore. Ar fi putut să se folosească de cană, care-i sta la îndemînă, dar se vede treaba că așa-i place lui mai mult. Pîrîiașe de apă i se scurg pe pîntecele dezgolit.

Capitolul şase

În zilele care s-au scurs de la plecarea lui Viktor la Leningrad am aşteptat mereu, cu multă nerăbdare, o scrisoare de la dînsul. Cum o fi trăind şi muncind el la Leningrad? I-o fi plăcut oare oraşul?... Naivă întrebare şi asta! Probabil că umblă ca ameţit, în mrejele unui vis frumos, pe largile lui bulevarde şi nu se mai satură de cîte le vede. Păcat că nu sînt şi eu acolo! Ce bine ne-am fi simţit amîndoi! Desigur, înainte şi înainte de toate ne-am fi dus să vizităm „Aurora". Strașnic a mai fulgerat ea Palatul de iarnă în acele zile memorabile!... Am fi străbătut toate sălile palatului, am fi zăbovit în piaţa în care ţarul a dat poruncă să se tragă în muncitori, în acea „Duminică sîngeroasă". De ce oare l-or fi ascultat ei pe Gapon, nemernicul acela de trădător?... Cum de nu şi-au dat ei seama că nu-i decît un provocator de rînd...

Apoi ne-am fi dus la Smolnîi. Nu, nu, din descrierea oraşului rezultă că Smolnîi se afla destul de departe de Palatul de iarnă. Am fi vizitat mai întîi piaţa Senatului, că doar şi în această piaţă a curs destul sînge — sîngele sacru al decembriştilor. În piaţă se află statuia lui Petru cel Mare, catedrala Isaakievski. Iar alături curge Neva, şi palate fără număr se înşiruie în lungul malurilor...

Hm, fericitul de Viktor! Oricînd i se năzare, el poate face o promenadă pe Nevski, poate vizita Fortăreaţa Petropavlovsk, portul în care sosesc şi pleacă nave oceanice din toate ţările lumii.

Ce de larmă trebuie să stăruie acolo, din zori şi pînă noaptea tîrziu !...

Dar, spre nedumerirea mea, deschizînd multaşteptata scrisoare, nu găsesc în ea un singur rînd despre Leningrad, un singur rînd despre el, Viktor ! Doar în post-scriptum îmi comunică în cîteva cuvinte că s-a angajat ca ajutor de strungar la o uzină de acolo. Amănuntele — vor urma. Şi ce credeţi că-mi scrie ?

Îmi scrie, înainte de toate, despre procesul de la Scottoboro. Cică, verdictul dat de tribunal l-a revoltat pur şi simplu. Într-adevăr, are ce să te revolte ! Ce tupeu la juzii ăştia americani ! Auzi dumneata, au refuzat chiar să revizuiască dosarele celor opt tineri negri condamnaţi la moarte !

Pun scrisoarea deoparte, mă uit pe fereastră. Nu mai am chef să mă gîndesc la Leningrad... Acum, încep să-l înţeleg pe Viktor. Totodată nu pot pricepe cum se poate ca el, întotdeauna atît de perspicace, să nu-şi dea seama că de data aceasta judecătorii americani, prin verdictul dat de ei, nu urmăresc altceva decît să-i intimideze pe tinerii negri şi, o dată cu ei, pe toţi negrii americani laolaltă cu întreaga opinie publică mondială ! Fără îndoială că ei îi vor graţia în ultima clipă pe tinerii negri şi că în cel mai rău caz le vor comuta pedeapsa. Nu, nu vor avea îndrăzneala să-i execute pe scaunul electric. Ar fi o faptă de-a dreptul monstruoasă ! Şi-apoi, nici motive nu au pentru aşa ceva ! Asta-i pe înţelesul oricui. Îşi dau seama şi judecătorii destul de bine de acest lucru. Totul nu-i decît o farsă, o farsă sinistră.

Liniştindu-mă oarecum aceste raţionamente, continuu lectura scrisorii. Viktor îmi scrie despre situaţia din Germania. Se dau lupte de stradă şi au loc mari demonstraţii în oraşe ca Berlin, Hamburg, Bremen, Kassel.

„Nu-i aşa că muncitorii din Gelsenkirchen sînt demni de toată admiraţia ? continuă el. Auzi, au devastat treizeci de magazine alimentare, au desfăcut caldarîmul străzilor, au ridicat baricade. Poliţiştii sosiţi la faţa locului au deschis focul, dar muncitorii i-au pus pe fugă bombardîndu-i cu pietre. Care va să zică şi pietrele pot fi o armă bună în asemenea împrejurări !

Dar ce părere ai despre ministrul lor Severing ? Ai citit ce a declarat el nu demult la o constătuire a jandarmilor ? Cică : Dacă voi sînteţi nişte căţelandri sîngeroşi, eu sînt sîngerosul dulău care vă conduce.

Da despre lupta docherilor din Hamburg eşti informat ? Să citeşti neapărat, leneşule ! Frică mi-i că din ziua în care am plecat, n-ai mai citit un singur ziar. Bagă de seamă, trebuie să devii neapărat docher. Să nu te sperii de greutăţi, oricare ar fi ele, căci docherii sînt cei mai combativi luptători..."

— Ce ai, flăcăule, nu eşti în apele tale ?... S-a întîmplat ceva ? aud alături glasul tuşei Varvara.

— Necazuri, îi răspund, ridicînd ochii spre ea. Poftim, am primit o scrisoare...

— De la cine ?

— De la un prieten de-al meu. E la Leningrad.

— E cumva bolnav prietenul tău ?

— Da de unde, nici vorbă ! zic eu înciudat. Apoi, neputîndu-mă stăpîni : situaţia asta din Europa mă indispune.

Clipind mărunt din ochi, tuşa Varvara se uită cîteva clipe la mine.

— Din Europa, zici ?... Da pe unde o mai fi şi Europa asta a ta ?

Mă uit la ea cu nespusă melancolie. Cum să-i explic acestei biete bătrîne neştiutoare de carte, ce-i aia Europa şi unde se află ea ? Fac un gest vag cu mîna, schiţînd un contur, şi zic :

— E acolo unde-i Germania. Franţa, Anglia... şi aştept ca ea să plece, să mă lase singur cu ale mele.

— Şi ce-i, s-a-ntîmplat ceva pe-acolo ? zice tuşa Varvara şi, spre nedumerirea si disperarea mea, se instalează pe marginea patului. Nu cumva se aude de vreun nou război ?

— Deocamdată nu. Muncitorii de pe acolo întîmpină însă mari greutăţi. Sînt mulţi şomeri. La Berlin, femeile au început să spargă cu pietre ferestrele magazinelor...

— Da ia spune-mi mai bine, cum se descurcă ai noştri la Piter ?... Cozile sînt tot atît de mari ca şi aici, la Baku, sau ceva mai scurtişoare ? Am auzit de pe la oameni că în curînd or să se introducă la noi un soi de cărţulii, care se cheamă cartele. Oare nu ştii de ce s-o fi numind aşa ?

— Nu ştiu, îi răspund.

Nu sînt cîtuşi de puţin dispus să mai continuu această discuţie şi îmi văd mai departe de lectura scrisorii. Poate pînă la urmă tot are să plece şi

are să mă lase în pace ? Tare aş fi bucuros să rămîn singur.

Dar tuşa Varvara se uita cu reproş la mine.

— Păi ce te interesează atunci pe tine, flăcăule ?

Zîmbesc, cu un aer de superioritate.

— Problemele mondiale ! Şi întorc fila scrisorii : „Ce părere ai despre evenimentele din Spania, petrecute în ultimele zile ? Mişcările de-acolo împotriva popilor şi călugărilor au cuprins întreaga ţară. Peste tot ard mînăstiri..."

— Mondiale, auzi dumneata ! se vaită tuşa Varvara, legănîndu-şi trupul uriaş dintr-o parte în alta. Da cine atunci să se gîndească la alde noi, nemondialii, hai ?

Mi se face milă de ea. Ce-nseamnă să fii un om bătrîn şi fără ştiinţă de carte !... Încerc să-i explic în linii mari problema revoluţiei mondiale. Oare mă va înţelege ?

Se pare că mă ascultă cu oarecare interes. Apoi tace cîtăva vreme. Tare sînt curios ce-o să-mi mai răspundă ?

— După părerea ta, flăcăule, noi am ajuns să trăim bine ? zice ea. Oare crezi că a venit vremea să ne gîndim la alţii ? Ea îşi încrucişează braţele la piept, oftează adînc. Oh, flăcăule, ar trebui mai întîi să facem ordine la noi acasă. Cînd va fi ordine la noi, oamenii or să vadă singuri asta şi or să vreie şi ei să trăiască atunci o viaţă mai bună.

— La ce fel de ordine te referi, tuşă Varvara ?

— La ce fel de ordine ? Ia dă o raită pînă la debarcaderul douăzeci şi şase, la depozitul frigo-

rific al Trustului asiatic pentru exportul peştelui şi ai să te convingi singur !... Eu m-am dus şi m-am convins. De două zile, auzi, pe o arşiţă ca asta, cei de acolo aşteaptă descărcarea vapoarelor „Tiurup“ şi „Leul“. Poate crezi că au venit cu un transport de sare sau buşteni ?... Nici vorbă ! Calele lor gem de carne proaspătă de morun şi de icre negre destinate Europei tale !

— Şi de ce depozitul frigorific nu primeşte transportul ?

— De ce, de ce ! se supără tuşa Varvara, plesnindu-se peste genunchi. Tocmai de-aceea că nu există ordine, cum îţi spuneam adineauri. Depozitul frigorific geme de plin ce-i. Vagoane nu i se aduc. Cum, te-ntreb, să elibereze depozitul de peştele congelat !... Iată, aşadar, că noul transport de peşte proaspăt este lăsat în voia sorţii, peştele a şi început să se strice. Au şi clădit un munte de moruni pe debarcader ! Paznicul lor de-acolo m-a chemat la el şi-mi zice : „Dacă vrei, Varvaro, pot să-ţi fac cadou un morun de vreo trei sute şi mai bine de chile, cum n-ai văzut tu de cînd ai făcut ochi pe lumea asta...“ Paznicul are dreptate, n-am văzut încă aşa ceva. M-am uitat la unul, ce să-ţi spun, e cît ditai elefantul de la circul lui Durov — botul, cît doi oameni să-l cuprindă, gras de curge grăsimea din el ! Da ce carne gustoasă trebuie să fie ! oftează tuşa Varvara. Cică, ia-l, ţi-l dau de pomană... N-am nevoie ! oftează iar bătrîna. Da ce zici, flăcăule, straşnică ciorbă de peşte ar mai ieşi din el, hai ?

În loc de răspuns doar plescăi din buze, că mi-a lăsat gura apă. Straşnică poftă de mîncare îţi mai face aerul ăsta din port!

Iar dacă era ordine la noi, ştii ce-ar fi trebuit să facă? ...Să aducă vagoanele la timp, flăcăule! Iar dacă n-au de unde să le ia, să pună peştele în vînzare pentru populaţie, să nu-l lase să se strice. Într-o oră n-ar rămîne nimic din el! S-ar bucura şi oamenii, s-ar bucura şi statul că n-a fost păgubit. Iaca cum înţeleg eu lucrurile cu mintea mea de muiere proastă. Te întreb, pentru ce-au fost puşi nacealnicii ăştia ai trustului?... Pentru ce li se plăteşte atîta bănet?... Pînă şi paznicul, om neînvăţat şi cu minte proastă, se omoară cu zilele pentru bunătatea de peşte prăpădit de pomană; zice că pentru patruzeci de kilograme de carne de morun, americanii dau un tractor, pentru şaisprezece kilograme de icre negre — tot un tractor... Poftim, ia frumuşel tractoarele astea şi fă-le vînt în colhozurile noastre! Hai? Tuşa Varvara mă bate uşurel pe umăr şi se ridică în picioare. Asta-i, flăcăule. Iar tu, de colo: revoluţia mondială!

Parcă dracu mă trage de limbă, zic:

— Apăi, ăsta-i un caz particular care nu ne spune încă nimic.

— Da ce-nseamnă un caz particular? ciuleşte urechile tuşa Varvara, privindu-mă cu bănuială şi cu un aer bătăios totodată.

— Cum să-ţi spun, un caz aparte, un caz necaracteristic, mă străduiesc eu să-i explic, ca să-nţeleagă.

Aici, tuşa Varvara se aşază iar pe marginea patului meu, instalîndu-se de data asta ceva mai comod, pentru o şedere, se pare, mai îndelungată.

— Hm, după părerea ta poate şi cazul pe care am să ţi-l povestesc acum e un caz „particular...“ Ascultă : trec ieri prin faţa circului... La colţ e un institut, se pare, numai ştiu cum i-o fi spunînd... Mă uit, iese pe poarta lui o fată, cu obrazul scăldat în lacrimi. Bineînţeles, mă apropii numaidecît de ea, caut să o liniştesc ; fata îmi răspunde într-o rusească cam stîlcită, dar poţi s-o înţelegi... Cum crezi, de ce se căina, sărăcuţa de ea, de ţi se rupea inima, nu alta ? Ascultă, flăcăule. A sosit fata asta din Ghiandja, ca să înveţe la şcolile mari. Examenele, după cum mi-a mărturisit, le-a luat cu note bune, da de primit la institut — nici vorbă s-o primească. Profesorul — sau cine-o fi mai mare pe la ei pe-acolo, că nu-i ştiu — i-a dat să înţeleagă, dar aşa de la obraz, că examenele sînt examene, dar că în afară de ele mai e nevoie şi de ceva gologani, de şperţ, care va să zică. Şi nu colea un pol-doi, ci de două sute de ruble în cap ! Auzi ? !

— Hm, asta nu-i bine.

— Apoi cum să fie bine ? Te întreb, de unde să ia, biata de ea, atîta bănet ? Oare pentru asta i-am dat ţarului un picior în dos, ca să ne vină hrăpăreţi din ăştia pe cap ?

— Desigur că nu pentru asta, răspund. Şi ce-a făcut fata ?

— Ce să fac ? I-am împrumutat şi eu din toată sărăcia mea banii de drum, ca să se întoarcă acasă,

că-i rămăsese sărmanei o rublă şi cîteva copeici. A plecat la Ghiandja, la locul ei de baştină !

Tăcem cîtăva vreme, fără a ne uita unul în ochii celuilalt.

— Să-ţi mai povestesc, dacă vrei, un caz particular, cum zici. Ştiu mii de cazuri dintr-astea. Numai că acesta care-ţi spun, prinde a zîmbi tuşa Varvara, nu este al altuia decît al meu. Şi bătrîna începe să-mi istorisească, pe un ton binevoitor şi ironic totodată, lucruri cîtuşi de puţin vesele.

Nu demult l-a părăsit tuşa Varvara pe bărbatul ei, un beţiv înveterat. Au trăit treizeci şi trei de ani împreună, o viaţă de om, dacă stai să te gîndeşti. Dar nu-şi aminteşte să fi apucat o singură zi bună alături de el. E tîmplar, bun meseriaş, da-şi bea tot cîştigul zilei şi sare la bătaie de la te miri ce. Dacă au copii ? D-apoi cum să nu ! Are doi feciori. De ce nu stă la ei ? A încercat şi asta — la unul a stat trei luni, la celălalt — şapte, da şi-a spus că-i ajunge. Nu s-a putut împăca în ruptul capului cu nurorile. Unde naiba îşi găsesc îndeobşte feciorii asemenea scorpii, e peste putinţă de înţeles !

— Da te ajută măcar ? o întreb.

— Cel mai mare ar putea să mă ajute, da nu vrea. „Trăieşte şi tu, mamă, zice, cum poţi şi cum te taie capul". Ai mai auzit una ca asta ?... Mezinul, Fedea, ce-i drept, ar vrea să mă ajute, da n-are de unde, cîştigă o nimica toată. Ce poţi să pretinzi de la un biet motorist, că doar asta-i meseria lui.

— Măcar ţii corespondenţă cu ei ?

— Da de unde, răspunde ea. Nici nu-mi scriu şi nici nu-mi răspund la scrisori. Bătrîna îşi şterge cu palma ochii înlăcrimaţi, îmi spune : Tare mai semeni cu Fedea al meu !... E rău numai că îşi aminteşte cam rar de mama care l-a crescut.

— Halal de aşa feciori, tuşă Varvara ! răspund eu, indignat pînă-n adîncul inimii. Nişte monştri, ce mai ! Auzi, să uiţi că ai o mamă pe lumea asta !

— Monştri, nemonştri, da de uitat, uită, după cum vezi. Oftează. Ce ştii tu, flăcăule, că nu te-ai împărtăşit încă din toate cîte ţi le aduce viaţa. Asta încă nu-i nimic, da sînt cazuri încă şi mai şi, de-a dreptul îngrozitoare. Iaca, vara trecută, pe cînd mă aflam în pîinea altora, dereticînd în gospodărie, pe o stradă vecină, doi fraţi, o fată şi un băiat, s-au vorbit între ei s-o omoare pe bătrîna lor mamă...

Apoi tuşa Varvara îmi povesteşte despre viaţa ei, pe vremea cînd se afla în „pîinea altora". Cu stăpîna, cearcă de te înţelege, dacă poţi ! Nu numai rea de gură, da mai sare şi să dea în tine ! Şi-apoi, trei copii în casă, nu-i glumă. Ziua munceşti de dai în brînci, iar noaptea nici că poţi să închizi ochii din pricina durerii în picioare. Aici în cantonament, se schimbă socoteala, că nu te prea omori cu treaba : ai măturat colea, ai pus apa de ceai la fiert dimineaţa şi seara şi nici capul nu te doare !

Atîta amărăciune izvorăşte din vorbele bătrînei, încît în clipa cînd începe să-şi amintească iar

de bărbatul ei, mi-i peste putere s-o mai ascult. O întreb :

— Cum de îndrăznea el să te bată în asemenea hal, tușă Varvara ?... Cum de ai putut să rabzi ?...

Ea se uită ironic la mine, apoi zîmbește. Are un zîmbet cald, înțelegător, întocmai ca al bietei mele mame.

— Uite-așa. Mă apuca de cozi, că le aveam lungi pînă la brîu, le înfășura pe pumn — cearcă de mai scapă dacă poți ! — și dădea, cîinele, unde se nimerea ! De cîte ori n-a sărit să mă strîngă de gît ! Îi mai scăpam eu cîteodată din mîini, îi mai ardeam un picior unde știam eu că îi oful — mă lăsa, că i se muiau balamalele. Da de-ndată ce-și venea iar în fire, da de-a azvîrlita în capul meu cu tot ce-i cădea sub mînă. Ori înșfăca centura — și avea o centură de pe vremea războiului cu o cataramă grea, maică-măiculiță ! — și nu-mi lăsa pe trup o palmă de loc neînvinețită.

Tușa Varvara oftează. Oftez și eu. Scrisoarea lui Viktor îmi alunecă din mînă. Oare cum pot trăi unii oameni în felul acesta ?

— Care va să zică, situația e proastă în Europa, hai ? zice după un răstimp tușa Varvara și se ridică în picioare.

Nu-i răspund. M-o fi întrebat serios ori în glumă ? Uneori e tare greu s-o înțelegi pe bătrîna asta.

În baracă intră Romanticul. Își ia prosopul și se duce să se spele. Trecînd prin fața mea, mă întreabă, ca-ntr-o doară :

— Nu cumva ţi-o fi rămas printre cărţile de-acasă nişte manuale de fizică ? Mi-ar trebui pentru clasele a şasea şi a şaptea.

— Cred că le am. Trebuie să le caut.

— Nu vrei să te duci pînă acasă la tine, să mi le aduci ?

— Am să mă duc, deseară.

★

Mă întorc în baracă noaptea tîrziu. E ora douăsprezece fără cîteva minute. Înăuntru e semiîntuneric, toţi dorm. Numai Bătrînul Surdomut nu doarme, se tot sucește gemînd în aşternut de pe o parte pe alta.

Pun manualele de fizică pe noptiera Romanticului şi mă culc. Dar somnul nu se lipeşte de mine. O, ce grea mi s-a părut discuţia de azi cu tuşa Varvara.

Da, în baraca aceasta e altă lume, alţi oameni decît cei pe care i-am cunoscut. Oameni ciudaţi, cu destine tot atît de ciudate.

Să-l iau, de pildă, pe Bătrînul Surdomut ; îl cheamă, după cum am aflat, Ivan Stepanovici. E un fost chiabur, a avut, pare-se, mult pămînt şi un mare număr de vite. Are bani „albi“ pînă şi aici, şi încă o sumă destul de frumuşică. Nu degeaba îşi tot pipăie el umflătura aceea de sub cămaşă, lîngă curea, în partea stîngă a burţii. Se teme să nu-i şterpelească vreunul avutul. Din pricina asta nu doarme nopţile şi oftează mereu.

Sau, să zicem, Bătrînul Posac. Numele lui adevărat este Saakov. Îl vezi doar în tovărăşia Sur-

domutului, gesticulînd şi strigîndu-i acestuia la ureche, ca să se facă înţeles. Cu ceilalţi e tăcut îndeobşte, posac, avînd înfăţişarea omului care se socoate sortit pieirii. Cine-i el, de unde ? Ce l-a adus în „artelul vagabonzilor", obligîndu-l să devină hamal la bătrîneţe ?

Nu-i de loc uşor să ghiceşti, de asemeni, soarta Orfanului. Nu-i nici ăsta flăcău ! I-a sunat cam de multişor jumătatea de veac. La vîrsta asta rareori se hotărăşte careva să facă munca pe care o face el, exceptîndu-i poate pe hamalii ocazionali de pe străzile Bakuului. Dar aceştia sînt, îndeobşte, nişte bătrîni singuratici, nerostuiţi în viaţă, cărora nu le rămîne altceva de făcut, dacă nu vor să moară de foame. Apoi Şarkov nici nu prea vede bine, deşi se străduieşte din răsputeri să ascundă acest cusur al său.

Da cine-o fi, în fond, Agapov, acest aristocrat printre hamali ?... E singurul membru al artelului care are locuinţă în oraş. Este familist, dar niciodată nu aduce vorba despre bani. Se vede treaba că nu le duce lipsa. Îl vezi întotdeauna proaspăt bărbierit, îmbrăcat într-o salopetă curată, de croială străină. Echipamentul de protecţie eliberat de-aici îl poartă în sacoşă, alături de pacheţelul cu mîncare consistentă, conţinînd întotdeauna ceva deosebit de bun.

Da cine-o fi Dichisitul ?... Da Romanticul ?... Da şeful ?

Mai clară mi-i întrucîtva soarta lui Kiselev, Îmbăiatul. Deşi găseşti şi la el multe laturi obscure, multe trăsături contradictorii. Îl auzi deseori ocărînd şi luînd în tărbacă realităţile noas-

tre, dar de-ndată ce-l aude pe vreun altul făcînd același lucru, sare numaidecît în apărarea Puterii sovietice.

Și-i place să pălăvrăgească, are limba ascuțită, dar în artel pune umărul cu nădejde cînd e vorba de făcut treabă. Numai ce-l auzi: „Dați-i zor, dați-i zor, băieți!" și muncește orice. Are mîini de aur și se pricepe la toate.

Mă sucesc cînd pe o parte, cînd pe alta, în așternut. Am întors perna de vreo douăzeci de ori pînă acum. Mi se pare prea îndesată și fierbinte din cale-afară.

Nu, nu pot să adorm!

Mă scol, ies afară. O briză răcoroasă adie dinspre mare. Aerul e curat ca niciodată. De obicei stăruie în el un miros de păcură, deoarece rafinăriile de petrol ale Orașului Negru se află în imediata apropiere.

Mă așez pe banca meșterită de Kiselev. Las capul pe spate, mă uit spre bolta înstelată a cerului. Încerc să deslușesc o ordine, să ghicesc ceva anume în acest necontenit scapăr al stelelor. Sînt prea departe de tine. Lumi de ne-nțeles!

Ies în stradă. Linia de cale ferată e ticsită de vagoane. O locomotivă le triază, trimițînd o parte din ele spre debarcaderul feroviar, o parte spre linia de acces principală, care se întinde în lungul țărmului pînă la debarcaderul numărul șaptesprezece.

Se aude fluierul impiegatului. Iată-l și pe impiegat, a ieșit dintre vagoane. Semnalizează cu felinarul.

Scrîşnesc tampoanele, scîrţîie vagoanele grele, încărcate pînă la refuz, şi garnitura se pune încet în mişcare.

Cînd ultimul vagon dispare după cotitură, mă întorc în baracă. Nu ştiu de ce, toate cîte le-am auzit şi văzut afară m-au liniştit.

Mă întind în aşternut. De data asta perna îmi pare moale şi răcoroasă.

PARTEA A DOUA

Capitolul unu

Ușile vagoanelor de marfă alunecă în lături cu un huruit asurzitor, și în ele apar, înghesuiți, ciorchini de oameni. Îmbrîncindu-se unul pe altul, sar mai întîi din vagoane copiii, apoi tinerii, flăcăi și fete, iar după ei coboară, ajutîndu-se între ei, bătrînii și bătrînele. Au toți obrazuri supte, pămîntii. Sînt îmbrăcați în zdrențe pestrițe, care-ți împung dureros ochii.

În primele clipe par buimăciți, neștiind unde sînt și de ce au fost aduși aici. Toți respiră adînc, cu lăcomie. Apoi își vin în fire și se uită uimiți la albastrul fără de sfîrșit al mării, la cerul torid, fără urmă de nor.

Peste alte cîteva clipe, întreaga această mulțime prinde a mișuna, mic și mare, în toate părțile, în căutarea apei clocotite pentru ceai. Dar apă pentru ceai nu e de găsit pe aici. Cine are nevoie de ea, pe această zăpușeală? Alții caută privata. E una singură, tocmai la capătul debarcaderului, și înaintea ei s-a și rînduit o coadă cît toate zilele.

În fața vaporului pe care urmează să-l descărcăm apare șeful debarcaderului, însoțit de Gorbaciov.

— Băieţi, lăsaţi lucrul ! comandă Gorbaciov. Are o înfăţişare fioroasă, vîrfurile mustăţilor îi sînt repezite ameninţător înainte, ca nişte suliţe. Nu-l prinde această mină, în contradicţie cu firea lui.

La drept vorbind, nici că facem vreo treabă anume, ci tot boldim ochii la mulţimea strămutaţilor din locurile lor de baştină, pe unde-or fi ele.

— S-a întîmplat ceva, şefule ? întreabă Îmbăiatul.

— Haide, haide, fără vorbă ! răspunde în locul lui Gorbaciov, şeful debarcaderului.

Ne uităm nedumeriţi unul la altul, în vreme ce părăsim puntea vaporului.

— Aşteptaţi-mă colea, în faţa antrepozitului ! ne spune cu aceeaşi înfăţişare bătăioasă Gorbaciov. Nu pleacă nimeni în lipsa mea !

De ce anume s-o fi temînd amîndoi, nu pricep în ruptul capului.

Gorbaciov înaintează marţial alături de şeful debarcaderului. Se duc amîndoi să oprească din lucru şi celelalte arteluri, în vreme ce noi ne îndreptăm spre antrepozit şi ne instalăm în umbra acestuia.

Unii şi-au aprins ţigările. Ne uităm cu întristare la strămutaţi.

— De pe ce meleaguri or fi venind oamenii ăştia ? Kiselev are mîncărimi la limbă. Or fi de prin părţile mele, te pomeneşti ?

— O să aflăm numaidecît, sare prompt Dichisitul. Ia, spuneţi, oameni buni, de unde sînteţi ? strigă el apoi.

— Din Kostroma !...

— De lîngă Riazan !...

— Din Nijegorod ! răspund voci din toate părţile. Un soi de zîmbet apare pe obrazurile oamenilor.

Paznicul convoiului, care stă între noi şi strămutaţi, se întoarce şi ne ameninţă cu pumnul. Ce-i drept, gestul acesta îl face fără răutate.

Un bătrînel cu bărbiţă de ţap îşi ia inima în dinţi şi, strecurîndu-se prin dreapta paznicului, iese în faţă adresîndu-ni-se cu glas rugător :

— Fraţilor, poate aveţi cumva de-o ţigară ? !

— Da nişte chibrite ? ne întreabă un ţăran lung şi deşirat. Acesta s-a furişat prin stînga paznicului, fără a depăşi însă o anumită graniţă.

— N-aveţi olecuţă de sare ? întreabă o ţărancă trupeşă, în sarafan pestriţ, năpustindu-şi „tampoanele“ asupra paznicului. Acesta se dă în lături, dar nu întoarce capul spre ea. Însă nici trupeşa ţărancă, cu tot curajul ei, nu se încumetă să încalce invizibila graniţă.

Ai noştri au prins a cotrobăi prin buzunare, aruncînd strămutaţilor fiecare ce poate. De o osîrdie deosebită se dovedeşte Bătrînul Surdomut. El aruncă chiseaua cu mahorcă, chibritele, două bucăţele de zahăr, flaconaşul în care îşi ţine sarea. Se mai scotoceşte prin buzunare, dar nu mai găseşte nimic.

În ciuda surzeniei sale, el dă dovadă de o nebănuită agerime a minţii, de-a dreptul de neînţeles pentru mine ! Poate, totuşi, n-o fi surd cu desăvîrşire ?...

— Bogdaproste, oameni buni, bogdaproste! se frînge din mijloc bătrînelul cu bărbiţa de ţap, apoi îşi face semnul crucii şi se grăbeşte să adune de jos scumpeturile aruncate.

Kiselev aruncă şi el pacul de mahorcă început, apoi şi cel de rezervă, iar după ele — două voble afumate şi ceapa adusă pentru prînz.

Îşi face cruce şi ţăranul lung şi deşirat, îşi face cruce şi ţăranca trupeşă, în sarafan pestriţ. Îşi fac cruce, apropiindu-se să ia darurile, şi ceilalţi oameni.

Ceva mai încolo s-a oprit un ţăran cu nas mare şi roşu, de parcă ar fi fost dat cu vopsea. Năsosul poartă straie de postav scump, de culoare cenuşie, iar în picioare cizme nou-nouţe, scurte-n carîmbi. Din buzunarul de la piept îi atîrnă lănţişorul unui ceas.

Kiselev scoate un codru de pîine, dar nu îndrăzneşte s-o arunce. Se ridică în picioare şi, fără pic de sfială, transmite pîinea din mînă în mînă unei fetiţe de vreo şase-şapte anişori, într-o zdreanţă de rochiţă, cu picioarele desculţe, acoperite de bube. Fără îndoială că dacă vreunul din oamenii aceştia i-ar fi cerut cămaşa de pe el, Kiselev i-ar fi dat-o fără a sta o clipă pe gînduri, dar nimeni nu are nevoie de cămaşă pe o zăpuşeală ca asta.

Cu ochii în pămînt, Kiselev se întoarce şi se aşază la locul lui, sub perete. Pentru prima dată îi văd obrazul de altă culoare decît cea obişnuită. Din roşu-stacojiu a devenit alb ca varul. Nimeni nu s-ar încumeta acum să-i spună Îmbăiatul.

Urmînd exemplul lui Kiselev, posacul Saakov scoate din buzunarul vestonului o bucată mare de pîine, se ridică în picioare şi, făcînd cîţiva paşi, o întinde, spre mirarea mea, Năsosului. Acesta clătină din cap, refuzînd pîinea. Posacul însă i-o vîră cu de-a sila în mînă.

— Mamele voastre de binefăcători! strigă atunci Năsosul şi, scrîşnind a ură, izbeşte pîinea cu piciorul, azvîrlind-o cît colo.

Un „ah" de nedumerire ţîşneşte din piepturile noastre. Ăsta mai are osînză pe el, se vede cît de colo! Chiaburoi, ce mai! De altminteri ca şi alţi cîţiva care stau ceva mai deoparte, urmărind cu priviri batjocoritoare întreaga scenă.

Fetiţa cu bube a şi apucat pîinea de jos şi s-a făcut nevăzută în mulţime.

Năsosul pleacă şi el. Vin însă alţii care ne cer ba una, ba alta.

Şarkov, Romanticul, ba chiar şi Agapov le oferă strămutaţilor tot ce găsesc prin buzunare. Numai Dichisitul rămîne să şadă locului imobil, ca un ciuf, cu buzele strînse, cu fulgerele ochilor tăinuite în dosul sprîncenelor sale stufoase. Pare străin de tot ce se întîmplă în port.

„Ciudat om mai e şi ăsta, îmi zic. Ar putea doar să dea şi el măcar ceva bieţilor oameni".

Scot şi eu din buzunar mărunţişul ce-l am acolo, îl împăturesc într-o hîrtie şi-l arunc la picioarele ţăranilor. Apoi, urmînd exemplul lui Kiselev, mă ridic şi-i întind unei bătrîne care s-a apropiat de noi două piroşti cu orez ce mi-au rămas de la micul dejun.

Dar, cu totul pe neașteptate pentru mine, primind piroștile, bătrîna îmi apucă mîna în care le țin și prinde a o pupa cu evlavie. Tresar, roșind pînă-n vîrful urechilor de rușine și dau să-mi trag înapoi mîna, dar bătrîna mi-o ține strîns, ca-ntr-un clește, urmînd să mi-o acopere cu pupături.

— Bogdaproste, fiule, bogdaproste, șoptește ea, cu lacrimile șiruind pe obraji.

Simt un nod în gît. Din ochi îmi țîșnesc lacrimi.

— Lasă-mi mîna, mătușico, lasă-mi mîna! îi strig cu glasul sugrumat și, smulgîndu-mi mîna, mă năpustesc spre ușa deschisă a antrepozitului...

Peste cîteva clipe, în ușă apar Kiselev și Șarkov.

— Halal docher ! spune Kiselev, sprijinindu-se cu spatele de zid, în fața mea. Oftează și Șarkov :

— Asta-i, flăcăi, situația.

— Ptiu, că milos mai ești ! face Kiselev, dar glasul îi tremură și lui. E gata-gata să izbucnească și el în plîns.

Dar reușește să se stăpînească. Mă liniștesc și eu. Șarkov o ține una și bună.

— Asta-i, flăcăi, situația.

Iesim din antrepozit. Ai noștri sînt la locurile lor. Stau toți cu ochii în pămînt. Mă așez pe *palanul* meu, între Romantic și Dichisit.

Pe debarcader se aud fluierături, și puhoiul strămutaților se îndreaptă spre cîteva șalande destinate transportului de cherestea, rînduite de ambele părți ale cheului, umplîndu-le de la un capăt la altul. Au toți aceeași destinație : Krasnovodskul dincolo de Caspica, iar de acolo — nesfîrșitele stepe ale Asiei.

Dichisitul întîlneşte privirea Romanticului. Îl întreabă :

— Ei, cum stăm cu pădurea şi uscăturile ?... Pică şi copacii verzi, hai ?...

Dar Romanticul nu răspunde, întoarce capul în altă parte.

Dichisitul dă cu ochii de mine.

— Sclifoseli de fată mare ! La dracu, să crape toţi pînă la unu, nu-mi pasă ! zice el şi, scoţînd din buzunar tabachera, se apucă să-şi răsucească cu mare încetineală o ţigară, parcă absorbit pe de-a-ntregul de această operaţie. Dar bag de seamă că muşchii obrazului îi tremură.

Mă uit la el : „Nu cumva şi-a pierdut minţile ?“ Deşi, ce-i drept, n-ar fi trebuit să plîng. Dichisitul are dreptate. Trebuia să mă fi stăpînit, să mă fi întors în altă parte, să fi anihilat totul cu o glumă. Nu m-am priceput să fac asta !

★

În toiul nopţii simt că cineva mă scutură de umăr. Deschid ochii.

Pe patul de-alături, neocupat de nimeni, stă Bătrînul Surdomut, Ivan Stepanovici.

Trebuie să fie ora două sau trei noaptea. Baraca e cufundată în semiobscuritate, toţi dorm, dar, lucru ciudat — n-aud pe nimeni sforăind. Ceva apăsător pluteşte însă în această liniştе neobişnuită. Parcă ea, liniştea însăşi, ar sta la pîndă. Oare dorm cu adevărat ? Nu cumva se prefac numai ?

Ducînd un deget la gură, Ivan Stepanovici îmi spune, cu jumătate de glas :

— Ascultă, fiule, aş vrea să-ţi vorbesc între patru ochi.

— Care va să zică, dumneata vorbeşti şi auzi ? îl întreb, de parcă niciodată n-aş fi bănuit acest lucru.

— Da, aud şi vorbesc bine, aşa cum mă vezi. Numai că despre asta, rogu-te să nu sufli o vorbă ! Şi îşi duce iar degetul la gură. Mă tot uit la tine şi mă întreb : eşti sau nu un om de încredere ? N-ai să mă trădezi ?

— Da ce s-a-ntîmplat, tăicuţule ? Somnul mi s-a dus pe apa sîmbetei. Mă ridic în capul oaselor şi-mi cuprind genunchii în mîini.

— Scrie-mi, frăţioare, un răvaş. Am încercat să-l scriu eu, da n-am destulă ştiinţă de carte pentru o treabă ca asta. Îmi iese anapoda, dezlînat ca vai de lume.

— Cui vrei să-i scriu ? Pe ce adresă ?

— Lui Mihai Ivanovici Kalinin. La Moscova.

— Lui Kalinin ?! Picioarele îmi scapă pe duşumea.

— Lui Kalinin, ce te miri ?! Nimănui altuia. Oare crezi că scrisoarea nu va ajunge la destinaţie ? Că nu-mi va răspunde la ea ? El mă priveşte cu un licăr de speranţă în ochi.

— Şi ce vrei să-i scriu ? îl întreb. Încă nu-mi vine să cred că stau aievea de vorbă cu Surdomutul.

— Ce să-i scrii ? Bătrînul aruncă o privire rătăcită în jur, se apleacă spre mine şi, cu glas ră-

gușit, aproape că-mi șoptește la ureche : Scrie-i că nu sînt chiabur, că niciodată n-am fost un chiabur. Să cerceteze cum se cuvine treaba asta, că doar și el din țărani se trage.

„Hait, asta e ! îmi zic, privindu-l cu bănuială. Înseamnă că bătrînul este într-adevăr un chiabur..."

Ivan Stepanovici îmi surprinde privirea și, pe neașteptate, mușcîndu-și cu înverșunare mîna ca să nu-i scape hohotul de plîns ce-i gîlgîie în gîtlej, prinde a scînci cu sughițuri, cum fac uneori muierile.

„Ce-i de făcut, cînd în fața ta plînge un chiabur ?" mă întreb. Îl privesc cîtva timp pe Surdomut cu toată indiferența de care sînt în stare, apoi încerc să-l liniștesc. Întotdeauna îmi vine nespus de greu cînd îi văd pe oameni plîngînd. Ca să nu-mi dau singur în petic pentru a doua oară în cursul aceleiași zile, căci simt și eu un nod în gît, îl iau pe bătrîn de subsuoară și mă îndrept cu el spre masă.

În cîteva clipe, el trage de sub pat lădița de lemn și pune pe masă un caiet cu pătrățele, anume pregătit din vreme, un plic, un flaconaș minuscul cu cerneală și un toc de școlar.

Apoi se așază în fața mea și, apărîndu-și de lumina becului cu palma, ochii înlăcrimați, ferindu-i oarecum și de mine, îmi spune :

— Îmi vine greu, nespus de greu să fac treaba asta de hamal !

— Dar de ce nu încerci, tăicuțule, să faci o altă muncă ?

„Ptiu, drace ! Scîrnăvia asta de limbă... «Tăicuţule», auzi, să-i spun eu unui chiabur «tăicuţule» !“

— Ce fel de muncă ? Învaţă-mă tu.

— Fie şi paznic pe undeva.

— Am încercat. Nu vor să mă primească. N-am asupra mea nici un document !

— Cum aşa ?

— Păi ce fel de document poate avea asupra lui un individ lipsit de toate drepturile ? Asta sînt eu.

— Mda-a, oftez cu înţelegere, tot sucind între degete tocul nou-nouţ, neştiind ce-aş putea face cu el.

— La vîrsta mea — că doar am bătut pe muche şaizeci şi doi de ani ! — ar trebui să stau, colea, acasă, tolănit pe cuptor, şi nu să mă vîntur prin lume.

Spunînd asta, el îşi desface baierele izmanei şi îmi arată, sub pîntece, o umflătură cît pumnul.

— Vezi ?... M-am vătămat la căratul baloturilor de bumbac. Dracii de perşi presează la ei acasă bumbacul în baloturi de o sută treizeci de kilograme, căci protecţia muncii încă nu s-a pomenit pe acolo. Ele m-au dat gata.

Drace ! Şi eu care-mi ziceam că bătrînul umblă cu săculeţul de aur după el...

Cu umerii pleoştiţi, Ivan Stepanovici rămîne cîtăva vreme imobil, fără a scoate o vorbă. Apoi, începe a-mi povesti istoria vieţii sale, cîtuşi de puţin veselă. E originar din raionul Kresteţk, de undeva de lîngă Novgorod. A fost pomicultor-experimentator. Ceva à la Miciurin, despre care

vorbesc atît de mult în ultima vreme gazetele. În livada de acasă a cultivat zece meri, fiecare de alt soi.

— Ia spune, ai mîncat tu cîndva mere din soiul „mustoasa albă", „mierișoara", „anisovka imperială" ? mă întreabă Ivan Stepanovici și răspunde singur la întrebare : Da de unde ! La voi în Caucaz nu există așa ceva ! Dar de auzit, ai auzit măcar de ele ?

— N-am auzit, recunosc eu.

— Poftim, nici n-ai auzit măcar ! dă din cap a reproș Ivan Stepanovici. Să-mi vezi numai livada, deși, ce-i drept, nu e prea mare. Să-mi vezi pomii cum arată ! Crede-mă, numai din soiul „anisovka imperială" strîngeam o recoltă de trei sute douăzeci de kilograme de mere. Ai pomenit așa ceva în Caucaz ? Da ce frumos pom !... Și Ivan Stepanovici îmi descrie pe larg cum arată faimoasa „anisovka"... Da parcă există un alt măr pe lume care să se compare în frumusețe cu „mărul-cupolă" ?... Acesta nu-i atît de bogat la rod ca „anisovka imperială", dar fiecare măr al lui e cît doi pumni zdraveni de om așezați unul lîngă altul, și atît de mustos e, că atunci cînd muști din el e musai să pui mîna căuș sub bărbie...

— Păi, nu-nțeleg, livezile sînt considerate proprietate chiaburească ? îl întreb

— Nici vorbă ! Numai că în timpul campaniei de demascare a chiaburilor s-au apucat de m-au trecut și pe mine pe listă. Cică „pomicultorul" e o pasăre rară... Iar pe deasupra mai e și... experimentator ! N-au apucat însă să mă deporteze cu primul lot.

— Ai avut, cumva, argaţi în gospodărie ?

— N-am pomenit aşa ceva, ferit-a sfîntul ! Ce, de-a adevăratelea crezi că am fost chiabur ?! Toată viaţa am muncit cu nevasta împreună, ca doi oameni cinstiţi. Totuşi, m-au trecut pe listă.

— Păi cum au putut să facă una ca asta ? îl întreb nedumerit, încercînd acum un sentiment de simpatie pentru omul din faţa mea.

— Asta n-o ştiu nici eu, fiule. Bănuiesc însă, ce-i drept, cam ce s-a-ntîmplat. Preşedintele sovietului nostru sătesc se tot poticnea cu îndeplinirea planului de colectivizare, neputînd scoate, pentru raport, suta de procente cerute. Ca să scape din încurcătură, ce-l taie capul — mă trece pe mine şi încă vreo zece mijlocaşi din sat pe lista celor ce urmează a fi deportaţi. Ca să bage în sperieţi oamenii ! Nu pe noi, bineînţeles — că soarta noastră era pecetluită — ci pe ceilalţi. În afară de asta, i-a mai picat lui cutărică la interes bunătatea mea de livadă, că, de, fiecare pom era crescut şi dădăcit cu dragoste de aceste mîini ale mele ! Spunînd asta, el îşi strînge, cu-n spasm, degetele mîinilor scorţoase, încrucişate pe tăblia mesei, iar umerii îi zvîcnesc neîntrerupt într-un tic nervos.

Încerc să-l liniştesc din nou pe Bătrînul Surdomut, articulînd cu stîngăcie cîteva vorbe de consolare.

Ştergîndu-şi cu poalele cămăşii ochii uzi de lacrimi, el îşi continuă povestea :

— N-am mai aşteptat sorocul deportării. Ce, să mor ca un cîine, la bătrîneţe, undeva prin pustietăţile tundrei ?... Chiar în aceeaşi noapte ne-am

strîns cu nevasta ce boarfe mai aveam şi ne-am strecurat frumuşel din sat, urmînd apoi drumul pînă în raionul vecin Malo-Vişersk. Aveam acolo nişte cunoscuţi, staroveri, oameni tare de treabă ! Nu ne-am încumetat să ne stabilim în vreun sat, că puteam fi descoperiţi cu uşurinţă, ci ne-am tot dus pe potecile codrului. Acolo, în inima lui, ne-am săpat un bordei mai de doamne ajută, i-am căptuşit pereţii cu bulumacii, ne-am meşterit un pat, o sobă şi aşa ne-am dus zilele. De-ale gurii ne aduceau prietenii noştri, iar uneori ne repezeam şi singuri, noaptea, pînă-n sat. N-am putut să îndur însă mai mult de un an această viaţă de cîine şi mi-am luat lumea-n cap !... Baba mea a rămas însă acolo, amărîta de ea, că de slabă şi bolnăvicioasă ce era, n-avea putere să mă urmeze. Am colindat apoi ţara asta, cîtu-i ea de ţară, în lung şi lat, pînă cînd soarta m-a azvîrlit pe aceste meleaguri. De aici, din Caucaz, nu mai am unde fugi. Iată, aşadar, de ce am luat această hotărîre. Mi-am zis, fie ce-o fi, am să-i scriu lui Kalinin. El e staroste peste întreaga noastră Uniune, el hotărăşte şi răspunde de toate. Prin urmare, el să mă judece şi să hotărască cum şi în ce fel să trăiesc de-acum încolo. Să se aleagă odată : ori îndărăt la bătătura mea, ori la Solovki în Siberia. Acum mi-i totuna. Mă simt tare ostenit.

Urmează o tăcere apăsătoare.

— Şi zici că n-aţi avut chiaburi în satul vostru ? îl întreb eu într-o doară, numai ca să spun ceva.

— Cum să n-avem !? mi-ntoarce vorba Ivan Stepanovici. Da Sazonovii ! Da Lopatinii ! Vam-

piri nu alta ! Dar numai aceştia doi, alţii n-au mai fost. Satul e mic, lume puţină. Însă deolaltă cu cei doi chiaburi au deportat şi alte familii ţărăneşti, oameni, să zicem, ca strămutaţii cei de azi, mijlocaşi tot unul şi unul, pe care i-au şi pornit în nisipurile pustiurilor... Pentru ce, te întrebi ?... Apoi aşa, ca să se afle în treabă ! Din răutate omenească. Că de n-ar fi denunţurile astea !... Ah, denunţurile ! Nu te-ai prezentat în termenul cutare la colhoz — gata, te-au şi trecut în catastif, pentru deportare. Nici urmele să nu-ţi rămîie ! Şi toţi se grăbesc să îndeplinească ordinele ! Că-i presează, cică, de sus ! Vor procente, atît. Da ce se ascunde în spatele acestor procente — colhoz adevărat ori colhoz de hîrtie — asta, după cum vezi, nu interesează pe nimeni.

Mda, grea problemă îmi pune în faţă Bătrînul Surdomut !

Iar el o ţine una şi bună :

— În felul acesta alta nu faci decît să-ţi tai creanga de sub picioare. Nu se cade să-l vîri pe ţăran cu de-a sila în colhoz. Dă-i răgazul de trebuinţă, că va vedea el şi singur unde-i stă cîştigul. Doar atîta amar de vreme a luptat ţăranul pentru o viaţă mai bună... Eu, de pildă, am făcut pentru Puterea sovietică tot războiul civil : mai întîi am luptat împotriva generalului Iudenici, apoi împotriva bandelor lui Bulah-Bulahovici — ai auzit cumva de acest pezevenghi ? De trei ori am fost rănit. Iaca, port şi acum în coastă un plumb de pe acele vremuri. Apoi, ca şi cînd a deslușit în ochii mei nedumerirea legată de problema „surzeniei“ sale, îmi zice :

— Trebuie să-ţi spun că am făcut cu mine următorul legămînt : de se va sfîrşi cu bine toată afacerea asta — voi începe să vorbesc iar cu oamenii, de nu — „surdomut“ am să mor, că, drept să-ţi spun, tare m-am mai plictisit să le tot povestesc celor din jur necazul meu şi să-i ascult cum mă căinează. Ivan Stepanovici aruncă o privire prin baracă. Aşa încît, nu cumva să sufli o vorbă despre cele discutate de noi în noaptea asta.

— Fii pe pace, tăicuţă, îi răspund, măgulit în sinea mea că mi se încredinţează o taină atît de mare.

Deodată, se aud nişte ciocănituri nu prea tari în fereastră. Ivan Stepanovici tresare şi întoarce capul. Spaima îi schimonoseşte trăsăturile obrazului.

Mă apropii de fereastră, deschid una din jumătăţi. În curte zăresc un călăreţ. Şi calul, şi călăreţul sînt plini de praf.

— Hei, flăcăule, îmi zice el, ia ieşi niţeluş pînă afară !

Trec prin faţa mesei şi dau cu ochii de Ivan Stepanovici. Stă ca paralizat pe bancă, cu aceeaşi spaimă întipărită pe obraz.

Ies din baracă. Necunoscutul se apropie, la pas, de mine. În stradă, ceva mai încolo, în slaba lumină a felinarului, se mai zăresc vreo opt călăreţi, iar în spatele lor — o herghelie întreagă de cai.

Scoţîndu-şi kubanka din cap şi trecîndu-şi prin chica deasă de păr degetele resfirate, necunoscutul mă întreabă :

— Asta-i, cumva, baraca hamalilor ?

— Asta-i.

— Fir-ar măiculița ei să fie! se scarpină a ciudă, la ceafă, călărețul. Toată seara asta am căutat-o!... Nu cumva locuiește aici un hamal cu numele de Dichisitul? Ai auzit de el?

— Cum să nu! Doarme aici. După accentul necunoscutului, ghicesc numaidecît originea călăreților: „Hoholi din Kuban sau de pe Don".

— În sfîrșit, slavă Domnului! Vrei să-l scoli? Numai bagă de seamă să nu-i trezești pe ceilalți.

— Bine, îi răspund. Și ce să-i spun?

— Spune-i așa: Pavlo întreabă de tine. Mă cunoaște!

Mă întorc în baracă. Abia ating cu mîna umărul Dichisitului, că acesta se și azvîrle din așternut, lăsînd picioarele pe dușumea. E aproape îmbrăcat.

— Întreabă careva de tine afară. Cică-l cheamă Pavlo, îi șoptesc eu.

— A! face el, cu un aer de indiferență, vîrînd picioarele în sandale. Consăteni de-ai mei! Au venit pesemne să se angajeze la lucru pe undeva. Apoi, punînd șapca în cap și cuprinzînd dintr-o privire întreaga baracă, îmi spune repede, în ucraineană: dacă oi întîrzia mîine la lucru, să-i spui șefului că m-am dus la infirmerie și că vin numaidecît.

„Ce naiba l-o fi apucat, mă întreb, de-a întors-o deodată pe ucrainește?"

Ieșind el din baracă, ne repezim cu Ivan Stepanovici la fereastră.

Dichisitul dă mîna cu călărețul. Îi spune:

— Ei, drace, m-ai găsit totuși?

— Uf, te-am găsit, Timofei Zaharovici! răspunde, bucuros acesta.

— Cîte zile ați mers? o dă iar pe ucrainește Dichisitul.

— Apoi, după socoteala noastră, vreo zece să fie. Ia zi, Timofei Zaharovici, stăm de vorbă aici sau în altă parte? întreabă cu respect și fereală necunoscutul.

Dar întrebarea lui rămîne fără răspuns. Dichisitul se apropie de ceilalți călăreți și le strînge, pe rînd, mîinile. Unul dintre aceștia îi dă dîrlogul unui cal înșeuat și Dichisitul, sărind cu îndemînare, dintr-o zvîcnitură, în șa, iese la pas din curte. Ceilalți călăreți îl urmează. După ce grupul se face nevăzut în întuneric, prin fața ochilor noștri defilează în pas precipitat întreaga herghelie, jalonată de cîtiva oameni călări. Se aud fornăiturile zecilor de cai.

Închid fereastra. Ivan Stepanovici s-a liniștit întrucîtva, oftează ușurat.

— De ce te-ai speriat, Ivan Stepanovici? îl întreb, luînd loc în fața mesei.

— Nu știu ce-mi veni, îmi răspunde el în șoaptă.

Netezesc cu palma o filă a caietului și mă gîndesc îndelung cum să încep scrisoarea către Kalinin. Neputînd găsi un început mai potrivit, mă apuc să aștern următoarele: „Scumpe Mihail Ivanovici, îți scrie această scrisoare un fost ostaș al Armatei Roșii, pomicultor-experimentator, trecut de niște oameni răi în rîndul chiaburilor..."

Capitolul doi

Terminînd cu încărcarea lui „Ahundov", ai noştri se adună în faţa antrepozitului. Mai avem aproape o oră şi jumătate pînă la sfîrşitul zilei de muncă. E prea devreme să ne întoarcem acasă. Noi dispoziţii pentru altă treabă nu cred să ni se mai dea azi, iar la debarcaderul propriu-zis nu mai avem nimic de făcut. Care va să zică, trebuie să ne înarmăm cu răbdare, aşteptînd ora sorocită plecării acasă.

Sîntem obosiţi la culme. Zorul cu încărcarea vaporului a fost mare, iar în ultima clipă s-a mai adus încă un supliment bunicel de încărcătură, aşa încît artelul a lucrat fără întrerupere pînă la prînz. După-amiază am avut doar două pauze scurte, pentru fumat.

Sprijiniţi de zid, unii trag din ţigară, alţii picotesc de somn, alţii stau trîntiţi de-a dreptul pe scîndurile debarcaderului, cu braţele azvîrlite în lături.

Pe Saakov, tăcutul nostru tovarăş l-a dărîmat azi munca mai mult decît pe toţi ceilalţi. Suflă greu, are obrazul mai scofîlcit ca de obicei şi aproape pămîntiu. Pesemne că treaba asta de hamal nu-i de loc uşoară pentru el. Omul a trecut de vîrsta de cincizeci de ani, ceea ce probabil e mult. El stă alături de Dichisit, cu ochii în pămînt, copleşit, se vede, de nişte gînduri amare.

Dichisitul, în schimb, e foarte bine dispus. Încearcă să lege vorba cînd cu Kiselev, cînd cu

Şarkov, dar aceştia se apără de el prin gesturi ca de o muscă sîcîitoare.

Atunci Dichisitul prinde a-l zgîlţîi de umăr pe Romantic, îi zice :

— Ia povesteşte-ne şi nouă, tovarăşe Romantec, de cine ai fugit ?

— Ce-ţi vîri nasul, jigodie, în strachina altuia ? se oţărăşte Romanticul, răsucindu-se furios cu faţa la pămînt.

Dar Dichisitul nu se lasă.

— Că de fugit, ai fugit, nu-i aşa ?

Romanticul nu-i răspunde.

Dichisitul rîde :

— Pe bună dreptate a zis care a zis despre artelul nostru că-i un artel al vagabonzilor. Un alt artel ca ăsta nu se află cred pe toată faţa pămîntului. Că nu-i unul dintre noi care să nu fie o enigmă.

La drept vorbind, Romanticul e o enigmă şi pentru mine. Ce l-o fi determinat să se facă hamal ? Că doar are, după cum am auzit, o meserie bună.

Atunci Dichisitul se întoarce spre Saakov :

— Cît despre tine, tăicuţă, mă bate gîndul că înainte de a veni în artel ai fost un negustor particular în toată legea.

Tot uitîndu-mă la Dichisit, îmi amintesc fără să vreau de musafirii călări de ast'noapte. „Tare aş vrea să ştiu, unde i-o fi dus el să-i angajeze ?"

Bătrînul Posac ridică anevoie capul. Întrebarea l-a prins pe nepusă masă. El se uită cu luare-aminte la Dichisit şi se străduieşte să-i ghicească gîndurile. Nu cumva încearcă să-i joace un ren-

ghi ? Dar obrazul acestuia nu trădează intenţii ascunse, căutătura ochilor pare blîndă.

— Ce-i drept, aşa a fost, recunoaşte Posacul, scoţînd alene din buzunar un pachet de ţigări.

— Şi cu ce anume ai neguţătorit ? îl întrebă Dichisitul, aruncînd o privire circulară în jur, ca şi cum i-ar pofti şi pe ceilalţi să ia parte la această discuţie.

— Adică, vrei să spui ce anume vindeam ? precizează Saakov, aprinzîndu-şi o ţigară şi vîrînd pachetul în buzunar. Vin.

— Vin ? Ochii Dichisitului scapără vioi, nările i se dilată. Bravos, asta-i o treabă ! Fără-ndoială că te turteai în fiecare zi, hai ?

— Sînt nebăutor, din păcate, răspunde smerit Saakov.

— Cum vine asta, să vinzi vin şi să nu duci cana la gură ? Te ţii de şotii, tăicuţă ? rîde Dichisitul.

— Apoi una e să bei ca oamenii, un păhăruţ colea, şi alta e să te turteşti ca proştii, pînă dai în brînci, răspunde cu demnitate Saakov, trăgînd cu sete din ţigară. De băut, bea şi găina, da nu se-mbată.

Şarkov Orfanul, se saltă într-un cot şi se uită atent, cu ochi de miop, la Saakov. Se uită la el ca la te miri ce şi Bătrînul Surdomut, după ce şi-a tras şapca de pe obraz, însă lunecîndu-şi într-un anume fel privirea pe-alături. Pînă şi Romanticul s-a răsucit cu faţa în sus şi, cu pumnii vîrîţi sub cap, ascultă cu luare-aminte.

— Şi cum mergeau afacerile ? îşi continuă interogatoriul Dichisitul.

— D-apoi, cum să meargă... M-au dat gata cu impozitele.

— Nu chiar de tot, că mai dai din picioare după cum văd, rînjește Dichisitul. Și după aceea ?

Bătrînul Posac se uită cu atenție la el, întrebîndu-se, pesemne, dacă e bine sau nu să-și urmeze povestea. Pînă la urmă se hotărăște :

— Am încercat să fac comerț cu zahăr, da am fost denunțat.

— Și cine te-a denunțat ? Cine ? Îl știi cumva ? se aud voci din toate părțile.

Dichisitul îi întrerupe pe curioși, zicînd :

— Asta înseamnă, tăicuță, că ești... un dușman de clasă, hai ?

— Ce fel de dușman de clasă ? Eu ? Obrazul Posacului se face și mai pămîntiu la culoare.

— D-apoi dintr-aceea care ucid si pun foc !...

— Ha !... face Posacul, străduindu-se să schițeze un zîmbet. N-am omorît în viața mea o muscă, darmite un om să omor ! Cît despre foc, l-am pus, e drept, da numai în sobă !

Dichisitul hohotește, răsturnîndu-și capul pe spate.

— Ia stați puțin, oameni buni, se supără Șarkov. Și cine zici că te-a denunțat ?

— Nimeni altul decît propria mea fată, răspunde Saakov.

Toți rămîn cu gurile căscate. Se uită unul la altul.

— Da, da, nu vă mirați, fata mea, sînge din sîngele meu ! Se înfurie, dar numai pentru o clipă, Saakov. Liniștindu-se numaidecît, el începe să ne povestească, trăgînd din cînd în cînd din țigară :

Cînd a înţărcat bălaia cu vinul, de-am rămas lefter, a prins o boli fata. Doctorul îmi spune : Vara asta trebuie să pleci neapărat undeva cu fetiţa, fie la ţară, fie la o staţiune climaterică... Avînd eu o rubedenie la Piatigorsk, i-am şi trimis pe loc o scrisoare. Răspunsul n-a întîrziat : „Vino, am să te ajut, numai ia cu tine doi saci cu zahăr, fiindcă aici îi ducem lipsă. Ai să-l vinzi cu preţ bun şi ai să-ţi scoţi paguba cu drumul..." Iară eu, tont bătrîn ce sînt, i-am şi dat pe loc ascultare : cumpăr zahărul, parte din el îl trimit la Piatigorsk în colete, parte îl predeau la coletărie... Bineînţeles, fac totul în aşa fel încît fata să nu afle nimic. De, e cu nivel ideologic, pionieră, te pui cu ea ?... Am auzit că a şi fost primită în comsomol, că-i activistă pe undeva.

— Mda-a, oftează din greu Dichisitul. Ferice de mine că n-am copii.

— Ei bine, ce-a făcut, ce-a dres, da pînă la urmă a mirosit totul. Ce scandal mi-a făcut, ce vorbe mi-a aruncat !... Am tăcut, de, că doar îi sînt tată... Da după aceea vine buclucul cu vînzarea zahărului, că doar trebuia să-mi scot banii. Am vîndut eu ce am vîndut, cîte o chilă-două pe la oameni, ca să nu-l car îndărăt, la Baku, iară ea numai că trage o fugă pînă unde trebuie şi...

— Te denunţă ? ! sare în picioare Dichisitul.

— Da, mă denunţă. Le spune celor de-acolo : „Tatăl meu e un speculant."

Saakov striveşte ţigara sub călcîi.

Toţi tac. Apoi îşi rup foiţe dintr-un ziar, răsucesc ţigări cu gîndul la cele povestite de Posac.

Şarkov dă din cap. Dichisitul umblă de colo-colo, ca un leu în cuşcă.

A amuţit şi Saakov. Are obrazul ca de tuci.

— Un copil ca ăsta l-aş fi sugrumat cu mîinile mele ! zice Dichisitul, zvîcnind înainte nişte lăboaie straşnice şi încleştînd degetele încovoiate.

Unul ca ăsta chiar că ar fi sugrumat-o. De asta nu mă-ndoiesc.

— E prea puţin pentru o poamă ca asta ! zice şi Agapov, ridicîndu-se în picioare. Căţea, nu alta !

— Muierea dracului ! spune şi Şarkov, clătinînd iar din cap. Slavă lui Allah că copilele noastre, ale tătarilor, sînt copile cuminţi.

— Nu te bucura atît, Orfanule ! Azerbaidjancele erau şi ele „copile cuminţi". Acum, poftim — îşi aruncă vălul de pe obraz şi se duc la învăţătură şi muncă, îi răspunde Romanticul.

— Şi aşa cum spuneam, îşi urmează Saakov istorisirea, am fost judecat şi condamnat la un an închisoare. Mi-am făcut sorocul, ies din puşcărie şi nu ştiu încotro s-o apuc.

— Hm, copilul să-şi vîre părintele la apă ?... Halal muiere ! Kiselev se întinde şi se ridică şi el în picioare. Nu l-au lăsat să aţipească.

Saakov urmează :

— Acasă nu m-am mai dus. Că, la drept vorbind, ce fel de casă mai am eu acuma ? Am stat în gazdă la nişte cunoscuţi, pînă mi-am găsit de lucru în artelul vostru.

— Fata ştie că eşti aici ?

— Pesemne că a aflat, i-or fi spus oamenii.

— Şi n-a venit să te vadă ?

Saakov face, abătut, un gest cu mîinile.

Ceilalţi amuţesc. Multă vreme nimeni nu se încumetă să deschidă gura. Ce poţi spune într-o asemenea situaţie ? Cum să-l alini pe om ? Penibilă tăcere.

Şi tăcerea aceasta ar mai fi durat mult dacă pe debarcader nu apărea şeful. A trecut, probabil, pe la „biroul de recrutare".

Alături de el mărşăluiesc doi „răcani" : unul, ţinînd un geamantan în mînă, celălalt — cu bocceaua în spate.

Gorbaciov ne face un semn cu capul, spune :

— Rogu-vă să-i iubiţi şi să le fiţi ca fraţii ! Amîndoi sînt mineri ! Na, că am uitat, măi flăcăi, de unde sînteţi. Are obrazul congestionat, privirea rătăcită.

— Din Ciaturi ! răspund cei doi într-un singur glas.

— Din Ciaturi ?... Da pe unde-o mai fi şi localitatea asta că n-am auzit de ea ? îşi încreţeşte fruntea Gorbaciov.

— În Gruzia, unde să fie ! Colea, la o azvîrlitură de băţ ! rîde Agapov.

— Ah, da, Ciaturi ! rîde în hohote şi şeful. Trebuie spus, că atunci cînd trage o duşcă-două, Gorbaciov are un rîs gîlgîitor, nestăpînit. Se vede cît de colo că „răcanii" s-au şi grăbit să-i facă cinste. Prin asta au trecut toţi membrii artelului, aşa încît mahmureala şefului nu-i surprinde.

Unul dintre mineri, cu numele de Balandin, e un tînăr înalt, croit ca un atlet. Celălalt e o pocitanie de om, ajungîndu-i primului cu capul pînă la cot, şi cu un nume tare ciudat — Carpenti.

Balandin e îmbrăcat oarecum cu „șic". Privim cu nețărmurită admirație costumul lui de covercot cenușiu englezesc, e drept, cam boțit și pătat pe alocuri. Cîtă vreme Carpenti poartă niște jerpelituri de țoale, că-ți vine rău să-l privești: o haină de pe umeri străini, cu mînecile suflecate, soioasă și tăvălită prin noroi, ca vai de lume, un pantalon tot atît de „aspectuos", în care ar putea să încapă cu ușurință încă unul ca el...

Balandin are un obraz frumos, cu trăsături fine, ochi albaștri și o chică de păr de mai mare dragul, pe cînd obrazul amicului său nu se deosebește cu nimic de cel al unei maimuțe: boțit și mic, cu ochi vicleni și plini de neastîmpăr, cu un zîmbet strîmb în colțul gurii.

— Da ce v-a făcut să vă luați tălpășița din Ciaturi? îi întrebă Kiselev.

— De dorul mării am întins-o de acolo! Balandin are un zîmbet larg, care-i dezvăluiește două șiraguri de dinți mari scăpărători, ca omătul. Își așază jos geamantanul. E un geamantan „ultra", de lac, dar destul de hărtănit și el. Că doar înainte de a lucra în mină, am fost hamali în port la Odessa.

— Ah, Odessa-mumă! exclamă plin de încîntare Agapov, dînd din cap a deplină înțelegere. Oare cît o mai fi costînd pe acolo un cupon de covercot?

— Depinde de la cine-l procuri. Englejii îl dau cu patruzeci de ruble, grecoteii care mișună pe acolo — cu cincizeci. Balandin schițează iar același zîmbet. Vrea cu tot dinadinsul să ne devină simpatic.

Dar asta nu-i chiar atît de uşor.

— Da ia spuneţi, aţi lucrat acolo cu sau fără cîrlige de apucat ? se zbîrleşte la ei deodată, nu se ştie de ce, Kiselev. Se pare că „răcanii" nu-i prea sînt pe plac.

— Păi care prost lucrează fără cîrlige ? surîde strîmb Carpenti. De cîrlige nu ne despărţim noi. Şi, scoţînd de pe umăr bocceaua, destul de îndesată de altminteri, ne arată două cîrlige de apucat, straşnice. Uitaţi-vă numai la ele !

Cîrligele trec din mînă în mînă, pînă ajung la Kiselev. Ca formă ele seamănă cu o praştie, prevăzută însă la capete cu nişte gheare ascuţite, ca de hultan. Mînerul îl au înfăşurat în pînză, ca să nu se bătucească palmele. Ghearele de hultan sînt menite să protejeze degetele hamalului, care din pricina încleştării permanente pe „urechile" sacului, se freacă pînă la sînge, acoperindu-se cu răni nespus de dureroase.

Dar cîrligele acestea prezintă şi un mare inconvenient — ele rup sacii.

— Aveţi într-adevăr nişte cîrlige pe cinste, măi flăcăi, zice Kiselev, jucîndu-le în palma sa cît cazmaua. Dar dacă vreţi să lucraţi alături de noi, ele trebuie să dispară.

Îl recunosc pe Kiselev ! Oricînd şi în orice împrejurare e bun gospodar !

— Cît despre mine, ele pot şi să dispară, numi pasă ! îşi dezvăluie iar şiragurile de dinţi ca omătul Balandin. Am mîini care ştiu să înşface, nu glumă !

Însă Carpenti sare ca înţepat :

— Dă-mi cîrligele înapoi !

Kiselev îi dă la o parte mîna întinsă, se adresează lui Gorbaciov :

— Tu ce părere ai, şefule ? Îi lăsăm să lucreze cu cîrligele ?

— N-am să permit niciodată să rupeţi sacii ! Nici să n-aud de cîrligele astea ! zice acesta amenințînd cu degetul, apoi, cu mîinile la spate, o porneşte spre vaporul „Ahundov". Nu-i plac certurile şi evită întotdeauna să ia parte la ele.

— Da voi, băieţi, ce părere aveţi ? se întoarce spre noi Kiselev, ascunzînd la spate cîrligele de furcosul Carpenti.

Toţi tac cîteva clipe.

— Aruncă-le la dracu ! strigă Romanticul, ce mai stai pe gînduri ? !

— Care va să zică, să le arunc ? zice Kiselev şi, luîndu-şi avînt, aruncă departe în mare cîrligele buclucaşe. „Bîldîbîc !..."

Cu obrazul ca varul, Carpenti se uită neputincios la Balandin, dar acesta continuă a zîmbi cu indiferenţă, spunînd :

— Grozavi mai sînteţi, fraţilor ! O să lucrăm cu voi de mai mare dragul.

— Mda, n-o să vă plictisiţi ! răspunde Kiselev, luîndu-şi *palanul.*

Îşi iau şi ceilalţi *palanurile,* le aruncă peste vînăr. Acum putem merge acasă, e timpul.

După ce ieşim pe poarta debarcaderului, mă apropii de Saakov, îi spun :

— Ce zici, tăicuţă, n-aş putea să te ajut în vreun fel ?

— Cum să mă ajuți ? mă întreabă el, fără a ridica ochii din pămînt.

— Să încerc să te împac cu fiica. Nu e bine așa... Saakov are un zîmbet trist, își freacă bărbia nerasă cu podul palmei.

— N-o să iasă nimic, băiete, din asta. Zadarnică încercare. Fiica mea e o fanatică. Așa a fost și răposata maică-sa. Apoi, după o clipă de gîndire, cu glas ceva mai hotărît : Nu, geaba străda-nie ! Și își iuțește pasul.

Îmi continui drumul de unul singur.

Curînd mă ajunge din urmă Ivan Stepanovici. El aruncă o privire cercetătoare în jur, mă întreabă :

— Nu ți-a scăpat cumva vreo vorbă despre cele discutate de noi ?

— Nu. Da de ce mă întrebi ?

— Așa. Nu știu de ce Agapov mi-a aruncat azi o privire care nu mi-a prea plăcut... Apoi și Kiselev avea tot timpul un zîmbet enigmatic pe obraz... Pînă și Saakov văd că s-a dus înainte, fără să mă aștepte ca de obicei...

— Toate astea ți s-au părut numai, îi răspund. Cît despre Saakov, are el și așa destule necazuri, ca să mai aibă vreme să se gîndească și la alții. Ai auzit istoria cu fiică-sa ?

— Am auzit-o. Ehe, asta nu-i încă nimic pe lîngă cîte se întîmplă pe lume !... Da ia spune, Gareghin, ce părere ai : vom primi răspunsul la scrisoarea noastră ?... Sau are să zacă la ei pînă la judecata de apoi ?...

— Vom primi, nici vorbă !

— Eşti un flăcău de treabă ! Bătrînul îmi pune mîna pe umăr. Şi ce-ar fi să primesc cu adevărat un răspuns din partea lui Kalinin ? Să-mi zică el : „Haide, Ivan Stepanovici, ajunge să te vînturi prin lume ! Ia-ţi baba de mînă şi cărăbăniţi-vă amîndoi acasă, la treburile voastre...“ Straşnic ar fi, aşa-i ?

— Chiar aşa are să fie, ai să vezi !

Bătrînul zîmbeşte fericit, îmi face cu ochiul. Bag de seamă că i-au dispărut parcă şi zbîrciturile obrazului.

— Să faci binele... Hm. Cînd vei înceta să te gîndeşti numai la tine însuţi şi vei începe să-ţi faci griji şi pentru cei din jur, atunci şi numai atunci vei putea spune că ai devenit om în adevăratul înţeles al cuvîntului... Un om adevărat ! Asta-i toată filozofia vieţii, Gareghin !...

Zîmbetul şi cuvintele bătrînului îmi încălzesc inima. Parcă aş avea aripi la picioare. Într-adevăr, ce fericire e să faci bine semenilor tăi ! E un simţămînt de neasemuit. Asta am băgat-o de seamă mai demult.

În dreptul stadionului, ne-auzim strigaţi din urmă. Sînt cei doi mineri.

— Ei, flăcăi, mai e mult pînă la cantonament ? Chipeşul Balandin ni se aliniază. În urma lui se tîrăşte Carpenti. În afară de bocceaua sa, mai duce şi geamantanul lui Balandin.

— Acuş ajungem, îi răspund. Mergem şi noi într-acolo.

Dinspre stadion se aud exploziile de urlete ale zecilor de mii de „microbişti“. Probabil că s-a marcat un gol.

Bătrînul Surdomut se desprinde de grupul nostru ca să-l ajungă din urmă pe Saakov. Liniştindu-se el, vrea pesemne să-l liniştească acum şi pe amicul său.

Capitolul trei

Toată stima pentru Balandin. Puţin spus că lucrează bine — lucrează ca un artist ! Nici că aşteaptă să-i vină rîndul la saci — se repede singur înaintea celorlalţi, pune voios umărul ca să fie servit şi apoi fuge la trap pe debarcader, cu sacu-n spinare, întocmai ca udarnicii din artelul lui Hadjiev.

Dar ce-i de-a dreptul uluitor, e că sacul nu-i alunecă de pe *palan.* Parcă ar fi cusut de el. Şi unde mai pui că Balandin nici nu se atinge cu mîinile de saci ! Ştie împieliţatul în ce poziţie să-l ţie, îl „simte", cum s-ar spune. Trăsătură caracteristică profesioniştilor. Ce mai, hamal nu glumă !

Îl admirăm fără să vrem. E şi bine legat, e şi îndemînatic, e şi vesel. Şi are un rîs !... Cusătoresele de pe debarcader au şi pus ochii pe dînsul.

Cu totul altfel arată, alături de el, amicul său cel cu mutra de maimuţă, Carpenti. Ăsta-i un trîntor sadea. Numai ce-l vezi că se aşază să-şi aprindă o ţigară sau că dispare cînd nici nu te aş-

tepți. Și-apoi, e un novice în meserie. Asta se observă de la o poștă.

Numai să te uiți la el cum cară sacul, că te prăpădești de rîs! Cum l-a pus în spinare, cum începe să-i alunece în jos. El își duce mîinile înapoi, încearcă să-l sprijine de jos. Dar pentru a face asta e nevoit să se aplece mult înainte, să stea în unghi drept. Dar într-o asemenea poziție nu ajungi prea departe. Văzînd că-i bucluc, Carpenti încearcă să mai reducă din înclinarea trupului, dar blestematul de sac atîta așteaptă — o și pornește iar în josul spinării... Disperat, Carpenti apucă sacul de „urechi", reușește să-i stăvilească alunecarea, dar numai cu prețul unor eforturi supraomenești. Am încercat doar pe pielea mea treaba asta.

Lui Kiselev, de fiecare dată cînd se întîlnește cu el, Carpenti îi aruncă priviri ucigătoare. Are, într-adevăr, o privire de nesuportat.

Iar Kiselev îl mai și ia în bășcălie pe deasupra:

— Ia, amice, fă-te peste și cîrligele-ți găsește!

Nici vorbă, cu cîrligele treaba ar merge mult mai ușor. Înfigi ghearele lor în sac și, nici capul nu te doare! Mergi fluierînd, că nu-ți mai scapă afurisitul, ferit-a sfîntul!

— V-ați găsit deștepți! se oțărăște Carpenti, săltîndu-și pantalonii care i se duc la vale o dată cu sacul. Nu vi-i milă de mîinile omului.

— Se cade să avem milă și de saci, amice. Sînt bunurile statului, ce zici?

— La dracu, nu mai pot eu de ele! Cusătoresele altă treabă n-au — să-i coase!...

Şi tot aşa, pînă cînd vremea se apropie de ora prînzului. Deodată însă, Balandin prinde a bate din palme, cîntă :

Zice-aşa un cîntec vechi :
Ia mai trage-l de urechi...

O fi o semnalizare convenţională între ei ? Ia să vedem.

Aşa şi este !... Carpenti mai face cîţiva paşi, se încovoaie şi mai mult de spate apoi trage cu putere în jos sacul de „urechi", zdup, prr... sacul zace plesnit pe scîndurile debarcaderului. Din ruptură ţîşnesc în toate direcţiile puzderii de cristale, de zahăr rafinat, mari cît pumnul...

Ar fi greu să demonstrezi acum că isprava asta a fost făcută în mod intenţionat. Şi-apoi, sacii aceştia s-au obişnuit să cadă de pe umerii fiecăruia, şi încă destul de des, rupîndu-se iac'aşa, ca şi ăsta !...

Iar Balandin, cu invariabila lui veselie, a şi dat glas, de răsună tot debarcaderul :

— Hei, cusătoreselor ! Dusia !

Din depozit îi răspunde numaidecît un glas de fată, tot atît de vesel ca şi al lui :

— Ce s-a-ntîmplat, Serghei, dragule ?

— Vino, fată, de repară sacul !

Drept răspuns, de acolo se aude un hohot de rîs. Apoi, aceeaşi voce :

— N-are decît s-o cheme şeful vostru pe Dusia dumisale, că de atîta şezut i-a crescut un dos cît ditai antrepozitul !

Altă cascadă de rîs. Acum rîde și Sima, prietena Dusiei.

Arunc sacul din spate și mă întorc pe debarcader. În fața mea aleargă pripit, cu pași mărunți, Carpenti. Are o mînă dată în lături, iar cealaltă duce o găleată cu apă clocotită, luată din secția mașinilor. Merge aplecat, cătînd cu luare-aminte la aburii ce se ridică din găleată.

În întîmpinarea lui, vine Balandin ținînd în mîini șapca plină cu zahăr. El îl întoarce din drum pe Carpenti, îmi spune :

— Hei, flăcăule, haida cu noi să bei un ceai cum se bea pe la Odessa !

Nu apuc să ajung la depozit. Se aud bătăi la șina suspendată, e ora douăsprezece. Ora prînzului.

Mă îndrept spre vapor. Sînt totuși curios să văd cum s-o fi bînd ceaiul ca „pe la Odessa" ?

În vadra plină cu uncrop, Balandin aruncă tot zahărul din șapcă, apoi golește un pachețel cu ceai.

Marinarul de gardă aduce o tavă plină cu căni de tablă.

Fiecare își ia o cană, o umple cu ceai, apoi, instalați pe *palamurile* noastre, facem roată în jurul găleții și bem ceai... ca „pe la Odessa".

Halal odessiți... din Ciaturi ! Halal mineri... de la Odessa !

Alături de mine șade Saakov. Opărindu-se nițeluș la prima gură de ceai, el se apleacă spre mine și îmi spune :

— M-am cam pripit, mi se pare, refuzîndu-ți ajutorul.

Vorbele lui mă bucură. Îi răspund:

— Desigur, poate într-adevăr aș fi reușit să te împac cu fiica.

Îmi zîmbește trist, răspunde:

— Alege și tu o seară cînd ești mai liber și du-te la ea. O cheamă Zara, adresa am să ți-o dau. Cerceteaz-o cum trăiește, ce trebuințe are, dacă nu cumva e bolnavă. Că doar numai pe ea o am acum, și-apoi nici ea nu mai are pe nimeni în afară de mine. Ochii lui Saakov se umezesc de lacrimi. Iată, zice el apoi, scoțînd din buzunar un portmoneu, am aici niște bani, nu prea mulți, e drept, dă-i-i. Și bătrînul îmi numără în palmă zece ruble nou-nouțe, frumos împăturite.

De data asta mă încearcă într-adevăr o mare curiozitate. Cum o fi arătînd această fiică enigmatică a lui Saakov, cu numele de Zara?

★

Îndată ce vin de la lucru, mă primenesc și pornesc pe lungul drum al investigațiilor. Călătoresc cu două tramvaie pînă la gara Sabuncinsk, apoi o iau voinicește pe jos spre Tretia Kantapinskaia. Aici, dau de o clădire prea puțin aspectuoasă, înconjurată cu un zid de piatră, ca multe alte case din partea de sus a orașului.

Intru în curte. E o curte curățică cu niște salcîmi chirciți și galerii cu geamlîc îmbrăcate în viță.

Urc la primul etaj. Străbat un balcon.

La ciocăniturile mele în ușă, iese o fată. Poartă o bluză militară, strînsă în talie cu o centură lată

de piele, o diagonală peste umăr. Deasupra buzunarelor de la piept, ticsite cu bloc-notesuri şi creioane, strălucesc trei insigne. Părul e strîns sub o băsmăluţă roşie. Ţine în mînă o servietă minusculă, în care îndeasă nişte hîrtii. Probabil se pregăteşte să plece de acasă.

Capul îl poartă drept, niţeluş dat spre spate. Profil mîndru. Doi ochi mari şi negri. Frumoasă, ce mai !...

— O caut pe Zara Saakova, zic eu cu oarecare timiditate în glas.

Fata mă priveşte atent. Obrazul i se acoperă deodată cu pete roşii, ochii prind a-i scăpăra febril. Îşi strînge la piept servieta.

— Şi de ce ai nevoie de Zara Saakova ?

Punîndu-mi întrebarea, fata mă lasă să trec într-o odăiţă scundă, mobilată cu o otomană de lemn şi un taburel, atît. Îşi aruncă servieta pe otomană.

— Tatăl dumitale... încep eu, frămîntînd în mîini şapca.

Sare ca arsă.

— Eu n-am nici un tată ! şi prinde a fugi de colo-colo prin odaie frîngîndu-şi mîinile.

Mă uit speriat la ea. Oare nu cumva îi arde de glumă ? Nici vorbă. Fălcile-i sînt încleştate, petele roşii de pe obraz ard acum ca focul.

— Păi cum aşa ! Doar lucrez împreună cu el.

— Nu mă interesează ! mă întrerupe ea. Repet — eu n-am tată ! Mă priveşte printre gene cu neprefăcută ură. Ce, a ieşit din puşcărie ? Trage

cu o mişcare bruscă de capetele băsmăluţei, legînd-o şi mai strîns.

Schimbîndu-mi greutatea trupului de pe un picior pe altul, îi zic :

— Ar fi trebuit să ştii lucrul acesta... Lucrez cot la cot cu el...

— Unde locuieşti ?... Ia loc. Şi împinge spre mine cu piciorul taburelul.

— Mulţumesc, pot să stau şi aşa... Nu te voi reţine decît un minut-două. Locuim împreună cu tatăl dumitale într-un cantonament, laolaltă cu ceilalţi hamali din artelul nostru. Lucrăm în port.

— Şi el, ce-nvîrte pe-acolo ?

— Face ceea ce fac toţi ceilalţi : încarcă şi descarcă vapoare.

Zara se aşază pe marginea otomanei, pune picior peste picior. Şi-a mai venit în fire, petele de pe obraz încep să-i dispară. Ochii, din mici cum erau, prind să se dilate.

— Hm, se dă bine pe lîngă Puterea sovietică ?... Îi trebuie stagiul muncitoresc ?...

— Păi ce altceva să facă, să-şi pună ştreangul de gît ? zic eu. Îmi vine greu s-o înţeleg.

Zara îşi dă capul pe spate, se uită în tavan.

— Ar fi un sfîrşit fericit, o moarte nobilă.

Glumeşte ? Dar poate un om să glumească cu asemenea lucruri ?

— Ar trebui să te mai interesezi de soarta lui, îi zic iar.

— Soarta lui nu mă interesează cîtuşi de puţin ! explodează ea, sărind de pe otomană. Nu

vreau să fiu fiica unui dușman de clasă ! și prinde a umbla iar de colo-colo prin odaie.

„Hait, muiere de fier !“

Nu știu cum să mă comport, ce să mai zic. Poate ar fi mai bine să plec ?

— Și totuși, el e părintele dumitale... Un om bătrîn și liniștit, un om foarte de treabă... Ai noștri toți țin la el și îl compătimesc, mă străduiesc eu s-o îmbun.

— Cunoaștem noi de-alde ăștia „foarte de treabă“ ! spune ea, săltînd, nervoasă, din umeri. Cît despre taică-meu, ca mîine de s-ar declara un nou n.e.p., nici că ar sta pe gînduri să-și reia vechile îndeletniciri. Nu numai că s-ar apuca iar de vînzarea vinului, dar și-ar pune pe picioare o afacere în „stil mare“, ar deveni negustor în toată legea. Ochii Zarei prind a se îngusta iar, au un scapăr febril în ei. Ăștia toți trebuie nimiciți, ca dușmani de clasă ! Tată, netată, totuna-i pentru mine !

Își încleștează fălcile. Bag de seamă însă că buzele îi tremură.

— Dar oare cruzimea...

— Te rog, morala creștină păstreaz-o pentru dumneata !... Se pare că ești comsomolist pe deasupra ?

— Deocamdată nu. Dar am să fiu în curînd.

— Sînt curioasă să știu, la care școală ai învățat ? În ce oraș ?

— Închipuie-ți că am învățat chiar aici, la Baku, la școala numărul treizeci și nouă.

— Cum, la școala de pe Krasnovodskaia ?

— Chiar acolo ! Nu-ţi vine să crezi ? Încerc să-i zîmbesc, să atenuez întrucîtva tonul tăios al acestei discuţii.

Într-adevăr, umbra unui zîmbet fugar i-a luminat o clipă obrazul. E o surpriză pentru mine. Îmi spune, cătîndu-mi în luminile ochilor :

— Bagă de seamă, nu care cumva să iasă din dumneata un oportunist blajin... E destul să fii un molîu, fără coloană vertebrală.

— Perspicacitatea dumitale mă uluieşte. Încerc să zîmbesc iar.

— Da, da, urmează ea pe un ton mai împăciuitor, fără a-mi lua în seamă replica. Te sfătuiesc să fii mai puţin îngăduitor cu toate aceste ciurucuri sociale. Îşi ia servieta de pe otomană. Iartă-mă, trebuie să plec la biroul organizaţiei, e tîrziu.

Ieşim pe balcon. Zara vîră un lacăt în belciugele uşii şi, fluturîndu-şi servieta, coboară cu sprinteneală treptele scării.

O urmez abătut.

Părăsesc această curte mică şi primitoare, cu viţă-de-vie pe geamlîc, stăpînit de un sentiment nedefinit, dedublat parcă. Pe de o parte, nu pot să n-o admir pe Zara Saakova. Într-adevăr, e o muiere de fier ! E comsomolistă, acum are şedinţă de birou, are sarcini importante de rezolvat, cîtă vreme eu nu sînt decît un mînz neştiutor, deşi lucrez ca docher. Unde m-aş fi putut înscrie pînă acum în comsomol ? Că doar, ştiut lucru — în şcoli nu există organizaţii comsomoliste, iar în port

nu mă pot duce peste oameni chiar din primele zile, cu cererea în dinți... Cum s-ar uita la mine ?

Pe de altă parte, analizînd purtarea Zarei Saakova, față de propriul ei părinte, nu mă pot declara de acord cu ea. Altfel n-ar fi putut să procedeze ? Și-apoi, oare e obligator ca fiecare fost negustor să devină un dușman de clasă ?... Posacul bătrîn nu arată a fi așa...

Lăsînd dereticatul și treburile gospodăriei, femeile de prin vecini se uită la mine prin geamlîc. Prin cartierele acestea, oamenii se cunosc unul pe altul pînă în cele mai mici amănunte, de parcă ar alcătui o singură familie. Le văd curiozitatea întipărită pe obraz : „Oare ce-a căutat ăsta la Zara ? N-o fi cumva cavalerul ei ?“

În clipa aceasta îmi amintesc de banii pe care m-a rugat bătrînul Saakov să-i transmit fiicei lui, dau fuga în uliță, dar Zara, „muierea de fier“, a și apucat-o pe strada Stanislavski. Zăresc, dar numai pentru o clipă, prin mulțimea de pietoni, băsmăluța ei roșie...

— Nu l-ai văzut pe Saakov ? îl întreb pe Romantic, intrînd în baracă.

— Moșnegii noștri s-au dus să se plimbe pe mal. Or să se întoarcă în curînd, îmi răspunde acesta, fără a-și ridica ochii din carte.

Descălțîndu-mă de sandale, mă întind în pat, deasupra păturii.

În patul vecin, stau turcește, cu picioarele încrucișate sub ei, Balandin și Carpenti. De plictiseală, joacă cărți. De patul lor se apropie Ciupitul, din artelul lui Venea Sașiul. Se uită cîteva

clipe la cărţile din mîinile celor doi, se îmbujorează la obraz, apoi îi întreabă :

— De unde aveţi cărţile astea, măi împieliţaţilor ?

– Odessa-mumă ni le-a dat în dar ! răspunde Balandin.

Sînt nişte cărţi străine, spaniole sau italiene, cu nişte muieri goale pe dos.

În dreptul fiecăruia se înalţă cîte un fişic de monezi a cîte o copeică. Cum naiba au adunat atîtea ?

Întrebarea stîrneşte, în aceeaşi măsură, şi curiozitatea Dichisitului, care s-a apropiat de asemeni de ei.

— Obişnuiam să jucăm loto, pe cînd lucram în mină. Pentru loto le-am adunat, îl lămureşte Balandin.

Cei doi joacă „douăzeci şi unu". Banca — vreo cinci sau şapte copeici.

— Facem o partidă ? propune Dichisitul.

— Jucăm numai pe monezi de o copeică ! îl previne cu severitate în glas Balandin.

Dichisitul şi Ciupitul se scotocesc prin buzunare, dar nici unul, nici celălalt nu găseşte mărunţiş. Dichisitul are doi pitaci.

– Jucăm pe pitaci, ce ziceţi ? îi întreabă el.

Dar Balandin şi Carpenti îşi continuă nestingheriţi jocul, făcînd un semn cu capul spre un anunţ lipit în perete. Acesta îi avertizează pe locatari, că consumul spirtoaselor, aducerea femeilor şi jocul de cărţi sînt strict interzise în incinta cantonamentului. E drept, la consumul spirtoa-

selor, dacă, bineînțeles, nu se încinge cumva vreo beție în toată regula, tușa Varvara mai închide ochii, în ce privește cărțile însă, rămîne neînduplecată.

Locatarii mai vechi ai barăcii își mai amintesc de o întîmplare petrecută anul trecut, cînd în urma unui joc de cărți, s-au luat la o păruială soră cu moartea două arteluri, încît mai-mai era să se aleagă praful și pulberea din întreaga baracă, dacă nu pridideau la vreme pușcașii de la serviciul de pază al portului.

Ciupitul pleacă, în vreme ce Dichisitul mai zăbovește în fața celor doi, tot admirînd pacostea de cărți.

— Un... „popa prostu" treacă-meargă, mai jucăm cu tine, îi spune Balandin.

În glasul lui se simte batjocura.

Dichisitul îi aruncă o privire plină de dispreț.

— Un joc mai idiot nu ți-a venit în minte ?...

— Da ce-nțelegi tu prin joc „deștept" ? surîde Balandin. El îi întinde o carte lui Carpenti, se servește singur, apoi pune jos cărțile din mînă. A luat „peste", e în pierdere. Înciudat, aruncă cele două-trei copeici pierdute.

Dichisitul pleacă, fără a binevoi să-i dea un răspuns lui Balandin.

Privind în urma lui, minerii rîd pe înfundate, cu mîinile la gură.

În ușa barăcii apare tușa Varvara. Are capul înfășurat într-un ștergar.

De vreo trei-patru zile n-o mai slăbesc afurisitele dureri de cap.

Cu aerul ei dintotdeauna de gospodină grijulie, ea străbate fără grabă culoarul dintre paturi, îndreptînd ici o pernă, colo o pătură, şterge cu cîrpa firimiturile de pe masă, ridică de jos o hîrtie aruncată de cine ştie cine... Ajungînd în dreptul minerilor, ea zăboveşte cîtăva vreme, privind, cu mîinile la spate, la îndeletnicirea acestora. Bag de seamă că ochii i se îngustează, că degetele mîinilor i se strîng spasmodic în pumni. Deodată, înhăţînd cîrpa de la brîu şi manevrînd-o în chip de sabie, ea face un rap-rap în cruce, zburătăcind în toate părţile frumuseţea de cărţi a celor doi amici, după care treabă o porneşte mai departe prin baracă, cu acelaşi pas măsurat şi plin de demnitate, dereticînd pe unde se arată nevoia.

Dînd un ţipăt de spaimă, Carpenti se repede să culeagă cărţile împrăştiate.

— A naibii tartoriţă ! strigă şi Balandin, dezmeticindu-se. Doar jucăm pe copeici, nu vezi ?!

Tuşa Varvara se întoarce spre el :

— Iar altă dată de vă mai prind, am să rup bucăţi-bucăţele scîrnăviile astea ale voastre ! Eu nu ştiu multe !

— Păi n-ai văzut că jucam pe copeici ? ! se burzuluieşte Balandin.

— Cunoaştem noi „copeicile“ voastre ! La cît le preţăluiţi ?... O rublă ?... Două ?...

— Oare ţi-ai pierdut minţile, bătrîno ? Ce-ţi veni ? Balandin se uită disperat în toate părţile, dă cu ochii de mine, zice : Ia, întreabă-l pe flăcăul ăsta, să-ţi spună el dacă te mint !

— Pe copeici, pe copeici au jucat ! sar eu de colo întru apărarea lor.

— Tu să-ţi ţii clonţul, că nu-i treaba ta ! mi-o reteză scurt tuşa Varvara.

— Păi cum, bătrîno, nu dai nimănui crezare ? cearcă să ridice glasul Balandin.

— Bătrîno, bătrîno... Ce mă tot bătrîneşti atîta, deşteptule ?! Nu-mi umbla mie cu cioara vopsită, că nu te afli la Odessa ! Să nu crezi că noi ăştia din Baku sîntem mai proşti. Am văzut destule paseri de-alde voi picate-n popas pe aceste meleaguri !

— La dracu, ce fel de rînduieli aveţi pe-aici, că nu pricep ! se înverşunează Balandin.

— Orînduiala asta se cheamă matriarhat, frăţioare. Aia e ! spune Romanticul, ridicînd pentru o clipă ochii din carte. Aici joci cum îţi cîntă tuşa Varvara.

— În cazul acesta sînteţi nişte nătărăi ! mai strigă Balandin şi, înşfăcîndu-şi haina, iese ca o furtună pe uşa barăcii.

După ce-şi numără în pripă cărţile, Carpenti o ia glonţ în urma lui.

Cei rămaşi în baracă rîd în hohote. Pînă şi Romanticul, uitînd de carte, se strîmbă de rîs.

Grozavă mai e tuşa Varvara !

Uşa barăcii se deschise. În prag apar bătrînii noştri.

Mă ridic din pat, încalţ sandalele. Apoi scot din buzunar banii ca să-i restitui Bătrînului Posac. Nu mă taie capul cum să-i transmit cele discutate cu Zara.

Capitolul patru

Mă tot frămînt şi încerc să fac o comparaţie între destinele acestor oameni, întrebîndu-mă al cui o fi mai tragic : al Surdomutului, al Posacului, al lui Kiselev ?... Pînă la urmă ajung la concluzia că nu destinele lor sînt cele mai tragice, deşi fiecare are partea lui de dramatism, ci mai curînd al Orfanului, al lui Arif Şarkov. Pe lîngă toate, el e cel mai bătrîn din artelul nostru şi, ceea ce este deosebit de important, e aproape orb.

Într-un moment de sinceritate, Şarkov mi-a mărturisit că i-a mai rămas cinci la sută din vedere, fapt de care nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin. Cînd merge pe stradă, Şarkov calcă cu multă băgare de seamă, întinzînd uneori mîna înainte şi dibuind cu ea gardurile şi zidurile depozitelor, ori deschizîndu-şi drum cu amîndouă mîinile, cum fac oamenii cu vederea din cale-afară de slabă.

La lucru sau la întoarcere de la lucru Şarkov merge îndeobşte ultimul, în coada artelului. Adeseori îl însoţesc bătrînii noştri — Surdomutul şi Posacul.

Nenorocirea lui cea mai mare o constituie faptul că această debilitate a vederii sale trebuie s-o ascundă în permanenţă de cei din jur. Nu în baracă, bineînţeles, deoarece în baracă nu poţi ascunde nimic de nimeni, ci în port. Se teme bietul de el să nu-l dibuie cumva cei de la protecţia muncii, că atunci nu mai e de stat pe aici. Tocmai de aceea el nu lucrează niciodată la cărat, ci nu-

mai la ridicare, fie în cala vaporului, fie în depozit.

Iar munca asta e a naibii de grea, găsindu-şi prea puţini amatori care să o îndeplinească. Încearcă numai să ridici în mîini, în decursul unei zile, cîteva zeci de tone marfă ! În pereche, cu Şarkov lucrează, pe rînd, toţi membrii artelului. Astăzi e rîndul meu. Încărcăm cu tot soiul de ciurucuri, cu aşa numita „marfă amestecată", un hîrbuleţ de vapor care pleacă la Salianî.

Munca la ridicare îi convine de minune lui Şarkov. Pereţii calei sau zidurile depozitului, ca, de pildă, astăzi, îl feresc cum nu se poate mai bine de privirile celor de afară. Avantajul însă este relativ. Un hamal care lucrează la cărat are întotdeauna putinţa de a-şi mai trage sufletul, atunci cînd se simte obosit, să fumeze o ţigară, atunci cînd are poftă, fără a mai aştepta pauza pentru fumat. Cîtă vreme la ridicare, asta nu merge. Vrei, nu vrei, aici trebuie să manipulezi cu repeziciune sacii sau lăzile, că doară fraţii n-or să stea să te aştepte pînă ţi-o trece năduhul.

Se vede treaba că din pricina asta are Şarkov nişte umeri atît de robuşti şi de povîrniţi — îndeobşte el lucrează gol pînă la brîu — un piept ca de taur şi nişte bicepşi care-i joacă sub piele, ghiulele, nu alta ! Apoi, braţele îi sînt peste măsură de lungi, ca la gorilă. Să te altoiască unul ca ăsta, că alta nu-ţi mai trebuie ! Îţi scapă sufletul într-o clipită.

Ian te uită la el cum saltă sacul de „urechi", ridicînd partea lui foarte sus, mie rămînîndu-mi doar să-l salt niţeluş de la pămînt şi tot el este

acela care, cu o smuciutră straşnică, l-a şi răsturnat pe *palanul* hamalului din faţa noastră.

În timpul pauzei pentru fumat, îl întreb :

— Ce te-a îndemnat să devii hamal, Şarkov ? Ce-ai fost înainte ?

Scoţîndu-şi şorţul şi înfăşurîndu-şi cu el umerii năduşiţi, Şarkov se aşază cu spatele la perete. Mă sfătuieşte să fac acelaşi lucru. În răcoarea şi semiobscuritatea depozitului stăruie un curent puternic şi n-ar fi de mirare să te alegi aici cu o pneumonie clasa una. De asta se teme pînă şi Şarkov.

— Pe vremea cînd m-am ridicat flăcăuaş, am început a lucra olărie, prinde a-mi istorisi Orfanul. Meşteream oale şi ulcele. Murdar meşteşug !... Mijindu-mi tuleiul, m-am făcut bocceagiu. Vindeam gherdane şi pănglicuţe prin sate. Am străbătut astfel toată Tataria, în lung şi în curmeziş. Da cată de te pricopseşte dintr-o treabă ca asta, că nu-ţi ieşea o leţcaie cîştig ! Mi-am luat gîndul de la ea şi m-am făcut spoitor. Ieşea ceva mai binişor. Nu stăteam locului o clipă. Gătam o treabă, haida : torba cu scule în spinare şi, pe-aici ţi-i drumul. Într-un sat spoiam, într-altul îndreptam şi lipeam tinichele. Numai că de-aici mi se trage boleşniţa asta cu ochii. Acizii mi i-au mîncat. Am avut, e drept, şi o conjunctivită... Orfanul oftează. Mda, amară soartă l-a ajuns pe Şarkov. Acum îmi trebuie mulţi bani !

— Ce să faci cu ei ?

— Să-mi cumpăr un ungher, o cămăruţă, colea. Baku e un oraş în care oricînd îţi poţi cîştiga o

bucată de pîine. Apoi, trebuie să mă însor. Pentru asta se cade să dau un dar de bani miresei, părinților, rudelor ei.

— Să te însori, zici ? !... Păi, nu ești însurat ? Nu ai nevastă, copii ?

— Am avut, da s-au prăpădit toți : nevasta, doi băieți, o fată. Bătrîna maică-mea i-a urmat la scurtă vreme. Asta s-a întîmplat îndată după război, pe foametea aceea cumplită care a bîntuit toată regiunea Volgăi. O coajă de pîine nu găseai nicăieri. Șarkov tace cîtva timp, apoi urmează a spune : Vreau să-mi întemeiez un nou cămin. Mireasă mi-am găsit. E o fată tare de treabă. Merge pe șaisprezece anișori. Stă la țară, lîngă Kazan. Numai că bani mulți mi se cer pentru ea.

— *Kalîmul*, cu alte cuvinte ?

— Tătarii nu obișnuiesc să dea *kalîmul*, ci un dar colea. Numai că tot un drac iese !...

— Da de ce nu-ți iei o femeie în toată firea, pe potriva vîrstei tale ?

— O văduvă, hai ? Șarkov rîde. Văduva are să îmbătrînească repede, se face hîrb... Mie-mi trebuie o nevastă tînără, c-apoi cine să mă îngrijească cînd m-oi hodorogi ?... Cît m-or mai ține luminile ochilor, oi hrăni-o eu pe nevastă, dar după aceea — să mă hrănească ea. Dacă mai pui c-oi avea și copii, are să fie și mai bine : s-or înălța copiii și or avea la rîndu-le grijă de părintele lor orb. Că puteri am, să-mi prisosească, încă pentru o sută de ani. Iaca, am bătut pe muche șaizeci și doi de ani, merg pe șaizeci și trei, da cine ar putea spune că Șarkov e un moșneag ? Ian

te uită la mîinile mele, la muşchii ăştia ai mei! O sută şaizeci de chile îţi duc în spate ca nimic. Orfanul oftează iar. Partea proastă este că darul de bani e pipărat din cale-afară.

— Cît îţi cer?

— Trei sute de ruble! Mai pune pe lîngă ele cinci sute de ruble pentru odaie, vreo două sute pentru alte-alea, şi fă socoteala cît iese. O mie-n cap, aşa-i?

— Aşa-i.

— Păi de unde naiba să iei atîta bănet?

— Voinic cum eşti, ai putea să lucrezi într-un artel de profesionişti, că doar acolo ştii cum se cîştigă. Sub o sută cincizeci de ruble pe lună nu ia nimeni.

— Asta-i aşa, dar n-ai văzut ce sprinteni sînt ăia? Într-o fugă o ţin. Cum să mă pun cu ei, cînd eu la doi paşi nu văd nimic! Ehe, frăţioare, tare-s încurcate treburile bietului Orfan.

Mă gîndesc în fel şi chip la soarta lui Şarkov. Într-adevăr, omul are nevoie de mulţi bani, ca să-şi poată reface viaţa la bătrîneţe. Cu cîştigul de-aici nu faci nici o ispravă. Îţi trebuie venituri lăturalnice.

Acum înţeleg că Şarkov nu de viaţă bună şi de dragul pricopselii, venind de la lucru, îşi ia traista, o umple cu puzderii de săculeţe şi pungi cu orez, caise uscate, migdale, stafide, adunate de prin cale după descărcarea vaselor şi pleacă cu ele în Oraşul Negru. Are acolo cîţiva clienţi permanenţi. În zilele de duminică însă îl poţi vedea stînd singur în piaţă, în faţa sărăcăcioasei sale tarabe, în dogoarea soarelui, pînă la căderea nopţii. De

cele mai deseori Șarkov își vinde marfa cu jumătate de preț, dar se întoarce în baracă întotdeauna vesel, plin de neastîmpăr și, sunîndu-și în buzunar mărunțișul, începe a umbla de colo-colo printre paturi, legîndu-se de oameni.

— Cui îi trebuie niscaiva aramă, argint ?

Bineînțeles, amatori de mărunțiș se găsesc mai totdeauna.

Apoi, hîrtiile de-o rublă el le schimbă în hîrtii de trei și cinci ruble, iar cînd pune mîna pe o hîrtie de zece ruble. o ascunde numaidecît la „secret" într-un buzunar de sub centură.

De aceea, temîndu-se ca nu cumva să fie prădat, Șarkov doarme în pantaloni și nu i-ar scoate de pe el pentru nimic în lume.

„Poftim, i-a trebuit mireasă cu dar în bani ! îmi zic în sinea mea. Cînd naiba o să adune el cele trei sute de ruble cerute ?"

Parcă ghicindu-mi gîndurile, Șarkov mă roagă :

— Ce zici, îmi scrii o scrisoare, să o trimit în Tataria ? O adresez tatălui miresei, îi spui : trei sute de ruble e un *kalîm* pipărat. Nu-l adună Șarkov nici în trei ani de zile. Să-mi facă rabat măcar o „bătrînă".

— Am să-ți scriu, îi răspund.

— Chiar astăzi ?

— Chiar astăzi, dacă vrei.

— Atunci îmi scrii cînd venim de la lucru ?

— S-a făcut, îi promit de data asta cu toată fermitatea.

— Șarkov nu rămîne dator nimănui, să știi. El se ridică în picioare, își pune șorțul și, oprin-

du-se în uşa depozitului, strigă cît îl ţine gura celor de pe debarcader : Gata, băieţi, la treabă ! Mai lăsaţi ţigările !

Primul care apare în uşă este Ivan Stepanovici. Vine şonticăind. Mă priveşte ţintă în ochi, iscodindu-mă : oare nu cumva m-a luat gura pe dinainte şi i-am dat în vileag „taina" ?

Îi suport cu demnitate privirea. Sînt supus acestei torturi de nu mai ştiu cîte zile, de fiecare dată cînd ne întîlnim. Că doar surd şi mut la fel ca-nainte a rămas Ivan Stepanovici pentru ceilalţi.

Dar iată că în uşă apare Gorbaciov, înconjurat de hamalii artelului nostru.

Se vede cît de colo că noaptea trecută i-a fost cu mare priinţă. E în ţinută sărbătorească. Cămaşă proaspătă, cravată... Radiază nu alta.

— Ai luat lozul, şefule ? îl întreabă Agapov, făcîndu-i din ochi cu înţeles.

— Luat, băieţi. L-am lăsat lefter chiar pe Kostrov în persoană. Aţi auzit de ăsta ? Habar n-aveţi !... face el un gest a lehamite cu mîna. La Rostov, oraşul lui de baştină, e socotit regele biliardului. Numai de turnee se ţine : Baku, Tiflis, Odessa... Da are şi o pramatie de nevastă, o madamă şic, dintr-aia !... S-o vedeţi numai cum joacă ! Din cîştig trăiesc amîndoi. Şi, trebuie să vă spun, că nu trăiesc tocmai rău.

— Ai jucat mult ? îl întreabă Agapov.

— De la opt seara pînă la opt dimineaţa. Primele două partide le-am pierdut, celelalte le-am cîştigat. Straşnic joc a mai fost ! zîmbeşte satisfăcut şeful, mîngîindu-şi mîndreţea de cravată.

— Halal de-aşa un rege ! De paie o fi... trînteşte, în numele adevărului, Kiselev, dar, dînd de privirile reprobative ale celorlalţi, amuţeşte numaidecît.

Şeful se face roşu ca racul, apoi, ducîndu-şi cu gestu-i obişnuit mîinile la spate, începe să se preumble tăcut prin faţa noastră.

— Apăi, dacă-i vorba, pot să vă spun că am jucat în viaţă cu oameni şi mai şi decît Kostrov ăsta. Ce vă-nchipuiţi voi, că dacă sînt eu acum şeful unui artel al „vagabonzilor", nu reprezint nimic ? Ehe, vă înşelaţi amarnic, băieţi ! Multor aşi ai biliardului le-am ţinut eu piept. Pînă şi cu un comisar al poporului am jucat ! Portretele lui apar prin ziare mereu.

Cuvintele lui îi intrigă vădit pe ascultători.

— Şi care să fie ăla ? îl întreabă Romanticul.

— N-are rost să facem aici precizări de nume ! zîmbeşte enigmatic Gorbaciov ridicînd mîna şi cerînd, prin aceasta, să se facă linişte şi să i se acorde atenţia cuvenită. Dar parcă cu Maiakovski, în timpul ultimei lui vizite la Baku, n-am jucat ?

— Da cine-o mai fi şi ăsta — Ma-ia-kov-ski ?... îl întreabă Kiselev.

— Maiakovski ?... Vladimir Vladimirovici ?... şeful tuşeşte înecat, ca să nu bufnească în rîs. E ruşinos să nu ştiţi. Ăsta, pot spune, e cu adevărat o celebritate.

— N-am auzit de el, recunoaşte cu toată sinceritatea Îmbăiatul. Doar un an şi cîteva zile am umblat la şcoală, iar în scurtă vreme după aceea am uitat şi ce brumă de carte am învăţat în ea.

— Da tu, ai auzit ? se adresează şeful Orfanului.

— Habar n-am... răspunde Şarkov, făcînd ochi mici şi aplecîndu-se spre Dichisit.

— Da voi ? se întoarce şeful spre Surdomut şi Posac.

Bătrînii se uită vinovaţi la cei din jur, ridică din umeri.

— Păi cum să nu, a existat un poet cu numele acesta, răspunde cu un aer sfidător Romanticul. Scria lozinci agitatorice pentru Puterea sovietică.

— Vai, vai, vai, să nu-l cunoaşteţi voi pe Maiakovski ! face şeful, privind cu compătimire la ai săi. S-a împuşcat acum un an.

— Ştiu, ştiu ! sare bucuros Agapov, dumirindu-se. Aşa să ne fi spus de la bun început ! Scriau ziarele că din pricina unei muieri şi-a făcut seama.

— Auzi, din pricina unei muieri !... Gorbaciov roşeşte iar, apoi clatină a mustrare din cap. Sînteţi nişte ignoranţi, aia e ! „Luntrea iubirii de-al vieţii recif s-a sfărîmat", iar ei, de colo : „Din pricina unei muieri !" Ptiu !

Face un alt gest de lehamite cu mîna şi se duce într-un ungher mai îndepărtat al depozitului. Îşi scoate mîndreţea de cravată, se descheie la gît, apoi se întinde între nişte saci cu migdale şi stafide, ca să nu fie văzut de nimeni, dînd în prealabil poruncă să fie trezit cu puţin înainte de încetarea lucrului. Altminteri s-ar putea să rămîie aici sub lacăte, sechestrat pentru toată noaptea, aşa cum a mai păţit-o într-un rînd.

Peste cîteva clipe însă, i se aude iar glasul :

— Auziți, băieți ! Dacă vine careva după mine de la Agenția maritimă...

— Îi spunem că „s-a dus la gară, la biroul de recrutare..." îl liniștește Agapov. Numaidecît, se aude vocea autoritară a lui Șarkov :

— Hai, puneți mîna, băieți !

Mă instalez în fața lui, la ridicarea sacilor. Primul care vine să-și înconvoaie supus spinarea e Surdomutul. Îi alegem o marfă de cărat mai ușoară, o masă de bucătărie.

*

După încetarea lucrului și deșteptarea lui Gorbaciov — de treaba asta și-a amintit numai Șarkov ! — mă mai plimb cam o jumătate de oră pe debarcader, privind cu spaimă la îmbarcarea călătorilor pe un vaporaș de marfă care face naveta Baku-Salianî. Puntea acestei ambarcații dispune după socoteala mea cam de vreo sută de locuri pentru călători, iar la schela de îmbarcare dă „asaltul" o mulțime de peste o mie de oameni...

Cineva mă strigă. Întorc capul. Îl văd pe Agapov făcîndu-mi semne cu mîna de pe puntea unui vas de marfă ancorat în apropiere, care a sosit de vreo două ore din Persia.

Agapov vine în întîmpinarea mea, ducînd în spate un sac cu trei pepeni verzi uriași. Oprindu-se, îmi spune :

— I-am primit cadou de la prieteni. Sînt niște pepeni persieni de toată frumusețea ! Fă-ți pomană și repede-te cu sacul pînă acasă la mine. Am

să-ţi dau numaidecît adresa. Locuiesc pe aproape, în strada Krasnovodskaia.

— Ţi-i duc cu plăcere, îi spun, amintindu-mi de datoria ce o am faţă de el, ba chiar bucurîndu-mă că mi se oferă prilejul de a-l servi la rîndul meu... Tot n-am altceva de făcut acum.

— Bine, flăcăule. Eu trebuie să plec, că m-au chemat băieţii să isprăvim o anume treabă începută.

Spunînd asta, Agapov scoate un căpeţel de creion, un carneţel de însemnări cam ferfeniţit şi îmi scrie adresa. Cînd dă să puie numărul casei, scrie cifra 17, dar o transformă numaidecît în 23 şi, clătinînd a mustrare din cap, îmi spune rîzînd :

— Îmbătrînesc, frăţioare ! Poftim, am început să uit pînă şi numărul casei în care locuiesc !

Vîr adresa în buzunar şi umflu sacul pe umăr.

Agapov mă povăţuieşte :

— Numai bagă de seamă, Docherule, să nu-mi spargi pepenii !

— Nici o grijă.

Şi mă îndrept spre poarta debarcaderului.

Omul de pază îşi ia arma sprijinită de zid, mă opreşte. Gestul lui mă supără. Doar îi cunoaşte pe toţi hamalii din port şi pe fiecare din ei în parte !

— Pepeni persieni, hai ? mă întreabă aruncîndu-mi o privire piezişă.

— Ba turceşti sînt ! îi răspund oţărît.

Dar omul nu se sinchiseşte de această impertinenţă, mă ocoleşte prin spate.

— De la un marinar cunoscut ?

— Ba de la unul necunoscut !... mă înfoi eu şi mai tare.

Paznicul nu-mi răspunde. Ciocăneşte cu degetul, pe deasupra sacului, fiecare pepene în parte, zice :

— Doi sînt copţi, unu-i bostan.

Îi răspund tot aşa :

— Te-ai găsit şi tu mare cunoscător ! Ştii tu ce-i aia un pepene persian ? Ai mîncat vreodată ? Şi mă înverşunez să dau sacul jos.

Dar omul îşi saltă cureaua armei pe umăr şi mă bate pe spate.

— Ştiu, ştiu. Du-te şi mănîncă-i sănătos.

Mă răsucesc pe călcîie şi, fără să vreau, privirea îmi lunecă în lungul debarcaderului. La capătul lui îl zăresc pe Agapov. Mă priveşte cu o încordare nefirească. Ce s-o fi întîmplat ?...

Ajungînd în stradă, pun sacul jos şi încerc să-i desfac nodul. Imposibil, e strîns al naibii. Pipăi sacul pe deasupra, pipăi fiecare pepene în parte... Ce mai, pepeni ca toţi pepenii, sacul ca toţi sacii, nu conţinea altceva nimic.

Umflu sacul pe umăr şi o pornesc, acum pe deplin liniştit, cu pas sprinten pe Bulevardul Mării.

Dar în dreptul cinematografului „Edison" mă pomenesc ajuns din urmă de Agapov. E însoţit de un flăcău cu şapca pe ochi, cu mîinile vîrîte în buzunare, cu o ţigară stinsă în colţul gurii. Oare unde l-am mai văzut ? Nu cumva în piaţa „La cinci parale", la un joc de cărţi ?... N-o fi din banda lui Mahno ?

— Îmi pare rău, Docherule, că te-am deranjat degeaba, îmi spune Agapov. M-am găsit cu acest vecin al meu, are să-mi ducă el pepenii.

— Fleacuri, pot să-i duc tot atît de bine şi eu, îi răspund.

Dar flăcăul cu şapca pe ochi mi-a şi înşfăcat cu o mînă autoritară sacul şi l-a umflat pe umărul său.

— Vrei să mergi cu noi, să mănînci şi tu o felie de pepene? Dintr-ăştia n-ai gustat încă, surîde Agapov.

Surîde cam strîmb şi flăcăul cu şapca pe ochi.

— Nu, nu, mulţumesc, îi răspund. Mă duc la cinematograf, că de multă vreme tot vreau să văd un film.

— Atunci, rămîi sănătos.

Agapov şi flăcăul pleacă.

Mă uit nedumerit în urma lor: „Ei, drăcia dracului! Ce-or fi însemnînd toate astea?... La ce i-a trebuit să mai mintă cu treaba ce o are de isprăvit împreună cu băieţii săi?..." Dar privirea îmi cade pe afişul de la intrarea cinematografului „Edison". Rulează filmul american „*The revenger*" [1]. În fotografii cîteva mutre fioroase de cow-boy... O fi un film dedicat căutătorilor de aur din Clondycke?

„Ce-ar fi să mă duc într-adevăr la cinema?"

Intru, dar nimeresc, chiar din uşă, într-o asemenea înghesuială, încît uit pe loc şi de Agapov şi de pepenii lui persieni.

---

[1] Răzbunătorul (engl.).

Capitolul cinci

Cei de la protecţia muncii sînt în mare agitaţie. Nu lasă pe nimeni să se apropie de vapor. Ce s-a-ntîmplat ? Aflu numaidecît : vaporul a adus un transport de bumbac din Persia şi, de data aceasta, hamalii noştri nu sînt lăsaţi să-l descarce ! Cauza ? Baloturile de bumbac sînt prea grele, fiind presate la o greutate de o sută treizeci de kilograme, iar norma de greutate maximă pentru cărat, stabilită recent de organele de protecţie a muncii, este de o sută de kilograme.

„Vagabonzii" noştri sînt, bineînţeles, de acord cu măsura adoptată. Au dreptate cei de la protecţia muncii. Pentru asta există Puterea sovietică : să aibă grijă de hamalii ei. Ce, e o glumă să ridici o sută treizeci de kilograme în spate ? Cearcă de pune un asemenea balot în spinarea Bătrînului Posac sau a lui Carpenti, în spinarea lui Agapov sau a Dichisitului ! O să reziste ? Vezi să nu ! Nici Surdomutului nu i-ar surîde, cred, perspectiva unei noi vătămări.

S-au declarat de acord cu această măsură şi alte două arteluri de hamali venite în fugă la faţa locului. Dar nu se declară de acord cu ea artelul lui Venea Saşiul. E drept, nu atît artelul, cît Venea însuşi. Ian te uită la el ce-şi mai agită uriaşii săi pumni, ameninţîndu-i pe cei de la protecţia muncii ! Bine-i de noi că-l avem pe Gorbaciov, un om atît de cuminte. Cred că în clipa de faţă toţi „vagabonzii" noştri au numai gîn-

duri bune pentru el, deşi, bineînţeles, fiecare îi ridică îndeobşte anumite pretenţii.

Iar Venea Saşiul nu se mai astîmpără. De obicei, toţi îi cam ştiu de frică, îi fac pe plac, încredinţîndu-i cele mai rentabile lucrări. Tocmai de aceea, spun unii, Venea a devenit cu timpul atît de neobrăzat şi atît de grosolan. Pînă şi glasul i-a căpătat tăria tunetului. Iar ăştia de la protecţia muncii nici că se sinchisesc de el ! Geaba tună şi spumegă Venea, proferînd tot felul de injurii la adresa lor, că ei o ţin una şi bună : nu, nu se poate ! Mai cu seamă o fetişcană cu beretă liliachie în cap, un soi de ajutoare a şefului de la protecţia muncii, îl scoate din sărite pe Venea Saşiul...

Înfuriat ca un taur, Venea se duce val-vălătuc la Agenţia maritimă, să i se plîngă lui Huseinzade. Îi e frică să nu-i scape pleaşca din mînă ! Că doar artelul său lucrează în acord, iar pierderea o va împărţi şi el deolaltă cu toţi !

Între timp, la faţa locului sosesc hamalii persieni, specialişti în căratul bumbacului. Două arteluri de-ale lor lucrează în port la noi, în baza unor contracte de muncă bilaterale, nefiind subordonaţi organelor noastre de protecţia muncii. Există chiar în aceste contracte o clauză anume impusă de ei în acest sens, vizînd mărfurile care sosesc din Persia. Ea le conferă anumite privilegii faţă de hamalii noştri.

Trebuie spus că persienii sînt nişte oameni vrednici, cu dragoste de muncă. După artelul udarnicilor lui Hadjiev, artelurile lor sînt socotite cele mai bune pe întregul teritoriu al portu-

lui. Ei sînt niște bărbați înalți, spătoși, aleși parcă pe sprînceană. Dar toți, ca unul, par abătuți nu știu cum, sînt lipsiți de vioiciune. Nu rîd, nu fac zarvă, nu se prostesc ca ai noștri. Apoi, la drept vorbind, și șeful lor are înfățișarea unui veritabil jandarm, burzuluindu-se la ei și ținîndu-i din scurt cîtu-i ziulica de zi. Tii, să aibă ei în frunte pe Venea Saşiul, ce-ar mai fi !...

Punînd patru oameni la ridicarea baloturilor, persienii încep descărcarea vaporului. Din prima clipă îți dai seama că treaba li-i pe măsură, că se simt în largul lor. Că doar pînă la sosire în Uniunea Sovietică la asta au lucrat : la căratul bumbacului și orezului. Iar dacă stai și te gîndești. nici cu orezul nu-i de glumă ! Mai pune că la noi, în Uniune, pentru descărcarea mărfurilor grele li se aplică cele mai ridicate tarife. Bumbacul acesta le-a picat cum nu se poate mai bine, dat fiind că în curînd le expiră contractul de muncă. Oamenii trebuie să plece acasă, să-și facă ultimele cumpărături. Că doar pentru asta au venit aici : să-și asigure existența, acolo la ei, pe cîțiva ani de zile. Că-n patria-mumă, la drept vorbind, nu se prea află de lucru, iar cîștigul e o nimica toată.

Artelurile încep să se împrăștie spre celelalte debarcadere. „Vagabonzii“ noștri rămîn pe loc. Careva ne-a promis o anume trebșoară, mai către sfîrșitul zilei. Pesemne ceva ce nu le convine artelurilor de profesioniști, cum ar fi descărcarea buștenilor, a geamurilor sau a chibriturilor...

— Ce zici, facem o partidă ? îl întreabă Balandin pe Carpenti. Că-n baracă n-o să ne lase baborniţa.

— Haida ! zice Carpenti, ridicîndu-și pantalonii căzuți pînă-n dreptul buricului și invitîndu-l din ochi pe Kiselev. Colea, după antrepozit, să căutăm niţică umbră...

Carpenti și Balandin pleacă. Se scurg cîteva minute.

— Da ce, noi sîntem supuși austrieci ? zice Kiselev, înghiontîndu-l în coastă pe Șarkov. Să căutăm și noi niţică umbră...

Privirile noastre se întîlnesc. Kiselev lasă ochii în pămînt, se face roș ca racul. Hm, bine a adus-o din condei !

Șarkov, desigur, se învoiește numaidecît și amîndoi se duc să caute „niţică umbră". Sînt curios să știu cînd naiba au avut timp să se înțeleagă cu minerii ? Se vede cît de colo că asta nu-i prima lor partidă. Pișicheri mai sînt !

Bătrînii noștri fac promenadă pe debarcader. Îmi scot cămașa, o înfășor pe cap și mă tolănesc cu spatele la soare, cu gîndul să atipesc niţeluș.

Ceva mai încolo, Dichisitul și Romanticul tăifăsuiesc în surdină. La început nu le dau nici o atenţie. Ciulesc însă urechea în clipa în care Dichisitul, ridicînd tonul, spune :

— Cît despre mine, eu nu m-aș fi atins nici de chiabur. Ţăran e și el. Și-apoi, gospodar clasa întîi ! Pîinea e în mîinile lui, așa e, tovarășe Romantic ?

— Vorbești prostii ! răspunde cu bunăvoinţă Romanticul. Tocmai de asta vor să-l deschiaburească.

— Ia zi, are Puterea sovietică tot soiul de specialiști ? Are ! Ingineri, profesori... și-i rabdă ? Îi

rabdă !... Da de ce, te întreb ?... Fiindcă n-are oameni de-ai ei să-i înlocuiască. Tot astfel şi pe chiabur ar trebui să-l rabde, că şi el e un specialist în meseria sa. Profesor, nu alta !

— Adică, pînă cînd colhozurile ar prinde putere ?... Asta-i un cîntec vechi ! rîde Romanticul. E ceea ce visează deviaţioniştii de dreapta. Cît despre chiabur, ţi-ar arăta el abia atunci ce poate !...

— Mai du-te dracului cu deviaţioniştii tăi cu tot ! Ptiu ! scuipă înciudat Dichisitul, sărind în picioare. Mai bine mă duc să fac o partidă ! Şi pleacă.

Fără a ridica ochii întreb :

— Despre ce aţi discutat ?

— Despre viaţă, despre ce alta ? ! Romanticul oftează, apoi pleacă şi el. Ridic capul. Romanticul s-a aciuat într-un ungher. Se instalează pe vine, scoate din buzunar o carte.

Îmi sprijin bărbia în mîini şi mă uit cu un ochi între scîndurile debarcaderului. Jos, în apă, între bulumacii verzi, încărcaţi cu alge, se zbat valuri de culoarea smaragdului. În ele se zbenguie de colo-colo cîrduri de peşti mărunţi. Scot din buzunar o coajă de pîine, o fac fărîmiţe, le arunc în apă... Peştişorii se năpustesc săgeată spre ele. Apa e limpede, îi pot vedea cum se bat pentru fiecare fărîmiţă de pîine...

Mă răsucesc pe spate. Acoperindu-mi obrazul cu şapca, mă bucur de căldura soarelui şi mai cu seamă de liniştea din jur. Dar numai pentru cîteva clipe. Zgomote amestecate încep să năvălească treptat-treptat din toate părţile.

Iată, se aude huruitul unei macarale, fîşîitul înverşunat al aburului. „Vira, vira, uşor!“ strigă un glas de pe puntea unui vapor. Un altul îi ţine isonul cu o „fila“, de pe alt vapor. Bocănesc ritmic pe scîndurile debarcaderului copitele cailor înhămaţi la vagonete. De nu ştiu unde răsună veselul „Ialla!“ al udarnicilor lui Hadjiev. Sirenele remorcherelor parlamentează între ele cu voci răguşite. Iată, pînă şi valurile au început să se izbească cu furie de pilonii debarcaderului.

Fac o descoperire interesantă: Un om aude mult mai bine cînd ţine ochii închişi! Oare nu datorită acestui fapt reuşesc orbii să se orienteze atît de bine prin aglomeraţia străzii şi să o traverseze în locurile cele mai ferite de accidente?

Se aud hăuiturile scurte, ca de bas, ale sirenei unui vapor; cere să i se facă loc la cheu. Ridic fruntea. E vasul „Iran“. Dă să acosteze la debarcaderul numărul şaisprezece.

Mă simt zgîlţîit de umăr. Întorc capul. E Şarkov, Orfanul.

— Dă-mi tot mărunţişul ce-l ai la tine! îmi spune el. I-am făcut pe mineri să joace o partidă cu noi! Ce de bănet au, maică-măiculiţă! Uiteaşa un maldăr de bancnote am văzut în buzunarul lui Balandin!

Scot din buzunar tot mărunţişul ce-l am asupra mea, aleg monedele de argint, iar cele de aramă i le întind lui Şarkov.

Acesta pipăie monezile, mi le restituie.

— Dă-mi argintul şi grivnele, nu astea! Minerii nu joacă azi pe aramă.

„Care va să zică, tușa Varvara a avut dreptate ?“ îmi spun, fără a-mi putea reține un zîmbet și, luînd din mîna lui Șarkov monezile de aramă, i le dau pe cele de argint.

Curat minune : primind monezile, Șarkov o ia la sănătoasa iepurește și pas să se împiedice măcar o singură dată !

Mă întorc iar cu fața în jos, lăsîndu-mi spinarea în bătaia fierbinte a soarelui. Pesemne că atipesc pentru cîtăva vreme.

Și iarăși mă simt zgîlțîit de umăr. Tot Șarkov e.

— Ai o mînă ușoară, frățioare ! Ian te uită, am cîștigat trei ruble ! zice el, sunîndu-și arginții. Se așază pe vine în fața mea. Mai știi, poate în felul acesta oi cîștiga banii trebuincioși *kalîmului ?* Rîde. Cum crezi, o mai zăbovi mult răspunsul din Kazan ?

— Ar fi prea devreme. Abia am expediat scrisoarea.

— Să știi că la cărți am noroc !

Vine într-o fugă și Dichisitul. E și el emoționat. A cîștigat aproape șapte ruble.

— Atunci care dintre voi pierde acolo ? îl întreb.

— Minerii ! Habar n-au să joace. E drept, a mai pierdut și Kiselev cîte ceva, spune Dichisitul.

— Ce ziceți, să-mi încerc norocul și eu ? îi întreb, ridicîndu-mă în picioare și luîndu-mi cămașa din cap.

— Apoi cum să nu ! Ce, îți strică, colea, o rublă-două luate pe de-a moaca ? zice Șarkov și îmi vîră în palmă argintul împrumutat.

Dar în clipa asta apare şeful. Ne spune :

— Haideţi, băieţi, la debarcaderul numărul şaisprezece. Vom descărca „Iranul".

★

Aproape că am ghicit ce fel de „trebuşoară" ne putea fi rezervată nouă. E drept, nu-i vorba de descărcarea buştenilor, a sării, sau a chibriturilor, operaţii de care fug toţi ca dracul de tămîie, ci de ceva asemănător şi în aceeaşi măsură de înjositor pentru un hamal. E vorba de descărcarea unui lot de... cocoşei şi găinuţe vii. Da, da, cei mai veritabili cocoşei şi cele mai veritabile găinuţe care cîrîie şi cotcodăcesc în puzderia de cuşte ce împînzesc întreaga punte a „Iranului". Toate aceste orătănii au crestele roşii, iar penele lor — albul imaculat al zăpezii, fără măcar o singură pată de altă culoare ! Ele au fost aduse tocmai din America, făcînd aproape ocolul pămîntului pe apă, apoi transportate cu maşinile prin Persia pînă în portul Pehlevi, iar de acolo — la noi. Zic unii că-i vorba de o rasă deosebit de preţioasă, cumpărată anume pentru colhozurile noastre.

Reprezentantul vamei ne-a adunat pe toţi pe puntea vaporului şi ne ţine o întreagă cuvîntare în legătură cu acest transport. Atît pe vapor, cît şi pe debarcader a fost instituită o pază straşnică, alcătuită din organele pazei locale — nişte bătrînei miopi, înarmaţi cu un soi de puşcoace Berdan, de mai mare rîsul, din organele de pază ale Agenţiei — nişte semimilitari-semicivili, aducînd a pompieri după îmbrăcăminte, dar cu arme mai

de Doamne-ajută pe umăr și dintr-un detașament de grăniceri — flăcăi tot unul ca unul înarmați cu carabine.

— Pentru fiecare pui pe care-l vedeți, statul a plătit zece ruble în aur ! ne spune cu patos reprezentantul vamei. E o caricatură de om șoldiu, cu gura strîmbă, purtînd o haină jerpelită, cu cravata ieșită de sub gulerul cămășii, iar în cap cu o capelă militară decolorată de vreme. Această rasă de găini se numește „leghorn". O să țineți minte ?... Leg-horn ! Leg-horn ! scandează el, bătînd totodată tactul cu vîrful bocancului, de parcă ar da comanda : „unu-doi, unu-doi !" unei unități militare. S-a înțeles ? Leg-horn, leg-horn !

— Leg-horn, leg-horn ! îi ținem noi isonul, mai să crăpăm de rîs.

— Nu văd nici un motiv de rîs în toată treaba asta ! se supără reprezentantul vamei, smucindu-și cravata, care-i iese și mai mult de sub guler. Care va să zică, ne-am înțeles : leg-horn ! Apoi ne aruncă o privire de adevărat hipnotizator. Această rasă se caracterizează printr-o mare productivitate, deoarece se ouă cu nemiluita... Să vedeți numai ce-or să se mai îmbogățească colhozurile noastre !... Gîndiți-vă numai, că fiecare găinuță pe care o vedeți dă pînă la două sute de ouă pe an, iar recordistele — trei sute în cap ! Asta înseamnă de două ori mai mult decît ne dau găinile băștinașe ! Și el continuă a bate pe această strună a inițierii noastre, pînă cînd Dichisitul îi curmă avîntul, zicînd :

— Păi asta-nseamnă, tovarășe nacealnic, că găinuțele de care ne spui sînt de aur, așa-i ? Dichi-

situl surîde, scărpinîndu-şi bărbia şi căutînd la el cam dintr-o parte. Iar dacă e aşa, atunci şi ouăle pe care le vor oua ele colhozurilor noastre tot de aur or să fie ?

Vorbitorul se agaţă bucuros de calificativul „găinuţe de aur", fără a băga de seamă ironia Dichisitului.

— E prea puţin spus „găinuţe de aur" — astea-s găinuţe curat de olmaz ! zice avîntat vameşul, săltîndu-se în vîrful picioarelor. Acum o să mă întrebaţi, tovarăşi hamali, de ce zic eu că găinuţele acestea sînt de olmaz, aşa este ? — şi reprezentantul vamei îşi smuceşte iarăşi cravata, care de data asta, ca şi cum ar fi fost dresată, se ascunde la locul ei, sub guler. Grozavă dexteritate ! Ei bine, o să vă răspund : pentru simplul motiv că din toate găinuţele cumpărate a ajuns la destinaţie numai a treia parte, celelalte pierind pe drum. Aşa încît, fiecare găinuţă din faţa voastră preţuieşte acum douăzeci şi cinci—treizeci de ruble aur ! E o glumă ? !

— Chiar că-s de olmaz ! se minunează în cor ascultătorii.

— Asta-nseamnă că-n colhozurile noastre se va înscăuna o viaţă de-a dreptul ca-n rai ? ! zîmbeşte, cu acelaşi sarcasm, Dichisitul, ştiut fiind că olmazul este mult mai de preţ decît aurul... Şi îşi tot scarpină bărbia.

Dar vameşul continuă a nu înţelege ironia Dichisitului. Obrazul îi radiază.

— Asta e — găinuţe de olmaz !... mai zice, frecîndu-şi mîinile. Tocmai din această cauză am să vă rog, tovarăşi, să daţi dovadă de omenie

față de aceste bijuterii ale naturii ! Știu că sînteți cam repeziți din fire și dați de-a azvîrlita cu toate... Păzea ! și ne amenință cu degetul. Nu cumva să smuciți și să azvîrliți cuștile !

Aici intervine și Balandin :

— Aș vrea să ne dai o lămurire, tovarășe nacealnic... începe el cu un zîmbet fermecător, dezvăluind spre invidia tuturor celor din jur, șiraguri scăpărătoare, ca de omăt, ale dinților. Nimeni din artelul nostru și nici din întregul port, cred, nu are dinți ca el.

— Ce poftești ? zice răstit reprezentantul vamei, scandalizat întrucîtva de tonul și zîmbetul impertinent al lui Balandin.

Acesta face un pas înainte și, continuînd să zîmbească, spune :

— Mă întreb și eu, ca omul, dacă în chip de găină friptă la tigaie, bineînțeles și cu nițeluș unt, „leg-hornurile" astea au același gust ca toantele de prin partea locului ?... Sau poate, americănesc li-i și gustul ?

— N-ai decît să-l încerci ! chicotește Agapov, al cărui glas nu se auzise pînă acum.

Ce-i din jur se tăvălesc de rîs. Rîde pînă și Bătrînul Surdomut.

Vameșul se face roș ca racul. I-o retează scurt lui Balandin :

— Gluma asta proastă nu-și are rostul aici ! Apoi, adresîndu-se lui Gorbaciov, îi spune : Răspunzi cu capul, șefule, pentru fiecare puicuță !

Și pleacă furios, cu umărul drept proiectat înainte.

Iar Balandin îi strigă din urmă :

— Încă ceva, tovarăşe nacealnic : Ia întreabă-i pe marinari, cîte găinuţe dintr-astea s-au stins în drum de moarte bună şi cîte au fost scurtate de capete pentru pipotele dumnealor ?

— Ei, tu, şmecherie ! strigă cineva de pe puntea de comandă a vaporului. Vezi să nu te trezeşti pe fundul mării acuşica, cu şmecheria ta cu tot !

Dar Gorbaciov, prevenind scandalul gata-gata să izbucnească, se şi repede să dea ordinul de descărcare a vaporului.

Eu şi Kiselev ne apropiem de una din cuşti. Îmbăiatul se uită cu înduioşare la pui şi, scoţînd din buzunar o bucăţică de pîine, o fărîmiţează în palmă.

— Nu mă aşteptam la o asemenea grijă pentru colhozuri ! Mai ştii, poate şi la noi în sat se vor apuca să înmulţească această rasă de găini.

— Şi de ce n-ar înmulţi-o ? îl întreb. Mai întîi, or s-o înmulţească într-un centru oarecare, apoi or să împartă puii colhozurilor. Are să-şi primească partea şi colhozul vostru, fii fără grijă.

— Mda... oftează Îmbăiatul. Şi-acum, să-i dăm drumul ? zice el, apucînd cuşca de fund şi săltînd-o niţel.

— Să-i dăm ! zic la rîndu-mi, apucînd, după exemplul lui, de fundul cuştii.

Potrivindu-mi pasul ducem cuşca cu grijă pe puntea vaporului.

În urma noastră, Balandin sughiţă de rîs :

— Ei, băieţi, ce părere aveţi : să dăm dovadă de omenie faţă de aceste bijuterii ale naturii ?

— Se cade să dăm, şi încă una grăitoare ! rîde în hohote şi Carpenti.

Înşfăcînd amîndoi o cuşcă, o rup de fugă spre scara vasului, instalîndu-se în urma noastră.

*

Venind la cantonament pe la orele unsprezece, îl zăresc pe Kiselev stînd pe bancă în faţa barăcii. E supărat. Aflu că mă aşteaptă. Îmi întinde două scrisori şi îmi spune cu vădită neliniște în glas :

— A venit „gură strîmbă" ăla de la vamă, însoţit de şeful debarcaderului. Ne-au luat la interogatoriu.

— Da ce s-a-ntîmplat ? îl întreb, aruncînd o privire pe adresele expeditorilor de pe plicuri. Unul e de la Viktor, celălalt — de la Saşko.

— O dandana întreagă. Au fost şterpelite de pe debarcader două cuşti cu găinuţe. Poate ştii cumva cine a făcut isprava ?... Paisprezece păsări într-o singură cuşcă erau.

— Nu mă taie capul cine a putut să facă una ca asta ! Însă bănuiala îmi cade îndată pe Balandin. Ai noştri sînt toţi acasă ?

— Toţi. Au cinat nu demult şi s-au dus la culcare. E drept, Balandin şi amicul său au mai zăbovit la cîteva partide. Se tot căinau că n-au avut parte să se înfrupte din ouătoarele cele de peste ocean, că bună carne trebuie să aibă ! Acum dorm şi ei duşi. Nu, nu ei au şterpelit cuştile !... Hm, face Kiselev, ce oameni ! Pe nişte ticăloşi ca ăştia i-aş... De furios ce-i, nici nu ştie ce pedeapsă ar putea să le găsească.

— Da cine totuşi putea să şterpelească cuştile ? meditez în sine-mi, însă cu voce destul de tare.

Dar Kiselev nu mă aude. Meditează la rîndu-i :

— Care va să zică, douăzeci şi opt de exemplare aduse de dincolo de ocean ! Un adevărat capital ! Cînd mă gîndesc : am ţinut şi eu păsări, da nici o găină, crede-mă, nu mi-a ouat mai mult de cincizeci de ouă pe an. Poate nici atît. Iar astea, două sute sau chiar trei sute de bucăţi !... Glumă e ?

— Da cine totuşi putea să facă una ca asta ?! Mare enigmă ! Intru în baracă, mă aşez la masă. Ce bine e că-i linişte, că toată lumea doarme ! Kiselev ia loc pe bancă, alături de mine.

— Cred că au făcut-o salariaţii portului, cine altul să reuşească o asemenea performanţă ? Cu o asemenea pază ?! Că doar nu-s nişte flecuşteţe, colea, ci cogeamite lădoaie...

Acum însă vorbele lui Kiselev îmi trec pe lîngă urechi. Citesc scrisoarea de la Viktor. Scrisoarea mă nelinişteşte...

„Oare nu cumva ştii ce se-ntîmplă cu Larisa ? Ea îmi scrie nişte scrisori cel puţin ciudate. Cică, un individ oarecare, un moscovit, a zăpăcit-o de cap cu amorul lui ! Poftim, de amor îi arde ei, deşteptei !...

Apoi, îmi mai scrie că a făcut, pentru ea, o descoperire interesantă : că ar fi frumoasă ! Vezi matale, e tare curtată de bărbaţi ! Acum duce o viaţă mondenă, umblă pe la teatre, cinematografe, cafenele, se plimbă prin parcuri... Cică i-ar fi pus la picioare inimile lor şi i-ar fi cerut mîna (ce zici de nişte tîmpiţi ca ăştia !!!) un medic tînăr, un

fost nepman, un student, dar că în afară de ei ar mai avea vreo douăzeci de curtezani !... Ce părere ai tu ? Te pomenești că se mai sărută cu careva dintr-înșii ! Asta ar fi bună...

Auzi, îmi mai comunică prietena noastră că nu mai are de gînd să se înscrie la Institutul de limbi străine, deși nu există nici o dificultate să ajungi acolo, că a preferat să înainteze cererea la Institutul de teatru, urmînd sfatul iubitei sale mătuși, Marina Prjiemskaia, altă deșteaptă !

La Baku era o fată ca toate fetele, cîtă vreme la Moscova i s-au urca fumurile la cap. Visează să ajungă actriță de cinema ! N-o lasă să doarmă laurii „stelelor" de dincolo de ocean ! Ce-i de făcut cu toanta asta ? Nu mă taie capul... Scrie-mi numaidecît sau trimite-mi o telegramă !"

Rămîn năucit cîteva clipe de conținutul scrisorii. Bravo, Larisa ! Ne-ai făcut figura ! Toate ca toate, da la asta nu mă așteptam !... Cap sec de muiere, ce mai ! Și cine naiba i-o fi vîrît în cap ideea că e frumoasă ? Să mori de rîs, zău așa !

Mă străduiesc numaidecît să formulez conținutul unei telegrame, pe care să o duc la poștă cum s-o crăpa de ziuă. Conținutul telegramei ar fi următorul : „Trebuie să plece careva din noi la Moscova, să o oblige să se înscrie la Institutul de limbi străine".

Dar și scrisoarea lui Sașko mă indispune. E înșirată pe trei pagini, conține puzderii de amănunte, da cată să-i prinzi înțelesul, dacă poți ! Se vede treaba că Sașko era tare agitat cînd a scris-o și n-a prea acordat atenție acestui lucru atît de elementar. Sau, poate vina nu este a lui, ci a mea ?

Într-adevăr, cad din picioare de oboseală. Capul îmi vîjîie, umerii mă dor şi mi-i un somn de nu mai pot ! Ce zi agitată a mai fost şi ziua de azi !

Totuşi, ghicesc cu oarecare aproximaţie ce vrea să spună Saşko. A avut, pare-se nişte neplăceri la mină, fiindcă l-a demascat pe careva că ar fi făcut unele potlogării. Şi-acum, trage ponoasele, că s-au năpustit toţi asupra-i...

Fără să desfac patul, mă întind peste pătură, îmbrăcat cum sînt.

Frate Saşko, frate Saşko ! Ce să mă fac şi cu tine ?

Într-adevăr, a fost un risc că l-am lăsat să plece singur la Donbass, deşi are nişte rubedenii pe-acolo. Trebuia, fie să-l expediez la Leningrad împreună cu Viktor, fie să-l las la Baku, să se facă docher, ca mine !

Îmi pare că în clipa asta am adormit.

Pe lîngă multe alte vise, visez — o, pentru a cîta oară !! „Lupta pe baricade". Dar, spre deosebire de visele trecute, văd acum aievea oraşul în care mă găsesc. Paşii îmi lunecă fără grabă pe străzile lui largi, aşternute cu nişte pavele de diabaz verzui, negrăit de netede. „Ce bine ar fi să fie pavate cu această piatră şi străzile oraşului Baku, îmi zic în sinea-mi. Nu s-ar mai auzi zdrăngănitul asurzitor al harabalelor şi droştelor, iar nordostul n-ar mai stîrni colburile pe care le stîrneşte". Mă uit cu interes la şirurile de case de pe ambele laturi ale străzilor ; sînt una ca una mai frumoase, cu acoperişurile ţuguiate, din care ţîşnesc turnuleţe şi sfîrleze de toate mărimile. Dar magazinele, aceste magazine cu uriaşele lor firme

luminiscente ! Pare-mi-se că-s scrise în limba germană, dar apucîndu-mă să le buchisesc mai temeinic, constat că au rezonanţa unei alte limbi, străine mie.

Traversez o piaţă cu un postament uriaş la mijloc, în vîrful căruia îşi cabrează armăsarul un călăreţ falnic, şi aici bag de seamă că toate străzile converg spre ea în chip de evantai. Ele sînt pline de mulţimi de oameni purtînd placarde şi panouri, ce se îndreaptă spre piaţă. Sînt grevişti : docheri, mineri, metalurgişti...

Îi caut din ochi pe poliţişti, dar nu-i zăresc nicăieri.

„Vipere ce sînteţi, îmi zic, de data asta v-aţi înfricoşat de mînia poporului, hai ?... O asemenea demonstraţie n-aţi mai văzut de mult. Acum, vi s-a-nfundat, să ştiţi ! Poporul va lua puterea în mîinile sale !"

Deodată însă, văd confuzie în primele rînduri ale demonstranţilor. Pe unele străzi mulţimea o ia la fugă, pe altele — prinde a ridica baricade. Din vitrinele sparte ale magazinelor oamenii cară saci, lăzi, butoaie...

Întorc capul şi, să înnebunesc de groază : dinspre piaţă, năpustind flăcări pe boturile căscate, năvălesc sute de dulăi sîngeroşi. Dau să ţip, dar nu pot descleşta gura. Vreau să o rup la fugă, dar picioarele nu mă ascultă.

Un dulău mai mare decît toţi ceilalţi se repede la mine şi mă înşfacă cu colţii de braţul drept, ceva mai sus de cot. Îi simt colţii cum îmi pătrund tot mai adînc în carne, pînă la os.

„Asta-i cel mai sîngeros dulău din haită ! Asta-i Severing !“ îmi zic. Dau din nou să ţip, dar ţipătul mi se stinge în gîtlej.

Mă trezesc din pricina durerii în mîna dreaptă. Mi-a amorţit de tot. Sînt lac de apă. Inima îmi bubuie, să-mi sară din piept.

Deschid cu greutate ochii. Cîteva minute în şir nu-mi pot veni în fire. Apoi, întorc capul. În baracă e semiîntuneric. O fi miezul nopţii. Toţi dorm. Doarme pînă şi Bătrînul Surdomut ! A început să doarmă şi el în ultima vreme. Păcat ! aş vrea să-i povestesc cuiva acest vis neobişnuit. Chiar acum, pînă nu l-am uitat !

Înciudat, pun capul pe pernă şi — adorm iar.

Capitolul şase

Mă duc, împreună cu Şarkov, pe locul viran din spatele barăcii. Ai noştri joacă cărţi într-o vîlcea mică, la umbra unui salcîm pipernicit. Joacă efectiv opt oameni, înconjuraţi de vreo zece chibiţi cu mutrele plictisite, indiferente, care au nimerit, se vede, întîmplător la această partidă. Unii sînt tolăniţi pe iarbă, alţii stau în picioare.

Ţine banca Balandin. În faţa lui, un morman întreg de bancnote boţite. Sînt hîrtii de-o rublă, dar se zăresc printre ele şi destule hîrtii de trei, de cinci, ba chiar şi de zece ruble. Să fie în total vreo şaptezeci de ruble.

— Ia-ţi o carte, îmi şopteşte Orfanul şi mă împinge uşurel spre jucători.

Ceilalţi sîsîie la noi, strigă să ne aşezăm şi să ne aşteptăm rîndul.

De vreo două ori banca se destramă, dar un rest nu prea mare rămîne totuşi, şi Balandin se străduieşte să-l sporească numaidecît. El joacă cu antren, ţinîndu-se de şotii.

Cu totul altfel arată amicul său Carpenti. Acesta, o fire glumeaţă îndeobşte, devine de nerecunoscut în timpul jocului. Mărturisesc că atunci cînd îi întîlnesc privirea, o privire nespus de grea şi de pătrunzătoare, mă apucă durerea de cap şi văd pestriţ în faţa ochilor. Se pare că acum a ieşit din joc şi nu face altceva decît să numere şi iar să numere grămada de bani adunată în şapcă.

— Daţi-ne şi nouă o carte, scînceşte Şarkov, dar ceilalţi îl poftesc să mai aştepte.

Şarkov suduie pe tătăreşte şi, măcinat de nerăbdare, îmi lasă pumnul pe spate. Grozav pumn, ce să zic !

În cele din urmă însă îi vine şi lui rîndul. De bucuros ce-i, aruncă pe loc în grămada de bani o hîrtie de zece ruble. Apoi ia o carte şi ascunzînd-o în palmă, o plimbă prin faţa nasului. Se apleacă spre mine. E un optar de pică ! Mai ia o carte, o poartă şi pe asta pe sus, mi-o arată. Un şeptar de tobă ! Se gîndeşte ce să facă. Mda, la aşa o carte merită să te gîndeşti. Se hotărăşte în sfîrşit, mai ia una. E o damă de cupă ! Optsprezece, care va să zică !

Şi iarăşi pumnul lui negrăit de greu mi se aşază pe spate. De data asta de bucurie.

Balandin îşi arată cartea. Un decar de pică! Mai ia o carte. Un şase de cupă. Şaisprezece deci! Ce naiba o să mai ia? Poftim, a luat un rigă de tobă. Douăzeci în cap!

Cei din jur rîd în hohote, strigă, îl iau peste picior pe Şarkov.

— A intrat gloaba cu oiştea-n gard! rîde Balandin.

— Daţi-o naibii de treabă! se supără Şarkov şi, făcînd ochii mici, îi cercetează cu atenţie pe cei din jur. Gest inutil, de bună seamă.

— Poate îţi iei revanşa?

Balandin este în drept să ridice banca, dar se arată mărinimos şi le propune partenerilor să continue jocul.

Şarkov e de acord. Ceilalţi parteneri, de asemenea. Banca e mare şi nu-i lasă inima să se despartă de ea.

Urmează o nouă partidă. De data aceasta de la stînga la dreapta, începînd cu Şarkov.

Carpenti numără banca. Sînt optzeci şi cinci de ruble. Balandin mai aruncă în grămadă cincisprezece. Deci, s-a făcut suta! Acum, fie că va lua careva toată banca, fie că Balandin o va urca la trei sute.

Şarkov scoate douăzeci de ruble. Ia o carte. Ia a doua. A treia. Ia şi a patra! Trei rigi şi o damă! Întinde mîna să ia o carte. Un as! A luat peste!... Îi aruncă lui Balandin cărţile în obraz. Acesta rîde în hohote. Plecăm spre baracă.

Dar la jumătatea drumului Şarkov se opreşte şi dă să facă calea întoarsă. Ce l-a apucat? Încerc să-l opresc. Se îndîrjeşte şi pleacă.

— Du-te învîrtindu-te ! îi strig din urmă. Ce, crezi că m-ai tocmit dădacă ?

În fața barăcii îl întîlnesc pe Kiselev. Îi povestesc păţania lui Şarkov.

— Are să-l lase gol-pistol pe Orfanul nostru ! Să-l salvăm cît mai e vreme ! zice Kiselev şi, apucîndu-mă de braţ, o pornim în fugă spre vîlcea.

Aici jocul e în toi. În bancă s-au adunat trei sute patruzeci de ruble. Se joacă ultima tură. Acum de la dreapta la stînga.

Banii au fost număraţi şi vrăfuiţi în şapcă. Deasupra vrafului — o piatră.

Carpenti e cel mai liniştit. Are aceeaşi faţă imobilă, aceeaşi privire grea, pătrunzătoare, pe sub sprîncenele încruntate. Cîtă vreme ceilalţi par scuturaţi de friguri. Privirile le rătăcesc bezmetice...

— Ca să fie jocul mai vesel, spune Balandin, cedez banca la jumătate de preţ. Pui o rublă, iei două ! Pierzi două, dai o rublă. Pe care să-l servesc ?

Într-adevăr, ademenitoare condiţii. Un bancher mai generos, nici că găseşti.

Kiselev se aprinde la faţă. Se face roş ca focul. Cu o mînă tremurătoare scoate banii din buzunar.

Aruncă douăzeci de ruble în joc. Pierde.

Acum sînt nevoit să-l trag de mînecă atît pe Şarkov cît şi pe Kiselev.

Dar amîndoi se uită ca fascinaţi la grămada de bani, răspunzînd la insistenţele mele cu nişte vorbe incoerente, curat ca de demenţi. Apoi, cînd îmi arde Şarkov o bleandă, zbor vreo cinci paşi îndărăt, gata-gata să intru cu nasu-n ţărînă ! După

care treabă, cu braţele repezite în lături, cu capul ascuns între umeri, de parcă s-ar pregăti de luptă, Şarkov îi mătură într-o parte şi alta pe chibiţi, se propteşte în faţa lui Balandin şi, suduindu-l de mama focului într-o tătărească amestecată cu vorbe ruseşti, îi cere acestuia o carte.

Balandin îi întinde cu stînga perechea de cărţi, dar zîmbind cu gura pînă la urechi, îi spune :

— Cu o condiţie însă, banii jos !

Sufocat de enervare, Şarkov vîră mîna după chimir, scoate din buzunarul tăinuit basmaua doldora cu bani şi o aruncă lui Carpenti.

„A înnebunit de-a binelea !" îmi spun îngrozit.

Carpenti numără banii din legătură. Sînt şaptezeci de ruble !

Balandin îi serveşte o carte, îşi ia şi el una.

Kiselev din stînga, eu din dreapta lui Şarkov ne uităm la cartea luată. Damă de tobă ! Slăbuţă carte... îi mai vine un şapte de treflă, un rigă de cupă şi un decar de pică. Iar peste !...

Un „ah !" reţinut slobozesc piepturile celor din jur. Nimeni nu mai îndrăzneşte să glumească. Nici Şarkov nu mai înjură. Dezumflat dintr-odată, el bolboroseşte sub nas nişte vorbe neînţelese, o rugăciune, pesemne, în tătara lui, şi iese din cercul de oameni adunat în jurul lui Balandin, cedîndu-i locul lui Kiselev.

— Cu tine, amice, jucăm altminteri : una la patru, îi spune Balandin cu blîndeţe în glas, cătîndu-i adînc în luminile ochilor. Dacă pierzi — plăteşti o rublă, dacă cîştigi — iei patru. De acord ?

— Nu mă minţi ?! strigă înnebunit Kiselev, aruncînd în grămadă treizeci de ruble...

Pierde.

Toţi se ridică în picioare. E clar că orice tentativă de a cîştiga la Balandin este sortită eşecului. Ori că îi „merge“ cu adevărat cartea ca nimănui altuia, ori că trişează cu negrăită abilitate. Dar nimeni nu l-a putut prinde cu asta, cel puţin pînă acum. Ai impresia că joacă cît se poate de corect.

Atîta doar că nu-mi place cîtuşi de puţin rolul lui Carpenti în toată afacerea asta. În timpul partidelor cu miză mică, în mărunţiş, e cel mai activ dintre jucători — strigă, gesticulează mai mult decît toţi, dar de-ndată ce începe o partidă serioasă, cu mize mari, el pierde din capul locului cele cîteva ruble ale sale, apoi rămîne liniştit şi tăcut pînă la sfîrşitul jocului, cătînd pe sub sprîncene în ochii jucătorilor, numărînd şi iarăşi numărînd banii, în permanentă postură de ajutor nechemat al bancherului. E drept, el nu schimbă nici o vorbă cu Balandin, nu-i face acestuia nici un semn — asta s-ar observa numaidecît — totuşi e de necontestat că Carpenti îl ajută pe amicul său. Dar în ce anume constă acest ajutor, n-aş putea spune.

Între timp, Balandin, tot amestecînd bancnotele în şapcă, aţîţă spiritele, zicînd :

— Nu-mi trebuie bani străini ! Cedez întreaga miză pe o nimica toată. O dau pentru o sută de ruble ! Care pune ?

— Minţi, Balanda ! strigă Şarkov, jucîndu-şi pumnii sub nasul bancherului.

— Să mă bată Dumnezeu dacă mint ! se înverșunează acesta. Iaca, sînt șase sute de ruble aici. Pune suta, și toată miza e a ta !

„Și cînd te gîndești că au început jocul cu cîteva copeici !“ îmi zic îngrozit pentru a nu știu cîta oară, zgîindu-mă la vraful de bancnote din șapcă.

Bineînțeles, amatori de o asemenea pricopseală se găsesc mulți. D-apoi cum să nu ! Dintr-un foc poți deveni cogeamite bogătan, să nu mai dai un an de zile prin port după asta...

Așa încît cei care mai au bani la ei se năpustesc în toate părțile și, aruncînd căutături fioroase unul altuia, dar în același timp neslăbindu-l din ochi pe Balandin și pîndind orice mișcare a acestuia, se scotocesc prin straie, scoțînd din tainițe capitalurile ascunse.

Șarkov, nerăbdător ca-ntotdeauna, joacă primul. De data asta cărțile pe care le ia sînt bune — un optar de treflă și un nouar de cupă. Dar, ca apucat de streche, el întinde mîna după a treia carte... Un „ah !“ slobod eu, un „ah !“ slobozesc toți ceilalți, făcînd ochi mari. Ce-i veni Orfanului nostru să mai cumpere o carte la șaptesprezecele pe care-l are, nu pricep. Nu pricep nici ceilalți.

Poftim, a luat un șase de pică ! Peste limită !...

Pe neașteptate, Șarkov aruncă cît colo cea de a treia carte cumpărată și strigă :

— Fraților, am luat-o fără să vreau, zău așa !

Toți înmărmuresc.

— Nu cumva ți-ai pierdut mințile ? îl întrebă Carpenti, aruncîndu-i o privire piezișă.

— Zău că am luat-o fără să vreau ! Zău aşa !... continuă a striga Şarkov şi, înverşunîndu-se din ce în ce, încearcă să-şi smulgă banii din mîinile lui Carpenti.

Dar cei din jur rîd în hohote de el, îl batjocoresc. Rîd de el jucătorii, rîd de el chibiţii, dar mai abitir ca toţi rîde Balandin... Aşa încît Şarkov, cu ochii scăldaţi în lacrimi, este nevoit să se retragă deoparte.

Îşi încearcă norocul şi Kiselev. Aceeaşi poveste... Pierde !

Apucîndu-se unul de braţul celuilalt şi punîndu-şi unul altuia capul pe umăr, Şarkov şi Kiselev plîng cu sughiţuri, ca nişte copii. D-apoi cum să nu plîngi ! Numai dacă stai să te gîndeşti cu cîtă trudă au fost cîştigaţi banii aceştia !

Cu o înverşunare crescîndă îşi încearcă norocul şi ceilalţi. Sub limită. Peste limită. Sub limită. Peste limită. Sub... Peste... Sub... Peste...

Ultimul care joacă este Ciupitul. Cu priviri lacome aţintite asupra mizei, cu răsuflarea oprită, el a stat pînă acum nemişcat privind la ceilalţi cum mizează şi pierd. S-a hotărît în sfîrşit să-şi încerce şi el norocul...

Dar o scrînteşte şi Ciupitul, căci ia de asemeni, peste limită : la un şaisprezece îi mai pică un nouar de cupă !... Carpenti întinde mîna să-i ieie banii, dar Ciupitul apucă banii şi dă s-o rupă de fugă. E înşfăcat însă şi imobilizat de ceilalţi. Îndesîndu-şi banii în sîn, Ciupitul prinde a ţipa ca din gură de şarpe :

— Uitaţi-vă la el ! Are ochi afurisiţi ! Are ochi afurisiţi !

— Cine are ochi afurisiţi ? îl întreabă, schimbîndu-se dintr-o dată la faţă, Balandin, în timp ce mîinile îi adună cu febrilitate banii în şapcă. Îl văd pentru prima oară cu zîmbetul pierit din obraz. E fioros, de-a dreptul fioros ! E ca şi cum şi-ar fi pus o mască.

Ciupitul îl înşfacă pe Carpenti de guler. Cu forţa lui de gorilă s-ar putea să-l sugrume. Dar, cu o lovitură de adevărat maestru dată de jos în sus peste mîini, Carpenti îşi eliberează gulerul, iar apoi, cu o altă lovitură fulgerătoare în plină bărbie, îl expediază pe Ciupit la pămînt, cît e de lung. Sărind apoi în picioare Carpenti ia poziţie de aşteptare, cu coatele adunate, cu pumnii strînşi, pentru a face faţă oricărei surprize.

Sare în picioare şi Balandin, ţinînd strîns şapca vrăfuită cu bani în mînă. Şarkov se năpusteşte spre el şi, agitîndu-şi pumnii, urlă :

— Să-mi dai banii înapoi ! Prietenul tău are ochi afurisiţi, mă auzi ?!

— Da, ochi afurisiţi ! strigă şi ceilalţi, dar mai tare decît toţi strigă Kiselev. Dă banii înapoi !

— Fraţilor, ăsta-i hipnotizator ! ţipă ca apucat Ciupitul. Amîndoi sînt nişte pungaşi ! Ei au şterpelit şi găinuţele de pe debarcaderul număru şaisprezece ! I-au adormit pe paznici !

— Nişte pungaşi ! Nişte pungaşi ! strigă cei din jur, fără a lua în seamă chestia cu găinile. Unde s-a mai pomenit să aduni o bancă aşa ca asta ?!

— Să ştiţi că au cărţile măsluite ! urlă şi Ciupitul care s-a ridicat acum în picioare, dîndu-se la o parte pentru orice eventualitate.

Carpenti se repede spre el. Băgăm toţi de seamă că a scos la repezeală din buzunar un cuţit pliant suedez şi i-a tras lama afară, cu o mişcare de parcă l-ar fi frînt în două... E lungă a naibii şi luceşte ca o oglindă !... Ciupitul se răsuceşte pe călcîie, se apleacă îngrozit ca să evite lovitura, dar totodată, pune mîna pe un pietroi zdravăn şi îl repede în agresor. Acesta nimereşte în plin, despicînd cu muchia ascuţită, ca o lamă, obrazul lui Carpenti. Sîngele năvăleşte din rană, se scurge în jos, pe bărbie. Carpenti se opreşte, de parcă s-ar fi izbit de un zid nevăzut.

În aceeaşi clipă, Balandin, smucind de gulerul cămăşii, îşi vîră în sîn şapca plină cu bani şi se repede în ajutorul amicului său, trăgînd, totodată, de la brîu un şiş finlandez. Ăstuia n-ai nevoie să-i mai tragi lama afară !...

Dar pe urmele lui, cu strigăte de : „Pungaşi ! pungaşi !“ se reped Kiselev şi Şarkov urmaţi de alţi cinci hamali din artelul lui Venea Saşiul, lăsaţi de asemenea lefteri de cei doi. Ei îl ajung pe Balandin şi fac cerc în juru-i. Agitînd arma în dreapta şi în stînga, acesta caută să-şi croiască drum spre Carpenti, dar Ciupitul a şi picat asupra-i şi, cu o lovitură năprasnică de pumn, dată ceva mai sus de cot, i-a aruncat cuţitul cît colo. Kiselev înşfacă numaidecît şişul şi îl ascunde în buzunar.

Ţinîndu-se de cot, Balandin urlă ca o fiară rănită. Dar Şarkov, apărînd lîngă el, îi trăsneşte cu atîta putere un pumn în crucea pieptului, încît Balandin se duce de-a berbeleacul. Ceilalţi sar

asupra lui şi încep să-l toace în picioare. Kiselev îl înşfacă însă de chică, îl saltă iar copăcel şi îi arde una sub bărbie, dar cu atîta putere, încît îl proiectează la vreo patru metri pe iarbă.

Punînd mîna pe nişte pietroaie, Ciupitul şi Kiselev se reped spre Carpenti, dar în aceeaşi clipă, se petrece un lucru cu totul neprevăzut... Parte din „chibiţi", vreo zece la număr, care asistaseră impasibili la întreaga desfăşurare a partidei, iar apoi la bătaia iscată, punînd mîna care pe o jordie, care pe un pietroi, care vîrîndu-şi degetele în boxuri, o pornesc cu paşi măsuraţi, fără grabă, în întîmpinarea lor. Cine putea oare să bănuiască în ei nişte amici de-ai lui Balandin şi Carpenti ?

Dar acum e prea tîrziu să mai dea careva înapoi. Hamalii noştri, punînd mîna şi ei pe tot ce li se nimereşte în drum, aleargă în ajutorul lui Kiselev şi al Ciupitului.

— Banii ! Luaţi-i banii ! Gareghin, ce mai stai, pune mîna pe bani ! îmi strigă Şarkov, arătînd spre Balandin, care zace cîtu-i de lung la pămînt.

Dau să mă reped spre el, dar, auzind se vede strigătul lui Şarkov, acesta îşi revine numaidecît, se aşază în capul oaselor, apoi se ridică, clătinîndu-se, în picioare.

„La naiba, i-om lua banii pe urmă !..." îmi zic şi, ridicînd de jos o retezătură de rangă, fug în ajutorul hamalilor noştri care s-au şi încăierat cu „chibiţii" şi se bat acum ca chiorii pocnind în scăfîrlii, muşcînd cu dinţii, ori rostogolindu-se prin iarbă, cu scrîşnete de fiare...

Îl caut din ochi pe Carpenti, dar nu-l zăresc printre cei încăieraţi. A dispărut fără urmă ! În aceeaşi clipă însă îl zăresc pe Balandin fugind iepureşte, cu mîinile adunate la piept, de-a curmezişul locului viran, spre Oraşul Negru.

Primesc pe la spate o lovitură atît de puternică în moalele capului, încît mă înfund cu obrazul în ţărînă...

PARTEA A TREIA

Capitolul unu

— Ei, Gareghin, Do-che-ru-le !... îmi strigă Agapov în bocaport. Ieşi pe punte de-ţi întîmpină compatrioţii !

— Ce fel de compatrioţi ? îl întreb eu de jos, desprinzînd cîrligul macaralei de balot. Apoi : Vira, ce mai stai ? !

Dar Agapov a şi dispărut din gura bocaportului.

— Al naibii macaragiu ! mă oţărăsc eu. Vira, n-auzi ? !

Dar macaraua a amuţit cu desăvîrşire. Văzînd treaba asta, mă ridic pe punte. Lîngă macara nici un marinar. Agapov stă cu ei în tribord. Pe vapor urcă, unul cîte unul, un grup mare de pasageri cu înfăţişare ciudată. Sînt nişte flăcăi nalţi, zdraveni, unii cu păr bălan, alţii roşcovani, purtînd bluze militare şi cîte un geamantănaş în mînă. Trei dintre ei duc nişte tobe asemănătoare cu tobele noastre pioniereşti.

Secundul vaporului îi întîmpină pe punte ţinînd pumnul stîng ridicat deasupra capului, cu următorul salut :

— *Roth Front !*

Pasagerii în bluze militare îi răspund voioşi, ridicînd şi ei pumnul stîng :

— *Roth Front !*

„Păi ăştia-s luptătorii frontului roşu din Germania, mă dumiresc eu în sfîrşit. Ei sînt, în carne şi oase !" De citit e drept, am citit în ziare despre ei, da de văzut, şi mai cu seamă atît de aproape, nu i-am văzut niciodată, deşi în ultima vreme vizitele lor s-au înmulţit simţitor în Uniune. La Baku, de pildă, a fost nu demult în vizită o delegaţie a lor, aducînd petroliştilor deaici în dar steagul ziarului „*Rothe Fahne*".

Din bocaport apare Romanticul :

— Cine-s străinii ăştia, Gareghin ?

Îi răspund cu mîndrie :

— Luptători ai frontului roşu. Vin tocmai din inima Germaniei !

Romanticul se face nevăzut, ca peste cîteva clipe să apară din nou împreună cu toţi ai noştri. Pe punte se şi îmbulzesc hamalii din artelul lui Venea Saşiul. Azi lucrăm din nou împreună cu ei. Oamenii lui Venea Saşiul la adusul baloturilor din depozit, noi — la aşezarea lor în cală. Peste vreo două ore vasul va ridica ancora, îndreptîndu-se spre Krasnovodsk.

Hamalii îi înconjoară pe nemţi strigînd :

— *Roth Front ! Roth Front !*

Aceştia zîmbesc, îi bat pe ai noştri pe umăr, le răspund în nemţeasca lor. Romanticul iese în faţă, îi întreabă :

— Cînd le veţi da burjuilor de la voi un picior în dos ?

Nemţii nu pricep ruseşte, se mulţumesc să zîmbească. Eu înţeleg puţin limba germană, da nu destul, pentru a mă încumeta să îndeplinesc funcţia de tălmaci. De aceea, prefer să tac mîlc.

Dar Romanticul, încurajat de hohotele de rîs ale hamalilor, repetă iar şi iar întrebarea, gesticulînd cumplit, de parcă ar avea în faţă nişte surdomuţi. Ca să fie mai pe înţelesul nemţilor, face o mutră caraghioasă şi scoate burta înainte, în chip de burjui. Şarkov îl ia de ceafă cu mîna cîrpită cu un plasture — semn al vitejiei de care a dat dovadă pe cîmpul de bătălie din spatele barăcii — îl apleacă înainte, iar Kiselev — ăsta semănînd cu un veritabil pirat! — schiţează cu piciorul, din spate, lovitura ce trebuie aplicată burjuilor...

Hohotele de rîs ale celor de faţă îi fac pe marinarii şi hamalii de pe vapoarele învecinate să vină într-o fugă la noi, pentru a vedea ce se întîmplă.

În sfîrşit, nemţii au înţeles tîlcul pantomimei şi rîd cu mare poftă alături de noi, strigînd cît îi ţine gura:

— *Verstehen! Verstehen!* Da, da, noi înţeles! *Bald! Bald!*... Curînd, curînd!...

Mulţi dintre ei încearcă să ne pună întrebări în legătură cu revoluţia mondială.

Kiselev mă caută din ochi — mai precis, cu un singur ochi, deoarece celălalt e acoperit în întregime de sprînceana umflată ca o gîlcă şi despicată la mijloc — şi îmi strigă:

Ia, Docherule, încearcă să te lămureşti cu ei!

Oare cum de-i trecu prin gînd că aș cunoaște limba germană ? Ah, da, am uitat cu desăvîrșire că m-am lăudat într-una din zile față de el și de Agapov în privința asta... Pfui, că prost am mai fost ! Ce mă fac acum ?

Simt că urechile prind a-mi arde pălălaie.

Iar Kiselev, nici una, nici două, îl apucă de mînă pe un neamț, care pare a fi mai-marele grupului, și mă arată acestuia, plin de mîndrie, zicînd :

— Docher de-al nostru, pricepi ? ! Curînd are să vă pice plocon în vizită, în Germania voastră !

— *Wer ist Doker ? Wer ist Doker ?* Ceine-i Docher ? întreabă neamțul, apoi se bate cu pumnul în piept, spunînd : *Ich bin Doker, ich arbeite im Hamburger Hafen.*

Am înțeles din prima clipă ce spune, așa încît mă și încumet să traduc, pe loc vorbele neamțului :

— Acest tovarăș spune că-i docher. Din Hamburg...

Din sutele de cuvinte nemțești pe care le cunosc mă străduiesc să leg o frază cît de simplă, da limba mi se poticnește în gură. Geaba străduință. Și toți mă privesc cu negrăită speranță !

— Ei, zi odată ! urlă Kiselev. Ce stai ca proasta-n tîrg ? Ori ți s-a golit bostanu de tot ce-ai învățat ?! Apoi, amarnic decepționat : Do-cher, auzi-l !

Din fericire pentru mine, pe punte apare translatorul, ducînd în mînă un teanc de pașapoarte. Neștiind ce se petrece, el ne întreabă încă de departe :

— Ce s-a-ntîmplat, oameni buni? De ce v-aţi adunat aici?

Translatorul e neliniştit. Să se fi întîmplat vreun incident? Da de unde!

Se bucură aflînd că totu-i în ordine şi începe să traducă în nemţeşte întrebările hamalilor noştri, prinzîndu-le din zbor numai tîlcul, apoi răspunsurile nemţilor, în ruseşte, apoi iar întrebările hamalilor noştri, cum şi ale marinarilor şi călătorilor adunaţi ciotcă pe punte.

Cele ce se întîmplă sub ochii noştri seamănă mai curînd cu un miting. Ba ici, ba colo se strigă lozinci.

Văzînd asta, mai-marele peste grupul de nemţi ridică mîna şi roagă să i se dea ascultare. Ţine o cuvîntare avîntată, translatorul abia pridindind să-i traducă spusele în ruseşte. El ne vorbeşte despre situaţia din Germania, despre ameninţarea fascismului, despre mişcările clasei muncitoare din Hamburg, Bremen, Kassel, apoi iar despre ameninţarea fascismului.

Cei de pe punte îl ascultă cu atenţie. De emoţie îmi strîng pumnii. „Oare visul meu cu dulăii sîngeroşi n-a fost o prorocire?"

Apoi neamţul începe să vorbească despre ţara noastră, despre succesele obţinute de noi pe frontul economic şi pe cel cultural, succese care constituie ajutorul cel mai de preţ pentru proletarii din toate ţările. În încheiere el ne transmite salutul revoluţionar al clasei muncitoare din Germania şi al Uniunii luptătorilor roşii.

Întreaga punte îl ovaţionează, scandînd: *Roth Front!*

Toboşarii scot din buzunare un maldăr de insigne.

În loc să întind mîna şi să le cer o insignă, în loc să mă bucur deolaltă cu toţi, mă strecor pe nesimţite din mulţime şi mă îndrept spre pupa.

„Do-cher, auzi! mă mustru în sinea mea cu vorbele lui Kiselev; n-am ştiut să îngaim două vorbe nemţeşti. Pfui, tont mai sînt!"

În clipa asta viitorul îmi apare în culori sumbre. „Cum naiba am să plec în străinătate fără a şti o iotă de limbă străină? Cum de nu m-am gîndit din vreme la treaba asta?"

Salvatoare îmi par în schimb vorbele tuşei Varvara: „Oare crezi că la noi s-a făcut totul, că altă treabă n-avem decît să plecăm prin străinătăţuri?"

Cineva mă strigă. Întorc capul.

Văd doi oameni care se îndreaptă spre mine: e mai-marele grupului de luptători nemţi însoţit de translator. Neamţul îmi zîmbeşte radios, îmi strînge cu căldură mîna, apoi îi spune translatorului, cu amabilitate, cîteva cuvinte pe care nu le înţeleg, dar bănuiesc că se referă la mine, după care treabă îmi prinde de buzunarul cămăşii insigna frontului roşu.

Translatorul îmi traduce textual:

Dumnealui te întreabă: „Oare nu toţi muncitorii portuari de la voi se numesc docheri?" Ce să-i răspund? Să-i spun că aceşti oameni se numesc îndeobşte pe la noi hamali, iar prin partea locului zilieri? Cred că va fi cît se poate de

corect. Şi, fără a-mi mai aştepta răspunsul lămuritor, îi dă neamţului explicaţia de cuviinţă.

— Ha-mal !... Zi-li-er !... silabiseşte acesta.

— Da de ce, te întreabă, numai dumitale ţi se spune aici docher ? mi se adresează translatorul, vădind şi el o anume curiozitate. Poţi să-i explici ? Ce să-i transmit ?

— Pot, desigur, îi spun, mutîndu-mi greutatea trupului de pe un picior pe altul. Ca să mă explic, iată... Lucrez în port aici pentru a dobîndi o oarecare practică, deoarece peste cîţiva ani de zile am de gînd să plec în Germania. Vreau să lucrez în docurile hamburgheze...

Traducîndu-i neamţului explicaţia mea, translatorul mă întreabă :

— Şi pentru ce, mă rog, vrei să pleci în Germania ?

— Ca să dau o mînă de ajutor muncitorilor germani...

Translatorul pufneşte în rîs, nelăsîndu-mă să-mi închei fraza. Îl înghiontește pe neamţ în coastă, îi spune precipitat nu ştiu ce în nemţeşte, apoi se întoarce spre mine şi îmi zice :

— Înainte vreme căutătorii de necunoscut şi aventură năvăleau în America, la indienii sălbatici. Acum, poftim, vor să dea năvală în Germania !

Numai că neamţul nu rîde. Rămîne îngîndurat.

Translatorul se linişteşte, după care îmi traduce cu oarecare solemnitate în glas următoarele :

— Este interesant şi deosebit de semnificativ faptul că un tînăr docher rus se gîndeşte la soarta clasei muncitoare din Germania. Este deosebit de semnificativ !

Neamţul face o plecăciune adîncă, îmi spune :

— *Danke schön, danke schön !* şi, cu destulă greutate, în rusește : Mul-ţe-mesc, mul-ţe-mesc.

Aici însă, translatorul îl ia de braţ şi se duc amîndoi să se alăture grupului. Îmi pare nespus de rău că nu i-am putut spune, fără ajutorul translatorului, acestui luptător brav ce anume gîndesc eu despre clasa muncitoare din Germania şi cît de mult apreciez înaltul ei spirit de luptă.

Întors în cală la încărcatul baloturilor, o blestem în sinea mea pe profesoara noastră de limba germană Elza Eduardovna.

Omul acesta atît de îndrăgit pe vremuri de noi elevii se transformă în ochii mei într-un adevărat duşman. O urăsc !

Şi cînd te gîndeşti că ani de zile în şir am iubit-o ca ochii din cap ! O consideram cea mai bună profesoară ! De cum lua un simplu guturai, fugeam cu toată clasa, încărcaţi cu daruri, acasă la ea. De s-ar fi îmbolnăvit, în schimb, Cristofor Nichitici, profesorul nostru de matematici, am fi sărit într-un picior de bucurie. Asprimea întruchipată ! Tiran nesuferit ! Numai auzind că i se pomeneşte numele, ne şi apuca tremuriciul. Cîtă vreme Elza Eduardovna — pîinea lui Dumnezeu, nu alta !

Îşi cîştigase dragostea noastră prin aceea că pe nimeni niciodată nu-l întreba lecţia, că nimănui niciodată nu-i punea o notă proastă. Toţi elevii, fără excepţie, inclusiv eu, luam numai calificativele „bine" şi „suficient".

Spre deosebire de toţi ceilalţi profesori, Elza Eduardovna admitea numai însuşirea benevolă a materiei. Vrei să înveţi — învaţă, nu vrei — te priveşte.

Bineînţeles, adepţii acestui ultim precept covîrşeau întotdeauna prin numărul lor pe ceilalţi. Căci, la drept vorbind, cui îi surîdea perspectiva de a toci pe de rost nesuferitele verbe în limba germană ?

Dintr-o clasă de treizeci şi şase de elevi singura care învăţa cu osîrdie această limbă era Larisa. Celelalte şase fete care frecventau ora de germană îşi găsiseră o îndeletnicire mai plăcută : citeau cu o totală uitare de sine voluminoasele şi ferfeniţitele romane de largă circulaţie...

Pentru băieţi însă, limba germană se confunda cu „ora de fotbal". Din recreaţie nici nu ne întorceam în clasă, ca să ne arătăm, fie măcar din bună cuviinţă, în ochii Elzei Eduardovna.

Avea un suflet bun Elza Eduardovna şi ne spunea adesea că nu suferă constrîngerea.

Şi iată ce rău ireparabil ne-a pricinuit faimoasa ei bunătate !

Regret nespus că înţeleg abia azi acest lucru. Ce bine ar fi fost dacă-l înţelegeam acum doi-trei ani !

Capitolul doi

— Oare n-am putea refuza această plăcută îndeletnicire? spune Agapov furios, repezind un picior în sacul cu ciment de lîngă el.

— Păi cum s-o refuzi? Fişa de lucru a şi fost completată pentru artelul nostru, îi răspunde şeful, jucînd în mîini, la spate, două legături cu măşti de gaze.

Astăzi Gorbaciov a venit la lucru mai devreme ca de obicei. E în ţinută de „paradă", cu cravata la gît. Pentru o mai mare prestanţă, desigur. Că de, marfa o merită.

— Da ce-ar fi să ne ducem la Agenţia maritimă şi să-i spunem lui Husein-zade că, ţinînd seama de halul în care se prezintă sacii, nu putem accepta lucrul? Ce părere aveţi? zice, cu neobrăzarea lui dintotdeauna, Agapov, aruncîndu-ne o privire furioasă. Voi faceţi cum vreţi, da-n ce mă priveşte — nu intru în cală în ruptul capului.

De cînd lucrez în artelul ăsta am avut prilejul să încarc şi să descarc buşteni, utilaj petrolier, sare, butoaie cu ţiţei, geamuri, chibrituri, draniţă şi cîte şi mai cîte — cele mai grele şi cele mai uşoare, dar la fel de prost plătite mărfuri — însă cu cimentul n-am avut încă de-a face. Cei mai bătrîni în meserie obişnuiesc să spună că: cine n-a lucrat la ciment, acela nu cunoaşte blestemul muncii de hamal, acela nu-i încă un hamal adevărat.

Tocmai această posibilitate — de a încărca ciment, de a căpăta deci „botezul focului" — mi se

oferă mie astăzi. Dar, spre mirarea mea, perspectiva unui astfel de „botez" nu bucură din caleafară pe nimeni, fără a mai vorbi, bineînțeles, de acest aristocrat cu numele de Agapov... Numai simpla înfățișare a uriașului morman de saci zdrențuiți i-a indispus din capul locului pe toți ai noștri. Geaba se străduiește șeful, tot jucînd pe sub nasurile noastre legăturile cu măști de gaze, curat ca niște botnițe, să ne încredințeze că-i mai mare plăcerea să lucrezi în acest echipament, căci nu izbutește să convingă pe nimeni. Toți stau tăcuți.

Ca să destram întrucîtva această atmosferă apăsătoare, dau să-i spun șefului că sînt gata să lucrez la ciment în orice condiții, indiferent de starea ambalajului, că pentru un docher e absolut necesar să capete și această experiență, însă Gorbaciov mă oprește, adresîndu-se lui Agapov :

— Desigur, una-i cimentul și alta-i mierea, dar gîndește-te că și cimentul trebuie încărcat. Unde s-a mai pomenit ciment în saci buni, dacă toți dau cu ei de-a azvîrlita de colo-colo ?

— Poate facem numai noi doi treaba asta ?... spune Bătrînul Posac ieșind înainte și arătînd spre Surdomut. Tot sîntem oameni bătrîni și nu mai avem de trăit te miri cît.

Însă Gorbaciov, neluînd în seamă vorbele lui, nu contenește strădania de a-l convinge pe Agapov. Îi spune :

— Și-apoi, cimentul ăsta nu are o destinație oarecare, ci una de o importanță deosebită : Stalingrad, șantierul uzinei de tractoare. Asta-i ! Tocmai de-aceea vi s-au dat, împieliților, din dis-

poziția lui Husein-zade, aceste măști de gaze sau respiratoare, cum li se mai spune. Deși uzina produce de pe acum tractoare, i se mai adaugă unele hale noi.

De faptul dacă va reuși sau nu să-l convingă pe Agapov depinde totul. Șeful știe acest lucru. În artel s-a împămîntenit obiceiul ca întreaga lui activitate să fie dirijată, în mod tacit, de Agapov. El și nu șeful hotărăște ce trebuie și ce nu. Dar iată că Dichisitul prinde a rîde cu gura pînă la urechi și zice :

— Ian te uită, șeful o dă pe politică cu cimentul ăsta !

Dacă aceste vorbe le-ar fi spus oricare altul, fără îndoială că Kiselev nu le-ar fi luat în seamă, dar așa, numai că-i sare țandăra și se pune de partea șefului, spunînd :

— D-apoi cum să n-o dea pe politică, dacă așa este ?... Unde se vor duce tractoarele pe care le va fabrica uzina, hai ? Nu tot la țară se vor duce ?

— Tacă-ți fleoarca, bădie ! se burzuluiește Dichisitul. Ce-mi tot cînți mie despre politica asta, cînd singur ți-ai luat tălpășița de la țară ?... S-a și găsit cine s-o facă pe marele politician, uitați-vă la el !

— Lipsi-mi-ai, că nu te-a întrebat nimeni de vorbă, luminăția ta chiaburească ! se înfurie Îmbăiatul făcîndu-se roșu ca para focului. Dichisitul sare ca ars și se apropie de el în pas săltat.

— Adică vrei să spui că eu sînt chiabur, hai ? !...

— Ce chiabur, chiaburoi în toată legea! îl înfruntă Kiselev, fără a clipi din ochi.

— Fir-ai să fii de ticălos, am să-ţi fac eu de petrecanie într-o zi! scîrşneşte Dichisitul şi-l înhaţă pe Kiselev de guler.

De cînd îi ştiu sînt ca cîinele şi pisica!

Ceilalţi sar numaidecît să-i despartă şi-i trăsc de-o parte şi de cealaltă a punţii. Dar şi de acolo se uită cocoşeşte unul la altul, slobozind nişte sudalme de ne trec pe toţi ameţelile.

— Dacă te-ai găsit un atît de mare politician, vîră-te în cală, să te văd! De ciment să ai parte, atît! zbiară Dichisitul.

— Şi am să mă vîr, ce crezi! De muncă mi-e frică mie? îi dă răspuns într-acelaşi ton Kiselev şi, cu mîini febrile prinde a-şi descheia cazaca, cîndva de culoare neagră, iar acum aproape albă de cît a bătut-o soarele.

— Aşa, aşa, scoate-ţi şi nădragii! Cimentul nu-i zahăr să-l dai pe la bot! mai strigă Dichisitul.

— Scot şi nădragii, fii fără grijă!

— Scoate-ţi şi botinele cu scîrţ!

— Le scot! se înverşunează Kiselev, trăgînd din picioare nişte hîrburi de ghete ce abia-abia se mai ţin. Înfăşurînd încălţările în pantaloni, apoi pantalonii în cămaşă, el ascunde buclucurile sub un capac al tambuchiului, apoi îşi suflecă izmenele pînă la genunchi.

Curat iarbă de puşcă e şi omul ăsta! Cu o scînteie, l-ai şi aprins!

Exemplul lui Kiselev e urmat de Romantic. El îndeplineşte tăcut întreaga formalitate, ca şi cum hotărîrea ar fi luat-o cu mult înainte.

Îmi trag şi eu sandalele din picioare. Acum e acum, a sosit vremea să arăt şi eu ce pot!

— Ei, Docherule! Nu uita să-ţi lepezi nădragii! se scălîmbăiază, hohotind, Dichisitul.

— Ştiu şi fără tine ce am de făcut! mă răţoiesc eu, fără a-l onora măcar cu o privire.

Rămîn în maiou şi chiloţi.

— Bravo, băieţi! se bucură şeful şi, făcîndu-ne un semn discret cu ochiul, ne înmînează fiecăruia cîte o mască de gaze.

Întinde mîna după mască şi Şarkov. Situaţia lui este cît se poate de delicată, dat fiind că Şarkov e ridicătorul nostru permanent de cărătură. Nu-i vorba, el ar putea să îndeplinească aceeaşi funcţie şi pe debarcader, dar omul şi-a impus o rînduială: să stea cît mai ferit de ochii lumii. Nu vrea s-o încalce în ruptul capului. Scoţîndu-şi, aşadar, ambele cămăşi, pe care le poartă una peste alta, Şarkov le dă spre păstrare Bătrînului Posac, apoi, dîndu-şi seama că mai are ceva de scos, trage în jos pantalonii, aruncă din picioare încălţările...

— Păzea, pantalonii! Nu-i da din mînă, că rămîi lefter! se prăpădeşte de rîs Dichisitul.

— Slăbeşte-mă! zice ursuz Orfanul.

Rîd în hohote şi ceilalţi. Chiar că-i de rîs. Pînă mai adineauri Şarkov nu s-ar fi despărţit pentru nimic în lume de pantalonii săi preferînd chiar să se culce cu ei în aşternut, iar acum — poftim, îi scoate şi nici capul nu-l doare. Îi mai dă şi pe mîna altora! De, s-au dus bănişorii de parcă nici

n-ar fi fost. Ai lui şi ai lui Kiselev. I-au păpat pramatiile alea de Balandin şi Carpenti ! Şi unde mai pui că au reuşit să şteargă putina în timpul acelei încăierări de pomină, să se facă nevăzuţi în Oraşul Negru... Iar acolo, pas de le mai dă de urmă !

— Ce zici, facem în doi treaba asta, ne laşi ? îşi repetă întrebarea Posacul, arătîndu-l din ochi pe Surdomut.

— Moşii rămîn pe punte ! i-o retează scurt Gorbaciov.

— Şi eu mă prind tovarăş bătrîneţii ! rîde Dichisitul.

— Care va să zică, rămîne stabilit : patru oameni vor căra cimentul de pe debarcader, patru îl vor încărca în cală ! La locuri, fuga marş ! comandă Gorbaciov, luîndu-şi acel aer autoritar, care nu-l prinde nici de frică.

Cu măştile de gaz şi *palanurile* în mînă, coborîm în cală. Caraghioşi trebuie să mai părem celor care se uită la noi de pe mal ! Patru găligani aproape în pieile goale...

Vaporaşul pe care vom lucra e mic, are pereţi subţiri, încinşi peste măsură, din care cauză în cală stăruie o căldură insuportabilă. Aerul e uscat, îţi arde plămînii. Miroase de te trăsneşte a şoareci.

Şarkov controlează soliditatea scării de coborîre, se tot învîrte în jurul ei ca un portar în faţa porţii terenului de fotbal, căutînd să se acomodeze cu locul de muncă. Noi, ceilalţi, cumpănim cam de unde ar fi mai bine să începem clăditul sacilor cu ciment. Fiecare dintre noi, pe lîngă faptul că va căra sacii, va veni cu schimbul

în ajutorul lui Șarkov, la ridicare. În felul acesta economisim un om : în trei treaba va merge mai cu spor decît în doi, știut lucru.

Șarkov își prinde șorțul peste trupul gol, își îndeasă mai cu nădejde căciula în cap, își pune masca de gaze. Are acum o mutră curat ca de dulău. Tot cu niște dulăi seamănă și Kiselev și Romanticul.

Îmi pun și eu masca pe obraz.

— Ham, ham, ham ! face Romanticul, îndepărtînd nițeluș de gură masca de gaze.

— Ham, ham, ham ! îi răspunde Kiselev.

Eu și cu Șarkov le urmăm exemplul.

Romanticul se repede spre Kiselev și dă să-l „înșface" de picior. Acesta se ferește de el și se repede, la rîndu-i, la Șarkov. Șarkov se ascunde în dosul schelei de coborîre, dar aici îl ajung eu.

Se aude, de sus, glasul șefului :

— Hei, diavolilor, ați turbat de-a binelea ? !... Păzea, că începem !

În aceeași clipă pe scara de coborîre alunecă vertiginos primul sac cu ciment.

Șarkov îl prinde în drum și-l pune jos, la baza scării. Apoi mai așază deasupra lui încă patru saci, care vin unul după altul. În felul acesta are acum un reazem solid. Sacii sînt întregi, nu se vede nici o ruptură. Unde naiba i-o fi găsit ăi de pe debarcader ?

— Gata, îi dăm drumul, băieți ! comandă Șarkov și, repezind brațul înainte, frînează întrucîtva alunecarea sacului următor.

Dar sacul acesta nu mai e întreg ca celelalte. Izbindu-se de reazem, pare că explodează, îm-

proşcîndu-ne din cap pînă-n picioare cu un nor de ciment.

— Fraţilor, nu văd nimic ! se vaită Kiselev, ducînd mîinile la vizoarele măştii de gaze, complet acoperite cu praf de ciment.

Dar Romanticul şi Şarkov au şi înşfăcat sacul şi mi l-au proptit pe *palan.* Dau fuga pînă în ungherul calei şi depun sacul pe duşumea.

Un alt sac coboară vertiginos pe jgheab.

— Repede, repede, băieţi ! strigă Şarkov, îndepărtînd în grabă masca de obraz şi trăgînd, şuierător, în piept, o gură de aer.

Dar Kiselev se înverşunează să şteargă vizorul măştii, îşi pierde rîndul. Masca lui de gaze seamănă acum cu un cogeamite broscoi : se umflă şi se dezumflă necontenit, de zici că acuşi-acuşi are să plesnească.

Văzînd treaba asta, eu şi Şarkov apucăm sacul şi-l aruncăm pe *palanul* Romanticului.

Îndepărtînd masca de gaze de gură, îi strig lui Kiselev :

— Scoate batista şi şterge vizorii cu ea !

Acesta rîde.

— De cînd mă ştiu pe lume n-am purtat asemenea minune !

Vine un alt sac, aidoma unei ghiulele. Dar cine să-l ia ? Că şi Romanticul a prins să se vaite :

— Fraţilor, mă sufoc !

Daţi-i bătaie, băieţi ! strigă Şarkov. Nu-i de şagă ! Şi iar îşi îndepărtează masca de obraz, trăgînd, şuierător, în piept, o altă gură de aer.

Dar iată, a apărut sacul următor...

Apoi un altul !...

Şeful strigă de sus :

— Voi cei din cală ! E ceva în neregulă, de ce v-aţi poticnit... Haide, mişcaţi-vă !

— S-au astupat vizorii măştii de gaze, nu vedem nimic ! urlă Kiselev.

— Atunci daţi-le dracului de măşti, merge şi fără ele ! vine răspunsul şefului.

Bravo, Gorbaciov ! Deştept om ! Cum naiba de nu mi-a venit în minte una ca asta ?

Rîdem înveseliţi şi aruncăm, pe loc, măştile sub schela de coborîre.

— Acum totul e în regulă ! Să-i dăm bătaie ! strigă Şarkov, punînd mîna pe sac. Vino, Gareghin !

Tii, ce bine e fără afurisita mască de gaze ! Şi respiri în voie, şi toate le vezi ca-n palmă !

Vin în fugă în dreptul lui Şarkov, pun mîna pe sac. Îl săltăm amîndoi pe *palanul* Romanticului, următorul — pe *palanul* lui Kiselev. Pe cel de-al treilea sac Şarkov mi-l umflă singur în spinare.

— Şefule ! strigă Şarkov, mai repejor ! Aţi adormit acolo ?

Sacii zboară de sus unul după altul.

Cară un sac Kiselev. Cară un sac Romanticul. Car un sac eu.

La tura următoare, Kiselev înşfacă sacul şi fuge cu el, dînd strigăt cumplit : „Ialla !“ — cum fac udarnicii din artelul lui Hadjiev. Aruncînd sacul, el se întoarce cu acelaşi strigăt în faţa jgheabului.

Careva ţipă de sus :

— Ei, diavolilor, încă n-aţi dat în brînci ?

— Daţi-i bătaie, daţi-i bătaie, mă! răspundem noi.

Parcă ne rîd inimile de bine ce merge treaba. Ca pe roate, ce mai! E calculat fiecare pas al nostru, fiecare mișcare. De parcă ne-am fi înţeles din vreme!

Iar sacii zboară de sus unul după altul.

Sudoarea curge şiroaie pe obrazul lui Şarkov. Pieptul şi umerii îi sînt leoarcă. Dar Şarkov nu simte nimic, nu vede nimic, fiindcă n-are vreme de asta. Numai că-i auzi glasul:

— Daţi-i bătaie, daţi-i bătaie, băieţi! Nu-i de şagă!

Kiselev e şi mai năduşit decît el. Pielea îi lucește de parcă ar fi ieşit dintr-o baie de abur. Maioul pe care l-a dezbrăcat şi l-a vîrît după centură, îi foloseşte acum drept prosop, cu care îşi şterge necontenit trupul. S-a şi înnegrit de atîta transpiraţie şi praf.

Leoarcă-i şi Romanticul. Obrazul lui a căpătat o înfăţişare ciudată: acoperit cu un strat subţire de praf de ciment peste care se rostogolesc broboanele de sudoare, el îmi aminteşte de o veche frescă, crăpată de vreme, văzută nu de mult în muzeul oraşului.

De mine nu mai spun!

Mirosul astringent-amărui al sudorii se suprapune tuturor celorlalte mirosuri din cală. El îmi gîdilă şi îmi irită nasul, asemeni ţipirigului.

Mă uit la obrazul lui Şarkov, al Romanticului şi al lui Kiselev şi nu le mai recunosc. Am impresia că ochii lor scapără de undeva din lăuntru imprimînd feţelor această expresie ciudată.

Prin cap îmi trec tot felul de gînduri, deşi s-ar părea că în această ambianţă cu totul ieşită din comun n-ai vreme de ele.

Îmi amintesc de Iraklie Gasparovici, profesorul nostru de sociologie, şi de cuvintele lui privitoare la fraternitate. Cuvintele, de fapt, îi aparţin lui Marx, dar ele capătă o deosebită semnificaţie aici, în această cală. O, cît de adevărată este afirmaţia lui că prin obrazurile asprite de trudă ale proletariatului se uită la noi întreaga frumuseţe a lumii !

Sac lîngă sac, sac lîngă sac şi, pe nesimţite, în cală apare un munte de saci cu ciment. E opera mîinilor noastre. În parte, şi a mîinilor mele !

Mă gîndesc cîte poate înfăptui un om ! Uneori însă, omul nu-şi dă seama de acest lucru ! Mai ales atunci cînd n-a cunoscut satisfacţia muncii fizice. E o satisfacţie cu totul deosebită...

Dar, n-am timp să mă gîndesc. Numai ce-l aud pe Şarkov :

— Apropie-te ! Mai repejor, băieţi ! Nu-i de şagă !

— Daţi-i bătaie, daţi-i bătaie, fraţilor ! îi ţine isonul Romanticul.

Sacii zboară de sus, unul după altul, bufnind de fiecare dată în explozii care ridică nori de praf. Într-adevăr, aici n-ai vreme de zăbavă, nu-ţi arde de meditaţii.

Soseşte în fugă Romanticul, înşfacă împreună cu Şarkov un sac şi-l saltă în spinarea gata aplecată a lui Kiselev. Acesta ţîşneşte ca din puşcă spre celălalt capăt al calei.

De sus porneşte vijelios alt sac.

Mă reped spre jgheab, prind sacul din zbor şi-l azvîrl în spinarea Romanticului. Dispare şi acesta.

Alt sac !

Dar a şi apărut Kiselev. L-au înşfăcat împreună cu Şarkov — sacul acesta e cu totul ferfeniţit, cimentul curge din el prin toate părţile — şi, întorcîndu-şi capetele în altă parte mi-l saltă pe *palan.*

Apoi iar vine în fugă Romanticul şi dispare Kiselev cu sacul, după el sosesc eu şi dispare Romanticul, apoi iar vine Kiselev şi dispar eu — şi ne tot învîrtim prin cală de parcă am fi băgaţi în priză. Dar cu fiecare sac nou, norul de praf se îngroaşă tot mai mult în cală. Aproape că nu mai vedem nimic. Nasul mi-i astupat cu ciment, încerc să respir cu gura, dar simt pe limbă şi în dinţi o vîscozitate sălcie, greţoasă. O scuip cu greu, trag aer în piept, dar şi acesta-i cu praf de ciment...

Mă uit la Kiselev. Pletele lui roşcate îi cărunţesc văzînd cu ochii, de parcă cineva le-ar presăra cu cenuşă. Acum faţa Romanticului aduce nu a frescă, ci a mască veritabilă. E acoperită cu un strat gros de ciment, întărit cu sudoare. Pînă şi buzele i le-a lipit cimentul.

Dar ce-o fi cu Şarkov, cu Orfanul ?

Norul de praf e mai des în faţa scării de coborîre, iar Şarkov e undeva în spatele lui. Nu-l văd. Numai în clipa cînd trebuie apucat sacul îi zăresc mîinile vînoase şi lungi apărînd din desimea norului, ridicînd sacul şi apoi dispărînd iar, fără urmă. Bineînţeles, Şarkov nu mai vede nimic în aceste clipe, dar „simte" cum nu se poate de bine,

ca-ntotdeauna, obiectul ce trebuie ridicat. E o trăsătură profesională. Ea nu se pierde.

De sus auzim vocea șefului :

— Ei, voi cei din cală ! Mai sînteţi vii ? nu vă văd...

Se aud și alte voci. Apoi iarăși vocea șefului :

— Ia ieșiţi de acolo ! Facem o pauză, ca să se mai așeze cimentul. Sau aţi murit sufocaţi ?

— Încă n-am murit, încă mai suflăm ! răspunde pentru noi Romanticul, și se caţără primul spre gura bocaportului. Îl urmează Șarkov și Kiselev, apoi eu.

Pe punte sîntem întîmpinaţi cu atîta simpatie și uimire, încît ai zice că oamenii se uită la noi ca la niște făpturi venite cel puţin din lumea cealaltă sau de pe o altă planetă, deși la rîndul lor, sînt plini și ei de ciment din cap pînă-n picioare, iar puntea vaporului e acoperită și ea cu un strat gros de ciment. Pînă și marinarii dau buzna să ne vadă. Pesemne că avem o înfăţișare ce merită, într-adevăr, să fie văzută...

Dîndu-i pe curioși la o parte, Romanticul se apropie de bordaj și, luîndu-și avînt, se aruncă în valuri. Kiselev îi urmează exemplul. Apa în jurul lor prinde numaidecît a fierbe, căpătînd culoarea laptelui.

Numai eu și Șarkov oftăm din greu — ce rău e să nu știi să înoţi ! — și o pornim tîrșa-tîrșa spre chei, ca să ne bălăcim la mal, însemnînd cu urme albe ca niște labe de urs scîndurile debarcaderului.

În faţa noastră apar pîlcuri-pîlcuri de pasageri, care vin să se îmbarce pentru Krasnovodsk. Unii

se feresc de noi, alţii se prefac că nu ne observă, dar după ce-i lăsăm în urmă, întorc capetele şi ne privesc cu o curiozitate greu camuflată, sau chiar cu un dispreţ total. Iar alţii, pur şi simplu ne rîd în faţă cu neobrăzare, doar că nu ne spun ceea ce gîndesc despre noi : „Dobitoci mai sînteţi !“

Iată şi o pereche de tineri însurăţei, scoşi ca din cutie. Văzîndu-ne, strîmbă din nas amîndoi. Iar în urma lor — părinţii, spetindu-se sub greutatea unor geamantane uriaşe...

Aş vrea să le strig :

— Hei, frumoaso, nu-ţi mai încreţi născiorul, că te faci urîtă, iar tu, puişoru mamei, nu ne sfida într-atît cu mutrişoara asta, fiindcă fără noi, n-aţi fi nimic !

Dînd însă de o altă pereche şi mai şi — ăştia-s nepmani de-adevăratelea ! — îmi vine în cap o idee năstruşnică : să ating cu umărul veşmintele lor elegante, să le smîngălesc cu ciment, ca să nu se mai uite cu ochii atît de spăimoşi la mutrele noastre.

Dar treaba asta o face Şarkov. El îmi ghiceşte adesea gîndurile.

Se aude un ţipăt atît de înfiorător, încît toată suflarea omenească aflată pe debarcader se întoarce cu privirea spre noi.

Mă încearcă un rîs nestăvilit. Sînt tare vesel. Peste măsură chiar.

★

În aceeaşi stare de spirit părăsesc debarcaderul după terminarea lucrului. De data asta nu mă bălăcesc lîngă mal, nu-mi scutur straiele de ci-

ment. Vreau să vadă și să știe toată lumea că am devenit un hamal în toată puterea cuvîntului, că am lucrat la încărcatul cimentului pe vapor și apoi, că m-am lipsit chiar de protecția măștii de gaze !

Ard de nerăbdare să împart bucuria primirii acestui „botez" cu toți trecătorii de pe stradă, cu toată lumea !... Iată, de astăzi nu-mi tîrșesc pașii în coada artelului nostru spre cantonament, ci după ce l-am rugat pe Romantic să-mi ducă *palanul* traversez piața Petropavlovsk și mă îndrept spre centrul orașului.

La colțul străzilor Șaumian și Krasnovodsk dau nas în nas cu un tînăr pe care-l recunosc numaidecît, deși nu l-am mai întîlnit de multă vreme. Flăcăul s-a schimbat la înfățișare : e ceva mai lat în umeri, mai răsărit de cum îl știam, ba chiar și-a lăsat și o șfară de mustață, de mai mare minunea. Îl cheamă Maestro.

— Sînt tare bucuros că te văd ! și dau să-l cuprind, drăgăstos, de umeri.

— Hm... și eu ! și tînărul cată a-mi îndepărta ușurel mîna, privindu-mă oarecum nedumerit. Ce l-o fi apucat ?

— Cum o mai duci ? Ce mai nou pe la tine ? îl întreb nerăbdător.

— Cum le știi, nimic deosebit, îmi răspunde el vag, scuturînd, cu delicatețe, praful de ciment rămas pe haină.

Mă comport cu el ca un vechi prieten, deși, la drept vorbind, n-am fost niciodată prieteni la cataramă. Este adevărat, am locuit amîndoi pe aceeași stradă, dar ulterior Maestro s-a mutat pe

Voronţovskaia şi de atunci nu ne-a fost dat să ne întîlnim prea des.

Continuu a-i vorbi pe acelaşi ton prietenesc :

— În oraş n-a mai rămas nimeni din foştii prieteni, de aceea mă bucur nespus cînd îl întîlnesc pe vreunul dintre ei.

— Păi cum să-i întîlneşti dacă toţi şi-au luat tălpăşiţa ? Care-i la Moscova, care la Leningrad ! Ultimele cuvinte le spune cu amărăciune în glas. Am auzit că şi bunii tăi amici Viktor şi Saşko tot într-acolo s-au dus. Aşa e, Gareghin ?

— Aşa e. Larisa, de asemeni !

— Ţi-au scris ceva ? S-au rostuit pe-acolo ?

— N-am mai primit de mult scrisori de la ei... Da tu ai găsit ceva, lucrezi ?

— Da de unde ! face el un gest de disperare cu mîna. Ce, e uşor să găseşti de lucru dacă n-ai nici o specialitate ? Iar la o muncă necalificată nu prea am chef să mă duc.

— Te-ai înscris la vreun institut ?

— Am depus cererea, dar nu m-au primit. Deşi taică-meu e specialist de frunte, e considerat totuşi funcţionar. În situaţia aceasta îmi trebuie un stagiu muncitoresc.

— Mai dă-l încolo de institut ! Deocamdată cată-ţi şi tu ceva de lucru. E drept, o treabă uşoară n-o găseşti cu una, cu două, cîtă vreme una mai grea, cît îţi poftеşte inima. De pildă, ai putea lucra ca hamal. Docher, cu alte cuvinte !

— Hamal ?... Docher, zici ?... Maestro îşi încruntă sprîncenele. Probabil că nu s-a gîndit niciodată la aşa ceva. Pe neaşteptate însă, mă întreabă cu o voce sugrumată : Da mama ?... La

mama nu te gîndeşti ?... O să mă lase ea ?... Apoi mă înşfacă de braţ şi mă duce aproape tîrîş prin dreptul grădinii Molokansk. De-ai şti cît te invidiez !...

— Şi de ce, mă rog ?

— Fiindcă lucrezi ! Da, fiindcă lucrezi ! Şi dacă nu-i un secret, poţi să-mi spui şi mie unde anume ?

— Ce fel de secret poate fi ăsta, glumeşti ? În port, unde să lucrez ! Uite, chiar acum am terminat încărcarea unui vapor cu ciment. Azi, trebuie să-ţi mărturisesc, am primit „botezul focului", cum se obişnuieşte să se spună pe la noi. Nu-i ca la stafide, migdale, sau mai ştiu eu ce !...

— Oho ! face Maestro. Care va să zică, există şi mărfuri dintr-astea !... În cazul acesta, dragă Gareghin, trebuie să te prezint neapărat mamei. Să vadă şi ea că meseria de muncitor nu-i o sperietoare. Vii pe la mine ? Ai să iei masa cu noi.

Îl privesc zîmbind. Mare prostănac mai e şi ăsta ! Auzi-l, munca e o sperietoare... Un asemenea lungan, bine legat, cu nişte umeri curat ca de atlet, ce mai treabă ar putea face în artelul nostru ! Trebuie să mărturisesc că de la o vreme încoace îi cumpănesc pe toţi oamenii cu un ochi critic, de pe poziţia unui hamal încercat : Oare cutărică ni s-ar potrivi, ar fi bun pentru artel ?

— Pesemne că te ocupi cu sportul, aşa-i ? îl întreb, surprinzînd cu urechea un accent de ironie în această întrebare.

— Ai ghicit. Seara fac box, ziua — mă antrenez la înot. Păi ce altceva îmi rămîne de făcut ?

— Mda-a, unul ca tine ar fi tocmai bun pentru artel, zic eu, da mai mult în gînd.

— Ce-ai spus ? mă întreabă el.

— A, nimic ! Mă întreb, ce rost are să merg acum la tine, să iau masa cu voi... Lasă, am să vin într-o altă zi. Simt că prea ne-am lungit la vorbă. Şi-apoi, simt că interesul meu pentru Maestro a cam început să se destrame. Parcă o forţă necunoscută mă înghiontește acum mai departe !...

— Nu se poate, trebuie să te prezint neapărat mamei ! zice cu înverşunare în glas amicul. Nici nu-ţi imaginezi, Gareghin, ce fenomen de om e mama. Da ce să-ţi mai spun, ai s-o vezi şi ai să te convingi singur. Şi, fără a slăbi o clipă strînsoarea mîinii pe braţul meu, Maestro aproape că mă tîrăşte cu forţa pe trotuar. Şi are o labă, ce să zic !... Nici vorbă să scap cu una, cu două din strînsoarea ei ! Mi s-a înfundat, n-am ce face !

— Şi care anume institut ai vrea să urmezi ? îl întreb, sperînd să-l pot distrage întrucîtva, ori măcar să-l fac să încetinească pasul.

— La drept vorbind, orice specialitate e bună. Dar trebuie să urmez neapărat ingineria — asta-i dorinţa mamei. În ce mă priveşte, aş prefera şcoala navală, să mă vîntur pe mări şi oceane. Fie chiar şi pe băltoaca asta a noastră care-i zice Caspica !... Dar mama nici nu vrea să audă de aşa ceva. Nici nu pricepe ce drăcie mai e şi cuvîntul ăsta ma-ri-nar. Ea ştie una şi bună in-gi-ner să te faci, nimic altceva ! Cuvîntul „inginer“ el îl rosteşte cu atîta ciudă, încît încetineşte pe loc pasul, ba chiar îmi scapă braţul din strînsoare.

— Mda, toate mamele şi toţi taţii vor să ne vadă ingineri. N-ai ce le face, îi spun cu compătimire.

— Ingineria asta a devenit o idee fixă a lor. Cinstit îţi spun, Gareghin, că simt că-mi vine rău de la stomac cînd aud acest cuvînt blestemat. Şi cînd te gîndeşti că neam de neamul nostru n-a pomenit vreun inginer în familie. Pesemne că de aceea toate rubedeniile noastre au luat nestrămutata hotărîre ca eu să fac începutul. Eu, şi nimeni altul ! Ce părere ai ?

„Cum naiba l-o fi chemînd ?... Maestro-n sus, Maestro-n jos... Dar asta-i doar o poreclă... Trebuie să aibă şi un nume !"

Într-adevăr, ciudat ar mai arăta o societate ai cărei membri ar fi toţi ingineri, îi răspund. „Şi totuşi, la urma urmei, care i-o fi numele adevărat ?... Doar l-am ştiut cîndva !..."

— S-ar întîmpla întocmai ca la Saltîkov-Şcedrin. Îţi mai aminteşti povestea lui „Cum a reuşit un ţăran să hrănească trei generali" ? spune Maestro. Trei, sau şase generali ? Că uite nu-mi prea aduc bine aminte.

— Fie şi unul, că tot e ceva ! răspund.

— Te întreb, cine ar semăna atunci grîul ?... Cine ar extrage ţiţeiul din pămînt, cine ar vinde ziarele ?... Da ţigările !... Da caramelele !... Mai ţii minte, cînd ţi s-a îmbolnăvit mama alergai pe străzi cu o cutie de caramele, strigînd cît te ţinea gura : „Caramele de la Einem, Caramele Einem !"

Rîdem cu poftă amîndoi.

— Da ţii minte ce de cîntece cîntam noi pe vremea aceea ? îl întreb acum la rîndul meu.

— Cum să nu ! Da strigăturile acelea stupide, că strașnic le mai ziceam ?! Iată, îmi aduc și acum aminte de faimosul nostru cîntec :

„Unchiule, te rog frumos..“

Maestro rîde în hohote.

Rîd și eu. Chiar că-i de rîs. Cam așa era cîntecul :

Unchiule, te rog frumos,
Dă-mi, că zău mi-i de folos,
Un pitac din sipețel,
Că-s un mîndru voinicel.
Șed pe pod, n-am loc de nime,
Ori mă vîntur prin mulțime.
Lumea joacă de se strică,
Prind tilincile să-i zică.
Tu, Marusia, să n-ai frică,
Nu te las la o adică.
Ia stafide, mac cu sare,
Mîine-i zi de sărbătoare.
Tai cocoșul și o oaie,
Fac dulceață la tigaie...

— Ceva mai absurd cu greu s-ar putea scorni, nu-i așa ? mă întreabă Maestro.

— Chiar, îi răspund rîzînd. Da „Grenada“ o mai ții minte ?

— Cum să nu ! zice el, devenind dintr-odată serios. Apoi începe să fredoneze abia auzit :

Casa mi-am lăsat-o
Și-am purces la luptă...

„Simpatic flăcău, zău așa ! Totuși, cum naiba l-o fi chemînd ? ...Ah, da !... Alik ! Da, da, Alik îl cheamă !“

— Zău, Alik, parcă au trecut de atunci o sută de ani... zic, accentuîndu-i într-un elan de bucurie numele.

— Într-adevăr, și cînd te gîndești că n-au trecut decît cinci-șase, nu mai mult, răspunde el, luîndu-mă iarăși de braț, fără a băga de seamă că i-am rostit numele adevărat.

Nu știu de ce, dar această, poate cu totul neînsemnată, lipsă de atenție a lui, mă indispune peste măsură. Mă uit la el cu reproș, apoi, în ciuda strînsorii în care îmi ține brațul, mi-l eliberez ușurel și-mi iau rămas bun de la Maestro, promițîndu-i că voi veni cu o altă ocazie să iau masa la el.

Nu, nimeni și nimic nu mă poate obliga acum să intru într-o casă străină și să iau masa acolo !

Buna mea dispoziție nu mă părăsește o clipă. Da, astăzi am încărcat ciment ! Am încărcat ciment ! Îmi vine să-i strîng în brațe pe toți trecătorii.

Capitolul trei

Se vede treaba că nu mai apucăm azi să-l descărcăm pe „Fedia Gubanov“. Așteptăm vaporul din zorii zilei, dar degeaba. În afară de noi, îl mai așteaptă și artelul lui Venea Sașiul. „Gubanov“ sosește azi cu mare întîrziere.

Dar către ora prînzului, descurcăreţul Venea le găseşte oamenilor săi de lucru într-altă parte, lăsîndu-l de caraulă, cu noi, pe Ciupit, cîtă vreme artelul nostru rămîne mai departe să se oftice în aşteptarea vaporului, care trebuie să tragă la debarcaderul numărul şaptesprezece. Singura noastră distracţie e să boldim ochii la încărcarea lui „Ahundov", încredinţată artelului numărul trei. Dar vaporul încarcă mai mult catrafuse, decît marfă.

Numai Dichisitul ne descreţeşte pentru o clipă frunţile, spunînd :

— Hei, de-ar fi printre noi „minerii din Odessa", ce partidă s-ar mai înfiripa acum, să zboare fulgii, nu alta ! şi rîde, arătînd cu degetul înspre Kiselev şi Şarkov.

Iar Agapov de colo :

— Şi cînd te gîndeşti că la ora asta „minerii" benchetuiesc pe bănişorii voştri prin cine ştie ce crîşmă din Rostov sau Tiflis ! Ce-şi mai rîd ei de fraieri !

— Nu vă mai rînjiţi atîta, deştepţilor ! se înfurie Kiselev, făcîndu-se roş ca racul în obraz, şi se mută ceva mai încolo.

Cît despre Şarkov, acesta pare mai resemnat. Intervine blajin :

— Bietul om a rămas fără mîrţoagă, iar voi îl mai luaţi şi în căruţă !... Halal de capul vostru ! şi rîde singur.

— Asta-i, mîrţoagă îi trebuia ! Ce să facă el cu mîrţoaga ? intervine în discuţie Romanticul.

— Cum ce să fac ?! se înfurie iar Kiselev. Aş lucra pămîntul cu ea, asta aş face !

— Da de unde să iei pămînt, nu te-ntrebi ?

— De unde, de unde ! sare acesta. D-apoi ce, Rusia e mică ? În Siberia m-aș duce ! În inima Siberiei, Romanticule !...

— Ia zi, vrei să te-ajut să-ți faci rost de o mîrțoagă ? Mai nimica o să te coste. Deși, la drept vorbind, ești o javră împuțită, zice Dichisitul, dîndu-se mai aproape de Kiselev și privindu-l înțelegător în ochi.

— Bogdaproste, n-am nevoie ! spune acesta, mutîndu-se iar ceva mai încolo. Eu, frățioare, mi-am luat gîndul de la sat, asta-i ! Să intru iar sub șefia lui Alioșka Zîkov ?... Mulțam frumos ! Și, scoțîndu-și șapca din cap, adresează o plecăciune adîncă celor de față. Are obrazul schimonosit, fălcile încleștate. Acum eu mi-s clasa muncitoare, cinstea și respectul mi se cuvine !... Mi-am împlinit programul de opt ore ? Vă salut și n-am cuvinte ! Nici tu bătaie de cap, nici tu răspundere. De vreau promenadă, iau bastonul și mă preumblu pe malul mării după pofta inimii, de vreau un cinema, poftim, frățioare !... Iar de-mi arde măseaua după o bere, cu piștarii ce-i am în buzunar, n-am decît ! Și Îmbăiatul, făcînd o mutră de vulpoi, ne spune : Am și aruncat undița pe-aici, prin mahala, duminica trecută. Le-am arătat cîtorva ce treabă știu face cu toporișca. Le-a plăcut și mi-au promis să-mi dea ceva de lucru zilele acestea. Mai știi, poate iese vreun ciubuc ? I-am și trimis nevesti-mi un răvășel, să-i bucur și ei inimioara.

— Și cum rămîne cu mîrțoaga, te-ai răzgîndit ? îl întreabă Dichisitul.

— Ba bine că nu, mi-a trecut mîncăriciu. Te-aș sfătui să-i dai mai bine o mînă de ajutor Ciupitului, să-l pricopsești pe el cu o mîrțoagă. Că parale mai are el destule. Nu l-au lăsat lefteri pungașii aceia de „mineri", ca pe noi, dobitocii, zice Kiselev și, pe neașteptate, pufnește singur în rîs. Fir-ar măiculița lor de vrăjmași, ce ne-au mai potcovit în ziua aceea !

Rîd toți. Apoi amuțesc. Tăcerea o rupe Ciupitul, care-i spune lui Gorbaciov :

— Șefule, ia-mă în artelul tău !

— În clipa asta, dacă ți-i pofta, răspunde acesta cu indiferență, căscînd moleșit. Spune-i lui Venea Sașiul să-ți facă transferul.

Dar iată că încărcarea lui „Ahundov" s-a terminat, calele au fost închise. Hamalii care l-au încărcat au părăsit puntea. Începe îmbarcarea călătorilor. Debarcaderul pînă acuma pustiu, se umple cu o mulțime spilcuită de oameni. Pleacă puțini, dar sînt destui însoțitori. Poate de aceea nu se aude obișnuita zarvă ca la îmbarcările pe alte vapoare. „Ahundov" pleacă în străinătate, în Persia.

Prin fața noastră trec grupuri mari de străini : englezi, nemți, italieni și vreo cîțiva vlăjgani cu părul bălai sau roșcat, fără îndoială suedezi ori finlandezi. Toți sînt îmbrăcați cu dichis, cu ochelari de soare pe nas, iar în picioare au niște minunății de încălțări cu talpa de două degete, care chiar că-ți iau ochii...

Tregherii, cocoșați de povara greutăților, duc în urma lor uriașele valize diplomatice, în forma unor coșciuge, geamantane de piele încinse cu

niște curele late, cu cătărămi aurite, saci de voiaj de toate mărimile și în cele mai fistichii carouri și culori.

Străinii sînt însoțiți de vameși, de căpitanul portului și de niște persoane simandicoase din administrația portului.

Romanticul îmi dă un ghiont, îmi zice :

— Asta-i contrarevoluția mondială... Ai să le poți veni ăstora de hac ?

N-am vreme de el. Mă uit ca vrăjit la ghetele lor cu talpa de două degete grosime. „Așa ceva mi-ar trebui și mie, că cizmele s-au dus pe apa sîmbetei !“ Îmi revin însă și-i răspund Romanticului cu oarecare întîrziere :

— Bineînțeles, dacă proletariatul din Occident va da dovadă de combativitate.

— Mda-a, face Romanticul cu ochii țintă și el la minunățiile de încălțări. Ghetele astea chiar că n-au moarte...

Apoi, spre vapor se îndreaptă un grup mare, cam de vreo patruzeci de oameni. Sînt persienii, hamalii care au lucrat la noi în port. Le-a expirat contractul de muncă și acum se întorc în patrie. Îi însoțesc pînă la cheu tovarășii din arterele patru și cinci, cu care au lucrat deseori cot la cot, cum și cîțiva oficiali din conducerea secției lucrărilor de încărcare-descărcare a Agenției maritime.

Persienii arată cu totul altfel de cum îi știm : sînt bine dispuși, rîd și se țin de șotii, asemeni hamalilor din artelurile noastre. Pînă și șeful lor și-a lepădat înfățișarea și apucăturile de jandarm.

Şi îmbrăcămintea le e alta. Toţi pînă la unul poartă costume noi, iar în picioare galoşi cu scapăr de lac proaspăt.

D-apoi cîte boccele şi geamantane cară fiecare din ei ! Pe puţin opt-zece locuri de căciulă o să le revie în magazia de bagaje ! Duc cu ei toate cîte se pot duce. Duc, înainte de toate, covoare şi scoarţe, deşi preţul acestora este mult mai ridicat la noi decît în Persia. Apoi, samovare albe şi de aramă, care, dimpotrivă, pot fi cumpărate la Baku la preţuri mult mai mici. Şi cînd te gîndeşti numai cîte samovare au adus aici, pe vremuri, refugiaţii din Rusia, însă numărul lor n-a scăzut — îl sporesc acum ţăranii veniţi de prin sate. Unii dintre perşi cară cu ei cîte patru-cinci samovare. Cît despre armele de vînătoare, vasele emailate, ligheanele de toate mărimile — acestea le vezi la fiecare persian.

— Apoi da, dacă cîştigul lor se ridică la peste două sute de ruble lunar, zice cu amărăciune în glas Kiselev, plus urgenţele cam tot pe atîta. Cîtă vreme amărîţii de noi nici un ban nu luăm peste cele cincizeci şi două de ruble şi patruzeci de copeici prevăzute în tarif.

Dar de data aceasta problema cîştigului ridicat de Kiselev şi atît de viu disputată în alte ocazii, nu este susţinută de nimeni. Nici chiar de Şarkov !

— Ce-ar fi, fraţilor, să-i conducem şi noi pe persieni ? spune Romanticul, ridicîndu-se în picioare. Cum, necum, da am lucrat într-atîtea rînduri laolaltă cu ei pe debarcaderele din Baku.

Aici nu mai e nevoie de vreo insistenţă din partea Romanticului ca să-l convingă pe careva din-

tre noi : fără a spune o vorbă, ne ridicăm în picioare şi, aruncînd *palanurile* într-un ungher al antrepozitului, ne ducem să-i conducem pe hamalii persieni.

Aceştia se bucură nespus văzîndu-ne că venim. Păcat că nu avem nimic la noi să le lăsăm drept amintire. Însă darurile le suplinesc călduroasele strîngeri de mînă şi asigurările reciproce de solidaritate şi dragoste frăţească.

În sfîrşit, „Ahundov" se desprinde de cheu. Se îndepărtează cu repeziciune. Iată, acum e departe, dar hamalii persieni tot mai flutură batistele şi ne fac cu mîna semne prieteneşti, adunaţi ciotcă la pupa navei. Se vede treaba că-i încearcă regretul după Baku. Au lăsat aici mulţi prieteni. Dar şi cîştigurile lor au fost frumoase, nesupuse fluctuaţiilor. Ce i-o fi aşteptînd acasă, în patria lor ?

Batistele flutură, flutură necontenit !

Şeful ne spune :

— Băieţi, duceţi-vă la cantonament. Să-l lăsăm pe careva de caraulă aici. Dacă „Gubanov" soseşte pînă la ora cinci, să vie să ne anunţe, dacă nu, îl vom descărca mîine.

Toţi sînt de acord cu propunerea şefului. Chiar şi Ciupitul. De caraulă rămîne „cel mai tînăr şi cel mai iute de picior" dintre noi. Acesta, bineînţeles, sînt eu.

Dar n-apucă ai noştri să se împrăştie, că-l şi vedem pe şeful debarcaderului venind fuga spre noi şi strigînd :

— Fraţilor ! Soseşte „Gubanov" !

Privesc linia orizontului. Da, ăsta-i „Gubanov". Îl deosebeşti uşor de toate celelalte vapoare. E o

navă masivă, cu siluetă impunătoare, cu prova repezită în sus. Numai două exemplare de astea sînt pe toată Caspica. Pe „Gubanov" îl mai recunoşti şi după fumul des pe care îl lasă în urmă, cum şi după vuietul ca de bas al sirenei...

★

Începem lucrul la lumina becurilor electrice, deoarece în cală e întuneric. Toţi membrii micului nostru artel sînt aici. Marfa — mari baloturi de piei, sosite, pare-se, din Persia sau din Turcia — o descărcăm cu ajutorul macaralelor. Ochiul de cablu cuprinzînd cinci-şase baloturi se ridică din cală şi pluteşte îndelung deasupra punţii, pînă cînd încape în mîinile hamalilor de la transbordare.

Pe punte se aud scrîşnetele continue ale vinciurilor, sudălmile marinarilor şi repetatele la nesfîrşit comenzi — „vira", „fila"...

După două întreruperi scurte, pentru fumat, şeful ne dă un repaos de o jumătate de oră. Am obosit pe cinste. Deşi prinderea în ochiul de cablu a baloturilor nu e totuna cu căratul lor în spate, treaba e tare anevoioasă : fiecare balot de piele cîntăreşte pe puţin o sută treizeci de kilograme.

Ai noştri toţi au ieşit pe punte, căţărîndu-se pe scara suspendată a calei, ca să mai ia o gură de aer curat. În cală am rămas numai eu şi Agapov.

— Da tu de ce nu te cari pe punte ? mă întreabă el, aruncîndu-mi o privire răutăcioasă.

— Prea am obosit. Am să mă odihnesc aici.

— Bine, bine, întinde-te niţeluş, că-ţi trece, îmi spune el şi dispare, fluierînd, în culoarul dintre baloturi.

Reapare tocmai la celălalt capăt al calei, se aşază pe vine, scoate un şiş finlandez şi, fluierînd mereu, se apucă să spintece, fără grabă, unul din baloturi în lungul cusăturii. Ce naiba l-o fi apucat ? De uluit ce sînt, mi se taie răsuflarea.

Şişul finlandez îi aleargă în mînă ca un condei, curat parcă ar scrie nişte buchii...

Isprăvind treaba cu şişul, el ridică pînza de sac tăiată şi ochii îmi cad pe o bucată de piele roşie de toată frumuseţea, scăpărînd în lumina becului. Şevro roşu !

Îi strig :

— Agapov ! Mi se pare mie, ori...

— Eşti un caraghios, Gareghin ! mă întrerupe el, rîzînd. Sigur că ţi se pare. Păi care-i tîmpitu ăla să fure faţă de martori străini din bunătatea asta de piele ? Apoi, oarecum pe gînduri : Pentru o treabă ca asta poţi s-o păţeşti...

— Tocmai ! zic.

Dar, cu toate acestea el scoate din balot cîteva bucăţi de piele, le mototoleşte în mînă, le scutură, le netezeşte uşurel cu palma şi, deodată, cu totul pe neaşteptate pentru mine, în loc să puie bucăţile în balot la locul lor, începe să-şi înfăşoare cu ele, tacticos, mijlocul, pe sub cămaşa pe care a tras-o afară din pantaloni.

Iarăşi mi se taie răsuflarea. Visez, sau e aievea ce-mi văd ochii ?

Mă reped spre el.

— Păi văd că tu nu glumeşti, îi spun, oprindu-mă, bineînţeles, la o oarecare distanţă. Ce, nu cumva crezi că sînt orb ?

Prinzîndu-şi şişul între genunchi, Agapov îndeasă de zor pielea în pantaloni.

— Ai toată dreptatea, Docherule ! zice apoi, vîrînd cămaşa la loc şi strîngîndu-şi cureaua. Am luat-o, dar n-am furat-o. Ce, sînt eu un hoţ de rînd ? Una este „a lua“ şi alta „a fura“.

— Nu-mi umbla mie cu fofîrlica ! Rogu-te pune pielea la loc de unde ai luat-o !...

Agapov saltă în palmă şişul.

— Nu zău, am impresia că, într-adevăr, nu pricepi deosebirea care există între cuvintele „a lua“ şi „a fura“.

— Pricep, pricep, n-ai nici o grijă ! Nu mă lua cu d-astea ! Atîta îţi zic : pune pielea la loc ! Mai stăruie în mine nu ştiu de ce impresia că Agapov glumeşte şi că a scornit toată afacerea asta ca să mă scoată din sărite.

— Ascultă aici, prostovanule. „A fura“ înseamnă cînd sustragi un lucru oarecare de la un Petrov sau de la un Kozlov oarecare. Treaba asta se pedepseşte cu ani de puşcărie ! „A lua“ însă, e doar un risc neînsemnat. Că iei de la propriul tău stat muncitoresc-ţărănesc. De la sta-at, care va să zică, şi nu de la o persoană particulară ! Tocmai de asta toată lumea ia de la el cîte puţin, cîte puţin aşa, pe nevăzute...

— S-avem pardon, că nu chiar toată lumea ! zic eu, simţind cum mi se taie iarăşi răsuflarea.

— Să mă bată Dumnezeu dacă nu ia toată lumea ! Da mai cu seamă în porturi, spune el, săltîndu-şi iar şişul în palmă. Şi în portul nostru se ia, şi în toate celelalte porturi ale lumii. Asta-i o lege nescrisă.

— Nu cunosc situaţia din celelalte porturi, însă în portul nostru, aici... de faţă cu mine... nu permit hoţia !

— Vai, de ce eşti atît de grosolan, că doar nu-i cazul ! Agapov ascunde şişul la spate şi strîmbă din nas. Ai putea să-ţi iei şi tu, colea, trei-patru bucăţele de piele şi să închizi ochii la ce fac ceilalţi. Dacă te supără mirosul de usturoi din gura celorlalţi, ia de mestecă şi tu în gură un căţel-doi...

— Adică, mă înveţi să devin un hoţ ?

— Poftim, iar eşti grosolan !... Ehe, Docherule, Docherule ! Ştiut lucru, fiecare om completează ceea ce nu-i ajunge, fără asta nu se poate. Cine crezi că trăieşte numai din salariu ?

— Eu, de pildă, şi mii de alţi oameni ca mine !

— Asta, fiindcă deocamdată n-ai familie. Nu simţi încă nevoia de a cinsti un păhărel, de a te plimba, de a te îmbrăca mai acătarea, de a mînca mai bine. Eşti încă un mucea, care habar n-are ce-i viaţa. Şi iarăşi saltă în palmă şişul.

— Adică vrei să spui că nu-nţeleg viaţa ? Află că o înţeleg foarte bine. Numai că o înţeleg altminteri de cum o înţelegi tu, îi spun eu pe un ton împăciuitor, făcîndu-mi-se oarecum milă, dintr-o dată, de Agapov. Poate într-adevăr el, Agapov, are o familie mare, multe greutăţi, neajunsuri ?

Deşi, după toate nu s-ar părea că trăieşte în mizerie... Ştii ceva, Agapov, am avut în şcoală un profesor de sociologie, îl chema Iraklii Gasparovici. Noi, elevii, ţineam mult la el, fiindcă nu semăna cu ceilalţi profesori. Eram cu el în relaţii tovărăşeşti, considerîndu-l un prieten mai vîrstnic al nostru. Ei bine, una dintre preceptele propovăduite de el viza modul de viaţă spartană pe care trebuie să o ducă un om. În ziua în care am terminat şcoala, el ne-a spus în cuvîntul său de bun rămas, printre altele, şi aceste cuvinte: „Toată averea unui om trebuie să încapă într-un geamantan, pentru ca omul să nu devină robul lucrurilor şi să fie liber ca pasărea cerului. Ca atunci cînd ţara îl va trimite pe un şantier de construcţie — oriunde ar fi acesta! — el să plece cu dragă inimă, fără a se agăţa de marile oraşe..." Desigur, acestor vorbe ale lui trebuie să le atribuim un sens mai larg, de pildă, se prea poate ca omul să plece şi mai departe, mă rog... şi îmi ilustrez spusele cu un gest larg al mîinii.

Agapov mă cercetează ironic, cam dintr-o parte, mă întreabă:

— Foarte bine, dar atunci la ce să mai trăiască, la ce să muncească un om, dacă nu-i trebuie nimic?

— De, cîte ceva tot îi mai trebuie, nu-i vorba, îi răspund.

— Ia spune, ţi-ar strica oare să pui, colea, pe tine o haină mai de Doamne-ajută? Un flăcău simpatic cum eşti să umbli ca un coate-goale! Treabă-i asta? Uite, vrei, am să-ţi fac rost de un

cupon de şeviot englezesc sau de unul de indigo ?... O jumătate de „bătrînă", atîta te costă !... Ai să mi te plimbi ca un *dandy*, să-şi sucească toate muierile gîtul după tine.

— Nu-mi arde mie de muieri !...

— Adică, de ce ? Muierile-s pentru om făcute, fără ele nu se poate. Am pus eu ochii pe una, taman ţi s-ar potrivi... Şi, săltînd pentru ultima oară şişul în palmă, Agapov îmi întoarce spatele şi se îndreaptă spre scara calei.

— Tu nu mă lua pe mine cu zăhărelul, Agapov ! îi strig, ajungîndu-l din urmă. Pune pielea la loc de unde ai luat-o !

— Nici gînd, Docherule ! se întoarce el spre mine şi îşi saltă iar şişul în palmă.

— Ba ai s-o pui !

— Ba n-am s-o pun !

— Am să-l chem îndată pe şef !

— Nu mai pot eu de şef. Află că-l am în buzunar. Mi-i dator trei „bătrîne" ! şi Agapov se bate peste buzunarul pantalonilor. Nu uita că şi tu îmi eşti dator, aşa încît te sfătuiesc să-ţi pui lacăt la gură. Două vorbe de-i spun lui Huseinzade în legătură cu certificatul tău de naştere, că te-azvîrle de-aici de nu te vezi !

„Fir-ar să fie de certificat !" îmi zic în sinea mea. În clipa aceasta mă detest, mi-e silă de mine.

Dar tot în clipa aceasta, ca împins de un resort nevăzut, mă arunc asupra lui Agapov şi încerc să-l apuc de mînă. Cu o abilitate de maestru însă, el îmi prinde mîna, mi-o îndepărtează încetişor de corpul său şi, ca din greşeală, aproape

fără să bag de seamă, îmi trece vîrful şişului uşor peste piele, de la cot pînă la încheietura mîinii.

Dezgolit cum e, antebraţul meu pare că se înnegreşte la început, apoi, scăpînd din strînşoare, irupe în puzderii de vinişoare roşii, de sînge.

— Ce s-a-ntîmplat acolo ? Ce-i gălăgia asta ? strigă cineva de sus.

Ridic capul. În deschizătura tambuchiului a apărut capul lui Gorbaciov. Agapov rîde, îi spune şefului :

— L-am pus la încercare pe prostovanul ăsta, să văd dacă-i cinstit ori nu... Şi, poftim, s-a repezit singur în cuţit, de şi-a julit braţul !...

Gorbaciov dă din cap :

— Băgaţi de seamă ! Nu vă jucaţi cu cuţitele, că vă ia mama dracului ! şi dispare.

— Mare prost mai eşti ! îmi zice Agapov, ascunzînd şişul. Apoi, scoţînd din pantaloni cămaşa, el trage de sub curea trei bucăţi de şevro de culoarea sîngelui şi le aruncă în balot. Un prostănac cinstit !... Ia zi, ai o batistă la tine ? Dă-o-ncoace să-ţi bandajez mîna. Rîde. Nu zău, şi chiar ai crezut cu adevărat că sînt eu omul care să-şi mînjească mîinile cu aşa ceva ? Halal de capul tău, Docherule ! Încă nu-l cunoşti cum trebuie pe Kostea Agapov !

Şi, luîndu-mi batista, îmi leagă strîns antebraţul.

Lipind mîna rănită de piept, mă ridic anevoie pe punte. Mă duc la prova. Respir cu nesaţ aerul răcoros adus de briză, din larg. Mă aşez pe un colac de cablu.

„Oare de ce m-a pus Agapov la această încercare ? Ca să facă din mine un complice ?“

În spatele meu apare şeful, mă întreabă :

— Ce s-a întîmplat în cală, ce-a fost ?

— Nimic deosebit, îi răspund. M-am cam luat la harţă cu Agapov.

— Băgaţi de seamă, nu vă jucaţi cu cuţitele !...

— Şefule, mîine dimineaţă am să întîrzii puţin la lucru ! Vreau să mă reped pînă la Agenţia maritimă.

— Ce să faci acolo ?

— Să vorbesc cu Husein-zade.

— Ce vrei să-i spui ?

— Să-i spun de afuristul acela de certificat de naştere ! Mare belea a căzut pe capul meu !

— Toate le pui la inimă, hm !... Însă la Agenţia maritimă nu cumva să te duci ! E bine că cunosc eu toată afacerea, asta-i de ajuns. Că mare delicvent te-ai găsit şi tu !... Nu uita că eu sînt şeful acestui artel şi că reprezint Agenţia maritimă.

— Şi totuşi, ar trebui să spun !...

— Las-pe mine, am să spun eu cînd s-o ivi prilejul, zice el oarecum împăciuitor. Chiar lui Husein-zade în persoană ! Ce crezi că va face ? Are să rîdă şi atît.

— Zău ?

Simt că mi se ia o piatră de pe inimă.

— Dacă-ţi spun ! Şi, ducîndu-şi mîinile la spate, Gorbaciov se îndepărtează fără grabă.

Mă uit, cu capul răsturnat pe spate, în necuprinsul înstelat al cerului. Respir adînc şi încerc să mă liniştesc.

Capitolul patru

Mare ispravă n-am făcut nici ieri, nici azi, din pricina mîinii rănite. Deşi nu-i vorba decît de o julitură ceva mai adîncă, atunci cînd mi se pune în spinare un sac de şaptezeci de chile, julitura asta îmi fulgeră prin braţ o durere cumplită.

N-am ce face, trebuie să-mi schimb iar pansamentul. Cu o oră înainte de terminarea lucrului, mă şi pregătesc să mă duc la policlinică.

Dar abia ies pe poarta debarcaderului, că mă ajunge din urmă o fată, tăind de-a curmezişul strada.

— Tinere !...

Mă opresc. Desigur, o recunosc numaidecît. O fiinţă ca asta n-o poţi uita atît de repede : e Zara, „muierea de fier" ! Poartă aceeaşi bluză militară, aceeaşi basma roşie pe cap.

— Bună ziua, îi spun.

— Bună ziua. Zîmbeşte amabilă, îmi întinde mîna.

„S-o fi pocăit ? mă întreb. Să fi venit oare ca să-i mijlocesc împăcarea cu tătîne-său ?"

Dar fata îmi spune cu oarecare reproş :

— Te aştept aici de o grămadă de vreme, că doar nu cunosc pe nimeni în port. Şi sînt atît de grăbită !

Iar e grăbită !...

— Cum, nu-l cunoşti nici pe tatăl dumitale ?... Sau poate ai uitat cum arată la înfăţişare ?

Se aprinde la faţă. Ochii îi scapără febril. Slabă nădejde, nu se prea vede nici o schimbare la ea !

— Ţi-am explicat doar încă în ziua aceea cînd ai venit, că n-am nici un tată.

— Păi atunci, ce te-a adus la mine ?

— La drept vorbind, o nimica toată.

— Sînt gata să te servesc de dragul... tatălui dumitale pe care nu-l recunoşti ! Şi fac un pas înainte, dîndu-i să înţeleagă că mijlocul străzii nu-i locul cel mai potrivit pentru discuţii.

— Fie cum zici dumneata, spune Zara, mergînd alături de mine. Îşi deschide grăbită servieta, scormoneşte prin ea. Iată, îmi zice în cele din urmă, întinzîndu-mi o legăturică de chei, transmite, te rog, cetăţeanului Saakov aceste chei şi spune-i că poate să se întoarcă acasă, să locuiască acolo pînă la întoarcerea mea. Între timp să-şi caute însă o locuinţă. Aş fi putut recurge bineînţeles, la serviciile unui alt hamal, dar, din păcate, nu cunosc pe nimeni aici, după cum ţi-am mai spus.

Mă opresc în mijlocul trotuarului, îi iau cheile din mînă, le joc în palmă.

— Şi unde pleci, dacă nu-i un secret ? Poate o să mă întrebe el. Mă uit la ea cu oarecare curiozitate.

— Din păcate, nu plec nici pe şantierul Dneproghesului, nici pe cel al uzinei de tractoare de la Harkov şi nici pe un alt mare şantier al cincinalului !... Am cerut, e drept, am depus zeci de cereri în acest sens, dar nu m-au lăsat. Au hotărît să plec cu o brigadă de comsomolişti în colhozurile din raionul Ghiandja...

— Pentru multă vreme ?

— Pînă vom termina de strîns întreaga recoltă de bumbac. Probabil pînă-n noiembrie-decembrie.

— Anevoioasă muncă trebuie să mai fie şi asta, îi răspund. Parcă multe capsule de bumbac poate strînge un om într-o zi ?

— Poate strînge destule dacă se iniţiază în meserie. Unii recoltează pînă la o sută de kilograme pe zi. Nu-i vorba, trebuie să ai nişte şale grozave ! Că alta nu faci decît să te apleci şi să te ridici cîtu-i ziulica de mare... Bineînţeles, în afară de recoltatul bumbacului, ne vom mai ocupa şi cu munca culturală. Vom încerca să înfiinţăm biblioteci la ţară, să radioficăm satele.

— Da, răspund, va fi o muncă interesantă.

— Cu o singură condiţie : dacă e făcută cu convingerea că e un lucru absolut necesar. Fără asta nu se poate. Oftează. Doar nu toţi oamenii sînt meniţi să săvîrşească fapte mari ! E nevoie şi de lucruri mai mărunte, dar de real folos ţării.

— Desigur, ai dreptate, o aprob, sunînd în palmă legăturica cu chei.

— Nu toti sînt de această părere ! Avem destui care umblă cu capul în nori. Oamenii aceştia mai mult teoretizează socialismul şi revoluţia mondială decît fac treabă. Iar de folos capital rămîne aceasta din urmă ! Şi Zara începe să-şi agite servieta întocmai ca o şcolăriţă. Ei, acum trebuie să plec.

Parcă îmi pare rău că mă despart de ea atît de repede. Zău, e interesant să te afli în compania Zarei ! Isteaţă fată !

— N-ai vrea să vezi un film ? îi trîntesc deodată, surprins de propria mea cutezanţă.

Ea se uită la mine speriată, ca şi cum i-aş fi propus cine ştie ce monstruozitate.

— Vai, cum se poate !? Doar am atîtea treburi pe cap ! Şi, făcîndu-mi un semn cu mîna, dispare în mulţime.

Rămîn cîtva timp locului, apoi o pornesc încetişor spre policlinică. Mă simt iritat. Oare, fiindcă Zara mi-a refuzat propunerea ? Alte motive parcă n-ar exista.

Se pare că pentru prima dată mă gîndesc mai temeinic la mine, încercînd să arunc o privire în viitor, cumpănind acel „real folos" de care îmi vorbea Zara. „Oare ideea asta a mea de a deveni docher, nu-i în fond un simplu donchişotism ? N-or fi existînd în Occident destui flăcăiandri ca mine care să făptuiască revoluţia la ei acasă fără ajutorul nostru ? Altminteri, de unde apar aceşti luptători ai frontului roşu, aceşti comunişti francezi, italieni, spanioli ?"

Cu aceeaşi iritare vîr cheile în buzunar. Cu aceeaşi iritare mă gîndesc la bătrînul Saakov.

★

Întorcîndu-mă de la policlinică, îi găsesc pe toţi ai noştri acasă. Cu puţin în urmă a trecut poştaşul. Unii citesc scrisorile primite, alţii răspund de zor la ele, alţii răsfoiesc ziarele. Îl caut din ochi pe Bătrînul Posac. Nu-i în baracă.

Sunînd în palmă legăturica cu chei, întreb :

— Nu cumva ştiţi unde a plecat Saakov ?

Dar nimeni nu-mi răspunde. Toţi sînt ocupaţi cu ale lor. Kiselev s-a refugiat lîngă fereastră. Ci-

teşte şi el o scrisoare primită de acasă. Parcurge cu ochii cîteva rînduri, se uită îndelung în stradă, apoi se apucă iar să citească. Zîmbeşte.

Mă apropii de el, îi pun mîna pe umăr.

— Zîmbeşti ? Ce-ţi mai scrie nevasta ?

— Să vezi, l-au scos pe preşedintele nostru, se pregătesc să-l judece pentru beţie şi delapidare de avut obştesc. Curat ruşine, hai ?... Iată, îmi scrie nevasta că a fost trimis în locul lui un muncitor de la oraş...

— Îţi spuneam doar că or să facă ordine şi în colhozul vostru ! Ai să te-ntorci acasă, ai să...

— Ordine, ce-i drept, poate or să facă ! mă întrerupe Îmbăiatul. Însă eu, Docherule, drept să-ţi spun, mă cam îndoiesc că am să mă întorc acasă. Apoi, aprinzîndu-se deodată : Ce, ca un Alioşka Zîkov iar să ţipe la mine ?... Să mă ameninţe că mă dă afară din propria-mi casă ?... Nu-u ! Nu se prinde ! E aceeaşi înverşunare în fălcile lui încleştate. O cunosc. Îmbăiatul îmi întoarce spatele, dîndu-mi să înţeleg că nu mai este dispus să continue discuţia.

Mda, curat iarbă de puşcă mai e şi omul ăsta !

— Bineînţeles, tu ştii mai bine ce ai de făcut, îi zic, simţindu-mă parcă vinovat de supărarea lui şi mă îndepărtez ca să nu-i mai zgîndăr rana. Hm, adîncă rană i-au lăsat pentru toată viaţa...

Cu un ochi pe jumătate închis, tot rîcîindu-şi ca de obicei bărbia, Dichisitul citeşte şi el o scrisoare.

Tolănit pe pat, picior peste picior citeşte şi Romanticul, numai că obiectul lecturii sale e un ziar. Nu l-am văzut niciodată primind scrisori. N-o fi

avînd rude, n-o fi avînd cunoştinţe ? Enigmatic om rămîne totuşi Romanticul pentru mine...

Zărindu-mă, Şarkov se grăbeşte să ascundă ceva sub pernă, după care treabă îşi îngustează ochii, cătînd în jur cu indiferenţă. Numai Ivan Stepanovici stă bosumflat, cu mîinile încrucişate la piept. Nu i-o fi venit încă nici un răspuns de la Moscova, din partea lui Kalinin ? Îi întîlnesc privirea. Întoarce capul în altă parte, ca şi cum eu aş fi vinovat de toate nenorocirile lui.

Trecînd prin faţa Dichisitului, îl întreb :

— Nu mi-a venit nici o scrisoare ?

— Nu ţi-a venit. Scrisorile tale sînt pe drum, îmi răspunde el, am însă o veste pentru tine. O să ne înmulţim în curînd, are să ne fie mai uşor la robotit. Vor sosi zilele acestea nişte consăteni de-ai mei...

— Nu cumva... Ăia cu transportul propriu, din noaptea aceea ? îl întreb.

— Ăia, ai ghicit ! şi îmi face semn cu ochiul.

— Da de unde vin ? se informează Romanticul, împăturindu-şi ziarul.

— D-apoi de unde să vină ! Ia, s-au dus oamenii să se năimească la lucru prin raioane. Mi-au scris însă că nu găsesc nimic şi că or să se întoarcă îndărăt. Vor să se bage hamali în artelul nostru. Sînt nişte flăcăi voinici, muncitori pe cinste. Asta e, tovarăşe Romantic !

— Bine, dar ce au de gînd să facă cu caii ? îl întreabă Romanticul, cătînd cu ochii în tavan.

— Ce fel de cai ? zice Dichisitul, aruncînd în parte-mi o privire neguroasă.

— Ia ascultă aici, „ce fel“ de cai. Scrie negru pe alb în „Muncitorul din Baku“, fii atent : „În zilele de iarmaroc se vînd în Barda, Evlah, Terter şi Agdam herghelii întregi de cai, mînate de chiaburi din regiunea Donului şi din Kuban. Acelaşi lucru se întîmplă şi la Karabah. Într-o perioadă relativ scurtă s-au vîndut la iarmaroacele de-aici cîteva sute de cai !“ Ce părere ai ? întreabă Romanticul, punînd ziarul deoparte.

— Păi, ce părere pot să am ? ! răspunde Dichisitul, cu ochii în pămînt. Că-s nişte pramatii chiaburii ăştia — sau *kurkuli,* cum li se mai spune la noi — ştiut lucru. Ce-au putut să taie din vite, au tăiat, iar acum cearcă să se scape de ce le-a mai rămas, ducînd marfa pe la iarmaroace... Ce să le faci ! Dă din cap şi îmi aruncă iar aceeaşi privire neguroasă. Cît despre băieţii noştri, nici vorbă să facă ei una ca asta ! Sînt nişte ţărani amărîţi, ca toţi ţăranii. Că doar se ştie cum arată un chiabur : burduhanul cît butoiul, cizmuliţe lăcuite în picioare, carabina ascunsă sub mintean... Cîtă vreme ai noştri, vai de capul lor ! Ţărani, ce mai ! Că nu se împacă ei cu colhozurile, asta-i altă socoteală. O ţin una şi bună : ori îşi păstrează gospodăriile individuale, ori se duc toţi la oraş.

— Hm, va să zică, spui că chiaburul umblă în cizmuliţe lăcuite, hai ? Are un burduhan cît butoiul, hai ? Carabina o poartă ascunsă sub mintean, hai ? Lasă-te de goange, frăţioare ! Şi Romanticul îşi vîră iar nasul în ziar, lăsînd baltă întreaga discuţie.

De ce, mă rog, s-o fi legat el de capul Dichisitului ? Şi de ce, mă rog, s-o fi uitînd ăsta cu atîta ură la mine ?

Întorc capul şi de data aceasta îl zăresc pe Şarkov ţinînd în mînă un plic şi tot sucindu-l cînd pe o parte, cînd pe alta, parcă neştiind ce să facă cu el. Ba îl duce în dreptul ochilor, ba îl aşază pe genunchi... Să fi primit Orfanul într-adevăr multaşteptata scrisoare din Tataria şi acum vrea să o ascundă de mine ?

Mă apropii de el. Bănuiala mea se adevereşte, scrisoarea este într-adevăr din Tataria... Dar Bătrînul nu pare prea încîntat să mi-o arate. De citit însă, zice că o va citi „altă dată"... Auzi-l, după ce a aşteptat-o cu sufletul la gură !

— Nu-i nimic, să mai stea colea-n lădiţă, că nu strică, îmi zice. Ce, i se întîmplă ceva ?

— Într-adevăr, nu cred că i se-ntîmplă ceva scrisorii, dar ţie, s-ar putea !... îi spun, aşezîndu-mă pe pat, alături de el.

— Într-un rînd, n-am deschis un an de zile o scrisoare !

— Şi ?

— Am cam scrîntit-o, e drept. Era de la fratemiu, mă vestea că mama e pe moarte...

Îmi vine să rîd, deşi inima mi se strînge de amărăciune.

— Şi întîmplarea asta nu te-a învăţat nimic ?

— Ba da, însă e musai ca o scrisoare să stea să mai dospească. E păcat s-o deschizi dintr-o dată. Şi-apoi, parcă ştii ce scrie în ea ?

— Tocmai de-aceea ! sar eu bucuros de colo. Poate îţi aduce într-adevăr ştirea pe care o

aştepţi ! Poate că părinţii Zarifei tale s-au hotărît să renunţe la darul în bani — *kalîm* parcă-i spune, aşa-i ? — şi te roagă să vii fără întîrziere acasă ?

— Haida-de, la tătari nu se prea întîmplă aşa ceva ! Se vede cît de colo că nu-i cunoşti pe tătari.

Dau să rup un colţ al plicului, dar Şarkov mi-l smulge speriat din mînă, strigă :

— Ce-ţi veni, păcatele mele ! Apoi, scoţînd din buzunar un briceguţ, pune plicul pe pervazul ferestrei şi, în ciuda orbiei sale, taie cu acurateţă marginea plicului. Nu vreau să citim scrisoarea aici, să mergem afară.

Ieşim.

— Să ne aşezăm pe banca asta, îi propun.

— Mai bine undeva în altă parte, să nu ne vadă careva. Ne ducem pe locul viran din spatele barăcii, acolo unde avusese loc bătălia de pomină, după pierderea de pomină la jocul de cărţi cu cei doi escroci. Ne instalăm în fundul vîlcelei.

Iau scrisoarea în mînă, parcurg primele rînduri. Ian te uită !... Misiva e scrisă chiar de Zarifa şi nu de părinţii ei cărora le-am adresat scrisoarea noastră !

Privind mîzgăliturile Zarifei îmi vine să rîd. Se vede cît de colo că fata abia învaţă carte. Cît despre conţinutul scrisorii, iată-l, în rezumat : Deocamdată ea, Zarifa, nu are de gînd să se mărite cu nimeni ; a fost primită de curînd în comsomol, iar organizaţia locală a comsomolului o trimite la Kazan, la învăţătură.

Mai departe, Zarifa scrie că, dacă va avea chef cîndva să se mărite, îşi va găsi o pereche mai potrivită. Ce să facă ea cu un boşorog ca Şarkov ?

De, aici a dat dovadă de oarecare lipsă de tact, căci așa ceva îi poți scrie unei prietene... Auzind una ca asta, Șarkov sare ca ars :

— Cum ? ! Eu, boșorog ? ! Urmează ceva asemănător cu un cloncănit de vultur : Orfanul înjură de mama focului în tătăreasca lui. Ia, mai citește-mi o dată scrisoarea ! De la-nceput !

Abia la a doua lectură a scrisorii, conținutul ei ajunge la înțelegerea deplină a lui Șarkov. El îmi smulge scrisoarea din mînă și, sărind în picioare, o duce în dreptul nasului. Bineînțeles, de văzut nu vede nimic în ea și, chiar dacă ar vedea n-ar pricepe o iotă, fiindcă amărîtul de el nu știe carte... Spumegînd de furie, Șarkov mototolește scrisoarea, o aruncă jos, o calcă în picioare, dă cu piciorul în ea, blestemînd fără istov într-aceeași tătărească a lui.

— Haide, haide, liniștește-te, caut să-l îmbun.

— Ia spune ai mai auzit tu una ca asta : o mucoasă de fetișcană să hotărască singură dacă-i face sau nu plăcere să-l aleagă de soț pe Șarkov ? ! Și încă cu mîna ei scrie asta ! ! Apoi, ridicînd pumnii amenințător : Astea toate le-au pus la cale diavolii ăia de comsomoliști !

Mi-e milă de Șarkov, dar mă bucur într-ascuns de această întorsătură a lucrurilor în privința căsătoriei sale. Nu mă pot abține și-i spun :

— Bineînțeles că comsomoliștii, cine alții ? Apoi judecă și tu : ce nevoie are Zarifa să se mărite cu tine ? Numai în anii vechiului regim părinții își vindeau fetele. Și-apoi, la drept vorbind, nu arăți nici tu a fi rupt din soare. Nici vîrsta nu ți-i pe potriva ei. Știință de carte n-ai...

Gîndeşte-te numai cîte defecte atîrnă de partea cealaltă a cumpenei !

Orfanul se mînie foc, îmi spune că toate acestea n-au nici o importanţă într-o căsnicie, că el e tătar şi că tătarii îşi au legile şi obiceiurile lor.

Îi ascult argumentele, după care-l întreb :

— Da, ia spune, măcar ţi-ai văzut mireasa ?

— D-apoi cum ? ! Am văzut-o o dată cînd se ducea la apă.

— Da ea te-a văzut pe tine ?

— Ca ce chilipir ? se burzuluieşte el. Singur doar spui că nu sînt nici rupt din soare şi că nici vîrsta nu mi-i pe potrivă...

— Nici o vorbă măcar n-ai schimbat cu ea în privinţa asta ?

— Ce, îţi baţi joc de mine ?

Nedumerit de-a binelea, îl întreb :

— Păi cum de-ai putut spera atunci ca fata să-ţi primească propunerea ?

Se face că n-aude. Ridică de jos scrisoarea, o netezeşte pe genunchi, o vîră în buzunar.

— Să nu povesteşti la nimeni întîmplarea asta. Or să mă ieie băieţii în băşcălie.

— N-avea grijă.

Oftează din greu :

— Oricum, banii tot trebuie să-i adun. Chit că iau altă fată, da de-nsurat e musai să mă-nsor.

Şi se îndepărtează cu umerii pleoştiţi, călcînd cu paşi nesiguri. Îl petrec cu ochii. Mi-e milă de Şarkov ! Poftim, cum i-au redus *kalîmul* cu o „bătrînă“ ! Mai bine nu-i scriam de loc scrisoarea aceea. Sau, poate şi mai bine era dacă lăsam scri-

soarea de răspuns să mai zacă pe fundul lăzii fie şi... zece ani!

Vîrînd mîna în buzunar şi dînd de cheile Zarei Saakova, mă duc să-l caut pe Bătrînul Posac. „Unde naiba o fi dispărut?“ mă întreb supărat.

Capitolul cinci

Ieşind în fugă de după ghereta pazei portuare, Romanticul îmi face semne disperate cu mîna.

— Vino mai repede, Gareghin! S-a întîmplat o minune! Surdomutul nostru a început să vorbească! Te caută.

— Nu se poate una ca asta! Da ce i s-a întîmplat? îi strig.

— I-a venit răspunsul de la Kalinin!... Chiar şeful poştei i-a adus scrisoarea!... Mă rog, e din partea oficialităţilor!...

— Stai o clipă, că vin numaidecît! îi răspund. Apoi mă ridic, scutur preşul luat de la tuşa Varvara şi părăsesc cu părere de rău acest colţişor retras de pe locul viran, unde în ultimele zile mi-am petrecut în tihnă orele de răgaz cu această — fir-ar ea să fie! — gramatică a limbii germane, repetînd pînă la răguşeală verbele, căci nu-i ţipenie de om în jur.

— N-ai putea să te mişti mai repede? mă zoreşte Romanticul.

— Da cum naiba a început el să vorbească? îl întreb făcînd pe niznaiul.

— Iac-așa !... A citit scrisoarea și numai ce-l vedem că sare cît colo, strigînd : „Oameni buni, există o dreptate pe lume !“

Nerăbdător, Romanticul mi-o ia înainte.

Arunc preșul peste umăr și îl ajung din urmă.

Baraca bubuie de glasuri, de rîsete și strigări. Se aude și glasul lui Șarkov, cu veșnicul lui „fraților“.

Îmi fac anevoie drum spre masă, în jurul căreia s-au adunat ciotcă hamali de-ai noștri și de prin vecini.

Zărindu-mă, Ivan Stepanovici se ridică de pe bancă, mă bate prietenos pe spate cu palma lui grea, apoi, dîndu-mi un brînci în umăr, mă răsucește spre ceilalți, spunînd :

— Iată-l și pe erou ! El i-a scris lui Mihail Ivanovici !

Se aud strigăte din mulțime :

— O fi avînd Gareghin mînă ușoară !

— Mintos flăcău e Docherul nostru !

— Tînăr, da știe să le-nnoade !

Mă comport ca și cum toate aceste laude nu mi-ar fi adresate mie, tot sucind și răsucind în mînă plicul împestrițat cu ștampile și parafe. Apoi, întind mîna după scrisoare, care se află în posesia lui Ivan Stepanovici.

Cei din jur nu mai contenesc :

— Ești bun de cinste, Ivan Stepanovici ! Pînă nu pui aldămașu nu te lăsăm să pleci acasă !

— Îl pun, îl pun, oameni buni ! răspunde fericitul Ivan Stepanovici. Odată ce cumpăna a tras de partea dreptății, n-am încotro : împart pe din două tot avutul ce-l am asupra-mi — jumătate

din bani îi păstrez pentru drumul de întoarcere, jumătate îi pun la bătaie pentru înveselirea inimilor !

— Bravo, bătrîne ! Ştii cinsti dreptatea !

— Facem un chef să meargă vestea ! Dreptatea îl merită !

— Da, ia zi, de auzit auzi bine ? se interesează curios Romanticul, care judecînd după toate, pare foarte emoţionat de întreaga întîmplare.

— Mi se pare că da, răspunde Ivan Stepanovici şi, nu ştiu de ce, lipeşte palmele de urechi, apăsîndu-le, întocmai cum fac oamenii care ies pe plajă după o baie bună.

Sar peste primele rînduri ale scrisorii, nerăbdător să ajung cît mai repede la tîlcul răspunsului. Iată răspunsul ce i-l dă lui Ivan Stepanovici secretariatul lui Kalinin : „...problema deportării dumneavoastră, ca şi a altor cîţiva oameni din satul în care locuiţi, a fost anulată încă toamna trecută cu prilejul verificării listei celor deschiaburiţi din raionul Kresteţk, regiunea Leningradului. Cum dumneavoastră n-aţi folosit forţă de muncă străină în gospodărie, considerată gospodărie de mijlocaş, dumneavoastră nu puteţi fi supus legilor deschiaburirii şi, în consecinţă, nici deportării.

Casa dumneavoastră ca şi lotul de pămînt de pe lîngă casă (livada) se află în prezent sub supravegherea sovietului sătesc. După cum ni s-a comunicat de acolo, sînteţi de multă vreme căutat prin raion şi regiune. Cei de la sovietul sătesc speră că de îndată ce vă veţi întoarce, veţi lua sub conducerea dumneavoastră întregul fond po-

micol al colhozului, dat fiind că experienţa pe care o aveţi este mult apreciată de localnici. Cunoştinţele dumneavoastră de specialist în pomicultură..."

Din pricina bucuriei ce mă încearcă, ultimele rînduri ale scrisorii le citesc cu glas tare.

Exclamaţii de uimire — oare pentru a cîta oară în ziua aceea ? ! — izbucnesc din toate piepturile.

— Există, există o dreptate pe lumea asta ! strigă Ivan Stepanovici. Acum s-a zis, fraţilor, mă întorc acasă ! Mii de mulţumiri lui Mihail Ivanovici !

— Bagă de seamă, să nu uiţi aldămaşu !

— Măcar atîta : nişte votcă şi nişte scrumbii sărate să pui !

— N-am să uit, n-am să uit, fraţilor !... Vom cinsti dreptatea !...

— Gîndiţi-vă numai : un an şi jumătate se vîntură bietul om prin lume, ştiindu-se nevinovat !

— Mda, curat istorie şi asta !

— Bună-i meseria de pomicultor ! spune Şarkov.

— Cel puţin scapi de prăfăraie ! Nu e ca la căratul cimentului !... rîde Romanticul.

★

Saakov a fost acela care l-a pus la cale pe Ivan Stepanovici să renunţe la ideea, cîtuşi de puţin fericită, a aldămaşului cu „votcă şi scrumbii sărate" în favoarea unei mese tovărăşeşti de adio, în toată regula. Năucit de bucuria care a dat peste el, gata la orice concesie, Ivan Stepanovici a lăsat

„brazdele conducerii“ și grija tuturor preparativelor în mîinile de aur ale lui Saakov. Că aceste mîini erau cu adevărat de aur, ne-am putut convinge în scurtă vreme. Și nu numai cu prilejul preparativelor pentru această masă de bun rămas!

Începutul a fost făcut prin aceea că Saakov și-a ales numaidecît ajutoarele de care avea nevoie. Onoarea alegerii căzu, în primul rînd, asupra tușei Varvara — fără de care, oricum, nu se putea întreprinde nimic în toată această afacere extrem de complicată — și... asupra mea, în calitate de „erou al zilei“, deși mi-am putut da seama de la început că vajnicul organizator mă alege fiindcă are nevoie de unul „tinerel și sprinten“ pentru nenumăratele comisioane de îndeplinit pe vasta hartă a orașului. Bănuiala mea s-a adeverit întocmai.

A doua zi e duminică... Așadar, luîndu-l cu noi pe Ivan Stepanovici, călătorim pe la orele șase dimineața într-unul din primele tramvaie, spre piață. Fiecare din noi are în mînă o coșniță încăpătoare.

— Cu ce vom îndestula atîta suflare omenească? spune tușa Varvara cu obrazul îngrijorat și, aplecîndu-se spre noi, începe să enumere pe degete toate felurile de bucate pe care le-ar putea ea prepara dacă... bineînțeles cantonamentul nostru ar dispune de o bucătărie mai acătărea și, în primul rînd, de văsăria trebuincioasă. Dar așa, ia-le pe toate de unde nu-s...

Saakov o ascultă schițînd un zîmbet enigmatic în colțul gurii.

— Cunosc eu un fel de mîncare, spune el, pentru a cărei preparare nu-i nevoie nici de bucătărie şi nici de veselă. E o specialitate unică. De săţioasă şi de bună ce-i te lingi pe degete, zău aşa !

— Ce năzdrăvănie ţi-o mai fi venit în cap ? zice tuşa Varvara, privindu-l cam dintr-o parte.

— Năzdrăvănia asta se cheamă şaşlîk !...

— Ah, da, şaşlîkul !... Cît de săţios o fi el nu ştiu, da-n privinţa preparării lui ştiu că nu-i cu bătaie de cap, aprobă cu îngăduinţă tuşa Varvara. Orice toantă ştie să-l prepare.

— E vorba de bucăţelele acelea de carne friptă, proţăpite în frigăruie ? întrebă Ivan Stepanovici, făcînd o schimă de om oarecum decepţionat, care provoacă legitima indignare a călătorilor din faţa noastră, martori involuntari la această discuţie. Nu-i te miri ce găselniţă !

— E drept, n-o fi el o găselniţă, dar un lucru-i ştiut : Oamenii încă n-au inventat pînă acum o mîncare mai gustoasă ca şaşlîkul ! spune Saakov şi, aplecîndu-se, din puterea obişnuinţei, spre urechea lui Ivan Stepanovici, aproape că-i strigă : Apoi, în afară de asta, ai să ai o amintire despre Baku. (Ivan Stepanovici se bate peste urechi, amintindu-i lui Saakov că nu mai e surdul de altă dată, la care gest acesta îşi coboară glasul pînă la şoaptă.) Cînd ai să ajungi în pădurile tale din nord, oamenii or să te întrebe :

„Ia spune, ai fost în Caucaz ?“

„Am fost“.

„Da şaşlîk ai mîncat ?“

„Ce-i aia şaşlîk ?“ ai să zici.

Şi-or să rîdă de tine, frăţioare cu gura pînă la urechi, fiindcă şaşlîkului i-a mers vestea în toată lumea asta, cîtu-i ea de mare.

— Are dreptate dumnealui ! zice, plesnindu-se cu palmele peste genunchi, un cetăţean rotofei, în costum de şantung. Oricît ai căuta, nimic mai bun ca şaşlîkul nu poţi născoci.

Ceilalţi călători, din stînga şi din dreapta lui, îi confirmă spusele dînd solemn din cap.

Ivan Stepanovici se uită mirat la ei. N-are încotro şi trebuie să accepte şaşlîkul. Şi-apoi, la drept vorbind, totuna-i pentru el ce anume preparaţii se vor face. De vor şaşlîk, şaşlîk să fie ! Nu de alta, dar gîndurile lui sînt de mult acasă. Omul se uită la toate cu priviri rătăcite, cu gîndul aiurea...

Tuşa Varvara înclină şi ea spre şaşlîk : se prepară uşor, n-are nevoie de văsărie.

Cît despre mine, nici vorbă : şaşlîk poftesc, nimic alta ! Are dreptate Saakov : ce poate fi mai bun ca şaşlîkul ?

De cum coborîm în piaţă, Saakov ne şi face vînt spre rîndul de măcelării.

— Mai stai, frate, măcar să aruncăm şi noi o privire prin piaţă, să mai vedem ce-i pe-acolo, bombăne nemulţumită tuşa Varvara.

— Mai pe urmă, mai pe urmă ! ne zoreşte Saakov.

În rîndul măcelăriilor stăruie o larmă de nedescris. O fac măcelarii, îmbiindu-şi clientela spre tejghele. E multă carne aici şi, în comparaţie cu preţurile celorlalte produse, e destul de ieftină. În ciuda caniculei de august, prin sate oamenii

taie cu nemiluita vitele, îndeosebi în raioanele în care procesul colectivizării se desfăşoară anevoie. Toţi se străduiesc să se scape de ele, înainte de a intra în colhoz.

— Păi cîtă carne de berbec să luăm pentru şaşlîkul nostru ? se interesează Ivan Stepanovici.

Tuşa Varvara se uită cu ochi întrebători la Saakov, zice :

— Ne-or fi de ajuns vreo trei kilograme de carne ?

— Cum, pentru şaşlîk ? face Saakov, de mirare oprindu-se locului. E indignat la culme. Ce, ai cumva aperitive să serveşti la masă ? Ai cumva felul întîi ?... Cu ce ai să-i îndestulezi pe oameni ?... Toată nădejdea-i în şaşlîk. Asta înseamnă cam o chilă de carne de căciulă.

Ivan Stepanovici se apucă cu mîinile de cap :

— Nu cumva, frăţioare, vrei să mă aduci în sapă de lemn ? Uiţi că mai am de plătit şi un drum pînă acasă ?...

Tuşa Varvara oftează a înţelegere.

Privindu-i pufnesc în rîs. Grozav mai e şi Bătrînul Posac ! Se ţine pe poziţie ! Poftim, şi-a dat drumul de nu-l mai poţi opri ! Nici că-l mai recunoşti, zău aşa.

— În afară de chila de carne de căciulă, cum am spus, continuă el imperturbabil, mai e nevoie şi de o mică rezervă. Şi asta, fiindcă la mirosul de şaşlîk se vor aduna destui...

— Mă rog, da ce miros aşa grozav are şi preparaţia asta ? întreabă, cu un glas aproape plîngător, Ivan Stepanovici.

— Un miros care-l scoală pe om din morți, frăție !...

Și, spunînd asta, Saakov ne înghiontește într-una din măcelării cu carne mai din belșug ca în celelalte. Pesemne că abia i-au adus marfa. Pare și mai curată, și cu muște mai puține. Saakov schimbă cîteva vorbe în limba azerbaidjană cu măcelarul ; acesta, luînd un topor cu buza lată, ca de ghilotină, prinde a se învîrti în jurul berbecilor jupuiți, atîrnați în lungul peretelui în niște cîrlige zdravene.

Apoi, luînd un berbec întreg, măcelarul îl aruncă pe tejghea, îmbiindu-ne să-l luăm așa cum este. Dar Saakov refuză. El n-are nevoie de deșeuri... Lui îi trebuie carne macră, pieptul de la cîțiva berbeci...

— Pentru șașlîk, frățioare, rogu-te ! aproape că-l imploră el pe măcelar.

— Păi pentru cîte persoane, iubitule ? întreabă mirat acesta, săltînd deasupra capului toporul-ghilotină. Faceți vreo nuntă ?

— Unde s-a mai pomenit nuntă în toiul verii ? Ia, îl petrecem pe prietenul nostru. Pleacă departe hăt, în nordul Rusiei. Și Saakov îl bate drăgăstos pe umăr pe Ivan Stepanovici.

Cu un icnet adînc, măcelarul despică dintr-o lovitură berbecul în două...

Fiind cel mai „tinerel și sprinteior", cinstea de a căra carnea îmi revine, bineînțeles, mie... E un fleac, vreo șaisprezece chile doar. Umflu coșnița în spinare și mărșăluiesc împleticit în urma lui Saakov.

— Şi acum să luăm nişte ceapă... spune acesta şi ne cîrmeşte spre raionul de legume, întinzînd totodată mîna după coşniţa lui Ivan Stepanovici.

— Ce facem cu ceapa? se informează Ivan Stepanovici, neînţelegînd încă tîlcul gestului lui Saakov.

— Saşlîkul ţine casă bună cu ceapa, nu se poate lipsi de ea.

— Şi cîtă ceapă ai de gînd să iei?

— O chilă la chila de carne, fă socoteala.

— Şaisprezece kile de ceapă? Obrazul lui Ivan Stepanovici vădeşte consternare. Văd că într-adevăr ai de gînd să mă laşi lefter, fără un creiţar de drum.

— Mofturi! Ceapa costă o nimica toată, cată a-l linişti Saakov.

Noua achiziţie este repartizată în două coşniţe, cîte opt kilograme în fiecare. Una o duce Saakov, cealaltă — Ivan Stepanovici.

Dar această dezlănţuire a lui Saakov l-a înveselit întrucîtva pe achizitor, aşa încît în clipa în care ne oprim în faţa unui vînzător de pătlăgele roşii, el ne propune singur:

— Vreo treizeci de chile ne-o fi de ajuns?

— Nici aşa! zice Saakov. Vreo cinci chile e taman cît ne trebuie. Nu de alta, da nu tuturor le place şaşlîkul cu roşii!

Vînzătorul ne cîntăreşte şase kilograme! E rîndul tuşei Varvara: roşiile dispar în coşniţa ei.

— Să mai luăm şi nişte pătlăgele vinete... spune Saakov şi începe să trieze marfa clădită într-un morman respectabil.

— Șase sau șaisprezece chile ? zice Ivan Stepanovici, înghiontindu-l cu cotul pe Saakov.

— Trei chile mari și late ! rîde acesta. Deajuns ne-o fi...

Vinetele dispar și ele în coșnița tușei Varvara.

— Ei, poftim : carne, ceapă, roșii și vinete... Ce, parcă găsești bucate mai ieftine ca acestea ? Curat chilipir ! rîde iar Saakov.

Traversăm piața de la un capăt la altul numai pentru a-i face hatîrul tușei Varvara, deoarece de cumpărat nu mai avem ce. Apoi ne îndreptăm spre stația de tramvai.

Abia cînd ajungem în baraca noastră ne dăm seama de cîtă bătaie de cap este legată totuși prepararea șașlîkului. Pe Ivan Stepanovici îl scutim însă de această grijă. Bucuros că a scăpat cu atît, el se duce numaidecît la baia de aburi.

Problema numărul unu rămîne însă curățatul cepei. Că doar nu e vorba de o ceapă-două, ci de șaisprezece chile, un munte întreg ! Apoi, se iscă puzderii de alte griji mărunte care îți scapă întotdeauna la prima vedere, ca : procurarea gheței — cum altfel să conservi carnea pe o căldură ca asta ? — a cărbunelui de lemn (Saakov ne spune că șașlîkul perpelit pe cărbune de lemn capătă o aromă care te dă gata), a frigărilor, a veselei, a mirodeniilor...

Dar ceapa asta, uf !... Înarmat cu cuțite, întregul nostru artel tabără asupra cepei. A sosit într-adevăr momentul să mă bucur de cinstea ce mi-a acordat-o Saakov, alegîndu-mă unul dintre ajutoarele sale : înhățînd un sac, o rup la fugă tocmai în Orașul Negru, cît mai departe de afurisita

asta de ceapă ! Constat însă că aici, în Oraşul Negru, unde poţi căra vedre de petrol din mai toate şanţurile de la marginea drumurilor, cărbunele de lemn nici c-a fost văzut cîndva... În disperare, iau tramvaiul şi mă duc iar în piaţa centrală a oraşului.

Întorcîndu-mă peste vreo oră şi jumătate în cantonament, îi găsesc pe ai noştri tot la curăţatul cepei ! Stau roată în jurul unui lighean uriaş şi lăcrimează care mai de care...

Dar n-apuc să depun bine sacul cu cărbuni, că sînt trimis într-altă misiune urgentă. Mi se încredinţează un anume bileţel către un anume cunoscut al lui Saakov, cu domiciliul în cartierul Bailov, care ne va pune la dispoziţie frigările trebuincioase şaşlîkului...

Îmi deschide uşa o namilă de gruzin. Scoţînd frigările, el mi le înmînează în silă, însoţindu-şi gestul cu o lungă predică privind folosirea şi mai cu seamă restituirea acestor deosebit de preţioase şi de rarisime scule. Într-adevăr are nişte frigări cum încă nu mi-a fost dat să văd. În primul rînd, ele sînt cositorite (mărturisesc că n-am pomenit de cînd sînt decît frigări tuciurii), în al doilea rînd, sînt aproape de două ori mai lungi decît frigările obişnuite, iar în al treilea rînd, prin forma lor se aseamănă cu nişte florete taman bune pentru scrimă...

În curtea cantonamentului curăţatul cepei continuă. Ba unul, ba altul dintre ai noştri se repede la lighean, curăţă o ceapă-două, varsă o lacrimă fierbinte, după care o ia la sănătoasa cu ochii îm-

păienjeniţi. Dar unde mai pui că toată ceapa asta curăţată mai trebuie şi tăiată felii !...

Îmi iau iarăşi zborul spre oraş ! De data asta pentru procurarea oţetului şi piperului negru.

Te pomeneşti că oi fi lipsit mult, deoarece sînt aşteptat cu multă nerăbdare şi cu vagi aluzii privind motivul întîrzierii mele. S-au tăiat mormane de carne şi ceapă...

Saakov începe ceremonialul preparaţiei propriu-zise. Aşterne într-un lighean un strat gros de ceapă, peste el un strat de carne, pune, din belşug, sare, piper, toarnă oţet, apoi o ia de la capăt — un strat gros de ceapă, unul de carne... Şi tot aşa, pînă cînd ligheanul se umple ochi. După asta îşi suflecă mînecile pînă sus de coate şi frămîntă întregul amestec asemeni unui aluat.

Alte două ligheane mari îşi aşteaptă rîndul...

★

În jurul mesei întinse în curtea cantonamentului veselia e în toi. Petrec ai noştri laolaltă cu hamalii veniţi de prin alte arteluri. Înghesuială mare e şi în jurul celor două vetre de mangal unde Saakov îşi manevrează „floretele“ încărcate cu bucăţele de şaşlîk. Într-adevăr, i-a ieşit un şaşlîk pe cinste. Aroma lui chiar că te scoate din minţi ! Iată, i-a şi scos din minţi pe oaspeţi... De veseli şi aţîţaţi ce sînt, rîd în hohote, fac năzdrăvănii, cîntă în gura mare. Dar care să fie totuşi, mă-ntreb, adevăratul motiv al acestei veselii fără istov ?... Se bucură oare aceşti oameni pentru fericirea ce-a dat peste un tovarăş de-al lor ?... Sau

îi bucură nădejdea că o astfel de fericire poate să dea peste fiecare din ei ? O, nu : triumful dreptăţii îi bucură. Ei cinstesc dreptatea...

Iar dreptatea, ştiut lucru, îl transfigurează pe om. Asta o constat privindu-l pe Ivan Stepanovici. Ian te uită la el cum arată, parcă-i cu totul altul acum ! S-o datora asta faptului că s-a dus la baie, că s-a pus la straie noi : o cămaşă de satin albastru, pantaloni gri la dungă, deşi dintr-un material destul de simpluţ, sandale noi ?... Da de unde ! Nici tu gîrbov cum îl ştiam nu mai umblă, de parcă şi-ar fi dat din spate o greutate ce-l secătuia de puteri, nici de vătămătură nu se mai plînge, nici nu mai şonticăie în timpul mersului, tot tîrşindu-şi piciorul drept... Aseară l-am sfătuit ca, înainte de a pleca acasă, să se interneze aici la un spital să-şi opereze hernia. Da parcă avea urechi să mă asculte ? ! Cică, nu-l mai supără. E drept, după ce se va duce să-şi ia nevasta, după ce îşi va pune în rînduială treburile de-acasă, poate se va gîndi să facă şi un drum pînă la Novgorod, că s-ar afla, chipurile, un spital bun şi peacolo...

Clinchetesc paharele. zdrăngănesc înfundat cănile de tablă, iar toasturile, care de care mai lung, se succed unul după altul.

Dau o duşcă pe gît şi împing, scîrbit, cana deoparte. Cum naiba pot să bea oamenii o porcărie ca asta ? !... Şi totuşi o beau ! Şi cu ce plăcere ! Şi cîte prilejuri nu găsesc ca să dea cănile de duşcă !...

Beau în cinstea lui Şarkov. Îi urează să-şi găsească o nevastă bună !

Romanticului — să se înscrie la facultatea muncitorească !

Lui Saakov — să se împace cu fie-sa !

Tușei Varvara — să ajungă la o înțelegere cu feciorii !

Ciupitului — noul membru al artelului nostru — să-și facă rost de o mîrțoagă !

Mie — cît mai grabnica înfăptuire a revoluției mondiale !...

Dar bag de seamă că mai stau la masă și unii oameni care nu beau, nu mănîncă, unii cărora pînă și bunătatea asta de șașlîk li se pune de-a curmezișul gîtlejului. Oare aceștia nu se pot bucura de fericirea altora ? Oare aceștia nu mai nutresc nici o speranță în viață ?... De pildă, Dichisitul : nici una, nici două, a dat cu o mișcare bruscă în lături farfuria cu șașlîk, s-a ridicat de la masă și a plecat în baracă... Și doar nimeni nu l-a jignit cu nimic, nu i-a spus o vorbă urîtă. Ce l-o fi apucat ?...

Clinchetesc iar paharele, zdrăngănesc înfundat cănile de tablă. Cu urări de bine și sănătate își iau ai noștri rămas bun de la Ivan Stepanovici. Acesta bea cot la cot cu ceilalți, dar nu ametește. Le mulțumește, plin de demnitate, pentru frumoasele cuvinte adresate lui.

Apoi, deodată, cuprins de înduioșare, cum și de aburul dulcei mahmureli sărbătorești, Ivan Stepanovici își deschide cămașa la gît și prinde a povesti mesenilor ce anume are el de gînd să facă la întoarcerea acasă cu livada sa, cum o va transforma el într-o livadă colhoznică : îi va alătura fosta grădină boierească, acum sălbatică și pe

jumătate tăiată, pe care de multă vreme ciobanii au transformat-o în loc de păşunat pentru vite, cum şi coasta de deal dinspre rîu şi, bineînţeles, dacă va căpăta aprobarea, locul viran din dreapta casei sale, transformînd totul într-o imensă livadă colhoznică ! Această grădină nu numai că va fi frumoasă, mergîndu-i vestea pentru soiurile rare de meri ce are de gînd să-i cultive, dar va fi şi rentabilă pentru colhoz ! Da, el ştie că colhozul are nevoie de mulţi bani pentru achiziţionarea tractoarelor şi a altor maşini agricole, pentru ridicarea sediului şi a clădirilor anexe. În noua grădină de pomi fructiferi va trebui să sădească soiuri de mere tîrzii, iernatice, pentru ca apoi colhozul să le desfacă la preţuri mai convenabile iarna prin pieţele din Pskov, Novgorod şi Leningrad ! Pentru puieţi se va deplasa personal la Staraia Russa şi la Simsk, unde are mulţi prieteni grădinari. Ştiut lucru, grădinarii alcătuiesc o familie unită, se ajută întotdeauna unii pe alţii, ei îi vor da puieţi de meri din soiurile cele mai bune. Se prea poate că, ceva mai tîrziu, are să se repeadă chiar în oraşul Kozlov, la Miciurin — aţi auzit cumva de acest vestit pomicultor-experimentator ? — care, aflînd că se pune la cale o întreprindere atît de importantă pentru colhoz, îi va da sfaturi înţelepte, cum şi vreo duzină-două de puieţi din soiurile „miciuriniste"...

Ascultîndu-l pe Ivan Stepanovici, gîndul mă poartă în îndepărtata şi necunoscuta regiune nordică a Rusiei...

Da, cunosc totuşi cum nu se poate de bine grădina de pomi fructiferi a lui Ivan Stepanovici.

Mi se pare că am vizitat-o în nenumărate rînduri, deoarece eu şi Ivan Stepanovici sîntem prieteni vechi. Aş recunoaşte această grădină dintre miile de alte grădini ! (Atît de bine mi s-a întipărit în minte istorisirea lui Ivan Stepanovici din acea noapte memorabilă !) Dintr-o latură a ei, grădina e împrejmuită cu un zid de piatră, rămas încă de pe vremea boierului (pe atunci zidul împrejmuia grădina boierului, şi nu pe cea a lui Ivan Stepanovici !), o altă latură a ei dă spre dealul dinspre rîu, plin de tufărişuri sălbatice, cea de a treia e despărţită cu un gard ţărănesc, de ostreţe şi numai latura dinspre casa lui Ivan Stepanovici e mărginită de o frumoasă ulucă de scîndură fasonată măiestrit, cu multă migală, care a stîrnit încă din primul an atîtea invidii în tot satul, iar mai tîrziu a abătut asupra capului său atîta nenorocire : a fost unul din motivele care au determinat trecerea lui Ivan Stepanovici în rîndurile bogătanilor satului, iar apoi pe lista celor ce urmau a fi deschiaburiţi. Şi cînd te gîndeşti că afurisitele astea de scînduri fasonate le-a cioplit, amărîtul de el, de plictiseală, în lungile seri de iarnă, din arzătoarea dorinţă de a-şi face cît mai frumoasă grădina.

Mi-a rămas îndeosebi întipărită în minte faimoasa „anisovka imperială", această odraslă fără egal a lui Ivan Stepanovici. Pomul acesta, dacă iei de bune spusele lui Ivan Stepanovici, este de o fecunditate unică : dă trei sute şaizeci de kilograme de mere la o recoltă... Se deosebeşte acest măr de ceilalţi confraţi ai săi prin forma ciudată pe care o are. E greu, într-adevăr, să ţi-l imagi-

nezi în temeiul unor simple descrieri, dar eu îl am înaintea ochilor... e un pom-gigant ! Stă împlîntat adînc în scoarță, puțin aplecat pe spate, aproape atingînd pămîntul cu crengile. Tulpina lui, negrăit de groasă, repede spre cer două brațe vînjoase, ca într-o rugă mută... În jurul gigantului, Ivan Stepanovici nu coseşte niciodată iarba ca sub ceilalți pomi, pentru ca merele lui, atunci cînd cad, să nu se strivească prea tare, iar sub crengi îi pune vreo două duzini de proptele, pentru ca acestea să nu cedeze sub greutatea roadelor...

Mi-a rămas întipărit în minte și faimosul „măr-cupolă", al cărui trunchi, spre deosebire de cel al „anisovkăi", e drept ca o lumînare, ceea ce la meri se întîlnește destul de rar. Crengile lui, lungi și elastice, doldora de fructe rumenii, îl îmbracă de sus pînă jos alcătuind acea cupolă unică în felul ei...

Mai crește în grădina lui Ivan Stepanovici un măr asemănător cu o praștie, apoi un altul semănînd cu o mînă cu degetele răsfirate. Există acolo și mulți meri altoiți. Numai pe crengile „internaționalei" sale cresc vreo cîteva zeci de soiuri de mere, printre care și „iona", ajunsă pînă aici prin nu se știe ce minune din Polonia.

Grădina lui Ivan Stepanovici mai are o particularitate : grădina aceasta „bate toba". Ați mai auzit una ca asta ?... „Bum-bum-bum !" se aude din ea. „Bum-bum-bum !" E zgomotul pe care-l produc merele în căderea lor, în diferite colțuri ale grădinii. Le scutură vîntul, le scutură ploaia, se scutură singure din pricina greutății lor prea

mari... Dar grădina nu sărăceşte de pe urma asta. În fiecare toamnă recolta rămîne aceeaşi : bună.

Alături de mine se aşază Şarkov. E ameţit de-a binelea. Limba abia i se mai întoarce în gură. Îmi zice :

— Vezi cum eşti ? Lui Ivan Ste... Stepanovici i-ai scris o scrisoare bună... Iată ce răspuns i-a venit de la Moscova !... Pe... pentru mine n-ai depus strădanie, şi mai îmi spui că-mi eşti prieten !... Pînă şi Zarifa m-a refuzat...

Încerc să-i explic că nu am nici o vină în toată afacerea asta, dar ţi-ai găsit omul care să înţeleagă ! Nici să mă asculte nu vrea. O ţine una şi bună : n-ai depus strădanie, nu-mi eşti prieten !...

— Ai face mai bine să te culci, îl povăţuiesc eu.

— Aşa am să fac, dacă-mi zici tu ! îmi răspunde ofensat şi se duce.

Apoi, sînt nevoit să ascult tînguirile tuşei Varvara. Se plînge împotriva feciorilor ei.

— Ţi-ai face pomană cu mine să le scrii o scrisoare, să-i mai ruşinezi !... îmi spune ea.

— Am să le scriu, îi promit.

Uf, ce mi-i şi cu feciorii ăştia ai tuşei Varvara ! Mi se face lehamite cînd o aud vorbind despre ei ! Am început chiar să-i urăsc. În imaginaţia mea ei capătă chipul şi înfăţişarea unor monştri. Cel mai mare, treacă-meargă, stă prea departe de-aici... Dar mezinul ? Afurisitul ăsta de Feodor !... Doar lucrează pe-aproape, pe insula Artiom, la vreo douăzeci-treizeci de kilometri de-aici. Ce, nu poate el să mai vină din cînd în cînd să-şi viziteze mama ?!

Se apropie de mine cîte doi, cîte trei oameni, unii părîndu-mi cu totul străini. Sînt niște țărani. I-a atras, pesemne, mirosul șașlîkului. Par amețiți. Mă roagă în cor să-i ajut să găsească dreptatea. Nu cumva mă socotesc vreun Isus Hristos atotputernic ?

Capitolul șase

În drum spre casă, după terminarea lucrului — azi „am tras" din răsputeri la încărcarea unor utilaje petroliere destinate exploatărilor din Tataria — în dreptul debarcaderului de cherestea ne întîmpină o droaie de agenți de expediție, reprezentanți ai unor birouri comerciale. Sînt, în total, vreo zece oameni, toți cu servicte soioase, din foaie de cort, în mînă, numai unul din ei purtînd la subțioară o servietă galbenă, nou-nouță, de piele, cu monogramă — primită, pesemne, nu demult cadou de ziua onomastică. Toți acești agenți de expediție ne invită să lucrăm la „urgențe", la descărcarea făinii, cimentului, geamurilor, a lemnului de construcție și la mai cîte altele.

Se pare că în ultimele zile la debarcaderele și la depozitele care se întind în lungul țărmului pînă în preajma Orașului Negru, s-au adunat sute de vagoane nedescărcate, așa încît agenții de expediție nu vor sta pe gînduri azi să deschidă mai larg băierile pungii. Nu de alta, dar amenzile pen-

tru nedescărcarea la vreme a vagoanelor se vor ridica la mult mai mult.

Într-adevăr, agenţii nu se prea tocmesc. Ei acceptă orice condiţii şi se grăbesc să plece cu hamalii tocmiţi, temîndu-se ca nu cumva să i-i „sufle“ alţii, mai iuţi de mînă.

În curînd, pe locul viran unde se încheie aceste „tratative“, nu rămînem decît eu şi Şarkov. Orfanul îmi dă un ghiont, îmi zice :

— Acum avem prilejul să ne scoatem pîrleala !... Să ştii că nu mai joc cărţi cît oi fi şi-oi mai trăi pe lumea asta ! Şi îşi însoţeşte vorbele cu o înjurătură straşnică la adresa „minerilor“ din Odessa.

Mă trag deoparte şi-mi aprind o ţigară, în vreme ce Şarkov începe să-i interogheze pe agenţi ce fel de marfă vor să descarce, unde se află aceasta, dacă distanţa de cărat e mare, cerîndu-le totodată nişte preţuri de-a dreptul ameţitoare. În cele din urmă îl văd că ajunge la o înţelegere cu deţinătorul servietei de piele galbenă, cu monogramă.

Îl urmăm pe agentul de expediţie. Omul are o înfăţişare agreabilă, nu seamănă cîtuşi de puţin cu confraţii săi de meserie, aceşti şnapani ai portului. Se vede cît de colo că într-un trecut apropiat a fost fie avocat, fie vreun expert al unui trust oarecare. Ba mai curînd o fi fost profesor. Are şi alură de profesor : barbişon, o chică respectabilă, haină de şantung şi-apoi, servieta asta de piele veritabilă, cu monogramă ! Profesor, nimic alta !

Şarkov îmi trage iar un ghiont, îmi şopteşte :

— Proştii, s-au dus să descarce făină şi scînduri, pentru cinci ruble de căciulă ! Cîtă vreme noi o să luăm paraua cu sacul !

Iată şi zidul depozitului. Iată şi poarta, portiţa de intrare. Intrăm în ogradă. În mijlocul ei staţionează două vagoane pulman : unul gol, celălalt încărcat cu marfă.

Orfanul trage uşa vagonului. Acesta e ticsit de jos pînă sus cu doage pentru butoaie.

— Hm, pe cinste au încărcat vagonul, zic eu de colo, şi mă adresez, respectuos, „profesorului" : Sînt tare curios să ştiu, cam cîte tone de doage or fi în el ? E o întrebare nu atît retorică, cît practică.

„Profesorul" tuşeşte, îşi zgreapţănă barbişonul şi, aruncîndu-mi o privire piezişă, răspunde cam anevoie :

— E lucru ştiut doar că vagoanele pulman pot fi încărcate şi cu treizeci de tone, şi cu şaizeci de tone marfă, un rol hotărîtor avîndu-l desigur felul mărfii încărcate.

Şmecher e, nimic de zis, stimabilul „profesor". Se eschivează să-mi dea un răspuns precis.

Şarkov se uită dojenitor la mine, de parcă ar vrea să-mi spună : „Ce te priveşte pe tine cîte tone de doage are vagonul ? Ce importanţă are asta acum ?... Vrei să strici toată afacerea ?..."

Mă urc în vagon, iau în mînă o doagă. Are un metru şi jumătate lungime şi e grea ca un bolovan. Să tot aibă vreo cinci-şase kilograme.

— Sub cincizeci de tone nu are în nici un caz, spun eu cu amabilitate şi oarecare precauţie, ca

nu cumva să-l jignesc pe „profesor". Vă îndoiți cumva ? Atunci, fiți amabil și uitați-vă în foaia de însoțire.

„Profesorul" tușește iar, întorcînd delicat capul, după care face, cu totul pe neașteptate pentru noi, următoarea mărturisire :

— Ce mi-i și cu voi, diavolii : greu e să vă ducă cineva de nas !... Vă frecarăți îndeajuns prin toate astea ! Așa-i, recunosc : cincizeci de tone netto să tot fie aici.

— Care va să zică, douăzeci și cinci de tone de căciulă ?

Sar din vagon, fluierînd a pagubă.

— Păi, da gîndiți-vă numai, cum vă plătesc ?! Ce, e glumă să cîștigi într-o singură seară salariul pe-o lună ?! Acum, fluieră „profesorul". Zice : O să-mi semnați o chitanță pentru o sută cincizeci de ruble, din care o să încasați o sută douăzeci. Chipul i se revarsă într-un zîmbet slugarnic, are o căutătură de cîine care se gudură : Luați și voi, colea, cîte șaizeci de ruble fiecare, iar mie îmi rămîn treizeci pentru copilași... (Pentru lapte, veți spune ? Da de unde !) pentru cacao și icrișoare negre.

Bravos, „profesore" ! Iar eu, prostul de mine, îmi ziceam...

Șarkov acceptă bucuros condițiile agentului de expediție.

— N-o fă pe nebunul, Gareghin ! mă înghiontește el iarăși. Așa se procedează peste tot, știut lucru ! Nu-l mai rabdă pămîntul să se apuce odată de treabă.

— Bagă de seamă, Şarkov, în doi ni-i peste puteri, îl previn, cătînd speriat prin uşa deschisă a vagonului la uriaşul zid de doage. Sînt cincizeci de tone, gîndeşte-te numai ! Asta înseamnă cincizeci de mii de kilograme !... După părerea mea, ar fi bine să mai chemăm pe cineva la treaba asta.

— Eşti nebun ?! Păi ce mai cîştigăm atunci ?... Nu, nu, descărcăm singuri ! Şi, spunînd asta, se şi caţără sprinten în vagon, dărîmă la pămînt primul rînd de doage, din faţa uşii, apoi al doilea şi al treilea. Aici nu întîmpină dificultăţi, deoarece rîndurile din faţă nu sînt clădite pînă în tavan.

— Uşurel, drace ! îi strig. Ajunge. Deocamdată să le cărăm p-astea.

Şarkov mai dărîmă un rînd incomplet, apoi sare din vagon şi ne apucăm amîndoi să cărăm, aproape în fugă, doagele şi să le clădim în stivă, sub gard. N-avem vreme să ne mai gîndim la nimeni şi la nimic.

— Luaţi aminte, fîrtaţilor, ne spune agentul de expediţie, parcă aşa, într-o doară, înainte de a intra în birouaşul său, asemănător cu o cuşcă de cîine. Lichidarea am să v-o fac numai după descărcarea completă a vagonului. Să n-avem discuţii pe urmă !

Dar cuvintele lui îmi zboară nu ştiu cum pe lîngă urechi, fără ca să le prind tîlcul. Nici Şarkov nu le acordă vreo atenţie.

Treaba noastră e să cărăm acum doagele, fără poticniri, fără a pierde vremea în discuţii şi în alte-alea. Patruzeci de paşi sînt pînă la stivă — patruzeci înapoi.

— Cum crezi, isprăvim treaba pînă la miezul nopţii ? mă întreabă Şarkov, în clipa cînd terminăm căratul doagelor din rîndurile dărîmate.

— S-ar cădea s-o isprăvim, îi răspund, căţărîndu-mă în vagon. Acum e rîndul meu să dau jos doagele.

Dar treaba asta nu e de loc uşoară. Doagele sînt clădite pînă în tavanul vagonului. Cum să le iei, din care parte ? Doar nu poţi trage din rînduri doagă cu doagă, că nu ne ajunge o lună de zile să descărcăm vagonul ! Şi-apoi, nici crescut din cale-afară nu sînt ca să ajung pînă sus. Rămîne, se pare, o singură soluţie : să dărîm rîndurile aşa cum a făcut Şarkov, iar apoi să îngrămădesc doagele în uşă, cu capetele ieşite înafară, ca să ne vie mai uşor să le luăm, de jos, pe umăr.

Dar cum să dărîm rîndurile ? Încerc şi aşa, şi aşa, da nu-mi iese nimic.

— Trage uşurel o doagă de jos, că celelalte or să cadă singure, mă sfătuieşte Şarkov.

Încerc să-i urmez sfatul, dar rîndurile de sus cată ameninţător la mine. Apoi, doaga nu se dă uşor trasă din rînd. Se vede treaba că e musai s-o tragi smucit, cu toată puterea, şi nu aducînd-o dintr-o parte în alta, ca să-i faci loc.

Întorcîndu-mi trupul, fără a-mi lua ochii de la rîndurile de sus, înşfac un capăt de doagă, o smucesc brusc într-o parte şi... fug îndărăt. Apoi, mă apropii iar cu băgare de seamă de ea, o înhaţ, o smucesc în partea cealaltă şi... fug iarăşi îndărăt. Numai la a treia încercare trag doaga cu toată puterea spre mine.

Tot rîndul de doage se surpă cu un huruit asurzitor, că abia mai reuşesc să ajung, dintr-un salt, în uşă...

— Păi vezi, e simplu de tot. Te-ai speriat de pomană, Gareghin ! spune Şarkov. Acum, aşază doagele în uşă, iar eu am să le car la stivă. După aceea, mă urc eu în vagon.

Aşa şi fac. Iau cîte patru doage, le aşez în rînd, în uşă, apoi cu mare fereală surp şi rîndul următor. Dar cu al treilea rînd treaba se încurcă. E al naibii de îndesat, clădit cu migală. Una dintre doage îmi scapă nu ştiu cum şi mă izbeşte năprasnic în umărul stîng. Rămîn cîteva clipe năucit de durere.

Dar iată că afară se-ntunecă. S-a lăsat noaptea. În mijlocul curţii, agăţat într-un stîlp, arde un singur felinar de vînt, care luminează abia-abia stiva de doage. Clăditul acestora devine din ce în ce mai anevoios. Stiva ne iese nu ştiu cum strîmbă, şi toate eforturile mele de a o îndrepta se dovedesc zadarnice.

În clipa cînd aduc un nou maldăr de doage, pacostea de stivă se risipeşte într-o parte.

— Ce s-a întîmplat ? strigă Şarkov.

— S-a dărîmat afurisita asta de stivă !

— Păi clădeşte-o şi tu ca oamenii ! se burzuluieşte Şarkov, dar vine numaidecît să-mi dea o mînă de ajutor.

Desfacem în grabă stiva şi ne apucăm s-o clădim la loc, apoi ne îndreptăm spre vagon ca să ne unim forţele şi la descărcarea lui.

În uşa birouaşului apare agentul de expediţie. El vine spre noi, ducînd în mînă un felinar mic de vînt, aprins.

Agăţ felinarul în mijlocul vagonului. Mă apropii, aţîţat, de rîndul de doage, înşfac capătul mai ieşit în afară al uneia din ele şi, smucindu-l cu toată puterea, sar îndărăt. Trei rînduri de doage se surpă ca bătute de vînt...

— Bravo, frăţioare ! mă laudă Şarkov. Şi îţi era frică, auzi !

Îl las să aşeze doagele surpate în uşă, iar eu sar din vagon şi încep să le car, clădindu-le în cea de a patra stivă.

Dar treaba merge anevoie. Car tot mai greu : picioarele nu mă prea ascultă.

Cea de a patra stivă se ridică, nu-i vorbă, dar atît de încet, încît îmi piere orice poftă să mai lucrez. Mă caţăr iarăşi în vagon.

— La naiba, n-o să-i venim noi de hac afurisitului ăstuia de vagon ! îi spun lui Şarkov, aşezîndu-mă în uşă şi aprinzînd o ţigară. Să renunţăm, ce zici ?

— Eşti nebun ? face Şarkov, cătînd speriat la mine. Cum se poate să laşi o treabă începută ? Fă şi tu socoteala : am şi cîştigat cîte zece ruble fiecare...

Trăgînd însă din ţigară şi măsurînd din ochi zidul negru de doage din dreapta şi din stînga uşii, care se ridică pînă în tavanul vagonului, mă conving tot mai mult că dacă am lucra chiar şi o săptămînă încheiată în ritmul acesta, tot nu vom reuşi să terminăm.

— Ce zici, să-l chemăm pe agent să ne dea o mînă de ajutor ?

Şarkov nu-mi răspunde. Cu o furie neputincioasă, înşfacă de jos un braţ de doage şi le trînteşte în uşă, lîngă mine.

— Ţi-ai pierdut minţile, Docherule, după cum văd...

— Nu mi le-am pierdut, Şarkov, dar altă ieşire din situaţie nu văd.

Şarkov îmi vîră pumnul sub nas, îmi spune :

— Încearcă numai să-l chemi !...

Sar în picioare, îi dau un brînci, zic :

— Lacom de bani mai eşti, Şarkov !... Bine, am să-i plătesc agentului din jumătatea de cîştig cuvenită mie.

— Eşti un prost, Docherule... Cine îşi împarte cîştigul cu alţii ?

Îl privesc cu compătimire. Simt că ceva se surpă în mine. Poftim, mi-a fost milă întotdeauna de omul acesta bătrîn şi amărît, pe jumătate orb, fără a bănui cîtă lăcomie se ascunde în el...

Sar din vagon şi mă îndrept spre birou. Bat în geam. Îl zăresc pe agent : îşi ridică somnoros capul de pe pernă.

— Ce s-a întîmplat ? mă întreabă.

— N-ai vrea să ne dai o mînă de ajutor ? La dracu, nu mai pot eu de mutra lui de profesor ! În trei treaba are să meargă mai repede, îi spun.

Tace cîtva timp ; în sfîrşit, îmi răspunde :

— De, o oră-două aş putea pune umărul şi eu. Îmi pică un pol ?

— Îţi pică, îi răspund. Ne-o fi de ajuns şi cîte cincizeci de ruble de căciulă.

Agentul, echipat într-o salopetă neagră, iese din birou. O pornim amîndoi spre vagon. Aici, el

ia perniţa de umăr a lui Şarkov şi, urmîndu-mi exemplul, se apucă să care doagele, cîte patru bucăţi deodată. Peste cîtva timp însă, nu mai ia decît trei bucăţi. Nici eu, nici Şarkov nu-i spunem nimic. Măcar şi cîte trei să care că tot e o treabă !

Dar iată că agentul nu mai ia decît două bucăţi.

Iarăşi nu-i spunem nimic. Fie şi două, tot e ceva...

Numai că peste cîteva minute îl vedem că se apucă de şale şi ne spune :

— Fraţilor, mi se pare că m-am spetit !...

Şarkov se bucură :

— Aşa, fîrtate, să ştii şi tu cum scoate banii un hamal !

— Las' că ştiu eu, face agentul şi ia pe umăr două doage. Dar, întorcîndu-se de la stivă, ne trimite la toţi dracii, aruncă cît colo perna de umăr şi se duce în biroul său.

Rămînem iarăşi singuri. Şarkov e în culmea bucuriei !...

Dar treaba merge din ce în ce mai greu. Picioarele mi se împleticesc, abia le mai pot mişca. Parcă aş avea două pietre de moară legate de ele. Nu mai iau nici eu patru doage pe umăr, ci numai trei, dar asta nu schimbă cîtuşi de puţin situaţia. Astăzi am tras toată ziua, abia mă mai ţin pe picioare.

— Ce zici, poate renunţăm totuşi ? îi spun iarăşi lui Şarkov, întorcîndu-mă la vagon.

— Eşti nebun ? face el iar, şi, aproape în fugă, aduce braţ după braţ, doagele, aşezîndu-le în uşa vagonului cu capetele scoase mult înafară. De-n-

dată ce-om trece de jumătate, treaba are să meargă mai ușor. Mai rabdă niţeluș, Docherule !

Apoi sare din vagon și ne apucăm amîndoi să cărăm din nou doagele în stivă. Lucrăm însă tăcuți, parcă înstrăinați unul de altul. N-am nici un chef de vorbă.

Bag de seamă că și el e obosit. Nu mai parcurge în fugă distanța dintre vagon și stivă, ci la pas. Se poticnește mereu, pe loc drept. E și explicabil : aproape orb cum e, ce mai vede el pe un întuneric ca ăsta ?

— E rîndul tău să te urci în vagon ! spune Șarkov în cele din urmă și se așază jos, cu spatele sprijinit de stivă. Îi aud respirația șuierătoare.

Însă, în loc de a mă cățăra în vagon, mă îndrept spre birouașul agentului de expediție, ciocănesc în geam.

— Ei, amice, poate ne plătești pe jumătatea de vagon cărată ? îi strig. Nu vom răzbi pînă la capăt !

Agentul de expediție iese în ușa biroului. Se uită cîteva clipe la mine, plescăind din limbă, de parcă ar plimba prin gură mai știi ce bunătate de oscior, îmi zice :

— Nu pot face una ca asta, n-am dreptul. V-am prevenit doară ! Nu-mi descărcați vagonul, treaba voastră. Nu pot opera în foaia de însoțire pentru o jumătate de vagon descărcat. Și-apoi, pic și eu la pierdere !...

— Hm, nu mai iese cacaoa și icrișoarele negre ?...

Nu-mi răspunde. Tușește cu demnitate.

— Păi ce-i de făcut atunci ? îl întreb.

— Vă priveşte ! şi intră în birou, trîntind uşa cu putere. Se aude zdrăngănitul geamurilor...

Mă întorc la Şarkov.

— Renunţ, nu mai pot lucra, îi spun. Sînt la capătul puterilor.

Şarkov sare în picioare, încearcă să mă convingă :

— Mai rabdă, mai rabdă niţeluş, Docherule ! În curînd trecem de jumătate, după care îi dăm de capăt mai repede... Oare n-ai nevoie de parale ?... Singur îmi spuneai că ai vrea să-i ajuţi pe tovarăşii tăi.

Ştie Şarkov cu ce să mă ia ! I-am povestit şi lui într-una din zile despre bunii mei amici.

— Ai dreptate, va trebui să le trimit ceva bani. Mai cu seamă lui Saşko al nostru, care se află în Donbass...

— Păi vezi, păi vezi, sare bucuros Şarkov. Bietul Saşko n-are de lucru, îi chiorăie maţele de foame, iar tu...

— Am să-l ajut, dar nu acum. Am să-i trimit nişte bani la prima încasare, răspund eu. Nu mă dau bătut, o ţin pe a mea. Cît despre afurisitele astea de doage, renunţ. M-au dat gata. Sînt frînt de oboseală.

— Vezi cum eşti ? Pe Şarkov nu vrei să-l ajuţi niciodată ! Şi mai spui că-i eşti prieten Orfanului !... şi iar îmi aduce aminte, cu reproş în glas (nu uită, afurisitul !) : Ia, lui Ivan Stepanovici i-ai scris o scrisoare bună ! Pînă şi pe Kalinin l-ai înduioşat !... Pe cînd pe mine m-a refuzat pînă şi Zarifa...

— Geaba insişti, Şarkov, că doage tot nu mai car. Nu mai pot.

— Ăsta-i ultimul tău cuvînt? mă întreabă el ameninţător.

— Ultimul. Am plecat acasă.

Mă înjură în tătăreasca lui, apoi îmi spune:

— Bagă de seamă, Docherule. În cazul acesta nu pupi un ban de la mine. Am să descarc singur vagonul. Singur, auzi?! Tu pe Şarkov încă nu-l cunoşti.

— În cît timp? Într-o săptămînă poate...

— Pînă dimineaţă sînt gata! Ai să vezi!! se înfurie el dintr-o dată şi prinde a mă înghionti din spate ca să plec mai repede. Apoi se caţără singur în vagon.

— Fă cum vrei, treaba ta! îi spun şi mă îndrept spre poartă.

Din vagon se aude un rîs diavolesc, apoi glasul lui Şarkov:

— Grozavă treabă! Şarkov să cîştige singur o sută douăzeci de ruble! Şi, de bucuros ce-i, începe a-i zice în gura mare un cîntec popular mordvin. Tii, că harpagon mai e şi ăsta! Atîta lăcomie n-am mai pomenit la un om de cînd sînt!

„Păi, dacă cu ajutorul cîntecului său poate urni din loc un vagon pulman, de ce n-ar putea să-l şi descarce?“ îmi zic în sinea mea, deschizînd poarta. Apoi, aruncînd perniţa pe umăr, o pornesc aproape pe bîjbîite de-a lungul malului spre cantonament. Grozav de-ntunecoasă noapte!

Încerc totodată cumplite remuşcări de conştiinţă. Mi-am lăsat tovarăşul singur. Cum se poate să

fac una ca asta?... Ajungînd în dreptul depozitelor Sindicatului exploatărilor petrolifere din Asia, mă opresc, apoi dau să fac calea-ntoarsă. Dar fiecare pas mă costă eforturi supraomeneşti. Abia-mi urnesc picioarele din loc. Într-adevăr parcă aş avea două pietre de moară legate de ele!

„Degeaba, n-am să-i pot fi de folos cu nimic lui Şarkov, constat în sinea-mi cuprins de o neagră disperare, după ce reuşesc să mă tîrăsc îndărăt vreo douăzeci-treizeci de paşi. Nu mai sînt bun de nimic! De-aş reuşi măcar s-ajung pînă la baracă, să mă pot trînti în aşternut..."

Şi tot aşa, pe bîjbîite, îmi urmez drumul spre cantonament.

Să tot fie ora unu noaptea. În semiobscuritatea barăcii e linişte. Luminează numai becul de deasupra mesei, înfăşurat într-o bucată de ziar aproape carbonizat.

Arunc o privire spre paturi. Ai noştri toţi sînt în aşternut. Au „tras", se vede, tare la „urgenţe" şi acum dorm duşi. Fericiţii de ei!

Ba nu, e unul care nu doarme. Ăsta-i Dichisitul. Stă cu ochii larg deschişi, aţintiţi în tavan. La ce s-o fi gîndind? Ocupînd patul lui Ivan Stepanovici din dreptul ferestrei, a împrumutat şi năravul acestuia de a nu dormi noaptea...

Îmi scot cămaşa, şi abia acum simt o durere sfîşietoare în spate...

— Ai scos ceva parale? mă întreabă Dichisitul.

— Pe dracu! îi răspund furios, desfăcîndu-mi aşternutul. Trag pătura peste cap, sînt gata să adorm, dar, fără să vreau îmi amintesc de Ivan Stepanovici, de memorabila masă de adio... „Cum

o fi ajuns oare acasă ? Cum l-or fi întîmpinat consătenii săi ? Da grădina, în ce stare o fi găsit-o ? Oare n-au păţit nimic în lipsa lui «gigantul», «mărul-cupolă» şi ceilalţi pomi ? Oare mai bate toba şi acum îndrăcita lui grădină, că doar culesul merelor e aproape ?..."

Dichisitul oftează adînc, mă întreabă :

— Dormi, Docherule ?

Abia îmi urnesc limba în gură, zic :

— Da ce este ?

— Ce părere ai, or să mai slăbească chingile în care-l ţin pe agricultor sau or să strîngă mai tare şurubul ?...

Nu mai am putere să-i răspund. Adorm.

Însă aud, prin somn, glasul Romanticului, care-i răspunde în locul meu :

— Agricultorii sînt de mai multe feluri, frăţioare. În cazul unor agricultori ca tine, or să strîngă şurubul, ştiut lucru. Da nu numai atît : pentru mai multă siguranţă or să-l fixeze în piuliţe şi contrapiuliţe. Ştii ce-s alea piuliţe şi contrapiuliţe ?...

— Ştiu, tovarăşe Romantic !...

★

În toiul nopţii sînt trezit de nişte strigăte cumplite. Mă ridic în capul oaselor. Prin amalgamul vociferărilor aud rostindu-se numele lui Şarkov.

Arunc de pe mine pătura şi dau buzna, aşa în chiloţi cum sînt, spre uşă.

Îl zăresc pe agentul de expediţie, pe „profesorul" căruia eu şi Şarkov i-am descărcat vagonul

cu doage, asaltat cu furie de hamalii din artelul lui Venea Şaşiul. Se vede că abia acum s-au întors de la „urgenţe". Dintre ai noştri îi văd numai pe Kiselev şi pe Saakov. Amîndoi sînt, ca şi mine, în chiloţi.

Ghicind numaidecît cam ce anume putea să se întîmple, îmi fac drum cu coatele spre expeditor, îi strig :

— S-a întîmplat ceva cu Şarkov ?

Dînd cu ochii de mine, „profesorul" îmi vine fuga în întîmpinare, de parcă ar regăsi un frate pierdut, tînguindu-se şi strigînd :

— El e ! El e ! El vă poate confirma totul !

— Ce s-a întîmplat cu Şarkov, te-ntreb ?! îi urlu în faţă.

Dar agentului de expediţie îi piere dintr-o dată graiul. Plîngînd cu sughiţuri şi smîngălindu-şi cu pumnii obrazul scăldat în lacrimi, el bîiguie vorbe neînţelese, încercînd să se dezvinovăţească...

Întîlnesc privirea lui Kiselev.

— A fost omorît Orfanul ! îmi strigă el. Atîta lucru nu pricepi ?

— A fost omorît, a fost omorît ! bombăneşte şi agentul de expediţie, ştergîndu-şi cu mîneca gura îmbălată. A tras, din imprudenţă, de o doagă şi tot zidul s-a surpat peste el.

— Şi chiar a murit ?! îi strig în obraz, dar cu atîta putere, încît simt cum mi se opreşte răsuflarea iar urechile încep să-mi ţiuie.

— A murit, a murit, se tînguie acum cu glas ceva mai deslușit, dar străbătut de aceleaşi sughiţuri, agentul. A venit doctorul la faţa locului... Miliţia...

Simt cum încep să-mi clănţănească dinţii în gură.

— Da ce mai stăm aici ca nişte stane de piatră ! strigă Kiselev. Să mergem cu toţii la spital !

Oamenii prind să se îmbrace în mare grabă. Mă îmbrac şi eu.

— Ce-i zarva asta ? S-a-ntîmplat ceva ? întreabă Dichisitul, săltîndu-se într-un cot pe pernă.

— A murit Şarkov ! îi strig, punînd ca-n friguri, cămaşa pe mine. A tras din imprudenţă de o doagă şi tot zidul s-a surpat pe el...

— Nu mai spune !... face Dichisitul şi se întoarce pe partea cealaltă.

La uşă, Kiselev ne zoreşte :

— Haideţi, haideţi mai repede !

PARTEA A PATRA

Capitolul unu

Cine ar fi putut presupune că „afacerea" Surdomutului mă va ridica atît de mult în ochii oamenilor ? Deşi s-a scurs o bună bucată de vreme de la plecarea lui Ivan Stepanovici, pînă-n ziua de azi toţi mă întîmpină cu zîmbete prietenoase, în afară, bineînţeles, de Agapov, care se uită la mine cu aceeaşi duşmănie în ochi, şi de Dichisit, care, dimpotrivă, îmi evită mai totdeauna privirile. Acum, venind pe debarcader, sînt întrebat, de regulă, unde prefer să lucrez : la stivuire, ca puitor de cărătură în spate, sau la căratul mărfurilor ? Cînd se întîmpla înainte aşa ceva ?

Iar în cantonament, unul îmi întinde o mînă de stafide, altul îmi vîră în noptieră o legăturică de voble sărate, altul îmi oferă o ţigară scumpă...

De, oamenii ştiu să preţuiască binele făcut şi se străduiesc singuri să facă un bine altora. Vorba ceea, binele naşte alt bine, iar dar din dar...

Mulţi mi se adresează acum, cerîndu-mi un sfat sau o mînă de ajutor. Chiar şi unii hamali din alte arteluri, pe care-i văd pentru prima dată.

Da numai ce destine omeneşti se perindă acum prin faţa ochilor mei ! De-aş putea să le istorisesc pe toate...

Seară de seară nu fac alta decît compun scrisori, cereri şi cîte şi mai cîte. N-am răgazul de trebuinţă să mă reped măcar pînă la cinematograful „Proletarul". Şi cînd mai pui că rulează acolo filmul „Tarzan" în şase serii !...

Unii fac chiar tentativa de a-mi oferi cadouri, în bani şi în natură. Să rîzi de ei, nu alta ! Un hamal din artelul de udarnici al lui Hadjiev mi-a adus în dar un... ied de capră de munte, pe care, bineînţeles, l-am refuzat cu amabilitate, invocînd, pe drept, lipsa unui minim de condiţii pentru ţinerea şi furajarea simpaticului patruped. Şi i-am scris doar o simplă cerere de dare în judecată, care cerere, datorită unor împrejurări favorabile şi unei temeinice argumentaţii, i-a adus, ce-i drept, cîştig de cauză : sus-numitul a încasat o sumă frumuşică de la fostul său patron ce-i datora pe trei ani plata concediului de odihnă.

— Mare lucru e şi ştiinţa asta de carte, îmi spune Saakov aşezîndu-se lîngă mine şi privind cu interes cum înşirui slovele pe hîrtie.

Pentru mine, treaba e simplă : ascult cu luare-aminte păsurile solicitantului, îi cer date, amănunte, apoi le transcriu conştiincios pe nişte foi de caiet. E drept, uneori mai adaug şi cîte ceva de la mine, fie făcînd o divagaţie lirică, fie apelînd la sentimente şi înţelegere. Treaba asta îmi aminteşte de fiecare dată de compunerile libere pe care le făceam la şcoală. Acum însă, interesul mi-i mult mai solicitat ca atunci.

— E o înclinaţie înnăscută în mine, moştenită prin ereditate, îi explic eu. Bunicu-meu n-a făcut altceva în viaţă decît să compună tot felul de ce-

reri şi scrisori. A fost notar de meserie, sau conţopist, cum i se mai spune la ţară...

— Am să te rog să mă ajuţi într-o chestiune deosebit de importantă pentru mine, îmi spune Bătrînul Posac, coborînd dintr-o dată glasul.

— Să isprăvesc mai întîi treaba asta începută, apoi am să mă ocup şi de tine, îi răspund, convins fiind în sinea mea că bătrînul vrea să pună la cale ceva împotriva fiicei sale. Fără îndoială că vrea să se adreseze comsomolului...

„Ai să aştepţi tu mult şi bine, tăicuţule, că nu mişc un deget pentru tine, să ştii ! Nici prin gînd să nu-ţi treacă una ca asta !"

Mă intrigă faptul că avînd în buzunar cheile de la casă, Saakov nici nu se gîndeşte măcar să se mute de-aici. Se vede că are în plan să se stabilească în baracă definitiv. Că doar pentru ce altceva a adus el mai acum cîteva zile un coş plin cu văsărie şi o saltea de casă ? Ce, fuge de singurătate ?

A devenit un bătrîn ursuz, închis într-ale lui şi e negru-n obraz ca tăciunele. Nu se mai bărbiereşte de nu mai ştiu cînd. Oare nu cumva l-a surpat cu totul plecarea lui Ivan Stepanovici ?... În afară de asta a mai pierdut un bun amic de-al său, pe Şarkov, cu care obişnuia să petreacă serile mai aducînd vorba despre una-alta, fie aici în baracă, fie în îndelungile lor preumblări pe malul mării. Da, bietul Şarkov ! Ce moarte absurdă ! Aproape că nu-ţi vine să crezi că a putut să i se întîmple una ca asta... S-a prăpădit numai din pricina lăcomiei sale, din pricina banilor. Oare ar mai fi putut schimba ei soarta amărîtă a acestui

om, oare s-ar fi găsit o altă fată în locul Zarifei, care să accepte să se mărite cu el ?... Cît de mare este totuşi puterea banului ! Mi se pare ciudat lucru că eu n-o resimt. Banii mă lasă indiferent. Am trebuinţă de ei numai pentru a-mi procura strictul necesar, pentru a-mi satisface cele mai elementare nevoi. Unii spun că asta s-ar datora tinereţii. Nu-mi vine să cred.

★

În seara asta toţi locatarii cantonamentului nostru pleacă la concertul organizat de clubul Agenţiei maritime a transporturilor pe Caspica. I-au invitat marinarii.

În afară de mine, în baracă mai rămîn Saakov, Dichisitul şi Ciupitul. Fiecare din ei are, se vede, o anume treabă care-l ţine legat de baracă.

Ciupitul stă în pat şi am impresia că se străduieşte să adoarmă. Se răsuceşte necontenit de pe o parte pe alta, din care pricină patul său scîrţîie îngrozitor. Asta-l enervează peste măsură pe Dichisit. E tare nervos azi Dichisitul, nu-şi găseşte o clipă locul. Toate îl irită, îl scot din sărite.

L-a rugat o dată, de două ori, de trei ori pe Ciupit să nu mai scîrţîie atîta, dar văzînd că acesta nu se sinchiseşte, se apropie de el şi îi arde una. Ciupitul nu-i rămîne dator. Se încinge o bătaie în toată legea. La început se bat în pat, apoi se rostogolesc pe duşumea !

Eu şi Saakov sărim numaidecît să-i despărţim. La strigătele noastre apare şi tuşa Varvara. Dar Dichisitul se bate cu atîta ură şi înverşunare, încît abia-abia reuşim să-i despărţim.

Ciupitul se întinde iarăşi pe pat, dar acum, e drept, stă cuminte, nu se mai suceşte atît. În schimb, Dichisitul parcă şi-a pierdut minţile de furios ce-i. Aleargă de colo-colo, izbeşte cu piciorul în găleata de lîngă masă, dînd-o de-a rostogolul cît îi baraca de mare...

Tuşa Varvara mai-mai să-l ardă cu cîrpa ce-o ţinea în mînă, strigă :

— A dat strechea peste tine, smintitule ?

— Mai du-te, mătuşo-n... urlă acesta şi, trîntind un picior în uşă, fuge afară din baracă.

Ne uităm nedumeriţi unul la altul. Nu l-am auzit niciodată pe Dichisit să înjure.

— Ce-i cu el, se minunează şi tuşa Varvara, parcă s-a scrîntit la cap de-adevăratelea ?

Ciupitul se ridică într-un cot în aşternutul său, zice :

— Toată ziua a fost aşa, chiar şi la lucru. Cu toţi se lua la harţă, gata-gata să se încaiere. Ei amîndoi — şi arată cu mîna spre mine şi Saakov — au lucrat pe punte, în vreme ce eu m-am canonit cu el în cală, la aşezarea sacilor. Mă aşteptam din clipă-n clipă să mă altoiască...

Tuşa Varvara oftează :

— Şi cînd te gîndeşti că toate astea numai din pricina răutăţii !... Doamne, ce se-ntîmplă cu oamenii, ce-a dat peste ei ?...

Şi se tot duce mutîndu-şi cîrpa dintr-o mînă în alta.

Într-adevăr, ce-o fi păţit Dichisitul ? Da Ciupitul, că nici el n-a fost mai breaz în tot cursul zilei. De dimineaţă îmi tot dă tîrcoale. Vrea să-mi spună ceva, vrea să mă năucească cu vreo veste ?

Doar nu degeaba a renunţat să se ducă la club. Şi unde mai pui că s-a pregătit o săptămînă încheiată pentru acest eveniment !... E un program interesant acolo : un concert mare, susţinut de artişti profesionişti, apoi o reprezentaţie dată de nişte artişti amatori şi, în încheiere, un film în premieră.

Ce treabă o fi avînd Ciupitul cu mine ? Dar şirul gîndurilor mi-l întrerupe Bătrînul Posac. Îmi spune :

— Ce zici, n-ai vrea să te ocupi niţeluş şi de mine, Docherule, cît e linişte în baracă ?

Mă uit oarecum nedumerit la el, neştiind ce să-i spun.

Şi eu, care îmi ziceam că am să pot scrie în seara asta o scrisoare !... De dragul ei nu m-am dus la club. Am scrîntit-o după cum văd !... Şi, rîzînd :

— Bine, tăicuţă, ia loc lîngă mine şi spune-mi ce te doare.

Bătrînul zîmbeşte, îmi zice :

— Bănuiam eu că n-ai să te urneşti azi din baracă, de-aceea mi-am spus : rămîn şi eu, beau cu el o ceaşcă de ceai, poate o să m-ajute. Că, vorba ceea, de concerte ne arde nouă acum ?

Se ridică, aduce un teanc de caiete legate cu o sfoară. Apoi, fără grabă, deznoadă sfoara, rînduieşte caietele pe masă. Sînt numerotate în ordine...

— Ceea ce am de gînd să-ţi spun e o chestiune de stat... Am să te rog să te pătrunzi de importanţa ei şi să o judeci temeinic. Aşa-i că mă ajuţi ? mă întreabă el, aşezîndu-se în faţa mea la masă.

Mă uit la el cu vădită curiozitate. Care va să zică, nu despre fie-sa e vorba, nu grija ei o poartă bătrînul.

— Mi-i şi frică să mă ocup de o asemenea „chestiune", cinstit îţi spun. Că doar n-oi fi comisar al poporului...

— Asta n-are nici o importanţă, că mai ai timp să tot fii ! Cît despre frică, n-are de ce să-ţi fie. Eşti un om cu ştiinţă de carte. Şi-apoi, scrii frumos, pe înţelesul oamenilor. Mai mare minunea cum l-ai înduioşat pe Kalinin !... Şi cînd te gîndeşti că mii şi mii de oameni îi scriu !

— Şi care ţi-i oful, tăicuţule, ce vrei să ceri ?

— Nu vreau să cer nimic. Vreau să fiu un om folositor societăţii, nu numai unul care să care saci !

Ochii îi lucesc ciudat, vădind o hotărîre de neclintit.

— Însăşi căratul sacilor e o treabă folositoare societăţii...

— Asta poate să o facă orice tîmpit, mă întrerupe el. Vreau să aduc un folos real, pe plan mai înalt !

— Adică cum ? Sînt intrigat de-a binelea.

— Să fac unele propuneri. Iată, citeşte aici ! Şi Bătrînul Posac ia unul din caiete, îşi umezeşte degetul, întoarce foaia...

Mă uit la scrisul lui. Nu-i chiar atît de uşor să-i descifrezi mîzgăliturile.

— Oare n-ar fi mai bine să-mi povesteşti totul cu cuvintele tale ? Am să înţeleg mai lesne, îi spun, restituindu-i caietul.

— Păi de ce am mai pierdut atîtea seri, punînd totul pe hîrtie ? Auzi-l, atît de tînăr şi atît de nerăbdător ! Ce mi-i şi cu tinereţea asta ! D-aia nu-i înţelegeţi voi pe bătrîni. Pînă şi propria mea fiică refuză să mă înţeleagă !... Ei bine, ascultă atunci. Şi, spunînd asta, bătrînul dă caietele la o parte, îşi cercetează îndelung mîinile...

Cu coatele sprijinite în tăblia mesei, sînt numai urechi. Dinspre patul Ciupitului nu se aude nici o mişcare. O fi adormit, sau, mai ştii, o fi trăgînd cu urechea la discuţia noastră. Parcă nici nu suflă. Nu-l pot vedea, deoarece patul lui se află în spatele meu. Saakov îşi adună gîndurile, tot frămîntîndu-şi mîinile răstignite pe masă. Scorojite, noduroase, cu vinele umflate, ele îmi amintesc de rădăcinile unui copac bătrîn.

— Iată chestiunea care mă frămîntă, Docherule : În ţara noastră sînt puzderii de funcţionari. Ei s-au înmulţit în ultima vreme. Toţi umblă cu servieta !... Ei bine, omul cu servieta înghite jumătate din banii statului, dar care-i folosul adus de el ? ...Că doar, ştiut lucru, hîrţoagele nu pot aduce te miri ce folos... Apoi, oricît de prost şi de mîntuială ar lucra funcţionarul, salariul îi merge. Atunci, la ce să-şi mai stoarcă el creierii, la ce să caute, la ce să se mai perpelească ?

— Şi ce vrei să propui, tăicuţule, îl întreb zorit de nerăbdare, ca funcţionarul să lucreze pe gratis ?

— Nici aşa. În orice activitate desfăşurată de om ar trebui să existe cointeresare. Să fie introdusă deci peste tot plata în acord. Exemplele nu trebuie căutate departe. Iată, lucrăm noi, lucrează

și cei cu plata în acord ! Te întreb cine face treabă mai multă ? Bineînțeles, cei cu plata în acord ! De trei-patru ori fac mai mult decît noi ! De ce ? Fiindcă și cîștigul lor crește proporțional. Înțelegi ce-ți spun ?... Cîtă vreme salariul nu face alta decît să ucidă comerțul !

Oare unde am mai auzit asta ? Ah, da ! Discuții pe această temă înjgheba foarte des vecinul nostru Nerses Sumbatovici, cîrciumarul. Era tema lui preferată.

Bătrînul Posac își continuă ideea.

— Bineînțeles, fabricile, uzinele, exploatările petrolifere, minele trebuie să aparțină statului. Asta nu poate s-o conteste nimeni ! Eu personal eram, încă pe vremea țarismului, împotriva proprietății private asupra marilor obiective industriale. La fel și în privința comerțului engros. Statul să-l poarte. Dar toate celelalte întreprinderi mărunte să fie lăsate în seama particularului. Că cine altul să se gîndească la oameni ? Mă refer la micile ospătării, la berării, la atelierele de reparat ceasornice, la spoitorii. Statul nu are timp și nici interes să se ocupe de tot felul de fleacuri, pentru simplul motiv că ele nu sînt rentabile. Statul are în sarcina sa construcția marilor obiective. Are de îndeplinit planul cincinal ! El construiește Dneprostroiul ! Construiește uzina de tractoare ! Toate bune. Dar cine să se gîndească la om ? Să zicem că ți s-a desprins pingeaua de la pantof, trebuie să o repari. Cui să te adresezi ? Unui artel meșteșugăresc ?... Păi acolo reparația asta de nimic or să ți-o facă peste trei zile. Cîtă vreme particularu ți-o face pe loc, sub ochii tăi !... Te bucuri

tu de reparaţie, se bucură el de cîştig. Sau, să zicem, ai poftă de o bere cu nişte mazăre prăjită. La berăria de stat ai să găseşti berea, dar nu şi mazărea. De ce ? Fiindcă responsabilul n-are chef să-şi bată capul cu un fleac ca ăsta. E o angara în plus pentru el. Dar nu şi pentru particular, deoarece ăsta nu ştie să lenevească. El se gîndeşte la interesele clienţilor, la om... Aşadar, cum au dispărut berăriile particulare, a dispărut şi mazărea... Înţelegi ce-ţi spun ? Iară tu, cetăţean, trebuie să-ţi pui pofta în cui în privinţa mazărei, că nimeni nu-ţi mai poartă grija...

— Oare îţi închipui, tăicuţule, că particularul se perpeleşte într-atît numai şi numai din grija pentru om ?... Iată, am lucrat şi eu cîtăva vreme la „Undiţa şi pluta", o berărie care funcţiona chiar în casa în care locuiam. Patronul meu, Nerses Sumbatovici, purtînd şi el „grija" clienţilor săi, a pus la dispoziţia băutorilor de bere o seamă de „specialităţi" ca mazărea prăjită, vobla, pesmeciori negri... Pentru ce crezi că a făcut asta ? Din dragoste pentru clienţi ?... Da de unde ! Nu mai putea el de ei, că pînă şi berea o dilua cu apă ! Treaba asta a făcut-o, cum singur mărturisea, pentru a-l ţintui pe client de masă, fiindcă, ştiut lucru — cu cît are să mănînce omul mai multă mazăre prăjită sau are să ronţăie mai mulţi pesmeciori, cu atît are să bea mai multă bere. Iar cu cît are să bea mai multă bere, cu atît va spori profitul patronului. La asta se reducea toată „grija" pentru om, de care faci atîta caz !

— Să zicem că n-am ales tocmai bine exemplul cu mazărea. Un lucru însă rămîne de necontes-

tat : numai în temeiul unei alianţe strînse între capitalul de stat şi cel particular — de, cum ar fi alianţa între Seceră şi Ciocan, să zicem — ţara poate păşi înainte, construind noi uzine şi dezvoltîndu-şi comerţul.

— Păi cele ce-mi spui, tăicuţă, nu mai sînt simple propuneri. Aici e vorba de un întreg program politic...

— Şi de ce, mă rog ?

— Pentru simplul motiv că aceste probleme constituie fondul disputei noastre cu tot felul de deviaţionişti. Oare nu citeşti ziarele ? Eu personal am studiat aceste probleme nu demult în şcoală, la ora de sociologie.

— Da ia spune, Docherule, nu ţi se pare că prea devreme încercăm să lichidăm n.e.p.-ul ? Lenin, după cum afirmă unii, l-a prevăzut pentru o perioadă mult mai îndelungată.

Ce ştiu eu în această privinţă, ce să-i răspund ?

— Dacă vrei, pot pune pe hîrtie aceste raţionamente ale tale, dîndu-le forma unei scrisori, dar să mă declar de acord cu ele...

— Nu poţi ?... Ţi-e frică ?...

— Nu mi-e frică, dar pur şi simplu nu vreau.

— De ce ?

— Fiindcă socot că toţi particularii sînt nişte pungaşi.

— Asta ţi-o fi spus-o fie-mea, Zara, nu-i aşa ? Păi atunci ce părere ai despre lucrătorii din cooperaţie ? Ai auzit de procesele ce le-au fost intentate ?

— Am auzit, desigur.

— Şi, ce zici ?

— Zic că şi în cooperaţie sînt destui pungaşi, deoarece în cooperaţie lucrează deocamdată mulţi foşti particulari. Stai numai să-şi crească statul propriile cadre de lucrători în reţeaua comercială şi atunci ai să vezi. De-ndată ce-o să-i înlocuiască pe „foşti", se va isprăvi şi cu pungăşiile.

— Eşti încredinţat de asta ?

— Sînt.

— Încrezător mai eşti, tinere !... Ascultă-mă, Gareghin, tare greu o să-ţi fie să trăieşti pe lumea asta !... Cînd ai să ajungi la vîrsta mea ai să-ţi aduci aminte de discuţia noastră de-acum şi ai să-ţi zici : ştia ce ştia Saakov ăla !

— Da, ia spune-mi, m-aţi tocmit pe mine scrib ?! Măiculiţa voastră de... de... sar eu dintr-o dată, ca apucat de pandalii.

Bătrînul Posac se uită consternat la mine. Îmi spune sentenţios :

— Adă-ţi aminte, tinere, că în ziua în care ai venit să te angajezi aici, eu ţi-am ţinut parte. Credeam că eşti un om copt la minte. Văd însă cu părere de rău că am de-a face cu un băieţandru ! Şi, spunîndu-mi asta, începe să-şi adune caietele în ordinea lor numerică.

Sar ca ars de pe bancă şi, cuprins de turbare, sînt gata-gata să-i arunc în obraz cîte şi mai cîte.

Dar Saakov mi-o ia înainte, îmi spune :

— Ai să-ţi aduci aminte de discuţia asta a noastră !...

Aproape că urlu :

— Cînd am să ajung un om în vîrstă, ca tine, te asigur că n-o să mă intereseze nici cît negru sub unghie cine ar fi purtat mai bine de grijă, în

ziua de azi, oamenilor şi cine ar fi trebuit să steie la tejghea !

— Da ce, socoţi că un om la patruzeci şi şapte de ani e un om în vîrstă, un moşneag ? Ian te uită la mine cum mă mai ţin încă pe picioare !

Şi eu care credeam că are aproape şaizeci de ani ! Niciodată n-am ştiut să apreciez vîrsta oamenilor. Numai gafe am făcut în privinţa asta.

Lăsîndu-l într-ale lui, năvălesc pe uşă afară asemeni furtunii dezlănţuite.

„La dracu ! Un rînd nu mai scriu la nimeni de-acu încolo !"

Îmi vîr mîinile în buzunare şi o pornesc spre malul mării.

Din larg, farul de pe insula Narghin îmi face cu ochiul. Marea mă întîmpină cu rafale răcoroase de vînt. O fi rotind de-acum în mijlocul Caspicei vijeliosul nordost.

Mă aşez pe mal, în imediata apropiere a apei. E neagră-tuci şi uleioasă, sclipind abia-abia în lumina felinarelor de pe ţărm, în dreptul depozitului de conservare a peştelui. Aş fi curios să ştiu ce grosime poate avea lîngă mal stratul de păcură ? Din pricina ei, probabil, nu prea vor să ancoreze aici cargourile şi navele de pasageri. Mare belea pe capul şefilor de echipaj ! Mare belea şi pe capul marinarilor ! Că mult mai asudă pe urmă cu pensula ca să redea navei albeaţa iniţială.

Are Caspica asta o însuşire nemaipomenită : de a-l linişti pe om. Într-adevăr, necontenita hîrjoană a valurilor ce se fugăresc prin stîncăraia de lîngă mal, îţi calmează nervii...

Încerc să mă dumiresc în privinţa celor întîmplate. De ce m-or fi apucat pandaliile şi am sărit moţ asupra Posacului? De unde şi pînă unde această irascibilitate la mine?

O explicaţie, destul de confuză, îmi vine totuşi în minte: m-am înfuriat fiindcă n-am ştiut să-i dau răspunsul potrivit. M-a înfuriat lipsa de încredere a bătrînului în viaţa şi realităţile noastre, dorinţa lui de a întoarce roata înapoi, neîncrederea lui în oameni... Nu degeaba s-a ridicat Zara împotriva-i. Are dreptate Zara.

Aud în spatele meu nişte paşi furişaţi. Mă răsucesc şi... îl văd pe Ciupit! Vîr capul între umeri. Ursuzenia lui îmi inspiră întotdeauna o frică ciudată, deşi n-am avut nicicînd vreo ciocnire cu el şi, ca atare, s-ar părea că n-am nici un motiv a mă teme de dînsul.

Se aşază alături. Nu cumva are de gînd să-mi dea un brînci în apă? Geaba ai da să ţipi de-aici, că nimeni nu te-ar auzi!

Cu inima cît un purice, încerc să intru cu el în vorbă.

— Ce s-a întîmplat? N-ai somn?... îl întreb.

Tace ursuz.

— Mai adineaori parcă vroiai să mă întrebi ceva?

Parcă a luat apă în gură.

— Poate cumva nu te simţi bine? îl întreb iar peste un răstimp, convins pe de-a-ntregul că acuş-acuş, fie că-mi va arde una în moalele capului, fie că-mi va da brînci în apa asta năclăită de păcură.

Ea se învîrtejește amenințătoare la picioarele noastre. Vin valuri tot mai mari din larg.

Dar Ciupitul tace ursuz, cu ochii ațintiți la scăpărările farului.

— Nu cumva ți-ai pus de gînd să ții locul Surdomutului ? îl mai întreb, ajuns la disperare.

— Să știi, Docherule, că ți-am găsit cizmele, îmi spune el pe neașteptate smiorcăind, cu ochii pironiți în aceleași scăpărări îndepărtate.

O fi înnebunit ?

— Despre ce fel de cizme îmi vorbești ?

— Despre cizmele tale.

— Ah, da, cizmele... răspund fîstîcit și iar : Despre ale cui cizme ?

Gîndurile-mi curg anapoda. Încerc să le adun.

— Despre cizmele tale, n-auzi ? zice el smiorcăind iar.

— Nu se poate ! Cum de-ai putut să le găsești ?

— Păi dacă le-am furat eu... Și iar smiorcăie. Îmi ziceam că dacă n-oi putea face față afurisitei astea de munci, îmi iau tălpășița și mă opresc tocmai în regiunea Volgăi. Smiorcăie iar. Bani n-aveam de drum. Își șterge ochii cu podul palmei. Da m-am deprins, după cum vezi, și nu lucrez mai prost ca alții. Apoi, am mai pus deoparte și ceva parale.

Hm, de asta s-a ținut el scai de mine în tot cursul zilei de azi ! Nu se putea hotărî să-mi spună... Ciudat soi de om mai e și ăsta !

Mă dumiresc dintr-o dată : fără îndoială că, știindu-se vinovat de furtul acestor cizme, s-a poticnit el, Ciupitul, în discuția aceea cu Roman-

ticul, la faimoasele cuvinte ale lui Gorki : „Omul ! Ce mîndru sună acest cuvînt !“

— Şi unde ai ascuns cizmele ? Că doar am întors pe dos toată baraca în ziua aceea şi n-am putut da de ele.

— La o cunoştinţă de-a mea. Stă cu casa în Oraşul Negru. Dacă cumva... şi prinde a smiorcăi iar.

Ah, de-ar înceta odată !

— Lasă, nu-i vorba... încerc eu să-l liniştesc.

— Dacă cumva, zic, o să te întrebe oamenii unde ai găsit cizmele, să le spui că sub pat... Chipurile, hoţul le-a pus la loc...

— Bine, aşa am să fac, îi răspund, răsuflînd a mare uşurare. Drept să-ţi spun, am şi uitat de ele.

Totuşi, nu-mi vine să cred ! Ce balamuc, ce de vorbe s-au iscat atunci din pricina dispariţiei cizmelor... Şi cît de simplu se rezolvă acum totul.

— Ce, ai avut remuşcări ? îl întreb aproape strigînd, ca să mă fac auzit prin vuietul unor talazuri năprasnice, care prind a se sparge de ţărm.

— Avut.

— Te perpeleai nopţile ?

— Mă perpeleam. Îmi întinde o ţigară, îşi scoate şi el una, apoi scapără un chibrit. Cum naiba or fi trăind hoţii din furtişaguri, nu-nţeleg !

— Pesemne că ăia n-au remuşcări de conştiinţă. Furtişagul la ei o fi ca munca la noi. Fură, cum cărăm noi sacii.

Dar în clipa asta asupra stîncăriei de la picioarele noastre se surpă un talaz atît de mare, încît abia de reuşim să scăpăm cu fuga de un duş.

După o îndelungă plimbare pe mal, ne întoarcem în baracă. Aceeaşi linişte, aceeaşi pustietate. Dichisitul doarme, acoperit pînă peste cap cu mantaua de ploaie. În faţa ferestrei, Saakov îşi bea ceaiul. Are un ceainic mic pentru opăritul ceaiului şi un ceainic mai măricel pentru uncrop. Are şi o zaharniţă, proprietate personală, plină întotdeauna cu bucăţi de zahăr sparte mărunt. Alături — un cleştişor anume pentru treaba asta. Oricît de mărunte ar fi bucăţile de zahăr, el tot le mai mărunţeşte cu cleştele înainte de a se apuca să bea ceaiul. Îndeletnicirea asta îi face, pesemne, o deosebită plăcere.

Îşi soarbe ceaiul din farfurioară, înghiţind des şi plescăind cu poftă din limbă, dînd unei desăvîrşite uitări toate cîte se întîmplă în jurul său. În aceste clipe, spinarea lui e o personificare a liniştei şi a izolării în sine. E surd şi mut, inaccesibil pentru oricine.

Iar dincolo de fereastră nordostul a prins a-şi face de cap în toată legea. Îşi năpusteşte în geamuri rafalele încărcate cu nisip mărunt, urlînd bezmetic şi legănînd într-o parte şi în alta singuraticul felinar de vînt din vîrful stîlpului. Fără să vrei, te cuprinde urîtul.

Ciupitul scoate de sub pat o legătură mare, aruncă o privire iscoditoare în jur, apoi se apropie de mine în vîrful picioarelor şi mi-o vîră sub pat.

Ne uităm unul la altul şi, fără să ştim de ce, ne podideşte rîsul. Dar rîdem pe înfundate, cu mîna la gură. Apoi, luăm loc la masă.

Dar Saakov nu întoarce capul. Sînt încredinţat că n-ar întoarce capul chiar dacă baraca ar lua foc. Băutul ceaiului e un ritual pe care Saakov nu-l încalcă pentru nimic în lume.

Se aude un ciocănit slab în fereastră.

Ciupitul tresare, apoi se răsuceşte încet spre mine. Văd groaza întipărită în ochii săi. Aceeaşi groază ce o deslușisem cîndva şi în ochii Bătrînului Surdomut.

Mă apropii de fereastră, deschid unul din canaturi. În curte zăresc un călăreţ. Îl recunosc numaidecît. E acelaşi Pavlo din noaptea aceea... Şi calul, şi călăreţul sînt plini de praf. Îmi amintesc că şi în noaptea aceea rafalele vîntului dinspre nord mînau pe uliţi nori grei de praf.

— Ascultă, flăcăule, îmi spune călăreţul, ieşi niţeluş pînă afară.

Întocmai ca atunci !

Trec prin faţa mesei, întîlnesc privirea Ciupitului. Parcă ar fi paralizat.

Ies în curte. Călăreţul se apropie la pas, cu aceeaşi solemnitate, de mine. Dincolo de poartă, în lumina slabă, în necontenita mişcare a felinarului, mai zăresc vreo douăzeci de călăreţi, iar în spatele lor — o întreagă herghelie de cai. Pe unii din ei călăresc femei. Au feţele acoperite cu broboade.

— Ia spune, nu cumva asta-i baraca hamalilor ? mă întreabă călăreţul.

— Asta-i, îi răspund, zîmbind. Doar ai mai fost pe aici.

— Fir-ar să fie de baracă ! Iar am pierdut toată seara căutînd-o. Ce stradă afurisită aveţi !... Of-

tează, își trece mîna prin coama calului. Îl cunoști cumva pe hamalul Dichisitul ?

— Îl cunosc. Doarme.

— Rogu-te să-l trezești, flăcăule. Numai să n-audă ceilalți, îmi spune el, ducînd un deget la gură.

— Bine, zic. Să-l vestesc că-l cheamă Pavlo ?...

Călărețul plesnește din palme :

— Bătu-te-ar norocul să te bată !... Da de unde mă știi tu pe mine ?

— Păi data trecută nu tot pe mine m-ai întrebat de Dichisit ?

Intru în baracă. Abia de ating cu degetul umărul Dichisitului, că acesta sare ca fulgerat de un curent electric. Are ochi răi, la pîndă.

N-o fi așteptînd cumva să i se joace vreo festă, să i se aducă te miri ce știre neplăcută ?

— Întreabă amicul tău Pavlo de tine. E însoțit de vreo douăzeci de oameni, îi spun eu.

— Cum ?... Pavlo zici ? Numaidecît, numaidecît !... Parcă se moaie nu știu cum dintr-o dată, prinde a-și căuta ghetele sub pat și, găsindu-le, le încalță, legînd în grabă șireturile. Apoi, scoate sacul de efecte, aruncă în el prosopul și cana de tablă, își trece cureaua peste umăr, iar în mînă mantaua de ploaie.

Se apropie de masă. În fața ochilor noștri stă același Dichisit crispat ca-ntotdeauna, cu fălcile încleștate, cu aceeași ură neîmblînzită în priviri...

Îi întinde scurt mîna Ciupitului. Bag de seamă pentru prima dată că are o mînă din cale-afară de îngustă, cîtuși de puțin asemănătoare cu mîinile muncite ale celorlalți hamali.

Luat prin surprindere, Ciupitul sare fîstîcit în picioare, neştiind ce să facă : să strîngă mîna întinsă, ori să întoarcă spatele acestui om care l-a jignit pe nedrept acum o oră ?

— Haide, haide ! zice pe un ton poruncitor Dichisitul ţinînd ca o lamă de cuţit, palma în dreptul burţii acestuia.

Ciupitul apucă precaut cu amîndouă mîinile mîna întinsă şi, văzînd că nu se întîmplă nimic rău, prinde a zîmbi slugarnic.

— Aşa — aşa ! face cu oarecare dezgust Dichisitul şi, smulgîndu-şi mîna din strînsoare, mi-o întinde mie. Rămîneţi sănătoşi, flăcăi ! Nu mă pomeniţi de rău. Are o mînă uscată, aspră, vînjoasă, care-mi prinde palma ca într-o menghină. Dacă o întreba careva de mine, să-i spuneţi că am plecat... departe... să-mi caut norocul...

— Da decontul de ce nu ţi l-ai făcut ? îl întreabă cu compasiune Ciupitul. Sînt totuşi bani...

Dichisitul face un semn scurt cu mîna, ferindu-şi ochii.

— Mărunţişuri ! Nu mi-s de trebuinţă. Apoi, îndesîndu-şi şapca pe frunte, îşi ia rămas bun de la Saakov şi părăseşte grăbit baraca.

Eu şi Ciupitul dăm buzna la fereastră. Fără salutul de rigoare, conducătorul grupului de călăreţi apropie de Dichisit un cal înşeuat, acesta îşi aruncă pe oblînc mantaua de ploaie, după care, sărind sprinten în şa, îşi răsuceşte fugarul spre poartă. Ceilalţi îl urmează tăcuţi. Călăreţele au desagii plini, agăţaţi la oblîncurile şeilor.

În pustietatea şi liniştea străzii se aude încă mult timp tropot de copite pe caldarîm, pe care-l

acoperă în cele din urmă pufăitul şi scrîşnetul unei locomotive de manevră.

Încotro s-o fi dus Dichisitul ? În căutarea cărui noroc ?

Capitolul doi

Deşi a trecut destul timp de atunci, n-am reuşit să scap de obligaţia asumată în privinţa aldămaşului. Mi-a adus aminte şeful. Apoi, trebuie să mă achit şi de datoria ce o am faţă de Agapov. N-am încotro, asta e o lege nescrisă a portului : te-au angajat în slujbă, pui „la bătaie" una dintre primele chenzine... Şi cînd te gîndeşti, cîte lucruri de trebuinţă mi-aş fi putut procura cu banii aceştia !...

Ne-am instalat în spatele antrepozitului de pe debarcaderul numărul douăzeci, chiar lîngă malul mării, în faţa unor sticle pline şi a unor gustări îmbelşugate rînduite cu grijă de mine pe un ziar întins pe pămînt. În dreptul fiecăruia dintre noi se află un păhărel pentru votcă şi un pahar mare din sticlă groasă, cu muchii, pentru limonadă şi vin.

Agapov şi şeful se uită semnificativ unul la altul, apoi pufnesc deodată în rîs şi, înşfăcîndu-şi păhărelele de votcă, le aruncă cît colo în mare.

Un geamăt îmi scapă fără să vreau. Doar am împrumutat paharele acestea de la tuşa Varvara,

dîndu-i cuvîntul de onoare că le voi restitui intacte !

Bîldîbîc !... a zburat şi păhăruţul meu pe urma celorlalte.

Şeful pune mîna pe sticlă şi toarnă votca în paharele mari. Îl umple şi pe al meu.

— S-ar părea că meseria ai învăţat-o cum trebuie, Gareghin, îmi spune el. Eşti un hamal destul de bun.

— Adică docher, vrei să spui.

— Acum trebuie să înveţi şi să bei ca hamalii.

— Docherii, răspund eu, sînt revoluţionari. Votca îi preocupă mai puţin ca toate.

— Votca — da, dar nu şi celelalte băuturi. Au tot soiul de alte drăcovenii, ca whisky să zicem, cărora le „fac faţă" la fel de bine ca noi. Hai, noroc să fie !

— Să fie ! zic hotărît şi, cu un avînt temerar, ciocnind paharul, dau pe gît două înghiţituri bunicele.

— Pentru început nu-i rău. Ceva mai încolo ai să dai duşcă o jumătate de pahar dintr-o dată.

Nu departe de noi, la debarcaderul de cherestea, nişte hamali descarcă o şalandă cu scînduri. Pe stadionul de peste drum se dispută un meci de fotbal şi se aud pînă la noi urletele microbiştilor.

— Urmează problema fumatului, spune şeful, vîrînd în gură o jumătate de roşie. La naiba, ce fel de hamal sau docher, cum zici, are să iasă din tine, Gareghin, de vreme ce fumezi ca o muiere ? Ian te uită la mine ! Şi, trăgînd de cîteva ori adînc din ţigară, sloboade pe nas nişte trîmbe de

fum de mai mare minunea. Ia, încearcă şi tu acum !

Pufăi şi eu din ţigară, iau fumul în gură, dau să-l trag în piept, da parcă-i un făcut — nu merge ! Mai pufăi o dată — ura, am reuşit performanţa ! — dar, pe nas nu vrea să iasă şi basta ! Nu mă las nici mort. Fac a treia încercare, dar asta e cît pe-aci să-mi fie fatală : mă înec, da atît de rău, că mai-mai să-mi sară ochii din cap din pricina rafalelor de tuse care-mi cutremură pieptul.

— Ia o gură de votcă, mă sfătuieşte Agapov.

Îi urmez sfatul, dar tusea nici gînd să mă lase.

— Mai trage un fum de ţigară ! zice şeful. Cui pe cui se scoate.

Fac întocmai — geaba străduanie. Tuşesc de mă ia dracu.

— Mai ia două guri de votcă, una după alta, mă sfătuieşte iar Agapov.

— Treacă de la noi, lecţia cu fumatul s-o amînăm pentru data următoare, îmi spune împăciuitor şeful. Acum învaţă măcar să bei. Trebuie să ştii însă că votca se bea pe nerăsuflate, iac-aşa ! şi Gorbaciov, răsturnînd capul pe spate, goleşte dintr-o sorbitură o jumătate de pahar de votcă. Încearcă şi tu, mai zice el, întinzînd mîna după un castravete murat.

Încerc, e drept, numai că şi votca nimereşte pe-a-lături. Tuşesc al naibii, cu lacrimile şironid pe obraji.

Tovarăşii mei de pahar rîd cu mare poftă : beau şi fumez curat ca un mucea !

În curînd nu mai pricep mare lucru din cîte se întîmplă în jurul meu. Cum şi de unde o fi apărut Romanticul la masa noastră rămîne o enigmă pentru mine. Că doar ne-am adunat în mare taină la aldămaşul ăsta, ca ţipenie de om să nu ne vadă. A fost dorinţa şefului. Mi se furişează în suflet o bănuială, şi anume, că Romanticul n-a picat întîmplător la acest ospăţ. Nu cumva m-a luat, fără să ştiu, sub „protecţia" lui ?... În calitate de „salvator", bineînţeles. Că doar el şi nimeni altul a fost acela care a sărit să sprijine buşteanul în clipa cînd acesta era gata-gata să-mi scape de pe umăr ! Ne-ar fi schilodit pe amîndoi, pe mine şi pe Agapov, pentru toată viaţa. Mă urmărea, se vede...

E de la sine înţeles însă că prezenţa Romanticului mă bucură. E cel mai demn dintre toţi cei prezenţi aci. Şi-apoi, e un om cu enigmă. Nu numai pentru mine, ci şi pentru ceilalţi. Mă minunează la el acest efort constant către un ţel, capacitatea lui de a se concentra, de a trăi izolat, de a citi şi de a studia cu o totală dăruire.

Uitînd de prezenţa mea, şeful şi Agapov prind a-l cinsti cu sîrguinţă pe Romantic, tot umplîndu-i paharul cu votcă şi îndemnîndu-l să servească din gustări. Romanticul bea „solid", însă nu ameţeşte, doar că devine mai vorbăreţ ca de obicei. Asta şi pîndeşte şeful, pentru a arunca „undiţa".

— Poate te hotărăşti pînă la urmă să ne spui şi nouă de cine ai fugit ? Ce taină ascunzi ? îi spune el.

Romanticul rîde.

— Nu-i nici o taină la mijloc! Am fugit de nevastă, de soacră, de socru, de toţi am fugit!

— Bravos! O, de-aş putea şi eu să-ţi urmez pilda!... Da ia zi, ce gînduri ai pentru viitor.

— Ia, mă pregătesc şi eu să dau examenele la universitatea muncitorească. Vreau să devin inginer-mecanic. Că doar sînt un om de meserie. De la vîrsta de cincisprezece ani am tot lucrat prin diferite întreprinderi.

— Şi nevasta cu rubedeniile ei nu te lasă să înveţi?

— Am o nevastă tare geloasă, ăsta-i buclucul! M-a ameninţat în cîteva rînduri că mă omoară.

— Eşti un flăcău chipeş, cu cîrlig la muieri. Se dau în vînt după flăcăi ca tine, zice şeful.

— Muierile se dau în vînt şi după pocitanii, rîde Agapov.

— Apoi, în afară de asta, rubedeniile nevestei mele deţin, cum s-ar spune, o mică întreprindere clandestină. Fac tot felul de acadele şi cofeturi, „răţuşte" şi „cocoşei" dintr-ăia, pe care le vînd apoi prin sate. Fabrică la domiciliu, ce mai! Şi se tot străduiesc de ani de zile să mă facă asociatul lor, că, vezi matale, le-aş fi bun de paravan... Da nu mă las! Ce, ori mi-s clasă muncitoare, ori... Am încercat să-mi smulg nevasta din ghearele lor, da nu mi-a mers. Fudulă muiere, moartă după trenţe, îi trebuie parale nu glumă... De unde să-i aduc? A răbdat ea ce-a răbdat un an de zile, că pînă la urmă tot a fugit la ai săi. Ducă-se, că aşa cel puţin n-am durere de cap!

— Totuşi, nu pricep un lucru: cine din voi doi a fugit de la cine — tu de la ea ori ea de la tine?

întreabă Agapov, instalîndu-se mai comod şi dînd pe gît votca rămasă în pahar.

— Pînă la urmă reiese că eu am fugit! jubilează Romanticul. Rîde. Proasta de ea fugea de acasă pentru scurtă vreme, cu plan să se întoarcă curînd cu provizia ei de cofeturi, ca de obicei, cîtă vreme eu am fugit, adică am plecat mai bine zis, fără gînd de întoarcere!

— Cum s-ar spune, ţi s-a aplecat de atîta dulce. ai fugit de el, hai? rîde şeful, clătinînd din cap şi tot muşcînd din castravete. De, mai sînt şi cazuri dintr-astea, e-adevărat!... Cît despre tine, grozav om mai eşti, Romanticule! Ţi se potriveşte numele cum nu se poate mai bine. Da tare aş vrea să ştiu, cine ţi-o fi dat porecla asta?

— Studentul ăla tehnolog, dacă-ţi mai aminteşti de el, care aduna bani să-şi ia un rînd de straie...

— Glinomedov?... Cum să nu-mi amintesc de el?!... Mda-a, face şeful, eşti un om care visează, citeşte, cu aspiraţii...

— Aici nu-i vorba despre cititul cărţilor, şefule, că, după cum îmi amintesc, un cu totul alt înţeles acorda studentul acela cuvîntului care mi-a iscat porecla. Romantismul e sufletul omului... E capacitatea de a desprinde şi vedea în toate lucrurile marele tîlc... Chiar şi în munca asta, de loc uşoară, a noastră... Cît despre dulcele ce-mi spui, zău dacă ştiu ce să-ţi răspund... Trebuie să-ţi mărturisesc că dulciurile nu mi-au plăcut niciodată. E drept, ceaiu-l beau, la fel ca toţi, cu zahăr, dar ca să mă omor după tot soiul de cofeturi şi aca-

dele, asta nu mi s-a-ntîmplat niciodată ! Îmi umpleam, nu-i vorba, buzunarele cu ele, dar numai pentru a-i bucura pe puştii de pe strada noastră. Mă iubeau toţi şi îi iubeam la rîndu-mi... Păcat numai că n-am avut parte cu nevasta mea de un copil, ni se destăinuie el cu amărăciune în glas.

— Da, ia zi, nevasta-i frumuşică ? întreabă hodoronc-tronc şeful, clipind din ochi. Întrebarea îmi pare cu totul deplasată. Că doar, ştiut lucru, geloasele nu sînt muieruşte de lepădat, ele îşi cunosc preţul, chicoteşte iar Gorbaciov, înghiontindu-l pe Romantic sub coastă.

— Drăguţă femeie, aş putea spune că-i chiar frumoasă. Dar de geloasă ce-i, nu-şi află pereche ! Numai că-mi arunca vreo ochiadă mai ştii ce drac de fată, că se şi învineţea la faţă şi da să se repeadă la ea, să-i scoată ochii. Abia de-o stăpîneam. Apoi nu mai spun ce păţeam eu. Să mă omoare, nu alta ! Trei zile după aceea da prin casă de-a azvîrlita cu toate farfuriile !

— I-ai trimis adresa ta din Baku ?

— Să-i trimit adresa ?! Păi aici s-ar ivi cît ai bate din palme ! Da ce scandal ar face, că nu mi-ar ticni nici lumina soarelui ! Aşa, cel puţin, am tăiat dintr-o lovitură nodul gordian ! Oftează. Da, trebuie să încep o altă viaţă. S-o încep cu învăţătura, cu universitatea muncitorească ! Toată lumea învaţă azi ! Ţara are nevoie de mulţi specialişti.

— Aşa e, zice şeful, întunecîndu-se dintr-o dată la faţă. Bravo ţie, ai procedat just ! Bine că ai avut putere să o faci... Iaca, am şi eu acasă o pa-

coste de muiere, de-mi vine să-mi iau cîmpii ! I-a crescut un dos de vreo sută de chile pe puţin, că nu vrea să mişte un deget şi nici capul n-o doare de cîte se întîmplă pe lume. Adă-i crăpelniţă să se ghiftuiască, atîta ştie şi-ţi cere, că în rest, potopul după ea ! Şi cînd te gîndeşti, am avut şi eu cîndva idealuri în viaţă...

Agapov umple paharele cu votcă, îl ridică pe al său :

— La dracu cu toate muierile din lume ! Să bem pentru libertate !

Paharele se înalţă clinchetind, printre ele e şi paharul meu... Dar cînd să-l duc la gură, parcă mă ia cu leşin. Închid ochii şi mă prefac că beau, fără însă a deschide gura. Mirosul votcii mă cutremură...

— Bea, bea ! strigă Agapov, dar Romanticul îmi ia paharul din mînă.

— Pentru început îi ajunge, spune el.

— Ia ceva în gură ! zice şeful, vîrîndu-mi în mînă un sandviş. Îl pun însă deoparte.

Mi se învîrteşte capul îngrozitor. Nici ochii nu pot să-i deschid. Încleştîndu-mi fălcile, încerc să stăvilesc senzaţia de rotire şi reuşesc într-o oarecare măsură. Dar mi se înfundă urechile, n-aud nimic. Abia într-un tîrziu îmi ajung în auz vorbele lui Gorbaciov adresate Romanticului...

— Ai procedat cum nu se poate mai bine. Simt că ar trebui să iau şi eu viaţa de la început, dar parcă-i prea tîrziu, nu ştiu cum. Pesemne că n-ai mai mult de treizeci de ani ?

— Am împlinit treizeci şi doi! Apoi se întoarce spre mine: Dacă ţi se învîrte capul, aşază-te mai aproape de apă...

Mai departe nu mai aud nimic. Romanticul mă prinde la vreme de braţ...

★

Cînd îmi revin întrucîtva, aud glasul lui Agapov:

— Şi ce-i dacă-l lăsăm pe mal! N-are să i se întîmple nimic. O să doarmă bine, apoi o să găsească şi singur drumul pînă la baracă.

— Oameni sîntem, nu se cade să procedăm în felul acesta, răspunde Romanticul. Să-l ducem în baracă.

— Să ne cărăm cu el atîta drum? Agapov trage un şuierat a nedumerire.

— Vă propun altceva, fraţilor, intervine şeful. Aici după stadion locuieşte o cunoştinţă de-a mea, una Elisaveta. Îl ducem pînă acolo, să tragă la ea un pui de somn. Nu-i bine să apărem în baracă în halul în care ne aflăm. Şi-apoi, mai şedem la taclale cu Elisaveta, sau Liza, cum îi mai spune. Aici, Gorbaciov prinde a chicoti curat ca o muiere. Ce l-o fi apucat? În zilele de plată a chenzinelor la ea se adună mult norod, mai cu osebire fîrtaţi de-ai noştri, din port.

Mă simt apucat de subsuori, săltat în sus... Ba mi se moaie genunchii şi mă las moale pe vine, ba mi se învîrtoşesc picioarele de parcă ar fi de lemn şi calc în ele ca-n nişte proteze. Dar capul! Vai, bietul meu cap! Fără îndoială că seamănă

cu o căpăţînă de varză : cînd îmi scapă pe umărul stîng, cînd pe cel drept, de nu-l mai pot opri locului, ferit-a sfîntul !

Aud tot ce se vorbeşte, înţeleg totul, dar cînd vreau să zic şi eu o vorbă, limba nu mi se clinteşte în gură. O, dacă aş putea spune răspicat şi clar Romanticului şi lui Gorbavioc că pot ajunge şi singur, tot atît de bine, la destinaţie, numai să-mi lase braţele în pace !... Dar nimic altceva, decît nişte bîiguieli lamentabile, asemănătoare cu bîzîitul bondarilor, nu-mi iese pe gură. Caraghioasă situaţie !

În curînd Agapov ne părăseşte şi ne urmăm drumul în trei spre casa Elisavetei.

Romanticul întreabă :

— Da nu cumva muieruşca asta a ta... cum naiba i-o fi spunînd... o să ne poftească pe uşă afară ?

— Elisaveta ? Nu-i ea omul !... spune şeful, şi prinde a chicoti iar nu se ştie de ce. Să vezi numai ce halima e pe acolo la ora asta !

Apoi, iar nu mai aud nimic. Şi pentru multă vreme.

★

Cînd îmi vin iarăşi în fire şi deschid ochii, e seară. Pe undeva pe aproape se aude un acordeon, însoţit de strigătele unor cheflii.

Abia-abia reuşesc să-mi ridic capul. E greu ca un bolovan. Ceafa nici c-o mai simt de durere. Nu cumva oi fi căzut şi m-am lovit în cap ? Oi avea, te pomeneşti, o rană acolo ? Duc mîna la ceafă : nici urmă de rană.

Arunc o privire în jur. Mă aflu instalat pe un pat larg de scînduri, în ungherul unei curţi imense, mărginită dintr-o parte de o casă lungă, numai cu parter şi cu un geamlîc tot atît de lung trecînd prin faţa unui mare număr de locuinţe.

La picioarele mele s-au instalat trei copii, unul mai mic decît altul : cel mai măricel să tot aibă zece anişori, mijlociul—opt, mezniul—şase. Toţi trei mă cercetează cu luare-aminte.

Duc iar mîna la ceafă. Mi-e să nu-mi crape ţeasta de durerea asta cîinească ce se zvîrcoleşte în ea. Gura mi-i scorţoasă, gîtlejul în flăcări.

Mă salt în mîini şi mă aşez pe marginea patului, lăsînd picioarele pe pămînt. „Unde mă aflu ? Ce-i cu mine ?“ Dar, îmi aduc aminte numaidecît de Elisaveta.

— Te-ai trezit ? mă întreabă băieţaşul cel de vreo zece anişori. E bălan la faţă, are umerii ascuţiţi, repeziţi în sus.

— M-m-am trezit, mormăi, lăsînd ochii în pămînt şi ducînd iar mîna la ceafă. Mult am dormit ?

— Mult tare, îmi răspunde cu vioiciune mijlociul. Ăsta-i oacheş, are obrazul rotofei şi priviri şăgalnice.

Mă întorc spre mezin — păr roşu ca focul, un zîmbet batjocoritor în colţul gurii — să-i cer şi lui o lămurire. M-o fi văzut puştii într-un hal fără de hal. Mai mare ruşinea ! Îl întreb :

— Eram tare beat cînd m-au adus ?

Îşi strîmbă a dispreţ buzele :

— Ca mortu !

— Credeam că ai să dai ortul popii ! sare Oacheşul într-ajutor acestuia. Chiar mort nu erai... Şi, dîndu-i un bobîrnac în frunte mezinului : Ce ştie el !... E un papă-lapte încă...

— La noi oamenii beau întotdeauna mult, da unul beat ca tine n-am văzut încă pînă acum, spune mirat cel mai mare dintre copii. Ce naiba ai băut ?

— Vo-o-otcă.

— Da nu-i aşa că-i mai bine să cumperi bomboane din banii ăştia ? spune Papă-lapte, frecîndu-şi fruntea şi dînd un ghiont zdravăn Oacheşului.

— Sau nişte caramele. Ori halva... sîc, că-i mai bună ! îi răspunde Oacheşul.

— Păi dacă nu ştii să bei, de ce mai bei ? mă întreabă cu reproş cel mai mare dintre copii. Iaca, la noi se bea cu „clondiru" de trei litri şi tot nu se întîmplă nimic. E drept, oamenii se mahmuresc, da nu dau în brînci ca tine...

Într-adevăr, complicată întrebare. Aşa încît, în loc să-i dau un răspuns puştiului, îmi umezesc cu limba buzele uscate.

— Ţi-e sete ? Să-ţi aduc nişte apă ? Sare Oacheşul şi, fără să mai aştepte vreun răspuns din partea mea, dă fuga în casă. De acolo se aude acordeonul, stăruie larmă de glasuri.

Cu ochi tulburi, de parcă aş privi printr-o sticlă afumată, mă uit la copii, îi întreb :

— Po-ozne faceţi ?... Vă... vă luaţi la pă-ăruială ?...

— Da de ce să ne luăm la păruială ? Nu pricep, mă întreabă mirat cel mai mare dintre copii.

— Păi sîntem fraţi între noi ! Se miră şi Papă-lapte.

Mă uit la ei cu suspiciune.

— Frraţi ?... Păi ce fel de... fraţi sînteţi voi da... dacă nu se... semănaţi unul cu altul ?

— Nu semănăm fiindcă avem taţi diferiţi, mă lămureşte Papă-lapte.

— Cum aşa di-fe-rriţi ? Nu pricep...

— Iac-aşa, di-fe-rriţi, mă îngînă cel mai mare dintre copii, înghiontindu-l pe Papă-lapte. Tatăl lui Karluşa e neamţ : lucrează pe-aici, pe-aproape, la o moară. Mama a trăit cu el numai un an. Tatăl lui Faiz e azerbaidjan. Mama nu s-a-mpăcat nici cu dînsul, de aceea a părăsit-o şi el.

— Dar tatăl tău ?

— Tatăl mea era rus. A fost ucis la graniţă, că era grănicer. Mama m-a botezat cu numele lui — Evgheni, sau Jenia, dacă vrei.

Vărsînd apa din fugă, vine Faiz. Îi iau ulcioraşul din mînă şi beau cu sete, cu vîrful nasului cufundat în apa rece ca gheaţa. Mîinile-mi tremură.

— Vine şi mama încoace, mă vesteşte bucuros Faiz. Se vede cît de colo că o iubeşte tare pe mama : ochişorii îi scapără veseli.

Iau ulcioraşul de la gură, răsuflu adînc. Apoi, singur nu ştiu de ce, îi fac furiş cu ochiul lui Faiz şi beau iar. Tare mi-i sete.

Elisaveta apare în curte însoţită de Romantic. Merge împleticit pe urma ei, încercînd să o

prindă de coade. Ea rîde şi îi scapă pe sub nas. Vine săltînd spre mine.

Mă uit la ea cu coada ochiului. E o femeie frumoasă cu sîni voluminoşi. Poartă un sarafan înflorat, coadele lungi de păr le ţine strîns la piept cu amîndouă mîinile.

Pun ulcioraşul pe pat, îmi aranjez cămaşa.

— Te-ai trezit, mahmurelule ? mă întreabă, apropiindu-se. Are o voce melodioasă, ochi albaştri-vicleni, tulburi. E puţin ameţită. Vai, prostuţ mai eşti ! Să pici din două pahare !... Îmi ia, drăgăstoasă, capul în palme, mi-l apropie de obraz şi, cu o privire hipnotică îmi cată adînc în luminile ochilor. Îmi simt nasul între sînii ei calzi, voluminoşi, mirosind tulburător a pîine coaptă, abia scoasă din vatră... Haide, Gareghin, să te dregi, că nu-i bine aşa ! Mă ia la braţ, dă să mă salte copăcel. Mă ridic cu mare greutate, pe nişte picioare moi, ca de vată. Ei, Nikolai, ce stai ca un butuc ! Ia-l şi tu de partea cealaltă ! îi strigă Elisaveta spre mirarea mea, Romanticului.

Acesta are o mutră tîmpă, răvăşită, de om ajuns de mahmureală. Aşa oi fi arătat şi eu acum cîteva ceasuri...

În locul Romanticului mă ia însă de braţ Jenia, flăcăuaşul cel de vreo zece ani, iar din spate mă sprijină Karluşa şi Faiz... Şi astfel escortat, o pornesc spre casa Elisavetei.

Vecinii — unii cu compătimire, alţii cu ură — se uită la noi din cerdac.

Capitolul trei

Cine ar fi putut presupune că soarta va binevoi să mă întîlnesc iar cu Maestro, de data aceasta chiar pe teritoriul portului? Ce-o fi făcînd el pe-aici? Oare nu cumva pe mine mă caută?

Chiar așa și este. De două zile Maestro rătăcește de cu zori prin debarcadere, tot cercetînd cu luare-aminte cum se muncește la încărcarea și descărcarea vaselor. Treaba asta îi place grozav.

— Poate pui pentru mine o vorbă bună, Gareghin?

— Cui să o pun?

— Mamei, apoi lui Husein-zade al vostru. Vii pe la mine?

Astăzi, într-adevăr, nu-i chip de scăpare. Va trebui să iau masa la el, să fac cunoștință cu faimoasa lui mamă-fenomen. Pînă la ora patru, cînd își începe activitatea schimbul doi, în care lucrez, mai am la dispoziție două ore în cap.

— Bine, să mergem, zic.

... Cu obrazul încins încă de dogoarea plitei sau a lămpii de gătit, mama lui Alik ne așază din capul locului, fără alte introduceri, la masă. Aceasta e atît de încărcată cu tot soiul de aperitive, care de care mai apetisante, încît încep să văd pestriț în fața ochilor. Înainte și înainte de toate gazda ne toarnă cîte un pahar de vin roșu de viță caucaziană.

— Beți că-i un vin țărănesc strașnic, ne îndeamnă ea. Întărește sănătatea și face poftă de mîncare.

— N-aş putea să mă plîng de lipsa poftei de mîncare, zice Alik ridicînd paharul. Dar tu ?

— Nici eu, îi răspund, ciocnind cu el paharul şi dîndu-l duşcă pe jumătate. Vinul chiar că-i plăcut la gust — are dulceaţa limonadei şi un pic de amăreală.

Instalată pe o margine de scaun, mama se adresează lui Alik :

— Amicul tău învaţă ?

— Nu, răspund în locul lui Alik. Muncesc.

Făcînd gura pungă, dă semnificativ din cap.

— O fi cumva orfan ? mai zice ea tot către fecior.

— Da, răspund iar în locul lui Alik.

Clătinînd din cap, gazda se duce la bucătărie, de unde se întoarce peste cîteva clipe cu o tigaie plină cu nişte pîrjoale mărunte — aşa numitele *teva-kebab*. Îi pune lui Alik patru pîrjoale în farfurie, mie două, însă Alik schimbă cu o dexteritate de jongler farfurilie, spunînd că nu se prea omoară după pîrjoale...

Mama dă fuga iar la bucătărie, de unde revine aducînd acum o cratiţă cu sarmale. Serveşte cîte trei sarmale fiecăruia.

— Ia de mănîncă sarmalele, Alik !... Să-ţi mai pun ?... Şi-i mai aruncă în farfurie o sarma. Ia te uită ce ridichi frumoase am găsit ! şi îi împinge dinainte farfuria cu ridichi. Poate vrei nişte legume ?... *Am kinza* [1], tarhon, mentă... Sau, poate preferi să-ţi fac nişte ochiuri ?... De ce nu serveşti un ardei murat, sînt minunaţi ?! Şi îi pune în faţă

[1] Plantă din Caucaz, cu miros tare, întrebuinţată drept condiment.

borcanul cu ardei. Ia te uită ce roşioară ! E grozavă, zău... Sau, poate vrei un castravecior ? Haide, mai ia pîrjoale ! Dacă vrei, îţi aduc îndată şi nişte peşte prăjit ! Spune, să-ţi mai dau sarmale ?... Ia puţină brînză ! Beţi-vă vinul !...

Nemaiştiind ce să se facă de jenă, Alik îşi tot găseşte de lucru cu o sarma, dîndu-i deoparte, cu furculiţa, varza... Abia de-i umblă fălcile.

Cît despre mine, mă ospătez ca la praznic. Înfulec de mama focului. Că, la drept vorbind, n-am mai văzut aşa o masă îmbelşugată de nu mai ţin minte cînd.

Obosită peste măsură, mama lui Alik se aşază iar pe marginea scaunului, frămîntînd în mîini prosopul de bucătărie.

— Poate îi faci rost lui Alik al meu de vreo slujbă ?

De data asta mi se adresează direct.

— Cum să nu, răspund. Chiar azi ar putea fi angajat ! Tocmai lucrez în schimbul de seară.

Alik îmi umple paharul, sorb o înghiţitură.

— Da ce lucrezi dumneata ?... Ce muncă îndeplineşti ?... mă întreabă nerăbdătoare, tot mutînd prosopul de bucătărie de pe un genunchi pe altul.

— Munca cea mai simplă, îi răspund. Schiţînd cu unghia tot felul de contururi pe faţa de masă, încerc să-i explic : De pildă, ancorează în port un vapor din Krasnovodsk, Petrovsk, Astrahan, sau din porturile persane...

— Şi ce-i cu asta ?

— Ce să fie ? Cineva trebuie să încarce şi să descarce toate aceste vapoare, aşa-i ?... Pentru asta există artelurile de hamali...

— Adică vrei să spui de zilieri ? se aprinde ea la faţă.

— Fie şi de zilieri, dacă vreţi, nu-i totuna ? Mai sorb o înghiţitură de vin, deoarece simt că mă ia cu tuse... Te ia şi cu sughiţul, nu-i vorba, să stai de vorbă cu o asemenea mamă-fenomen ! Care va să zică, hamalul sau zilierul dă fuga la ridicători, aceştia îi pun în spinare un sac cu făină, cu zahăr, sau cu ciment, ori o ladă, cu cine ştie ce altă marfă, cîntărind ca la vreo sută de kilograme...

Mama lui Alik îşi şterge cu prosopul bărbia asudată, se uită îngrijorată la fecior, îl întreabă :

— Alik, prietenul tău glumeşte ?

— Cum să glumească, muţule ! se miră acesta, lăsîndu-se în speteaza scaunului. Ce te sperii aşa ? E o muncă la fel ca toate muncile ! Din parte-mi aş lucra şi eu bucuros cîtăva vreme în port, dacă, bineînţeles, cei de acolo m-ar angaja.

— Alik, îţi baţi joc de mine ? zice ea, ridicîndu-se de pe scaun. Vrei să mă omori ? Ah !... şi, ducînd mîinile la inimă, se prăbuşeşte pe divan.

— Apă ! strig eu, sărind în picioare.

Dar Alik nici că se clinteşte de la masă. Zîmbind ironic, face cocoloaşe de pîine şi le dă de-a rostogolul pe faţa de masă.

— Alik !... Ţi-ai pierdut minţile ? ! mai strig eu şi dau să apuc paharul cu vin.

Alik îmi face un semn cu mîna :

— Sezi bi[illegible]sor că nu se întîmplă nimic !

— Eşti un om fără inimă, Alik !

— Crezi ?... zice el, rostogolind cocoloaşele. Da ea are inimă că mă chinuieşte atît ?...

Dar iată că mama se ridică de pe divan şi, sughiţînd a plîns, iese din odaie. Nu-i o mamă-fenomen, biata de ea, e o mamă ca toate mamele care se perpeleşte pentru unicul ei copil !... Asta e !...

Mă ridic de la masă, îmi iau şapca.

— Îmi pare nespus de rău că s-a-ntîmplat aşa, îmi spune Alik conducîndu-mă pînă la uşă. Zilele acestea am să trec pe la tine, Gareghin.

★

Deşi vaporul „Apşeron", la bordul căruia vom lucra în schimbul de seară, a şi tras la cheu, artelul nostru, după cît se pare, va intra în horă abia peste vreo două ore. În sprijinul nostru a fost trimis un grup de hamali din artelul numărul trei. Aceştia vor scoate mărfurile din cală cu ajutorul vinciului, în vreme ce noi le vom căra cu vagonetele la depozit.

Deocamdată însă alta nu facem decît că privim ceremonialul debarcării călătorilor, şezînd comod pe *palanurile* noastre. Fiecare dintre călătorii primului grup are zeci de valize şi lăzi. Aştia-s în tranzit pe la noi, şi trebuie să fie danezi sau suedezi de origine. În afară de bagaje, ei mai cară o seamă de aparate şi trepiede în tocuri de foaie de cort. Or fi arheologi, mai ştii.

Apoi, de pe vapor coboară un grup mare de hamali persieni.

Nu demult am avut prilejul să văd plecînd din Baku un grup de hamali persieni şi să constat cum arată la plecare. Acum am prilejul să constat cum arată şi la venire.

Toţi sînt desculţi, îmbrăcaţi în nişte zdrenţe de pînză de sac...

— Or să-i înlocuiască pe cei plecaţi, ne spune şeful.

— Bieţii oameni ! exclamă Kiselev, clătinînd din cap.

— Într-adevăr, aprobă şeful. N-au de lucru, amărîţii de ei, acasă. Nici tu fabrici, nici tu uzine, nici tu pămînt, că-i doar pe de-a-ntregul în mîinile moşierilor. De unde să se mai pricopsească oamenii ?

— Mda-a ! face Kiselev.

Ceilalţi tac, nu se bagă în discuţie.

Iar persienii, îngrămădindu-se unul într-altul şi cătînd speriaţi în jur, defilează în cîrpelniţele lor prin faţa noastră. Au toţi obrajii supţi, aproape pămîntii, ca de mort.

— Nici un bagaj la careva, băgaţi de seamă, ci doar cîte o legăturică cu de-ale gurii !... Căni pentru apă au doar cîţiva... îi tînguie pe persieni Ciupitul. În înfăţişarea asta de gorilă a lui s-a aciuat parcă un suflet de copil. Îl vădeşte pînă şi uimirea aceasta... N-o fi fost ăsta motivul care l-a împiedicat să devină un hoţ ?

— Nu-i nimic, spune Gorbaciov, mărşăluind încolo şi-ncoace prin faţa noastră. După un an-doi, cît or lucra ei pe-aici, nici n-o să-i mai recunoşti. I-aţi văzut pe compatrioţii lor plecînd ?

Arătau a neguțători sadea ! Așa or să plece și ăștia. Persienii știu să muncească și să adune banul.

Pe puntea vaporului își face apariția secundul, îl cheamă pe Gorbaciov la el. Acesta se îndreaptă solemn spre vapor.

Peste cîtăva vreme, marinarii împreună cu el deschid cala. Gorbaciov semnează actele de rigoare.

Agapov îi strigă de jos :

— Șefule, ce marfă au adus ?

— Migdale ! răspunde acesta și rîde. Numai băgați de seamă, împieliților, să nu vă ghiftuiți cu ele, că după aceea trei zile nu mai scăpați de cufureală !

— Lasă că am găsit un leac bun împotriva ei, spune enigmatic Agapov, trăgînd un ghiont Posacului.

— Ce fel de leac ? îl întreabă, cam fără chef, Saakov.

— Leac tare, bun și de măsea ! surîde, arătînd cu capul spre cele cîteva butoaie, de circa două sute de vedre fiecare, de coniac armenesc, rînduite în capătul debarcaderului. Sînt pentru export.

— Lipsi-m-aș și de migdalele tale și de leacul ăsta al tău ! face Saakov. Se vede cît de colo că bătrînul nu-i în apele lui.

„Cum naiba poți bea coniac dintr-un butoi de două sute de vedre ? Minte, afurisitul !..." îmi spun, nedumerit de cele ce ar putea pune la cale Agapov.

Dar seara tîrziu, după ce pleacă vameşul, cum şi întregul aparat administrativ al portului, de nu se mai zăreste decît abia-abia silueta grănicerului pus de santinelă pe debarcader, Agapov dispare. Curînd, dispar după el, rînd pe rînd, şi ceilalţi membri ai artelului. Bineînţeles că în timpul încărcării mărfii în vagoane nu poţi sesiza lipsa cutărui sau cutărui hamal. Pînă cînd or căra cu vagoneta sacii cu migdale la depozit, — aflat la vreo trei-patru sute de metri distanţă — pînă cînd i-or descărca şi or veni cu vagoneta înapoi, trece pe puţin o jumătate de oră, dacă nu mai mult, răgaz îndestul ca să dispari unde ţi-i voia... Apoi, debarcaderul e luminat mai binişor numai în dreptul vaporului, în rest pîlpîie ici-colo abia-abia cîte o sărăcie de felinar, mai mult de ochii lumii...

Iată, aşadar, că din întuneric apare îmbăiatul. Se cam clatină pe picioare, fredonînd un „tra-la-la"... de inimă albastră. Îmi zice :

— La urma-urmei, de ce să nu tragi şi tu, Docherule, o duşcă-două ? E un coniac pe cinste, să ştii ! Ia-ţi drept mizilic nişte migdale, că merg al naibii la coniac !

— Agapov e acolo ?

— Păi unde ai vrea să fie ?

„O să cherchelească, diavolul, tot artelul, cine mai descarcă după aceea ?" Iau dintr-un sac cam ciuruit o mînă de migdale, le vîr în buzunar şi o pornesc binişor spre capătul debarcaderului. Ceilalţi au şi făcut cîte o vizită în locul cu pricina... Cum naiba or fi bînd din butoaie ?

Pe schela de debarcare coboară Romanticul.

— Încotro ai pornit-o, Gareghin ?

— Mă-ntorc numaidecît.

— Cheamă-i şi pe ceilalţi. Au fumat îndeajuns, să vie încoace.

— Am să-i chem.

Butoaiele cu coniac par nişte stînci masive. Mă strecor printre ele, prin cîteva labirinturi întortocheate, cufundate în semiîntuneric. O lumină palidă cade de undeva de sus.

Îi zăresc pe doi dintre ai noştri. Unul din ei e Ciupitul. Stă în picioare, cu umărul proptit de butoi şi suge coniacul printr-un pai... Nu pricep în ruptul capului cum de-au reuşit să sfredelească o gaură atît de mică într-un butoi ca ăsta. (E opera lui Agapov, desigur !...) Că doar doagele lui nici că au sub cinci-şase centimetri grosime ! Ce, parcă n-am avut de-a face cu ele ?! Ştiu şi cît de grele sînt... Ca bolovanii !

Al doilea client la butoi e Agapov. Suge şi el ca la potop, numai că şi-a găsit o poziţie ceva mai comodă pentru treaba asta, stă jos. Văzîndu-mă, urlă ca un apucat :

— Da pe tine cine te-a poftit, mă rog !

Nu-i răspund.

— Ce, de-a braţeta vrei să te scoatem şi de-aici ? Nu cumva crezi că ţi-ai găsit proştii ? Iete-te la el !... Apoi, ceva mai îngăduitor : Hai, treacă de la mine !... Pune boticul şi suge, da nu mult !... Ei, Ciupitule, ţi-o fi destul ! Ia-ţi valea, să treacă la rînd Docherul ! Şi îmi întinde cîteva paie. Aleg un pai din mîna lui, mă apropii de

butoi. Ce gust o avea coniacul ? Te pomeneşti că-i tot o porcărie ca şi votca ?

Mai de voie, mai de nevoie, Ciupitul se desparte de butoi, cedîndu-mi locul. Îi arunc paiul şi, cu multă greutate, reuşesc să vîr în loc paiul dat de Agapov. Îl iau între dinţi, trag cu nădejde din el. Gura mi se umple cu un lichid arzător... N-am mai băut coniac de cînd sînt. E ca focul. Strîng între degete capătul paiului, dau capul pe spate şi casc gura după aer ca peştele pe uscat... Foc, curat foc ! Parcă mi-ar fi limba în flăcări...

Agapov mă povăţuieşte :

— Ia în gură nişte migdale, că pînă la moarte nu ţi se întîmplă nimic !

Ca să nu ameţesc, arunc în gură cîteva migdale curăţate. Nu prea mă ajută, gura continuă să-mi ardă.

— Ia zi, Docherule, straşnic coniac, hai ? chicoteşte Agapov. Mai ia o gură-două, că nu strică. *Fine champagne*, prostovane. Nu de alta, da cît ăi fi şi-ăi mai trăi n-ai să mai bei un coniac ca ăsta. Că n-ai să ai parale, pîrlitule, să plăteşti aşa bunătate. Doar dacă te-i apuca de furtişaguri !...

— Numai la rele îndemni oamenii, mîrîie Ciupitul.

— Tu să taci ! Încă nu ţi-ai luat tălpăşiţa ?! ţipă la el Agapov.

Ciupitul pleacă.

Agapov îşi aprinde o ţigară. Îi spun :

— Dacă n-o să am bani, n-o să beau. Ce, să fac potlogării de dragul băuturii ?

— Păi nu e mare lucru să le faci. Mai cu seamă dacă ai mai făcut o dată...

— Cum ?! Eu ?... Nu-nţeleg !...

— Nu-nţelegi ? Da de pepenii aceia persani pe care i-ai scos de pe debarcader îţi mai aduci aminte, Docherule ?

— Îmi aduc aminte. Şi ce-i cu ei ?

— Ce să fie, nimic deosebit, chicoteşte iar Agapov. Numai că în pepenii aceia era ceva.

— În sac ?

— Nu, în pepeni, tontule ! rîde acum cu gura pînă la urechi Agapov.

— În pe-peni ?...

— Da-a, în pe-peni ! mă îngînă el. Beat o fi, ce-i cu el ?

— Cum se poate să fie ceva în pepeni ?...

— Iac-aşa, se poate ! Doi din pepenii aceia erau împănaţi cu ace de maşină de cusut ! Vreo trei sute de bucăţi au fost.

— Ace de maşină de cusut ?... În pepeni ?... De uimit ce sînt, simt că mă sufoc. „O, dacă aş fi ştiut atunci !“

— Ce te miri atît ? Simple ace pentru maşinile „Singer“ spune el cu aerul cel mai calm.

De fîstîceală, vîr paiul în gură. Zic :

— Da-n cel de-al treilea pepene ce era ?

— În cel de al treilea ?... Nişte tuburi cu ruj de buze „Coty“, dacă ai auzit de aşa ceva !... E un ruj de buze franţuzesc. Muierile se dau peste cap să poată face rost de el. Îl plătesc cinci ruble bucata.

Iarăşi simt că mă sufoc. Strîng paiul între dinţi.

— Care va să zică... mărfuri de contrabandă ?... Dacă mă prindeau... mă... mă trăgeau pe mine la răspundere ?

Pufăie din ţigară. În lumina ei îi văd obrazul. Nu are ochi de om ameţit de băutură.

— Păi da pe cine altul ? Că doar nu eu am fost autorul scoaterii „pepenilor persieni" din zona portului.

Mă reped la el.

— Cîine ce eşti !... Păi... Păi atunci tot tu ai sustras şi lăzile cu găinuţe ?...

— Se-nţelege, că doar un al doilea specialist ca mine în treburi dintr-astea nici că se află în portul Baku. Să ştii însă că găinuţele le-am sustras numai şi numai ca să mă amuz pe socoteala vameşilor !

— Atunci... atunci, înseamnă... că tot tu... simt că sîngele mi se urcă în cap, respiraţia-mi devine şuierătoare.

— Că tot eu am luat şi pielea, hai, şevroul ? Asta vrei să mă întrebi ?... Şi, ridicîndu-se în picioare, trage iar adînc din ţigară ca să vadă ce efect o să aibă gestul asupra mea.

Îi văd rînjetul batjocoritor pe obraz.

Nu, nu de piele vroiam să-l întreb, ci de lada cu ţigări ! Acum cîtăva vreme, în timp ce încărcam un vapor, a dispărut o ladă cu ţigări, pentru care vameşii ne-au scos sufletul în ziua aceea.

Dar întrebarea mi-o pune tot Agapov :

— Îţi mai aminteşti de seara în care ţi-ai zgîrîiat braţul ?... Ei bine, după părerea ta, cîtă piele şevro crezi că am scos atunci din balot ?

— Păi ai aruncat pielea înapoi, sub ochii mei !...

— Vai de capul tău de tontălău ! O sută de bucăţi de piele şevro am scos, frăţioare ! Numai

că bucăţile pe care le-am scos eu erau negre, că nimeni nu poartă azi şevro roşu în picioare ! De-aceea le-am şi aruncat pe cele roşii.

Rîde cu rîs de beţiv. Ce rîs idiot ! Apoi se aşază iar în faţa butoiului. Oare se preface numai, sau o fi într-adevăr beat ?... Să fie adevărat tot ce mi-a mărturisit în legătură cu contrabanda cu acele şi rujul, cu furtul găinuţelor şi a pielii, sau toate nu sînt decît nişte halucinaţii beţivăneşti ?

Îl înşfac de umăr, îl zgîlţîi cu putere.

— Ascultă, Agapov ! Este adevărat tot ce mi-ai spus în legătură cu pielea... cu pepenii ?...

Dar Agapov tace. Parcă sforăie, uşurel, pe nas... O fi adormit ?... Vicleană pramatie ! Vezi să nu afli adevărul de la unul ca ăsta !... Deşi sînt convins că toate cîte mi le-a spus sînt adevărate. Dar mă-ntreb : ce nevoie a avut să-mi facă asemenea destăinuiri ?

Mă îndrept spre butoi. Vreau să-i astup gura. Dar cu ce s-o astup ? Nu găsesc nimic la îndemînă. Aud din spate glasul lui Agapov, însă de data asta un glas cît se poate de treaz.

— Vrei să lucrezi cu mine pe din două ? Dacă sufli o vorbă, s-a zis cu tine ! Te dau pe mîna amicului care ţi-a luat pepenii din spinare... Te mîntuie el de zile cît ai zice peşte.

— Mă ameninţi ?... îl întreb. Simt în mîini un tremur nervos. N-am ştiut că eşti o asemenea canalie !

Zicala spune că înecatul se agaţă şi de un pai. Este adevărat. Înşfac iarăşi paiul cu dinţii, trag

o dată, de două ori, de trei ori... Coniacul îmi arde iar gura. Dar de data asta e o arsură plăcută, focul ei mi se împrăştie înviorător prin vine.

— Şi acum, cară-te ! îmi porunceşte Agapov. Peste cîteva minute să mi-l trimiţi pe bătrînul Saakov. Am nevoie de el.

— N-am ştiut, n-am ştiut că eşti o asemenea canalie ! o ţin una şi bună, uitînd pentru cîteva clipe de pai. În privinţa lui Saakov însă, să-ţi pui pofta-n cui — n-am să-l chem !

— Ba eu îţi poruncesc să-l chemi !

— Ba n-am să-l chem !

Agapov sare ca ars, mă înşfacă de guler.

— Ai să-l chemi !

Îmi pare că şi-a cam pierdut stăpînirea de sine.

— Nici vorbă ! îi spun răspicat, de data asta cu o îndîrjire crescîndă. De dincolo de butoaie se aude un şuierat subţire, ca un chiţăit de şoarece.

Agapov ascultă cu încordare — ascult şi eu — apoi, spre stupoarea ma, răspunde cu... cu orăcăit de broască, e drept, artistic executat. După care, îmi dă un brînci în spate, spunîndu-mi :

— Haide, pleacă odată !

— Nu plec ! îi răspund, agăţîndu-mă de butoaie.

— Ba ai să pleci ! zice el turbînd de furie, şi-mi dă un ghiont între coaste.

De dincolo de butoaie se aude un alt şuierat, acum ceva mai insistent.

Agapov mă lasă în pace, ca îndată să răspundă cu acelaşi orăcăit.

Într-aceeaşi clipă, la picioarele noastre cade o legătură mare, albă, aruncată de cineva peste butoaie.

— Nu pune mîna ! strigă Agapov.

Mă reped spre legătură. „De data asta n-ai să mă duci de nas ca atunci cu pepenii persieni !..." îmi zic. Dar Agapov mi-o ia înainte şi repede cu piciorul, cît colo, legătura de jos. Apoi mă apucă de mînă şi mă trage cu putere prin labirint ca să mă scoată dintre butoaie. Reuşesc însă să mă smulg din mîinile lui şi să revin în acelaşi loc. Văzînd asta, Agapov mă prinde de mijloc, pe la spate, cu amîndouă mîinile şi, săltîndu-mă în cumpănă, dă să mă scoată pe sus din labirint. Simt cum mi se taie respiraţia în încleştarea de fier a braţelor sale. Să urlu de durere, nu alta ! Nu ştiu cum, reuşesc însă să-mi sprijin un picior în fundul unuia dintre butoaicle din faţa noastră şi zvîcnindu-l îndărăt, să-l proiectez pe Agapov înapoi, proptindu-l cu ceafa într-un butoi din spatele nostru.

Fără a slăbi strînsoarea de fier a braţelor, el mă scapă totuşi, pentru o clipă, pe pămînt. Asta mi-i de ajuns. Simţind terenul sub picioare, îmi arunc amîndouă braţele în sus, îl cuprind pe după ceafă — o ceafă îngustă, dar vînjoasă din caleafară — şi-mi încleştez degetele...

Tot astfel mi-am încleştat degetele cu cîtăva vreme în urmă peste afurisitul de buştean cu scoarţa udă, reuşind în felul acesta să-i opresc alunecarea de pe umăr. Îmi era frică, de, ca nu cumva în căderea lui, bușteanul să-i zboare că-

păţîna lui Agapov cu celălalt capăt al său, mai subţire...

Acum, aceeaşi căpăţînă o strîng cu toată puterea, încleştîndu-mi fălcile, o aduc încet-încet spre umărul meu, o proptesc în el... Simt în ceafă răsuflarea fierbinte, şuierătoare a lui Agapov...

Apoi — mă prăbuşesc în genunchi şi, cu o încordare feroce, muşcîndu-mi buzele şi scrîşnind ca o fiară, mă aplec, aproape atingînd cu pieptul scîndurile debarcaderului, şi-l azvîrl peste cap pe Agapov.

Se izbeşte cu un icnet surd de scînduri, rămînînd, o clipă, nemişcat între butoaie.

Dar în clipa următoare ţîşneşte în sus, ca azvîrlit de un resort... În mînă îi scapără şişul.

Capitolul patru

Acest om a apărut în salon dimineaţa, a doua zi după operaţie. Sub halatul alb, scurt pînă sus de genunchi, încheiat la piept într-un singur nasture, îi văd pantalonii bufanţi, de culoare albastră, cizmele de box bine lustruite...

Se aşază la masă, fixîndu-mă îndelung, fără a clipi, cu nişte ochi de bufniţă. N-o fi un hipnotizator cumva? Poate vrea să mă adoarmă, ca să nu simt durerea? Ah, ce bine ar fi să cad iar într-un somn adînc, întremător!...

Mi-i amorţită toată partea stîngă a trupului. Nu pot urni mîna. Numai cînd respir mai adînc, simt

o durere sîcîietoare sub omoplat. Dacă lama şisului lui Agapov n-ar fi lunecat în lungul omoplatului, ci s-ar fi înfipt dedesubtul lui, mă nimerea drept în inimă... Atunci nu mai sufeream nici de pe urma celuilalt cuţit — al chirurgului, şi nu mai zăceam în acest salon atît de rece şi atît de neprimitor.

Dar iată că omul cu ochi de bufniţă scoate din servietă un teanc de file albe, cîteva tocuri, cîteva creioane, o sticluţă cu cerneală, orînduind toate aceste scule pe tăblia mesei din faţa sa.

Printre genele întredeschise îi urmăresc, curios, mişcările. Oare ce se pregăteşte să facă? Să-mi schiţeze portretul? Păi atunci nu-i hipnotizator, e un pictor?...

Tuşeşte. Mă întreabă cu severitate:

— Numele şi prenumele dumitale?... Data naşterii?...

În zilele următoare, omul cu ochii de bufniţă îşi face apariţia îndată după micul dejun şi începe să mă chinuiască cu noi şi noi întrebări.

Ciudată mai e şi meseria asta de anchetator. Se pare că în ochii unui anchetator fiecare cetăţean apare în postură de delicvent. Anchetatorul meu, de pildă, nu crede nimic din cele ce-i spun. Cu o perseverenţă nemaipomenită, el încearcă să mă convingă zi de zi că am fost un complice al lui Agapov, mîna lui dreaptă în săvîrşirea tuturor delictelor de contrabandă din raza portului.

— Nu v-aţi înţeles la împărţeală, de la ea v-aţi luat, îmi spune el enigmatic, încercînd să mă hipnotizeze. Da ce fel de împărţeală a fost?

O, ce n-ar da el să afle dedesubturile acestui *ce fel!*

— Noi n-am avut ce împărți unul cu altul, îi spun pentru a nu știu cîta oară. Nicicînd n-am avut de-a face cu Agapov. Am aflat că se ocupă cu contrabanda chiar în seara aceea, din chiar spusele lui. Tocmai de asta, văzînd legătura azvîrlită peste butoaie, m-am repezit să o iau, sperînd că în felul acesta îl voi putea demasca...

— Da nu cumva pentru a împărți prada te-ai repezit? mă întrerupe el, încercînd iar să mă hipnotizeze.

— La ce-mi trebuiau mie narcoticele?... Ce să fac eu cu valută străină?...

— Valută străină!... Hm!... surîde anchetatorul. Nu știu, zău... Da, ia spune-mi, de ce toți oamenii din port te știu de docher, și nu de hamal, ca pe toți ceilalți?

Îi dau explicația de rigoare. Strîmbă din buze. Dar ochii lui de bufniță nu mă slăbesc o singură clipă.

— Da, ia mai spune-mi, pentru ce înveți limba germană?

Îi explic iar. Mă ascultă atent, fără să mă întrerupă, după care îmi pune o altă întrebare:

— Oare nu ți se pare ciudat faptul că, avînd școala medie absolvită, te-ai dus să lucrezi ca hamal, să dormi într-o baracă?

— Nu mi se pare!

Și iar îi explic cu răbdare ce m-a determinat să fac asta.

Și iar nu mă crede!...

— Te sfătuiesc să mărturiseşti totul acum, la această anchetă, îmi spune el, căci are să fie mai bine pentru dumneata. Instanţa de judecată va ţine cont de asta. Apoi, după o pauză : Da pe voi doi, pe dumneata şi pe Agapov, cine v-a ajutat din artel ?

— Nimeni.

În afară de mine, anchetatorul încearcă să amestece în „afacerea Agapov" întregul nostru artel, dar nu mă las. Atunci se străduieşte să se agaţe de şeful artelului, de Gorbaciov. Dar şi aici mă ţin tare : în ultimele zile m-am deprins să nu mă mai fîstîcesc în faţa lui. E drept, o fi avînd Gorbaciov multele lui păcate, da ca să se ţină el de furtişaguri sau contrabandă — n-am văzut, nici de la alţii n-am auzit.

— Bine, bine, da dintre membrii echipajului, din administraţia debarcaderului, din grupul de pază, v-a ajutat careva ?

— Nimeni.

Anchetatorul trînteşte tocul de masă şi se îndreaptă spre fereastra deschisă. Rămîne acolo cu obrazul pe jumătate întors spre mine, fără a mă slăbi o clipă din ochi. Fumează şi împrăştie îndată fumul cu mîna, pentru ca, ferit-a sfîntul, să nu pătrundă în salon... Are grijă de sănătatea mea.

Între timp mă încolţesc puzderii de gînduri. Mă gîndesc temeinic la tot ce am făcut. Soarta lui Agapov mă interesează cel mai puţin — la dracu cu el !... Dar ce se va întîmpla cu ceilalţi membri ai artelului ?

Va păţi ceva Romanticul ?

Dar Kiselev ?

Dar Ciupitul şi Bătrînul Posac ?

Va avea de dat socoteală echipajul vaporului „Apşeron“ ?...

Aruncînd ţigara, anchetatorul începe să se plimbe de colo-colo prin salon. Afacerea îl indispune. N-are cum să se lege de mine, îi lipsesc probele. Stupidă afacere ! În sfîrşit, s-a săturat să mai umble de colo-colo, s-a liniştit întrucîtva. Planuri noi îi încolţesc în minte...

Nu mă mai supăr pe el. Încep să-l înţeleg. Pentru depistarea unor afaceri de contrabandă se acordă recompense frumoase !

Spre sfîrşitul zilei îmi pune dinainte procesele-verbale ale anchetei ca să le semnez. Le citesc cu atenţie, corectez din fugă greşelile gramaticale, îmi pun semnătura. Pe unele însă refuz să le semnez : „N-am făcut această afirmaţie“... Anchetatorul nu se supără. Îşi strînge scriptele şi pleacă grăbit, ca să-l cerceteze, probabil, pe Agapov... la închisoare, bineînţeles. De persoana mea se va ocupa din nou mîine, după micul dejun.

★

În cele unsprezece zile de cînd mă aflu în acest salon, mă simt izolat de tot restul lumii. După cele întîmplate, n-am primit nici o veste din arteiul nostru. Ce s-o fi petrecînd acolo ? În afară de medicul curant, de surori şi de anchetator — oameni posaci, fără chef de vorbă — nimeni nu intră la mine. Asta mă indispune din cale-afară. Mă îmbufnez ca un copil. Cum se poate ca nici un om din tot artelul nostru să nu-şi aducă aminte

de mine, să nu se intereseze de soarta mea ?... Fie măcar Romanticul, care a smuls cuţitul din mîna lui Agapov !... Mă rog, or fi prinşi cu alte treburi, dar oare nu puteau să-mi trimită măcar un bileţel ? Să mă întrebe de sănătate ? Să răspundă la scrisoarea mea ?

Numai în cea de a douăsprezecea zi, ca la un semn dat de o baghetă magică, totul se schimbă în jurul meu. Înainte de toate, prind a-mi zîmbi surorile. Pansamentul nu mi-l mai fac în salon, ci în sala de pansamente, ca tuturor celorlalţi pacienţi. Chirurgul, după ce-mi cercetează rana, începe chiar să glumească cu mine. Îmi spune că peste cîteva zile îmi va face ieşirea din spital, urmînd ca după aceea să-mi urmez tratamentul la dispensar.

Iar după micul dejun — pentru prima dată îmbelşugat, însoţit de un ceai tare, servit în pahar şi nu într-o cană de aluminiu ! — plicticosul meu anchetator, deşi-l aştept ca-ntotdeauna, nu-şi mai face apariţia. Faptul în sine mă bucură, dar mă şi întristează întrucîtva. În decursul celor unsprezece zile cîte s-au scurs, am început să mă obişnuiesc cu el, am învăţat să mă orientez prin întortocheatul labirint al întrebărilor sale.

În schimb, în uşa salonului apare Romanticul. Are braţele încărcate cu tot soiul de pungi.

— Tu ? Cum aşa ?! îl întreb nedumerit.

— Uite-aşa ! rîde el.

— Care va să zică, m-aţi dat cu totul uitării, hai ? Mă ridic în capul oaselor.

Romanticul intră, aruncă pe noptieră vraful de pachete. Ne îmbrăţişăm cu stîngăcia proprie băr-

baţilor. Ochii mi se umezesc. Trebuie să mărturisesc că Romanticul mi-i drag din cale-afară. Salvatorul meu ! De două ori mi-a salvat pînă acum viaţa. Ba nu, de trei ori ! De afurisitul buştean, de votcă şi de cuţit. Acum, nu mă mai îndoiesc : m-am aflat în tot timpul sub directa lui supraveghere, sub protecţia lui. Nici vorbă, n-a fost întîmplătoare intervenţia lui de fiecare dată !

Abia acum aflu de la el întregul adevăr despre mine.

Din spusele lui reiese că în decursul celor unsprezece zile m-am aflat nu numai în anchetă, ci şi în stare de arest. Asta-i bună ! Da, da am fost un deţinut veritabil, cu singura deosebire că nu m-am aflat într-o închisoare, ci... într-un spital. Acum înţeleg de ce mi s-a repartizat această rezervă (şi eu care-mi spuneam : „De, pentru fapta mea eroică !") şi de ce n-am primit nici o vizită din afară.

Romanticul îmi mai povesteşte şi despre cele ce s-au întîmplat între timp în port. Artelul nostru a fost desfiinţat. Agenţia maritimă refuză să mai folosească sezonieri. A fost desfiinţat totodată şi artelul lui Venea Saşiul. În schimb, se înfiinţează patru arteluri noi de hamali profesionişti. Oricare membru al celor două arteluri desfiinţate poate să se-nscrie, dacă doreşte, într-unul din noile arteluri, iar dacă nu, e liber să-şi ia zborul încotro îl îndeamnă inima. Ai noştri şi-au luat zborul...

— Da Kiselev ?...

Romanticul tace cîtva timp.

— I-a mai căzut o grijă pe cap !... I-a venit nevasta cu cei trei copii.

— A venit totuşi ? Păi auzeam de la el în ultima vreme că situaţia în colhozul lor s-a mai îmbunătăţit. Kiselev începuse chiar să se întrebe dacă n-ar fi mai bine să se întoarcă.

— Să vezi, există în satul lor unul...

— Alioşka Zîkov ? La el te referi ?

— Da tu de unde ştii ?

— Păi tot de la el am auzit... Da, păcat de Kiselev. Fire aprinsă, dar dreaptă.

— Nu se prăpădeşte el. Ieri s-a mutat cu toată familia pe un şantier de construcţii. Îi place munca şi ştie să muncească.

Tăcem iar. Apoi, Romanticul îmi spune :

— Ai fost scos de sub stare de arest. Acuzaţia împotriva ta a fost ridicată. Ştii cine a intervenit pentru tine ?

— Nu.

— Şeful secţiei de încărcare-descărcare.

— Husein-zade ? Cel care n-a vrut să mă primească la lucru ?

— El în persoană ! Zice că nu te ştie şi nu-şi aminteşte de tine, dar că crede în tot ce spui tu despre Agapov, cum şi în cele ce spun despre tine membrii fostului artel. Îmi povesteau oamenii că l-ar fi ascultat cu atenţie pe anchetator, care venise să-i dea un raport amănunţit în legătură cu „cazul“ tău, după care treabă ar fi izbit cu atîta putere cu pumnul în masă, încît toate cîte se aflau pe ea — inclusiv o scrumieră mare de aramă ! — ar fi sărit la o jumătate de metru înălţime.

— Nu mai spune !... O, ce n-aș fi dat să-l văd în clipa aceea pe anchetator !... Ce mutră o fi făcut !... Dar bucuriei mele îi ia locul o adîncă decepție : „Deci, nu datorită baghetei magice, ci unui pumn trîntit în masă s-a schimbat întreaga atmosferă din jurul meu !... Dar dacă Husein-zade n-ar fi izbit cu pumnul ?... Dacă în locul lui ar fi fost un altul, unul mai fricos și mai lasă-mă să te las în toate ?

Romanticul își suflecă mînecile, îmi răspunde și la această întrebare :

— Se-nțelege că atunci afacerea asta ar mai fi durat mult. E drept Husein-zade poate să ia o atitudine, să se impună în fața oricui ! E un veteran al portului, cunoscut de toată lumea. Apoi, a fost un participant activ al comunei din Baku, și asta nu-i lucru de glumă ! Romanticul rîde. Ieri m-am dus la el. Vroiam să-i mulțumesc pentru tine. Am văzut pe biroul lui faimoasa scrumieră. Ce să zic, cîntărește pe puțin vreo două kilograme ! Cînd or să-ți facă ieșirea din spital, să te duci să o vezi. Nu uita, bineînțeles, să-i mulțumești și tu bătrînului.

— Îmi amintesc de scrumiera aceea. Are forma unei cupe, așa-i ?

— Întocmai... M-a mai mirat încă ceva. Am văzut pe biroul lui un manual de fizică ! Pesemne că-n copilărie n-a avut posibilitatea să învețe. Are în caiet niște mîzgălituri cît pitacu...

— Și tu, ce ai de gînd să faci ? îl întrerup eu. Ai luat vreo hotărîre ?

— Nu știu încă nimic. Romanticul lasă ochii în pămînt. Deocamdată am plecat din cantona-

ment. Sper să-mi găsesc de lucru în altă parte. Seara am să învăţ.

— Aşa-i că te-ai mutat la Elisaveta ?

— Ian te uită, cum de-ai ghicit ?!

— Ştiu eu ?! Ce-i mai fac copiii ?

Romanticul tace cîtva timp.

— Pot spune că mai mult din pricina lor am luat această hotărîre. Ce, e o glumă să ai trei năzdrăvani ca ăştia pe cap ? Singură, Elisaveta n-o s-o scoată cu ei la capăt. Şi-apoi, cîştigă prea puţin. Romanticul lasă iar ochii în pămînt. Ştie la ce mă gîndesc, îmi bănuieşte neliniştea.

— Da ce te faci cu caracterul ei „vesel“ ?

— Am să lupt. S-a zis cu beţiile ! zice el, dar ochii nu-i ridică din pămînt.

— Bomboane le iei puştilor ?

— Cum să nu ? Prinde a zîmbi, se uită la mine cu înţeles : Mai am în ladă cam un kilogram din rezervele vechi.

★

N-apucă să se stingă bine pe culoar ecoul paşilor vizitatorului meu, că în salon năvăleşte ca o furtună, tunînd şi fulgerînd, amicul meu Alik. Halatul alb abia de se ţine pe el, agăţat de un umăr.

— Cine naiba te-a pus să te încaieri cu banditul ăla ? Să fi aşteptat măcar pînă mă angajam eu în artelul vostru !... Şi, zvîcnind înainte braţele sale vînjoase, cu capul vîrît între umeri, cu pumnii strînşi, ca de atac, Alik se năpusteşte dintr-un ungher într-altul al salonului, aplicînd cî-

teva lovituri fulgerătoare unui dușman închipuit. Apoi, cu gîtul întins înainte, înghițind aerul asemeni unui pește aruncat pe mal, mă întreabă rîzînd :

— Ce zici ?

— Straşnic ! răspund. Mort îl lăsai din doi pumni.

Se aşază pe marginea patului meu.

— N-am mai aşteptat pînă ieşi din spital, m-am dus singur la Agenţia maritimă. Am stat de vorbă cu şeful vostru de la secţia de încărcare-descărcare. Ce crezi că-mi spune ? Cică, n-are nevoie de hamali, că n-au posturi vacante, cînd eu ştiu prea bine că sînt pe cale să înfiinţeze patru arteluri de profesionişti !... Văzînd asta, i-am adus la cunoştinţă promisiunea făcută de tine. S-a cam fîstîcit, ce-i drept, la început, dar apoi mi-a declarat că dacă îţi iei răspunderea pentru mine, are să se gîndească şi are să-mi găsească ceva. Ei, îţi iei răspunderea ?... Da nu numai pentru mine, ci şi pentru nişte amici de-ai mei care caută şi ei de lucru ?... De ce s-o fi temînd Husein-zade ăsta, nu mă taie capul ! N-au încredere în tineri, ori i se pare că nu sîntem apţi pentru muncile grele ? Ce mai artel comsomolist ar putea înjgheba, o adevărată echipă sportivă ! Ştii ce băieţi am adunat ? Toţi unu şi unu !... Vino să-i vezi. Şi, înşfăcîndu-mă de mînă, vrea să mă ducă în faţa ferestrei.

— Uşurel, uşurel, nu uita că rana încă nu mi s-a vindecat de tot !

Mă ridic încet, îmi vîr picioarele în papuci, mă apropii de fereastră. Mda, flăcăii chiar că-s aleşi pe sprînceană, ţinută de sportivi clasa-ntîi...

★

Sora îmi pune termometrul şi îmi spune printre altele :

— Ştii, are să intre îndată la tine încă un cetăţean. Aşteaptă să i se dea halatul.

„Cine-o mai fi şi ăsta ?"

Peste cîteva minute uşa salonului se deschide, şi în pragul ei apare... Husein-zade.

Mă frec la ochi : e Husein-zade în carne şi oase ! Cu halatul aruncat neglijent pe umeri, ţine şi el în mîini o groază de pachete.

— Bine te aflu sănătos, eroule ! îl recunoşti pe Husein-zade ? mă întreabă zîmbind. Apoi, închide uşa în urma sa, dar nu se clinteşte din loc.

— Cum să nu vă recunosc, îi răspund fîstîcit. Mă ridic în capul oaselor, îmi trag cearşeful pînă sub bărbie şi ascund termometrul sub pernă.

— În cele din urmă tot te-ai făcut hamal, hai ?... Şi încă... docher, vezi bine ! Dintr-un con-Mă ridic în capul oaselor, îmi trag cearceaful pînă spate, aşa e ?...

Las ochii în pămînt, nu ştiu ce să-i răspund.

— E frumos, ce zici, să-l înşeli pe Husein-zade ?...

— Am greşit, recunosc, îi răspund, abia articulînd cuvintele. Intenţionam să vin la dumneavoastră să vă explic, însă şeful...

— Știu, știu toată povestea. De la Gorbaciov am aflat-o. Apoi depune pachetele pe masă, își trage un taburet, se așază. Dar ți-ai răscumpărat vina. Chestia cu certificatul de naștere au uitat-o toți !... Toată lumea !... și bate din palme, lichidînd parcă prin acest gest întreaga chestiune.

— Mulțumesc, îi spun, neîndrăznind încă să ridic ochii.

— Ai fost, zice-se, cîndva, în școală, un băiețel tare cuminte, adaugă el, pocind în mod intenționat cuvintele și imprimîndu-le un anume accent—am discutat doar despre tine la telefon cu directorul vostru—iar acum, poftim te arunci ca un leu în cuțitul unui contrabandist !

— Ei, asta-i, chiar ca un leu ! zic, ridicînd capul și schițînd un zîmbet. Mă simt dintr-o dată mai în apele mele în fața șefului secției de încărcare-descărcare a Agenției maritime. Mai curînd, ca un cățelandru...

— Ba ca un leu, frățioare !... Sînt curios totuși să știu cum de te-ai decis la un pas ca ăsta ?

— Nu m-am „decis“ eu, tovarășe Husein-zade, împrejurarea a decis totul. Am vrut doar să-i smulg legătura...

— Legătura aceea cu hașiș-mașiș, cu ace „Singer“ și cu valută străină ? spune el, frecîndu-și îngîndurat bărbia. Să știi că nu atît problema lui Agapov interesează acum autoritățile, cît problema echipajului de pe „Apșeron“. Se vorbește că mulți sînt amestecați acolo în afaceri de contrabandă. Urîtă treabă, așa-i ?

— Urîtă, nici vorbă.

— Tare urîtă !... Da, ia zi, cu rana cum stai ?

— Aproape că s-a vindecat, tovarăşe Husein-zade. Peste cîteva zile or să-mi facă ieşirea din spital. Pot să plec.

— Nu te grăbi, că nu-i foc. Da cu moralul ?

Cad o clipă pe gînduri. „Într-adevăr, cum oi fi stînd cu moralul ?“

— După părerea mea, destul de ridicat. La drept vorbind, n-o duc tocmai uşor. Totuşi (aici, îmi revin numaidecît !) e interesant ! Că doar sînt docher ! Şi, fără să ştiu singur de ce, încep să-i povestesc despre viaţa din port, despre oamenii din artelul nostru, e drept, acum desfiinţat.

Picotind parcă a somn, cu mîinile sale uriaşe aşezate pe genunchi, Husein-zade mă ascultă. Apoi, dă afirmativ din cap.

— Viaţa e o şcoală bună. Iar după o clipă de gîndire, adaugă : O şcoală excelentă.

— Păi atunci, prind a zîmbi eu, la ce să mai înveţi în şcoală ?

— Da ştiinţa de carte cum să o dobîndeşti altfel ?... În rest trebuie să înveţi de la viaţă. Numai trăind printre oameni înţelegi bucuriile şi suferinţele lor...

— Hm, suferinţele... În port am prilejul să văd adesea multe chipuri de oameni nefericiţi, tovarăşe Husein-zade, multe destine grele. Un mare număr de oameni vin să-mi ceară ajutor. Dar nu întotdeauna ştiu ce să le răspund, cum să-i ajut.

— Aici, singura călăuză trebuie să-ţi fie conştiinţa, dragule. Nu căuta răspunsuri de-a gata pentru toate cazurile pe care ţi le serveşte viaţa. Să nu-ţi fie teamă că ai să greşeşti !... Husein-zade a greşit şi el adesea, că doar nu-i un sfînt. Şi

îmi face un semn cu ochiul, zîmbind şi adunîndu-şi în pumni degetele uriaşelor sale mîini, sprijinite pe genunchi. Recunosc cu uşurinţă în ele baroasele văzute în prima zi a venirii mele aici. Cît despre conştiinţă, o să discutăm altă dată, deoarece e un capitol aparte. Nu pentru asta a venit Husein-zade la tine.

„Dar pentru ce-o fi venit ?“ mă întreb, căutîndu-i adînc în luminile ochilor.

— Trebuie să-ţi continui studiile, dragule !...

— Unde să le continuu ?... Abia în primăvara aceasta am obsolvit şcoala medie, tovarăşe Husein-zade.

— Trebuie să mergi mai departe ! spune el, trăgîndu-şi taburetul mai aproape de pat. Ţara are nevoie în prezent nu atît de hamali, chiar dacă aceştia îşi spun docheri, ci de ingineri ! De oameni care să construiască fabrici, uzine. Ai mai multă carte decît mine şi înţelegi mai bine acest lucru. Cît despre hamalii pentru munca în port, o să găsim destui. Chiar şi pentru douăzeci de arteluri profesioniste !... Iată, am primit din partea conducerii dezlegarea de a trimite cinci oameni la învăţătură. La Leningrad... Am stat de-am cumpănit bine lucrurile, şi-am hotărît pînă la urmă să te trimitem pe tine la institut. Pe ceilalţi îi vom trimite la universitatea muncitorească. Spunînd asta, Husein-zade mă bate prietenește pe umăr. Ai să înveţi să construieşti maşini !

Vorbele lui m-au pus pe gînduri. „Tare sînt curios să ştiu, o să iasă din mine un inginer mai de Doamne-ajută ?... E drept, în copilărie am «construit» cu nemiluita. Numai cîte receptoare

de radio n-am meşterit împreună cu Viktor !... Mă cuprinde emoţia şi acum, cînd văd un instrument oarecare, oricît de simplu ar fi el. Mă încîntă pînă şi unele flecuşteţe de nimic, cum ar fi buloanele, piuliţele, pinioanele. Mîinile singure parcă mi se trag spre ele..."

— Păi am cu totul alte intenţii, tovarăşe Husein-zade, îi spun. Că doar nu degeaba am vrut să mă fac docher...

— Ştiu, ştiu asta. Gorbaciov mi-a povestit totul despre tine ! Şi iarăşi îmi face un semn cu ochiul. Te gîndeşti la revoluţia mondială, aşa-i ? Ei bine, şi eu mă gîndesc la ea. Dar nu uita că revoluţia continuă în munca fiecărui om, în munca mea, în munca ta, a altora. Revoluţia însă are nevoie de ostaşi ştiutori de carte. Trebuie să devii un inginer ! Păcat că n-am absolvit şcoala medie !... M-aş fi dus şi eu la învăţătură. Oftează. Eu n-am să apuc institutul, ştiu bine, vîrsta nu-mi permite, dragule ! Însă universitatea muncitorească tot am să o termin, aici nu încape îndoială !

— Bine, dar cum o să mă primească la institut fără să am stagiul muncitoresc ?

— Îţi va da sindicatul o recomandare ! Şi-apoi, un oarecare stagiu se poate spune că-l ai. Pentru orice eventualitate, Husein-zade are să-ţi mai dea şi o scrisoare către tovarăşul Kirov !... I-ai citit saluturile adresate petroliştilor noştri ?... Nu ne dăm bătuţi de leningrădeni. Planul cincinal privind extracţia petrolului l-am îndeplinit în doi ani şi jumătate. Tare s-a mai bucurat Mironovici. Rezultă de-aici că nu degeaba a fost el conducătorul nostru pe linie de partid atîţia ani de zile.

Şi-apoi, el îl cunoaşte bine pe Husein-zade, are să te ajute...

Mă uit cu profund respect la acest bătrîn hamal, descendent al unei tradiţii. Tare sînt curios să ştiu, de unde îl cunoaşte el pe Kirov ? Cu ce ocazie s-o fi întîlnit cu el ? Bineînţeles, nu mă-ncumet să-i întreb.

— Mulţumesc pentru grija ce mi-o arătaţi, tovarăşe Husein-zade, îi spun. Sînt însă atît de surprins de propunerea dumneavoastră, încît... încît nu ştiu, zău, ce răspuns să vă dau...

— Ei poftim, dumnealui mai stă încă pe gînduri ! Dacă i-ar propune cineva o treabă ca asta, află că Husein-zade pe jos s-ar duce la Leningrad, fără a mai aştepta alte mijloace de transport ! zice el, lăsîndu-şi baroasele pumnilor pe genunchii uriaşi, ca pe o nicovală.

Capitolul cinci

Ieşind pe poarta spitalului, mă opresc o clipă descumpănit. Încotro s-o apuc ?

Scormonesc buzunarele după mărunţiş, că bancnotele ia-le de unde nu-s ! Să tot fie o rublă... În cele din urmă, iau o hotărîre : mă duc în port să mănînc două-trei porţii de şaşlîk, în cinstea vindecării mele.

Oraşul pare din nou inundat de ţărani. Îi întîlneşti pe toate străzile, dar mai cu osebire, trecînd în coloane nu prea mari, în frunte cu agenţii

de recrutare. Mai toţi se îndreaptă spre exploatările petrolifere. Acolo-i de lucru berechet. Se lărgesc vechile exploatări, se prospectează terenuri noi, se construiesc drumuri, centre de locuit.

Mulţi ţărani se înghesuiesc în faţa Agenţiei maritime şi în faţa secţiei de încărcare-descărcare ! Zece arteluri bune poţi înjgheba din ei cît ai bate din palme !...

Vreau să mă duc la debarcaderul numărul şaptesprezece. Mai ştii, poate întîlnesc pe careva dintre ai noştri ? Dar portarul — acelaşi portar care pipăise cîndva cu aerul de cunoscător „pepenii persieni“ — mă opreşte. Îmi cere permisul de intrare ! Auzi-l, asta chiar că-i o noutate ! Păi ce fel de permis de intrare poate avea un hamal ? Poate *palanul* ? Dar azi, din păcate, nu-l am la mine.

La urma urmei, mai dă-l încolo de portar ! Mă îndrept spre piaţa „La cinci parale“. Cîteva zeci de familii ţărăneşti au întins aici o şatră în toată regula. Probabil că aşteaptă sosirea vreunui vapor. S-or fi ducînd spre exploatările piscicole ? Ori spre ţinuturile de dincolo de Caspica ?... Se aude că în Taşkent e abundenţă, găseşti de toate...

Îi caut pe moşneguţii şaşlîkari, dar nu-i zăresc nicăieri. Asta-i bună ! Nu-i zăresc nici pe pungaşi, pasionaţii jucători de cărţi. Nu cumva o dată cu Agapov şi cu contrabandiştii de pe „Apşeron“ a fost zburătăcită şi banda lui Mahno ? Parcă i-au măturat cu tîrnul de-aici...

Mă aşez lîngă mal, mă uit în larg. Urmăresc cîtăva vreme forfota de pe debarcaderele numărul şaptesprezece şi optsprezece, unde a început

ambarcarea. Valurile clipocesc leneş la picioarele melé.

Aud vorbindu-se în ucraineană, tătară, mordvină. Fiecare om îşi află o anume treabă. Unii beau, alţii mănîncă, îşi repară straiele, alţii îşi fac de lucru prin coşniţe şi torbe.

Ciulesc urechea la discuţiile purtate de un grup de oameni din preajma mea. Sînt ţărani sosiţi din Ucraina şi de pe cursul superior al Volgăi. Vara aceasta au avut o secetă cumplită. Arşiţele au pîrjolit totul !... Sînt şi cîţiva aşa-numiţi colhoznici sezonieri, veniţi să se angajeze pînă-n primăvară. Se vede treaba că plecarea lor de-acasă nu va stînjeni strîngerea recoltei, că braţe de muncă se găsesc din belşug pe-acolo.

Mă bucură faptul că în piaţa „La cinci parale" nu prea întîlnesc de data asta ţărani fugari de prin sate. Se pare că cei de-o teapă cu Alioşka Zîkov au cam fost puşi la respect. Dacă nu chiar peste tot, dar în majoritatea satelor...

În baraca noastră constat aceeaşi animaţie. În ciuda ferestrelor deschise şi a curentului, stăruie un miros greu de cojoace, de transpiraţie, de peşte sărat şi mahorcă.

Paturile foştilor hamali ai artelului nostru au fost mutate sub fereastră şi puse cap la cap. Masa a fost evacuată. În locul ei — paturi. După socoteala mea, numărul acestora a sporit cu vreo douăzeci-treizeci.

Totul îmi pare străin aici. Nici unul măcar din fostul artel al vagabonzilor ! Şi-au luat zborul care-ncotro.

Bat în uşa odăii ocupate de tuşa Varvara. În locul ei iese o femeie necunoscută. Îmi spune că bătrîna doarme şi că boleşte în ultima vreme. Îmi explic acum prezenţa celor două femei străine care dereticau printre paturi. Or fi nevestele hamalilor recrutaţi în ultima vreme.

— Te rog, întreab-o pe tuşa Varvara dacă n-are cumva vreo scrisoare pentru mine, o rog pe necunoscută.

Aceasta intră în odaie şi revine peste cîteva clipe, ţinînd, spre bucuria mea, un plic albastru în mînă.

Reuşesc cu multă greutate să ajung pînă la patul meu, dar şi mai greu îmi vine să mă concentrez asupra scrisorii. În baracă stăruie o larmă de nedescris ! Viitorii hamali ai Agenţiei maritime a transporturilor pe Caspica se mîndresc unii în faţa celorlalţi cu noile lor haine de protecţie (mîine le vor pune sub lacăt în lăditele lor şi vor ieşi la lucru în te miri ce zdrenţe), îşi pun mănuşile de foaie de cort (tot astfel vor proceda unii şi cu ele, preferînd bătăturile), îşi iau porţia de săpun, şi taie calupurile în patru ca să-l împartă între ei (săpunul îl vor trimite, desigur, la ţară, în colete poştale). Peste o zi-două „răcanii" vor ieşi deacum la lucru, făcînd începutul cu încărcarea şi descărcarea cherestelei sau a altor mărfuri prost plătite, cum ar fi sarea, draniţa, buştenii.

„...Da, amice, îţi scriu din spital. Ai să te miri cum am nimerit aici, îmi scrie Viktor. Închipuie-ţi numai : în ultima vreme, în secţia mecanică numărul unu în care lucrez, şi-au făcut apariţia fantomele ! Spun unii că ăştia ar fi chiaburi în carne

și oase. La două-trei zile o dată, fie în pauza de la prînz, fie în cursul nopții, dumnealor ne tăiau transmisiile... Știi ce-i aia o transmisie ? E o curea de piele, lată cît palma, care acționează strungul, făcînd legătura între el și motor. Ei bine, închipuie-ți o hală imensă, cu sute de strunguri, imobilizată de pe urma unor asemenea stricăciuni ! Tîlharii taie curelele și scot bucăți întregi din ele pe poarta uzinei..."

În continuare Viktor îmi scrie cum au organizat ei timp de o lună „vînătoarea de fantome". Numai că „fantomele" nu-și dezmințeau porecla : cearcă de le prinde, dacă poți ! Văzînd asta, organizația de comsomol a secției mecanice a organizat, în mare taină, trei posturi de pîndă permanentă. Într-unul din aceste posturi a intrat și el, Viktor.

În acea noapte nefastă se afla tocmai la a treia gardă consecutivă, ascuns după un morman de lăzi, aduse de tîmplarii secției de ambalaje. Cum înspre ziuă e tare greu să birui somnul (din cauza asta nu se prea înghesuie el în schimburile de noapte, deși tarifele sînt mult mai ridicate decît pentru celelalte schimburi), a ațipit și el, fără să vrea... Atît aștepta și „fantoma" : să-l adoarmă de-a binelea cu o rangă, altoindu-l drept în moalele capului !

„Ce zici de asta ? Îți vine să rîzi, așa-i ?! Da mie nu prea ; noroc că am căpățîna solidă, că altminteri mă expediau diavolii pe lumea cealaltă !

Acum zac de unul singur într-un salon imens și se pare că încep să mă vindec. Doctorii îmi

spun însă că semnul va rămîne pentru toată viaţa..."

Pun scrisoarea deoparte şi chiar că îmi vine să rîd. „Care va să zică, n-am fost numai eu Stan păţitul !..."

Dar peste cîteva clipe reiau lectura scrisorii. Şi, ce credeţi că aflu ?... Larisa a venit la Viktor. Toată ziua bună ziua îşi face de lucru la căpătîiul lui. Probabil că o să rămîie la Leningrad, unde vrea să-şi urmeze studiile. E posibil ca ei doi să se... căsătorească ! Auzi, una ca asta ?! Să mori de rîs, zău aşa !... E drept, Viktor manifesta încă de mic o anumită slăbiciune pentru Larisa. Te pomeneşti că tocmai acestui fapt se datorau semnalele lui de alarmă trase cu prilejul amoroaselor escapade ale prietenei noastre, în vremea şederii ei la Moscova ?

Dar iată că scrisoarea îmi serveşte ştiri şi mai senzaţionale decît asta.

Larisa s-a lăsat păgubaşă de studiul „limbilor latine", zicînd, chipurile, că nu i-ar folosi la nimic. Se gîndeşte să se înscrie la institutul de medicină, vrea să se facă medic. Trădare...

Cît despre Saşko, s-a refugiat şi ăsta de curînd la Leningrad, sub aripa lui Viktor ! Mă rog, şi el e de părere că nu-i cîtuşi de puţin obligator pentru dînsul să devină miner, că mai cu plăcere va învăţa meseria de lăcătuş. După ce va obţine calificarea, se va angaja şi el pe vreun şantier de construcţie... De două ori trădare !

În încheiere, Viktor mă întreabă dacă nu cumva a sosit momentul să mă gîndesc şi eu să vin la Leningrad. Oare nu sînt de părere că ar fi mai

bine să fim iar împreună? Cică, nici prin cap nu-mi trece ce fel de uzină este aceea în care lucrează el împreună cu Saşko! E una din cele mai mari uzine din cîte cunoaşte ţara! O seamă de secţii sînt în plină reconstrucţie, urmînd a fi lărgite, şi în curînd va începe angajarea unui mare număr de muncitori. Aş putea să mă angajez mai întîi ca muncitor necalificat, iar apoi să intru ucenic la un lăcătuş sau la un strungar, ca să mă calific. Dacă nu voi binevoi să vin la ei în uzină, n-am decît să mă duc în port, să mă angajez acolo, că doar portul din Leningrad nu se compară cu cel din Baku!

Şi, pe neaşteptate... mă cuprinde un dor cumplit de ducă! Da, să plec la Leningrad, la prietenii mei, cărora le duc dorul de atîta amar de vreme! Parcă îmi vine să înşfac în clipa asta geamantanul şi să o iau la sănătoasa, fără a mă opri în altă parte decît la Leningrad! Prost mai sînt, zău aşa, că mai stau pe gînduri în legătură cu propunerea lui Husein-zade... De-o fi să învăţ, voi învăţa, de-o fi să muncesc, voi munci! Ceea ce este esenţial într-o eventualitate sau alta e să mă văd la Leningrad!... Şi-apoi, unde mai pui că voi avea în buzunar o scrisoare adresată lui Kirov personal! Poate o da, mai ştii, norocul peste mine să mă întîlnesc, să stau de vorbă cu acest om minunat, despre care am auzit încă din fragedă copilărie atîtea lucruri uluitoare!...

„Oare nu s-o fi înţeles Viktor cu Husein-zade, că mă cheamă la Leningrad? mă întreb lăsîndu-mi capul pe pernă. Tare sînt curios să ştiu încotro îmi va da ghes inima să mă duc: la insti-

tut, în uzină, în port ? Dar gîndurile parcă îi dau mai mult tîrcoale portului leningrădean, deoarece imaginaţia mi-l conturează mai clar decît pe toate celelalte. Îl şi văd înaintea ochilor, uriaş, cu nave oceanice una mai frumoasă decît alta stînd la dane, în huruitul necontenit al macaralelor şi vagonetelor, străbătut de strigătele marinarilor şi hamalilor, de duduitul camioanelor şi zdrăngănitul căruţelor. Fără îndoială că zilnic se manipulează acolo zeci de mii de tone de marfă..."

Şirul gîndurilor mi-i întrerupt de apariţia tuşei Varvara. A slăbit mult tuşa Varvara, pare mai adusă din spate. Cu o găleată în mînă, cu paşi şovăielnici, bătrîna dă ocol barăcii, dîndu-i la o parte, cu autoritate, pe novici şi luîndu-i din scurt, ca o mamă, pentru murdăria făcută, adunînd de peste tot, în găleată, hîrtiile şi mucurile de ţigări aruncate cu nemiluita pe jos.

— Cum te mai simţi, tuşă Varvara ? o întreb cu oarecare fereală.

Îmi răspunde, cam înţepată :

— Să mă fi întrebat cînd boleam, nu acum cînd mă vezi pe picioare. De bine, de rău, am prins a mă întrema. Apoi, făcîndu-mi cu ochiul : Te-ai înzdrăvenit şi tu, după cum văd.

Dar, isprăvind cu dereticatul în partea opusă a barăcii şi venind în jumătatea astălaltă, ea trece prin dreptul patului meu fără a catadicsi să-mi arunce o singură privire. Trebuie să fie tare supărată tuşa Varvara.

„Şi toate astea din pricina feciorilor ei, fir-ar ei să fie de feciori !... îmi zic în sine-mi. Că relaţiile dintre mine şi tuşa Varvara s-au cam răcit,

vina a fost, bineînțeles, a mea, fiindcă m-am tot luat cu altele și am uitat să le scriu răvașele ce pe drept le merită !... Mai cu seamă lui Feodor, mezinul, ăl care-i motorist pe Insula Artiom. Îmi fac reproșuri. Decît să stau în subvenție de hrană, în baraca asta... ce-ar fi să mă reped pînă la el, să-i văd mutra cum arată și să-l fac de ocară ?... Să uiți că ai o mamă bătrînă și bolnavă pe lumea asta e o treabă de om ? În felul acesta mă voi achita de promisiunea făcută bătrînei și mi-oi mai trece în catastif o faptă bună... Apoi, îmi zic, înainte de a întreprinde lungul voiaj spre Leningrad, ar fi bine să fac această călătorie de probă — că doar pînă acum n-am făcut nici doi pași în afara orașului ! — să dau ochii cu insularii petroliști. să-i văd cum o duc și ce treburi fac pe-acolo. Păcat doar că insula e cam aproape de oraș și să ajungi pe ea nu-i o problemă : fie că găsești o ocazie, un camion, fie cu un vaporaș portuar, pe mare.... Ehe, Feodor, Feodor, numai să-mi pici tu în mînă ! Te cotonogesc, fii sigur, chit că mă mai doare încă umărul de pe urma rănii..."

În spatele meu aud larmă, înjurături, ba chiar se iscă, nu știu de ce, o bușeală în toată regula.

Vîr scrisoarea în plic și mă scol în picioare.

„— Ce-o să ne mai bucurăm toți cînd ne vom vedea iar împreună ! Și unde, cînd stai să te gîndești ?!... Pe malul Nevei !"

Trag de sub pat geamantanul, arunc în el toate buclucurile, îndes acolo și uriașele mele cizme. Apoi împing grăbit geamantanul la loc, sub pat, iau o hotărîre definitivă : de-ndată ce mă-ntorc pe insula Artiom plec la Leningrad !...

Capitolul şase

Insula pe care am pus piciorul e o împărăţie a „aurului negru". De la un capăt la altul al ei se înalţă sute de turle de foraj, sonde, rezervoare, conducte. Iar în largul mării, nu prea departe de ţărm se mai înalţă vreo zece turle dintr-astea. Adevărată minune ! Nici că se clintesc pe valuri, de parcă nu le-ar păsa de ele !

— Astea-s deocamdată turle de foraj în vederea prospecţiunilor, îmi explică Feodor. Peste cîţiva ani se va extrage aici ţiţeiul de pe fundul mării, că trebuie să fie acolo cu nemiluita ! Imposibil ca stratul să se sfîrşească la ţărm !... El continuă, fără îndoială, pînă departe pe fundul Caspicei.

— Da nu se poate întîmpla ca nordostul să dea peste cap o asemenea turlă de foraj ?

Feodor rîde :

— Pînă acum nu s-a-ntîmplat aşa ceva. Există însă, în schimb, un alt pericol : pe vreme de furtună, sondorii rămîn deseori captivi pe aceste turle. E din cale-afară de greu să le vii atunci în ajutor. Nu toţi motoriştii noştri se-ncumetă să se aventureze pînă acolo. Spunînd asta, Feodor prinde a scruta cerul, cu ochi de cunoscător : Să ştii că vremea nu-mi inspiră încredere !

Nu dau însă nici o atenţie remarcii sale.

Iată-ne instalaţi pe terasa unei căsuţe mici, la un pahar de ceai amărui, singura băutură care-ţi mai poate domoli setea pe această insulă dogorîtă de arşiţă. Feodor îmi povesteşte despre necazurile

vieții sale de motorist, de parcă nicicînd n-ar fi existat alte preocupări pentru el.

— Mda, însă e condamnabil faptul că ți-ai părăsit mama, îi spun în cele din urmă, după ce ascult tot soiul de istorisiri din viața insularilor. Nu-mi pot explica în ruptul capului această atitudine a dumitale. De la cine să aștepte bătrîna ajutor, dacă nu de la copiii ei ?... Ni-i milă tuturor de tușa Varvara...

Feodor lasă ochii în pămînt, e întru totul de acord cu mine, fapt care mă dezarmează din capul locului.

— Ai dreptate, așa este !... Dar și mama are partea ei de vină : nu s-a străduit cîtuși de puțin să ajungă la o înțelegere cu nora. În tot timpul cît a stat la mine eram nevoit să intervin zilnic în certurile lor, încercînd să le împac. Nimic nu-i plăcea : nici cum a gătit noră-sa mîncarea, nici cum a spălat rufele... De, mamă, știut lucru. Mă aflam între ciocan și nicovală, ce era să fac ?... Fi, bine, îmi spune el pe neașteptate, am să plec cu tine să o aduc înapoi !... De altfel, am rămas singur. De două luni de zile duc o viață de burlac, că mi-a „dezertat" nevasta...

— Cum așa ?

— Nu mai poate suporta căldura de aici. N-avem pic de confort, și-apoi, aprovizionarea lasă de dorit, distracții nu există, doar din cînd în cînd de mai putem vedea un film... A plecat la părinți în regiunea Kursk. Mi-a scris : „Dacă mă iubești, vino, că de lucru găsești și pe aici." Da parcă pot ? Prea m-am obișnuit cu oamenii, cu marea.

În maioul său pătat de motorină, bronzat pînă la negru, Feodor stă în fața mea sorbindu-și ceaiul — a cincea sau a șasea cană ? — aproape de culoarea păcurei, cu trupul șiroind de sudoare.

Ce-aș putea să-i mai spun ? Nici pe departe nu arată a monstru. Judecă și el ca majoritatea oamenilor. Privim amîndoi țărmul. Din cînd în cînd, Feodor scrutează, cu aceeași neliniște în ochi, orizontul.

Dintr-o căsuță vecină țîșnește un puști de vreo patru-cinci anișori, cu pielea de culoarea ciocolatei, numai în chiloți de baie. Rîde cu sughițuri, contagios, gonind spre marea cea verde. În urma lui apare o fetiță ceva mai măricică, în pantalonași roșii.

Puștiul o ia la fugă de-a lungul plajei, pe nisipul orbitor, strîngînd la piept un strugure. Fetița vrea să-l prindă, îi strigă :

— Vasea, prostuțule, întoarce-te ! Ai să-ți frigi picioarele !

Eu și Feodor ne uităm unul la altul, zîmbim.

Dar, pesemne, cu cît înaintează puștiul pe plajă, cu atît nisipul acesteia devine mai fierbinte, mai de nesuportat.

Fetița se întoarce din drum, se așază la umbră și se uită neputincioasă, cu ochi speriați la micuțul ei frățior.

Deodată, acesta dă un țipăt, de parcă ar fi intrat cu picioarele în niște spini, se oprește din fugă, se ridică în călcîie și încearcă să mai facă în felul acesta cîtiva pași. Dar se pare că arsura a devenit într-adevăr de nesuportat, căci puștiul, aruncînd cît colo strugurele, se trîntește pe spate

și, cu picioarele ridicate în sus, prinde a țipa ca din gură de șarpe.

Fetița în pantalonași roșii bate din palme, strigînd :

— Sîc, sîc, așa-ți trebuie ! Sîc, sîc, prostuțule !

Iarăși mă uit la Feodor. De data aceasta el se ridică în picioare, coboară scara și se duce spre copil cu același mers legănat, ca de rață, pe care l-am observat la tușa Varvara și, luîndu-l în brațe, se întoarce cu el pe terasă. Aici, instalîndu-l comod pe o laviță, îl rușincază cu o prefăcută asprime :

— Neastîmpăratule ! Cine umblă pe o arșiță ca asta pe plajă ? De ce ai fugit din casă ?

— Am vrut să-ți aduc strugurele, scîncește în plîns Vasea.

— Ce să fac eu cu strugurele tău ? continuă pe același ton Feodor. Strugurii trebuie să-i mănînce copiii, ori eu sînt om în toată firea.

Vasea se îmbunează, își șterge lacrimile cu pumnișorii, apoi se uită cu ochi întrebători la Feodor, zice :

— O să avem azi furtună ?

— Furtună ?... Nu cumva vrei să întreprinzi un voiaj pe mare ?

— Te-ntreb, fiindcă tăticu a plecat azi-dimineață la lucru tare bolnav. Dacă are să fie furtună, cine o să-l aducă înapoi pe insulă ?... Mama spune că tu o să trebuiască să-l aduci, căci ești cel mai voinic și mai curajos dintre toți motoriștii. Și mam'mare e de părerea asta, și Klavka, și toți !

Feodor îl trage ușurel de moțul bălan, ca de arici, încearcă să-l descoasă, zîmbind :

— Şi totuşi, de ce mi-ai adus strugurele nu-nţeleg ?

Vasea evită să răspundă direct la întrebare, zice :

— Am să-ţi mai aduc şi nişte mere şi nişte prune frumoase...

Continuînd să zîmbească, Feodor îşi ia din cuier pălăria de pai, cu boruri mari, şi se duce să aducă strugurele aruncat în nisip.

Apoi se aşază amîndoi pe ultima treaptă a scării şi se apucă că ciugulească, bobiţă cu bobiţă, strugurele adus.

În cele din urmă, Feodor intră în casă, scoate de sub pat nişte cizme mari de cauciuc, le răsfrînge în jos turetcile şi le întinde lui Vasea. Acesta le pune în picioare şi, asemeni unui motan încălţat, o porneşte spre casă. Pe la jumătatea drumului însă întoarce capul, încruntă sprîncenele şi, amenințîndu-l pe Feodor cu degetul, îi strigă :

— Nenea Feodor, nu uita că am mere şi prune tare frumoase !...

★

— Grozav mai arde soarele azi ! spune Feodor intrînd în apă.

De sub borul larg al pălăriei sale de pai, cu mîna streaşină la ochi, el scrutează cu luare-aminte cerul.

Rămîn pe mal. Nu mă încumet să intru în apă ; nu-i vorba, nici n-aş putea din pricina rănii de la umăr. Încă nu s-a vindecat cum trebuie. Sub

picioarele mele trosnesc puzderii de scoici și ierburi de mare uscate de arșiță.

Ceva mai încolo, într-o hălăciugă de ierburi veștede, se plimbă un măgăruș costeliv și somnoros. Tîșnesc prin nisip cîteva șopîrle, undeva țîrîie un greiere.

— Grozav mai arde soarele ! spune iar Feodor, privind însă acum cu o vădită neliniște în glas marginea întunecată a orizontului.

În lungul malului sînt împrăștiate cîteva pontoane șubrede, de unde pleacă necontenit bărcile cu motor, care transportă spre turlele de foraj utilajul petrolifer. Motoriștii îl salută bucuroși pe Feodor, vorbesc cu el despre starea timpului, fac pronosticuri, apoi o pornesc grăbiți în larg.

Feodor se dă la fund pentru multă vreme. Pălăria lui de pai rămîne să plutească pe apă. Înotător dibaci, el descoperă pe fund umbra pălăriei sale și țîșnește la suprafață cu pălăria pe cap...

Stă apoi pînă la genunchi în apă și scrutează iar — pentru a cîta oară ? — cerul.

La orizont se așternu dîre de fum. Pe acolo trec cargourile, navele de pasageri, petrolierele.

Sub ochii noștri, marea prinde a-și schimba nuanțele de culoare. Din verde, devine treptat vînătă, apoi vînătă-neagră. Ici-colo valurile încep să răstoarne creste albe, de spumă, fugărindu-se între ele.

Se pune în mișcare și nisipul fierbinte al plajei.

— Fugi repede acasă, o să te orbească nisipul !... Eu mă duc să dau un telefon directorului exploatării !

Ţinînd cu amîndouă mîinile borurile pălăriei, Feodor pleacă. Rămîn, fascinat de privelişte. Perindul nuanţelor de culoare e uluitor. Din albastru-închis s-a făcut deodată cafenie...

În spatele insulei, litoralul dispare în dosul trombelor de nisip. Străzile dogorîte de arşiţă rămîn pustii. Dinspre turlele de foraj vin în mare viteză bărcile cu motor, grăbind spre cheuri.

De undeva, din afundul zării, dau glas de alarmă sirenele vapoarelor.

Deasupra Caspicei înspumate s-a năpustit în vîrtejuri turbatul nordost.

Urmăresc zborul unui pescăruş. El încearcă să dea piept cu vîntul, dar acesta îl apasă în jos, spre faţa apei. Pescăruşul îşi zbate aripile de înspumatele creste ale valurilor şi iar se repede în întîmpinarea vîntului. Şi iarăşi e apăsat în jos, spre stihia de ape. Dar, îndărătnica pasăre nu se lasă. Izbindu-se cu pieptul de valuri, ea cînd ţîşneşte vijelios în sus, cînd vine săgeată în jos, ca apoi, făcînd un viraj scurt, să se năpustească iar în întîmpinarea vrăjmaşului...

Imensă şi ameninţătoare, Caspica pare acum un cazan în fierbere.

De pe litoral, săltat pe creste, soseşte un barcaz încărcat cu muncitori petrolişti. Dă să tragă la debarcaderul principal. Dar talazurile îl răsucesc în loc, îl poartă de colo-colo. Barcazul dă semnale disperate, repetă încercarea de a acosta la debarcader, dar nu reuşeşte cu nici un chip ; un nou talaz cam de un stînjen şi mai bine îl aruncă în-

dărăt. Disperat, timonierul scuipă furios într-o parte şi răsuceşte timona, pornind nava îndărăt spre litoral.

Mda, frumoasă vreme am ales pentru vizita mea pe Insula Artiom !... Oare cum am să mai plec de aici ?

De două zile şi două nopţi furtuna nu se mai potoleşte. Cu ochii injectaţi de nesomn şi oboseală, Feodor nu s-a dezlipit în tot acest răstimp de telefon. În faţa lui, la masă, stă Vasea cu „plantoanele" : din partea pompierilor — moş Kurbun, din partea conducerii exploatării — moş Mitrofan. Pe terasă — grupuri-grupuri de motorişti şi petrolişti.

Vasea se mai înviorează în clipa în care în odaie îşi face apariţia directorul exploatării şi medicul-şef al policlinicii.

— Mai sună o dată, îl roagă el pe Feodor. Poate tăticu s-a făcut bine ?

Feodor oftează, pune mîna pe receptor, cheamă turla de foraj.

Directorul exploatării îl dăscăleşte pe medicul-şef :

— N-aţi acordat atenţia cuvenită cazului lui Gleb Nikiforovici ! După primul acces trebuia să-i faceţi formele de internare în spital.

— Doar îi cunoaşteţi caracterul, încearcă să se apere medicul-şef.

— Ce mi-i şi caracterul ăsta al lui ! se oţărăşte directorul exploatării. Mai rar aşa un om ! De cîte ori nu i-am spus : internează-te, omule, să te opereze odată ! Iar el, de colo : „Mai am de forat

cîţiva zeci de metri. Cum oi da în primire turla de foraj, mă pun pe tratament.“ Poftim, mai pune-te acum, dacă poţi !

— Amîndoi sîntem vinovaţi, spune cu oarecare timiditate medicul-şef. Trebuia să fim mai fermi cu el !

Mă uit cu luare-aminte la directorul exploatării, îi citesc disperarea în ochi şi mă mir : să aibă la dispoziţia lui un număr de aproape douăzeci de bărci cu motor de toate mărimile şi să stea iac-aşa neputincios, cu mîinile-n sîn !

Pentru Feodor liniştea care se aşterne cîtva timp în odaie devine de nesuportat şi pentru nu ştiu a cîta oară îşi repetă propunerea de a pleca după bolnav. Fără îndoială că în locul lui aş fi procedat la fel.

Şi iarăşi pentru a nu ştiu cîta oară se izbeşte de acelaşi şi acelaşi refuz.

Sună telefonul. Turla de foraj ! Medicul ia receptorul, se interesează de sănătatea bolnavului, dă cîteva sfaturi privitoare la îngrijirea acestuia.

Feodor iese pe terasă, se aşază pe scară, dar se ridică numaidecît şi revine în odaie. Îl înţeleg cum nu se poate de bine : nu-l rabdă pămîntul să stea. Îl apasă pereţii, nu-i ajunge aerul... Probabil că în locul lui m-aş fi simţit la fel.

Bocănind cu cizmele în duşumea, insularii intră şi ies din casă într-un du-te-vino neîntrerupt. Numai ce-l auzi pe cîte unul :

— Aveţi vreo veste ? Cum se mai simte Gleb Nikiforovici ?

Sună iar telefonul. Feodor apucă iar receptorul, strigă :

— Da, da, eu sînt, Gleb Nikiforovici !... Te aud, te aud... Dar iată că telefonul a amuțit pe neașteptate. Feodor mai strigă în receptor : „Alo, Gleb Nikiforovici, alo !...“ Dar telefonul rămîne mut.

Feodor întoarce capul spre noi, ochii îi joacă în lacrimi.

— Ne-a rugat să avem grijă de copii...

Cu gura întredeschisă, micul Vasea privește zîmbind.

Feodor iar încearcă să prindă legătura cu turla de foraj, dar rezultatul rămîne același. O fi apărut o defecțiune în rețea, s-or fi rupt firele...

Feodor își încalță cizmele, îmbracă mantaua de ploaie cu glugă.

În toate mișcările pe care le face se simte o hotărîre de neclintit. Insularii nu-l slăbesc o clipă din ochi. Feodor le zîmbește.

Apoi, trîntind șapca de palmă, le spune :

— Am plecat, fraților. Pe curînd !

„Grozav om ! Ce treabă ar fi făcut unul ca ăsta în artelul nostru ! îmi zic, privindu-l cu admirație. Cu el, chiar și în ajutorul proletariatului din Occident m-aș duce fără a sta o clipă pe gînduri ! Ăsta nu știe să dea înapoi !“

Afară-i întuneric beznă. Aprinzînd vreo duzină de felinare de vînt, oamenii coboară de pe terasă și, apucîndu-se zdravăn de mîini, o pornesc pe urma lui Feodor. Îmi simt la rîndul meu mîinile în încleștarea unor mîini de fier.

Umbrele noastre se leagănă pe pămînt într-un dans bezmetic. Talazuri uriașe se năpustesc asupra țărmului, împroșcîndu-ne din cap pînă-n călcîie

cu miriade de stropi. Vîntul te dărîmă din picioare, nici că poţi să răsufli.

Iată şi cheul. Iată şi barca cu motor, săltînd ameţitor pe valuri. Feodor intră pînă la brîu în apă, un talaz e gata să-l răstoarne, dar se ţine dîrz... Felinarele de vînt îi luminează drumul cu flăcăruile lor roşietice...

Se aude duduitul motorului. Feodor a pus un picior în barcă şi aceasta, aplecîndu-se într-o parte, se smuceşte din loc şi se avîntă în larg, despicînd valurile.

Cei de lîngă mine îmi încleştează mai tare mîinile. Scormonesc cu ochii, pînă la durere-n pupile, întunericul. Zăresc barca lui Feodor. Ea dispare pentru cîteva clipe în bezna apelor, apoi apare pe creasta unui val ca să se facă iarăşi nevăzută în hăurile căscate ale mării...

Rafalele turbate de vînt sting unul după altul felinarele noastre. Cineva ne sfătuieşte să ne ducem în casă şi să aşteptăm acolo întoarcerea lui Feodor.

Mînaţi din spate de vînt, ajungem la căsuţa motoristului cu ferestrele slab luminate, ne urcăm pe terasă. Unii se instalează aici, alţii se aciuiesc de-a dreptul pe scări. Eu intru în odaie. Abia aici răsuflu adînc, tremurînd de emoţie.

★

Se aude tictacul ceasului din perete, iar dincolo de fereastră vuietul stihiei dezlănţuite.

Lui Vasea i se lipesc ochii de somn, adoarme cu capul pe masă. „Plantoanele“ îl iau în braţe şi

îl culcă în pat, lîngă perete. Moş Kurban rămîne cîtva timp la capul copilului, apoi, trecîndu-şi palma peste scoarţa înflorată aşternută pe pat, îi spune lui Mitrofan :

— Mai ţii minte întîmplarea aceea cu Mehtiev ?

— Cum să nu, răspunde anevoie acesta.

Mă aşez la masă pe locul unde stătuse Vasea, îmi sprijin capul în mîini. O sfîrşeală grea îmi cuprinde trupul, mi se lipesc şi mie ochii de somn.

Bătrînii încep să-şi amintească cu lux de amănunte de o întîmplare identică petrecută anul trecut, pe o furtună la fel ca asta. Pe una din turlele de foraj fusese grav rănit sondorul Mehtiev. Feodor a reuşit să-l evacueze pe insulă, dînd doctorilor putinţa să intervină la timp. Însănătoşindu-se, Mehtiev s-a dus în oraş şi i-a cumpărat în dar lui Feodor această scoarţă...

— Da întîmplarea cealaltă o mai ţii minte ? întreabă moş Kurban. Prin picoteala care m-a cuprins, glasul lui îmi pare că sună de undeva de departe.

— Apoi se poate, Kurbane, să n-o ţin minte ? zice Mitrofan. Era...

„Oare despre ce-or fi vorbind ?“... mă întreb, însă nu mă simt în stare să ridic capul.

Pesemne că se scurge o bună bucată de timp. Deodată, uşa se izbeşte cu putere de perete. Tresar, deschid ochii. În odaie intră un grup mare de petrolişti. Unul dintre ei ne anunţă că furtuna începe să se ogoiască, un altul ne spune că abia acum trebuie să ne aşteptăm la întoarcerea lui Feodor : probabil că cei de pe turla de foraj n-au

vrut să-l lase să facă calea-ntoarsă pînă nu s-or mai potoli valurile...

Cedez petroliştilor locul meu pe scaun, ies pe terasă, apoi o pornesc spre ţărm.

Într-adevăr, furtuna s-a mai liniştit.

Cerul prinde a se împurpura în răsărit, se zăresc iar contururile turlelor de foraj din largul mării.

Peste cîteva minute între ele şi insulă, în ambele sensuri, încep să alerge puzderii de bărci cu motor. Numai barca lui Feodor nu-şi mai face apariţia.

Mă întorc în casă. Parcă e mai multă lumea acum. Răbdători şi tăcuţi, oamenii aşteaptă întoarcerea lui Feodor. Ei stau în jurul mesei pe scaune, ori de-a dreptul pe duşumea, pe unde au apucat să se aşeze.

Vasea deschide ochii, se uită în jurul său, apoi sare din pat şi iese pe terasă. Acolo, agăţată în cui, se zbate de geam, ca o pasăre, pălăria de pai cu boruri largi a lui Feodor. Vasea o ia din cui, şi-o pune în cap şi se aşază pe ultima treaptă a scării.

Iar Feodor nu mai vine.

Soseşte în fugă Klavka, îl bate pe Vasea pe umăr şi-i spune că un remorcher mare l-a adus pe tăticu de pe turlă şi că l-au trimis la spital, în oraş. Dar Vasea parcă n-aude. Klavka se supără şi dă să ţipe la el.

Vasea se ridică atunci în picioare şi-i arde un pumn în burtă.

— Nu ţi-e ruşine să dai în fată, scîrnăvie mică ce eşti ?! îl ameninţ eu cu degetul. Vezi să nu te iau de urechi !...

Fata se lasă pe vine de durere, apoi, o rupe de fugă spre casă.

Vasea se aşază la locul lui pe ultima treaptă a scării şi scrutează cu ochi gînditori marea, ţinîndu-şi cu mîna dreaptă pălăria.

Iar Feodor nu mai vine !...

*

Mă întorc în oraş, dar nu mă-ncumet să mă abat pe la baracă. Umblu toată ziua hai-hui pe aceleaşi şi aceleaşi străzi, apoi înţepenesc vreme îndelungată pe mal, cu coatele sprijinite în balustrada bulevardului, cu ochii aţintiţi în larg. Mă macină întrebări fără răspuns : „Cum să-i povestesc tuşei Varvara despre cele întîmplate ? Cu ce cuvînt să-i spun totul şi cum să-i alin îngrozitoarea durere ?“

Pînă la urmă, n-am încotro. Seara tîrziu mă întorc totuşi în baracă. Sînt frînt de oboseală, picioarele abia mi le mai simt. În cursul zilei m-am întrebat în nenumărate rînduri, mă întreb şi acum : „Oare n-ar fi mai bine să-mi iau geamantanul şi să dispar pentru totdeauna din baracă ? Cel puţin în felul acesta voi fi scutit de o discuţie care mă îngrozeşte.“

Dar tuşa Varvara zace în odăiţa ei. Uşurat întrucîtva, amîn această discuţie care-i de neînlăturat la urma urmelor.

În baracă intră un marinar scund, cu o servietă sub braţ. E de la Agenţia maritimă. Îl cunosc, că doar l-am văzut în nenumărate rînduri prin port.

— Ei, a sosit cumva Docherul nostru ? îi întreabă el pe hamali. Are o voce cam înţepată, vădind nerăbdare.

„Să tac mîlc ? Că doar nimeni nu mă cunoaşte pe-aici. De ce-o fi avînd totuşi nevoie de mine ? Nu cumva iar în legătură cu afacerea lui Agapov ?“

Mă hotărăsc totuşi, îi spun :

— Am sosit. Eu sînt Docherul.

Marinarul se apropie de mine, mă priveşte cam dintr-o parte, apoi, vîrînd mîna în servietă, scoate din ea o foaie liniată şi mi-o întinde, zicîndu-mi tainic :

— Vin din partea comitetului local al sindicatului. Eşti rugat să ridici cotizaţiile de la hamalii voştri. Vor fi vărsate în fondul pentru ajutorarea marinarilor germani ! Ai auzit pesemne de greva declarată în portul Batumi de echipajele vapoarelor „Biscaia“ şi „Giulio Schniler“... Mîine ambele echipaje vor sosi la Tiflis. Marinarii germani vor fi oaspeţii muncitorilor portuari din Baku.

— Am înţeles, i-o retez scurt, fără pic de împotrivire.

Noul meu vecin de pat, un omuleţ ursuz, mă cercetează cu luare-aminte. Are un obraz supt, bolnăvicios, ochii îi scapără ca-n friguri.

Iar după ce pleacă marinarul, mă întreabă :

— Prin urmare, tu eşti Docherul ?... Am auzit că ai mînă uşoară, aducătoare de noroc... Iaca, am şi eu un necaz. N-ai vrea să mă ajuţi şi pe mine ?

— Te ajut, tăicuţule, da numai nu astăzi.

— Bineînţeles, bineînţeles ! zice el, dînd cu înfrigurare din cap. Într-o zi cînd ai să ai timp !... Că m-au defăimat şi m-au făcut de rîsul lumii, Docherule, nişte oameni de nimic, nişte coţcari !... Au furat singuri făina şi alte alimente, da vina au dat-o pe mine... Oare există dreptate pe lumea asta, Docherule ?... Din pricina lor a trebuit să plec din servici, să mă angajez hamal la voi...

— Da ce slujbă ai avut ?

— Am fost cantaragiu la un depozit, Docherule, la gara de mărfuri. Mă ştiau, pehlivanii, de om blînd din fire şi au profitat de asta...

— Te-ai judecat cu ei ?

— Nu m-am judecat ! Ce, parcă-mi dă mîna ?... Sînt singur, cîtă vreme ei, o şleahtă întreagă...

Apoi, ştergîndu-şi ochii înlăcrimaţi cu dosul palmei, omul scoate de sub pernă un plic, mi-l întinde :

— A trecut pe-aici un flăcău şi m-a rugat să-ţi transmit plicul acesta.

Deschid plicul. E o scrisoare de la Alik. E necăjit pe mine că am dispărut fără urmă. Se plînge că l-aş fi înşelat, pe el şi pe prietenii lui. Totodată, mă roagă să-l ajut ca să fie primit în cantonament, deoarece a rupt legăturile cu părinţii săi din motive ideologice... Cică ar fi plecat de acasă şi doarme acum la un prieten.

Deşi nu mă ştiu vinovat faţă de nimeni, că n-am înşelat şi nu m-am legat de promisiuni deşarte în faţa nimănui, mă gîndesc că pe băieţi va trebui să-i ajut.

Va trebui să-l ajut şi pe acest vecin al meu : păcat de bătrîneţile lui defăimate de nişte nemernici.

Va trebui să adun şi banii pentru fondul de ajutorare a marinarilor germani.

Dar problema problemelor rămîne, totuşi, tuşa Varvara !... Trebuie să o ajut în nenorocirea care a dat peste ea !... Dar cum ? Că doar n-oi putea nicicînd ţine locul feciorului dispărut pentru totdeauna...

Oricît de dureroasă ar fi pentru mine această hotărîre, sînt nevoit să o iau : nu, nu pot să plec la Leningrad, cel puţin acum... Poate altă dată, ceva mai tîrziu... Hotărît lucru, deşi-mi vine să urlu de disperare, să mă tăvălesc pe jos !

Rămîn mult timp nemişcat în patul meu, străin de larma barăcii, de tot ce se întîmplă în jurul meu. Apoi deschid geamantanul, scot din el puţinele mele lucruşoare şi le aşez la locurile lor, în noptieră. Vîr cizmele sub pat...

Da, nu-i suficient să faci bine oamenilor : dacă-i nevoie, să-ţi dai şi viaţa pentru ei, fără să şovăi o singură clipă, aşa cum a făcut-o Feodor. În asta şi numai în asta văd înalta menire a omului, singura pe care vreau să o urmez în viaţă. Oare nu tot aşa îmi spunea şi Ivan Stepanovici ?...

Un lucru e cert : moartea lui Feodor n-am s-o uit niciodată, fie că voi rămîne docher, fie că voi

deveni metalurgist, fie că mă voi duce mai departe la învățătură. Acum, profesiunea pe care am s-o aleg nu prezintă nici o importanță pentru mine, după cum nu prezintă nici o importanță faptul în care anume oraș o să muncesc și o să-mi petrec viața — Baku ori Leningrad.

1961—1964

Redactor responsabil: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: VICTOR MAŞEK

Dat la cules 01.11.1967. Bun de tipar 11.04.1968. Apărut 1968 Tiraj 13.140. broşate. Hîrtie tipar înalt tip B mat de 63 g/m². Format 700×900 32. Coli ed. 13,76 Coli tipar 11 A. nr. 12.070. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 886.7—31=59.

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, Bucureşti, Republica Socialistă România
Comanda nr. 981

Lei 6.50

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ